

የ ኢ ት የ ጽ ያ ሕ ግ መ ጽ ሐ ት
JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

፳፭ : ሾልተም : ቀጥር : ፳ :
ሰኔ : ፲፱፻፶፭ : ዓ : ም :

Vol. IV No. 1
JUNE 1967

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

ዲኑን : የመሰናበቻ : መልእክት ።

ከዲኑ : የተሰጠ : አራተኛው : ዓመታዊ : መግለጫ ።

የፍርድ : ጉዳዮች ።

አንቀጾች ።

የኢትዮጵያ : አስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች ።

ከረኔ : ዳቪድ ።

ሥራ : ለማድረግ : የማይችሉ : ሠራተኞች ።

ከሮበርት : ሲ : ሚንስ ።

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳዮች ።

የመጽሐፍ : ክለሳ ።

Farewell Statement to the Dean

Fourth Annual Report from the Dean
James C.N. Paul

CASE REPORTS

ARTICLES

Ethiopian Administrative Contracts
Rene David

Employees Who May Not Strike
Robert C. Means

CURRENT ISSUES

BOOK REVIEW

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት
JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ጊዜ : ጥቅምት : ቀን : ፩ :
ወር : ጳጉሜ : ዓ : ፳፻፱

Vol. IV No. 1
JUNE 1967

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

ዲጎን : የመሰናበቻ : መልእክት ።

ከዲጎን : የተሰጠ : አራተኛው : ዓመታዊ : መግለጫ ።

የፍርድ : ጉዳዮች ።

አንቀጾች ።

የኢትዮጵያ : አስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች ።

ከረኔ : ዳቪድ ።

ሥራ : ለማድረግ : የማይችሉ : ሠራተኞች ።

ክርበርት : ሲ : ሚንስ ።

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳዮች ።

የመጽሐፍ : ክለሳ ።

Farewell Statement to the Dean

Fourth Annual Report from the Dean
James C.N. Paul

CASE REPORTS

ARTICLES

Ethiopian Administrative Contracts
Rene David

Employees Who May Not Strike
Robert C. Means

CURRENT ISSUES

BOOK REVIEW

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሚ ፡ ደረጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገመት ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ ግንቦት ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ፡ መጽሐቱ ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ ፍላጎት ፡ ያደረገባቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ የመጽሐቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ የመጽሐቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ ጋበዘ ፡ በግብግግውም ፡ መሠረት ፡ ሰማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዝሮ ፡ የሚገኙት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል ።

ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይቃጠቁ ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ማትያስ ፡ ሀለተ ፡ ወርቅ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሐጎስ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ኃይሌ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ጥበቡ ፡ በየነ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ከልል ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ካሣ ፡ በየነ ፡

ክቡር ፡ ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ አክሊሉ ፡ ሀብተ ፡ ወልድ ፡ ክቡር ፡ ቢትወደድ ፡ አስፍሃው/ሚካኤል ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ታደሰ ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎት ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ከተማ ፡ አበበ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አሰፋ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ብርሃን ፡ መስቀል ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ ክቡር ፡ ኮ/ለገሠ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ አብዱራህማን ፡ ክቡር ፡ ብሪጋዲዮር ፡ ጄኔራል ፡ አበበ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ንርአዮ ፡ ኢሳያስ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ለማ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ ዓ/ሚካኤል የተከበሩ ፡ ፈቃውራሪ ፡ ባይሶሣ ፡ ጃሞ ፡

አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡ ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡ አቶ ፡ ልዑል ፡ መንበሩ ፡ ደክተር ፡ ማርኛሎ ፡ ሎምባርዲ ፡ ሚስተር ፡ አስቲቭ ፡ ሎውንሱቲን ፡ ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡ ሚስተር ፡ ጂ ፡ ሐማዊ ፡ ፈቃውራሪ ፡ ሐጂ ፡ ሞሐመድ ፡ ሰረጃ ፡

አቶ ፡ መስፍን ፡ ፋንታ ፡ አቶ ፡ መዋኤል ፡ መብራህቱ ፡ ሚስተር ፡ ኖርማን ፡ መትጽገር ፡ አቶ ፡ መኩንን ፡ ወ/ማርያም ፡ ቀኝ ፡ ጌታ ፡ መዝሙር ፡ ሐዋዝ ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ በሪሁን ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ አቶ ፡ ሚካኤል ፡ ፋሲል ፡

ሚስተር፡ ሮበርት፡ ሲ፡ ሚንሰ፡
 አቶ፡ ማህመድ፡ ኑርሁ፡ ሳይን፡
 ሚስተር፡ ፖል፡ ማካርትዚ፡
 ሌ/ኮ፡ ምሕረት፡ ገብረ፡ ሰላም፡
 አቶ፡ ማላህ፡ አ፡ ክበረ፡
 ሚስተር፡ ኤዚዮ፡ ፍዝሚኒ፡
 ሚስተር፡ ሃሪ፡ ዲ፡ ሪፖርድስ፡
 ሚስተር፡ ኬኔት፡ አር፡ ሬደን፡
 አቶ፡ ሰሎሞን፡ ኃብተ፡ ጊዮርጊስ፡
 አቶ፡ ሰሎሞን፡ አበበ፡
 አቶ፡ ሰይፋ፡ ገ/ዮሐንስ፡
 አቶ፡ ሰይፋ፡ ወ/ኪዳን፡
 ሚስተር፡ ኖርማን፡ ጄ፡ ሲንገር፡
 ዶክተር፡ ሳባ፡ ሀባቼ፡
 ሚስተር፡ ፒተር፡ ሳንድ፡
 ሚስተር፡ አራኬል፡ ሳካድጅያን፡
 ሚስተር፡ ሮበርት፡ ኤ፡ ሴድለር፡
 ሚስተር፡ ሮላንድ፡ ጄ፡ ስታንገር፡
 ሚስተር፡ ፒተር፡ ኤል፡ ስትራውስ፡
 ሚስተር፡ ኦሊን፡ ቢ፡ ስኮት፡
 ሚስተር፡ ሮበርት፡ ዲ፡ ስኮት፡
 ሻምበል፡ ቀንዓ፡ ጉማ፡
 አቶ፡ ቂርቆስ፡ ንጋቱ፡
 አቶ፡ ቪፈራው፡ ወርቁ፡
 አቶ፡ በሰጠ፡ ወልደ፡ ሥላሴ፡
 አቶ፡ በላይ፡ መንገሻ፡
 አቶ፡ በላይ፡ መከታ፡
 አቶ፡ በላቸው፡ ንገሩ፡
 ኮሎኔል፡ በላቸው፡ ጀማንህ፡
 አቶ፡ በየነ፡ አብዲ፡
 ወይዘሮ፡ በልዩ፡ ወርቅ፡ ገብረ፡ መስቀል፡
 ሚስተር፡ ራስል፡ በርማን፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ሀብተ፡ ሚካኤል፡
 ደጃዝማች፡ በቀለ፡ በየነ፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ተስፋዬ፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ናዲ፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ደምቤ፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ገብረ፡ አምላክ፡
 አቶ፡ በፈቃዱ፡ ታደሰ፡
 ዶክተር፡ ዊልያም፡ ቡሐጃያር፡
 አቶ፡ ቢጎጋ፡ ፀሐይ፡ ኃይሉ፡
 ሌ/ኮሎኔል፡ ብርሃነ፡ ወልደዩስ፡
 አቶ፡ ብርሃኔ፡ ክፍለ፡ ማርያም፡
 ዶክተር፡ ጃክስ፡ ፒ፡ ኤም፡ ቫንደርሊንደን፡
 ሚስተር፡ ቪቶሪዮ፡ ቪርቺሊኖ፡

ሚስተር፡ ኒኮላ፡ ፒ. ቮሲኪስ፡
 አቶ፡ ተስፋ፡ ዓለም፡ ወርቁ፡
 አቶ፡ ተረፈ፡ ገሠሠ፡
 አቶ፡ ተክሊት፡ መኩንን፡
 አቶ፡ ተክሌ፡ ገ/መስቀል፡
 አቶ፡ ተገኝ፡ ቢተው፡
 አቶ፡ ተፈሪ፡ ብርሃነ፡
 አቶ፡ ተፈሪ፡ ደገፋ፡
 አቶ፡ ተፈሪ፡ ሰርጸ፡ ድንግል፡
 አቶ፡ ተሰማ፡ ወልደ፡ ዮሐንስ፡
 አቶ፡ ተስፋ፡ ማርያም፡ ስብሐት፡
 አቶ፡ ተስፋ፡ ጸዮን፡ ኢያሱ፡
 አቶ፡ ተስፋዬ፡ ክበደ፡
 አቶ፡ ተሾመ፡ ባሕሩ፡
 ባላምባራስ፡ ተሾመ፡ ጌታው፡
 አቶ፡ ተመስገን፡ ወርቀ፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ ተክለ፡ ጊዮርጊስ፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ አስፋው፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ ይርሳው፡
 ሚስተር፡ ማይክል፡ ቶርገግ፡
 አቶ፡ ኃይለ፡ ጊዮርጊስ፡ ድፈር፡
 አቶ፡ ኃ/ልዑል፡ ሀብተ፡ ጊዮርጊስ፡
 አቶ፡ ኃይሉ፡ ሸንቄጤ፡
 አቶ፡ ኃይሉ፡ ተስፋዬ፡
 ሻምበል፡ ኃይሉ፡ አርሰዲ፡
 አቶ፡ ኃይሉ፡ ዓለማየሁ፡
 አቶ፡ ነቢያ፡ ልዑል፡ ክፍሌ፡
 አቶ፡ ነጋ፡ ተሰማ፡
 ቀኛዝማች፡ ኑረዲን፡ ዘይኑ፡
 ሚስተር፡ ሎራንስ፡ ኖውልስ፡
 ሌ/ኮሎኔል፡ አህመድ፡ አሚኑ፡
 አቶ፡ አለነ፡ አሊጋዝ፡
 አቶ፡ አመዳ፡ ለማ፡
 አቶ፡ አማረ፡ ደግፈ፡
 ሚስሰ፡ ማሪካ፡ አርቫኒቶ፡
 ፊተውራሪ፡ አሰጋኸኝ፡ አርአያ፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ ሊባን፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ መታፈሪያ፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ ገረመው፡
 ቀኛዝማች፡ አሰፋ፡ ናደው፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ በቀለ፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ ጸጋዬ፡
 የአምሳ፡ አለቃ፡ አስማረ፡ ወ/ሥላሴ፡
 አቶ፡ አሰፍሃ፡ ካማዬ፡
 አቶ፡ አረገ፡ አርሳዩ፡

አቶ፡ አበበ፡ ጅሬ፡
 አቶ፡ አቡዱል፡ አዚዝ፡ መሐመድ፡
 አቶ፡ አብርሃም፡ ተስፋጽዮን፡
 አቶ፡ አባተ፡ ወንድምአገኘሁ፡
 አቶ፡ አክሲሉ፡ ቤተ ማርያም፡
 አቶ፡ አክሲሉ፡ አጥላባቸው፡
 አቶ፡ አያሌው፡ ጎቤ፡
 አቶ፡ አደራ፡ ፍራንሷ፡
 ባላምበራስ፡ አዳማ፡ ደሬሳ፡
 አቶ፡ አድማሴ፡ ገሠሠ፡
 አቶ፡ አጽብሃ፡ ፈንታ፡
 አባካቶ፡ ኤም፡ በሺላኳ፡
 ሚስት፡ መሽቲልድ፡ ኢመንኩተር፡
 ሚስተር፡ ዌሲያም፡ ኢዊንግ፡
 ሻምበል፡ ኢያሱ፡ ገብረ፡ ሐዋርያት፡
 ዶክተር፡ ኢዮብ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡
 ደጃዝማች፡ ኢድሪስ፡ ለጃም፡
 ቄስ፡ ኤርምያስ፡ ከበደ፡
 ዶክተር፡ ሞሪስ፡ ጄ፡ ኤሊዩን፡
 አቶ፡ እሸቴ፡ ብርሃኔ፡
 አቶ፡ እንዩው፡ ለገሰ፡
 አቶ፡ እንዳስ፡ መንገሻ፡
 አቶ፡ እንዳስ፡ ወልደ፡ ሚካኤል፡
 አቶ፡ ከበደ፡ አጥናፍ፡ ሰገድ፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ስሪ፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ችኩል፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ገብረ፡ ማርያም፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ዋጋ፡
 ሚስተር፡ ማይክል፡ ኪንድሪድ፡
 አቶ፡ ኪዳነ፡ ዑቅባግዚ፡
 አቶ፡ ኪዳነ፡ ካሣ፡
 ሚስተር፡ ክሪስቶፈረር፡ ክላፕም፡
 አቶ፡ ክብሩናድ፡ ዋሴ፡
 አቶ፡ ወልደ፡ ልዑል፡ ሥዩም፡
 አቶ፡ ወልዱ፡ በርሄ፡
 አቶ፡ ውቤ፡ ገብረ፡ ዮሐንስ፡
 አቶ፡ ውቤ፡ ወልደየስ፡
 ሚስተር፡ ፍራንክ፡ ዲ፡ ዊንስተን፡
 አቶ፡ ዑመር፡ ያሲን፡
 አቶ፡ ዕንቆ፡ ባሕር፡ ገ/ሚካኤል፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ መኳንንት፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ እንግዳ፡

አቶ፡ ዘለቀ፡ ደስታ፡
 አቶ፡ የሸዋ፡ ወርቅ፡ ኃይሉ፡
 አቶ፡ ይልማ፡ ኃይሉ፡
 አቶ፡ ይልማ፡ ገብሬ፡
 ዶክተር፡ ዮሐንስ፡ ብርሃነ፡
 አቶ፡ ደመረው፡ ጣሰው፡
 ሌ/ኮሎኔል፡ ደማ፡ ዘንግ፡ እግዚር፡
 ብላታ፡ ደምሴ፡ ወርቅአገኘሁ፡
 አቶ፡ ደስታ፡ ገብሩ፡
 ሚስተር፡ ሀሪሰን፡ ሲ፡ ዳጊንግ፡
 ባላምበራስ፡ ገመዳ፡ ኡርጌሣ፡
 ግራዝማች፡ ገሠሠ፡ መስፍን፡
 ቀኝ፡ ጌታ፡ ገብረ፡ ሐና፡ ቅጣው፡
 አቶ፡ ገ/ሕይወት፡ ወ/ሐዋርያት፡
 ባሻይ፡ ገብረ፡ መስቀል፡ ዘይሉ፡
 አቶ፡ ገብረየሱስ፡ ኃይለ፡ ማርያም፡
 አቶ፡ ገብሬ፡ ገብረ፡ ጊዮርጊስ፡
 አቶ፡ ጊላ፡ ሚካኤል፡ ባሕታ፡
 አቶ፡ ኃይም፡ አስመላሽ፡
 አቶ፡ ጌታሁን፡ ሁንኛው፡
 አቶ፡ ጌታኛው፡ አድማሱ፡
 አቶ፡ ጌታኛው፡ አስፋው፡
 አቶ፡ ጌታኛው፡ ክብረት፡
 ዶክተር፡ ፊ፡ ግራሽን፡
 አቶ፡ ግርማ፡ እበበ፡
 ሚስተር፡ ኤቨሪት፡ ኤፍ፡ ጎልድበርግ፡
 አቶ፡ ጎይሐቶም፡ በይን፡
 አቶ፡ ጥላሁን፡ ፈጠረ፡
 አቶ፡ ጥበቡ፡ አብራሃም፡
 አቶ፡ ጥበቡ፡ ተገኝ፡
 ግራዝማች፡ ጫሌ፡ ያዲታ፡
 አቶ፡ ጸጋዬ፡ ወ/ማርያም፡
 አቶ፡ ጸጋዬ፡ ተፈሪ፡
 አቶ፡ ፈለቀ፡ አራጋው፡
 ሚስተር፡ ስታንሊ፡ ፊሸር፡
 አቶ፡ ፍስሐ፡ ገብረየስታትዮስ፡
 ግራዝማች፡ ፍስሐዬ፡ ዘገዮ፡
 ሚስተር፡ ሮበርት፡ ፒኮት፡
 ሚስተር፡ ዶናልድ፡ ኪ፡ ፓራዲስ፡
 ሚስተር፡ ጄ፡ ፕሮታ፡
 ሚስተር፡ ጀምስ፡ ሲ፡ ኤን፡ ፖል፡

PATRONS OF THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Selassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

H.E. Afenigus Kitaw Yitateku
Hon. Blatta Matias Hiletwork
Hon. Ato Hagos Tewolde Medhin
Hon. Blatta Haile Wolde Kidan
Hon. Ato Tibebe Beyene
Hon. Ato Kebede Keifel
Hon. Ato Negussie Fitawake
Hon. Kassa Beyene

H.E. Tshafi Taczaz Aklihu Habte Wolde
H.E. Bitwoded Asfeha Woldemichael
H.E. Ato Mammo Tadesse
H.E. Dejazmatch Fikre Selassie Habte
 Mariam
H.E. Ato Seyoum Haregot
H.E. Ato Ketema Abebe
H.E. Ato Assefa Gabre Mariam
H.E. Dejazmatch Berhane Meskel
 Wolde Selassie
H.E. Col. Leghese Wolde Hanna
H.E. Teshome Haile Mariam
H.E. Ato Aberra Jembere
H.E. Ato Belatchew Asrat
H.E. Ato Muhamed Abdurahman
H.E. Brig. Gen. Abebe Wolde Meskel
H.E. Ato Nirayo Esayas
H.E. Ato Teshome Gebre Mariam
H.E. Ato Bulcha Demeksa
H.E. Ato Teferri Lemma
Hon. Ato Ammanuel Andemichael
Hon. Fitawrari Bayisa Jemmo

Ato Abate Wondemagegnehu
Ato Abebe Gire
Ato Abdul Aziz Mohammed
Ato Abraham Tesfatsion
Balambarass Adane Deressa
Ato Adarra Francois
Ato Admasse Gessesse
Dr. Maurice J. Aelion
Lt. Col. Ahmed Aminu
Ato Aklihu Atlabatchew
Ato Aklihu Bete Mariam
Ato Alene Aligaz
Ato Amare Degefe
Ato Amede Lemma
Ato Arege Arsido
Mrs. Marica Arvanitopoulo
Fit. Asegahegn Araya
Ato Asfeha Kahsai
Ato Assefa Bekele
Ato Assefa Liban

Kegnazmatch Assefa Nadew
Ato Assefa Metafaria
Ato Assefa Tsegaye
Ato Atsheba Fanta
Ato Ayalew Gobe
Ato Befekadu Tadesse
Dejazmatch Bekele Beyene
Ato Bekele Demissie
Ato Bekele Gebre Amiak
Ato Bekele Habte Michael
Ato Bekele Nadi
Ato Bekele Tesfaye
Col. Belatchew Jemaneh
Ato Belatchew Nigru
Ato Belay Meketa
Ato Belay Mengesha
Ato Belete Wolde Sellassie
Woiz. Beleyu Work Gebre Meskel
Ato Berhane Kefle Mariam
Lt. Col. Berhane Woldeyes

Mr. Russell Berman
Ato Beyene Abdi
Ato Binega Tsehai Hailu
Dr. William Buhagiar
Grazmatch Charlie Yadeta
Dr. Christopher Clapham
Lt. Col. Dama Zeng Egzer
Ato Demerew Tashu
Blatta Demissie Workagegnahu
Ato Desta Gebru
Mr. Harrison Dunning
Ato Endale Wolde Michael
Ato Endale Mengesha
Ato Enyew Gessesse
Käss Ermiyas Kebede
Ato Esheté Berhane
Mr. William Ewing
Capt. Eyassu Gebre Hawariat
Dr. Eyob Gebrecrestos
Ato Falke Aragaw
Grazmatch Fessahaie Zegheie
Ato Fisseha Gebre Ewostatewos
Mr. Stanley Z. Fisher
Ato Gayim Asmelash
Ato Gebre Gebre Giorgis
Kegn. Geta Gebre Hanna Kitaw
Ato Gebre Hewot Wolde Hawariat
Bashai Gebre Meskel Zeilo
Ato Gebreyesus Haile Mariam
Balambaras Gameda Urgessa
Grazmatch Gessesse Mesfin
Ato Getachew Admassu
Ato Getachew Asfaw
Ato Getachew Kibret
Ato Getahun Hunegnaw
Ato Gila Mikael Bahta
Ato Girma Abebe
Ato Goitom Beyen
Mr. Everett Goldberg
Dr. Phillippe Graven
Dr. Saba Habachy
Ato Haile Giorgis Differ
Ato Hailu Alemayehu
Capt. Hailu Arsedé
Ato Hailu Shenqute
Ato Hailu Tesfaye
Mr. G. Hamawi
Mr. N. Hamawi
Ato Haile Leoul Habte Giorgis
Dejazmatch Idris Lejam
Ato Inquo Bahrey Gebre Mikael
Miss Mechtild Immenkötter
Capt. Kanaa Guma
Ato Kebede Atnafseged

Ato Kebede Gebre Mariam
Ato Kebede Seri
Ato Kebede Waga
Ato Kidane Equba Egzi
Ato Kidanu Kassa
Mr. Michael Kindred
Ato Kirkos Nigatu
Mr. Lawrence Knowles
Capt. Legesse Wolde Mariam
Ato Lemma Wolde Semayat
Dr. Marcello Lombardi
Mr. Steven Lowenstein
Ato Leul Menberu
Ato Makonnen Wolde Mariam
Mr. Paul McCarthy
Mr. Robert C. Means
Lt. Col. Mehrete Gebre Selam
Ato Mesfin Fanta
Mr. Norman Metzger
Ato Mewail Mebratu
Kegn. Geta Mezemer Hawaz
Ato Michael Fasil
Fitawrari Haji Mohammed Sereged
Ato Muhamud Nurhu Sain
Ato Mulugeta Berihun
Ato Mulugeta Wolde Giorgis
Ato Nabiye Leoul Kifle
Ato Negga Tesemma
Kegnazmatch Nuridine Zayenu
Mr. Donald E. Paradis
Mr. James C.N. Paul
Mr. Robert Picot
Mr. G. Prota
Mr. Kenneth Redden
Mr. Harry D. Richards
Mr. Ezio Rusmini
Mr. Arakel Sakadjian
Ato Saleh A. Kebire
Mr. Peter H. Sand
Mr. Olin B. Scott
Mr. Robert D. Scott
Mr. Robert A. Sedler
Ato Seifu Wolde Kidan
Ato Seifu Gebre Yohannes
Ato Shifferaw Worku
Mr. Norman J. Singer
Ato Solomon Abebe
Ato Solomon Habte Giorgis
Mr. Roland J. Stanger
Mr. Peter L. Strauss
Ato Tadesse Asfaw
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Tadesse Yersaw
Ato Tefera Degefe

Ato Tefere Sertse Dengel
Ato Tefferi Berhane
Ato Tegegn Bitew
Ato Tekle Gebre Meskel
Ato Teklit Makonnen
Ato Temesgen Worke
Ato Tereffe Gessesse
Ato Tesfa Mariam Sebhat
Ato Tesfa Zion Eyassu
Ato Tesfaye Kebede
Ato Teshome Bahru
Balambaras Teshome Getaw
Ato Tessema Wolde Yohannes
Ato Tillahun Fetena
Ato Tibebe Abraham
Ato Tibebe Tegegn
Ato Tsegaye Tefferi

Ato Tsegaye Wolde Mariam
Mr. Michael Topping
Dr. Jacques P.M. Vanderlinden
Mr. Vittorio Vercellino
Mr. Nicola P. Vosikis
Mr. Frank D. Winston
Ato Wolde Leoul Seyoum
Ato Woldu Berhe
Ato Woube Gebre Yohannes
Ato Woube Woldeyes
Ato Yeshewa Work Hailu
Ato Yilma Gebre
Ato Yilma Hailu
Dr. Yohannes Berhane
Ato Zelleke Desta
Ato Zeude Engeda
Ato Zeude Mekwanent

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ።

ከፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሦስት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡
ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

የቦርድ ፡ አባሎች ።

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ሰብሳቢ ።

ዶክተር ፡ ወልደም ፡ ቡሐጃያር ፡ አቶ ፡ ንርአዩ ፡ ኢሳይያስ ፡
ዲን ፡ ጂምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፡ ፕሮፌሰር ፡ ኬኔስ ፡ ሪደን ፡

አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ ።

አዘጋጅዎች ።

የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ አዘጋጅዎች ፡ የአንቀጾች ፡ አዘጋጅዎች ፡
ኖርማን ፡ ሲንገር ፡ ሮበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡
ሸመልስ ፡ መታፈሪያ ፡ ብርሃኑ ፡ ባይህ ፡

የዝግጅቱ ፡ ሥራ ፡ አመራር ፡ ኅላፊ ።

ፋሲል ፡ ናሆም ።

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ።

አቢይ ፡ ገለታ ፡ ሰይፉ ፡ ተክለ ፡ ማርያም ፡
ዓለማንተ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ሰመረአብ ፡ ሚካኤል ፡
ቢልሊኝ ፡ ማንደፍሮ ፡ ጥዑመ ፡ ልሳን ፡ ለማ ፡
ገድለ ፡ አማኑኤል ፡ ኪዳነ ፡ ማርያም ፡ ይልማ ፡ ግዛው ፡
ካሣ ፡ በዩን ፡ የሴፍ ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡
ነብዩ ፡ ልዑል ፡ ክፍሌ ፡ ወርቁ ፡ ተፈሪ ፡

ጸሐፊ ።

ወይዘሪት ፡ መንበረ ፡ ዜና ።

ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ መጽሔቱን ፡ እክስፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡
የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፱ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡
በመጠየቅ ፡ ለመግዛት ፡ ይቻላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ሲሸጥ ፡ ዋጋው ፡ የአሜሪካ ፡
፷ ፡ ብር ፡ ነው ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መጽሔቱ ፡ ከሚቀጥለው ፡ አድራሻ ፡ ይገኛል ።

ሰለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብና ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽሔቱ ፡
ዋና ፡ አዘጋጅዎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ የፖስታ ፡ ሣ ፡ ቍ ፡
፳፻፷፮ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published Thrice annually at the Faculty of Law, Haile Sellassie I
University in co-operation with the Ministry of Justice.

EDITORIAL BOARD

H.E. Ato Belatchew Asrat, Chairman

Dr. William Buhagiar
Dean James C. N. Paul

Ato Nirayo Esayas
Professor Kenneth Redden

Ato Negga Tessema

EDITORIAL STAFF

Case Editors

Norman J. Singer
Shimelis Metaferia

Articles Editors

Robert C. Means
Berhanu Bayih

Editor for Administration

Fasil Nahum

Associate Editors

Abiyu Geleta
Alemante Gebreselassie
Bilillign Mandefro
Gedle Ammanuel Kidane Mariam
Kassa Beyene
Nabiyelul Kifle

Seifu Tekle Mariam
Semereab Mikael
Tiurne-Lissan Lemma
Worqu Tafara
Yilma Ghizaw
Yoseph Gebre Egziabher

Secretary

Menbere Zena

The Journal is distributed outside Ethiopia by Oxford University Press,
P.O. Box 1024, Addis Ababa, Ethiopia at U.S. \$7.00 a year.

Please address correspondence to the Editors, Journal of Ethiopian Law,
P.O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ።

ባ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ፖ ፡ የተቋቋመው ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ ዲግሪን ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ በሕግ ፡ ዲፕሎማንና ፡ ሴርቲፊኬትን ፡ የሚያስገኝ ፡ ትምህርት ፡ ያስተምራል ። ስለ ፡ ግንኛውም ፡ ንገር ፡ የዚሁኑ ፡ ፋኩልቲ ፡ ረፍት ፡ ዲን ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፖ ፡ ግ ፡ ቀ ፡ 1176 ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ ጠይቁ ።

የሕግ ፡ መምህራን ።

ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፤ ቢ ፡ ኤ ፡ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ዲን ።
 ግይዘል ፡ ዚንድረድ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ጆይ ፡ ዲ ፤ ኤም ፡ ቢ ፡ ኤል ፡ ዲ ፡ ኢ ፡ ኤስ ፤ ምክትል ፡ ዲን ።
 ኖርማን ፡ መትዝገር ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ርበርት ፡ ቻርልስ ፡ ሚንስ ፤ ቢ ፡ ኤስ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ፖል ፡ ግካርትዚ ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ጆይ ፡ ዲ ፤ ኤም ፡ ቢ ፡ ኤል ።
 ኬነስ ፡ ርበርት ፡ ሬደን ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ኖርማን ፡ ጂ ፡ ሲንገር ፤ ቢ ፡ ኤስ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ፒተር ፡ ኤች ፡ ሳንድ ፤ ሪፍሪንጻር ፤ ዲ ፡ ኢ ፡ ኤስ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
 ሎረንስ ፡ ኖውልስ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
 መኸቴልድ ፡ ኢሚንቲር ፡ ረፈረንጻር ፤ አስሶሪን ።
 ዊሲያም ፡ ኢዊንግ ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ሮላንድ ፡ ጆናታን ፡ ኦስታንገር ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ጆይ ፡ ዲ ።
 ፒተር ፡ ኦስትራውስ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ክሪስቶፈር ፡ ከላፕም ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ዲ ፡ ራል ።
 ጆርጅ ፡ ከሸችናቪች ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ሲስ ፡ ኤስ ፡ ኮም ፤ ሲስ ፡ ኤስ ፡ ፖሊት ።
 ሀሪሰን ፡ ኪዝ ፡ ሳኒንግ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ጃን ፡ ዶኒስ ፡ ጋኞን ፤ ሲሳንስ ፡ ድርዋ ፤ ዲ ፡ ኢ ፡ ኤስ ።
 ኦስታንሊ ፡ ዚድ ፡ ሬቨር ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ጃኮ ፡ ፔ ፡ ኤም ፡ ቫንደርሊንደር ፡ ዶክተር ፡ አን ፡ ድርዋ ።

የግሚስ ፡ ጊዜ ፡ መምህራን ።

ሰገው ፡ ወልደግርጌም ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 በላቸው ፡ ጀግንህ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
 በቀለ ፡ ናዲ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 ተፈሪ ፡ ብርሃኔ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 ነጋ ፡ ተሰማ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 ንጉሜ ፡ ፍትሕ ፡ አወቀ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 አበበ ፡ ዓንጉል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 አማኑኤል ፡ ዓምደሚካኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
 አቡፋ ፡ ሲበን ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 አዋል ፡ አደም ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ሲሳንስ ፡ ድርዋ ።
 የሐንስ ፡ ጎፋይ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ጌታቸው ፡ ክብረት ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
 ዘርካ ፡ ብፋክ ፡ አበራ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
 ዮሐንስ ፡ ብርሃን ፤ ዲ ፡ ጆይ ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።

HAILE SELASSIE I UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1963, offers courses in law leading to the LL.B. degree and to a Diploma or Certificate in Law. For further information contact the Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P.O. 1176, Addis Ababa.

F A C U L T Y

James C. N. Paul, B.A. LL.B., Dean
Michael J. Kindred, B.A., J.D., M.C.L., D.E.S., Assistant Dean
Christopher Clapham, B.A., D. Phil.
Stanley Z. Fisher, B.A., LL.B.
Jean-Denis Gagnon, Lic. Droit, D.E.S.
Mechthild Immenkötter, Referendar, Assessor.
Lawrence Knowles, B.A., LL. B. LL. M.
George Krzeczunowicz, B.A., LL.M., Lic. Sc. Comm., Lic. Sc. Polit.
Robert C. Means B.S., LL.B.
Paul McCarthy, A.B., J.D., M.C.L.
Norman Metzger, B.A., LL.B.
Keneth Robert Redden, LL.B.
Peter H. Sand, Referendar, D.E.S., LL.M.
Norman Metzger, B.A., LL.B.
Roland Jonathan Stanger, B.A., J.D.
Peter Strauss, B.A., LL.B.
Jacques P. M. Vanderlinden, Dr. Droit

PART-TIME FACULTY

Abebe Guangoul, LL.B.
Amanuel Amdemichael, LL.M.
Assefa Liban, B.A., B.C.L.
Awal Adam, B.A., Lic. Droit
Bekele Nadi, B.A., B.C.L.
Belatchew Jemaneh, B.A., LL.B., LL.M.
Getachew Kibret, B.A., B.C.L.
Legesse Wolde Mariam, M.C.L.
Negga Tessema, B.A., B.C.L.
Negussie Fitawake, B.A., B.C.L.
Tafari Berhane, B.A., B.C.L.
Yohannes Berhane, Dr. Jur., M.C.L., LL.M.
Yohannes Heroui, LL.B.
Zerabruk Aberra, LL.B.

ግ ው ጫ ።

አንቀጾች ፡	ገጽ ፣
የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች =	ii
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ግውጫ =	xx
ዲኑን ፡ የመሰናበቻ ፡ መልእክት =	I
ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ አራተኛው ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ።	
ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ።	4
የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡	
ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ።	
ክረኔ ፡ ዳቪድ ።	125
ሥራ ፡ ለማድረግ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ።	
ክሮበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ።	154
የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳዮች ፡	
በውርስ ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ ስለማረጋገጥና ፡ ስለማጽናት ፡	
ክፒተር ፡ ኤች ፡ ሳንድ ።	176
በኢትዮጵያ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ።	
ክፍርማን ፡ ጄ ፡ ሲንገር ።	196
ባ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡	
ሕግ ፡ መሠረት ፡ ውል ፡ ለመዋዋልና ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡	
የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ።	
ከማይክል ፡ ጄ ፡ ኪንድረድ ።	211
የመጽሐፍ ፡ ክሰሳ ፡	
ሎወንሽቲን ፡ ማቴሪያልስ ፡ ፎር ፡ ዘ ፡ ስተዲ ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ ፔናል ፡ ሎው ፡ አፍ ፡	
ኢትዮጵያ ።	
ክተደስኪ ።	223

TABLE OF CONTENTS

	Page
Patrons of the Journal of Ethiopian Law	v
Tables of Cases Reported	xxi
Farewell Statement to the Dean	3
Fourth Annual Report From the Dean <i>by James C. N. Paul</i>	21
Articles:	
Administrative Contracts in the Ethiopian Civil Code <i>by René David</i>	143
Employees Who May Not Strike <i>by Robert C. Means</i>	167
Current Issues:	
Authentication and Valiation of Wills <i>by Peter H. Sand</i>	188
Dissolution of Religious Marriages in Ethiopia <i>by Norman J. Singer</i>	205
Formal Requirements for the Conclusion and Modification of Contracts Under the Ethiopian Civil Code of 1960 <i>by Michael J. Kindred</i>	218
Book Review:	
Lowenstein, <i>Materials for the Study of Ethiopian Penal Law</i> <i>by Salvatore Tedeschi</i>	230

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።

ጠቅላይ ፡ ጉጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ገጽ ፡

ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ እመት ፡ ብዙነሽ ፡ ዐክን ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 35

ወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፲፱፻፮ ፡

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ እነ ፡ ማማሊንጋስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ኩስርስ ፡ ዘፑላ ፡ ኤንድ ፡ ካምፑላ ፡ ኩባንያ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 97/57 39

ኢዛቤል ፡ ዮሴፍ ፡ ማቲልና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ ብጹሕ ፡ አባ ፡ ሉዊስ ፡ ኪዲያክና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 155/57 50

ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አክሊሉ ፡ ጉብዜ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 353/57 62

ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 1569/57 74

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 526/59 79

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ተረዛ ፡ ፎካና ፡ አንጀሊና ፡ ፎካ ፡ ኃላሲ ፡ ከሳሾች ፡ ማሪኖ ፡ ማሪኒ ፡ ተከላሽ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቍጥር ፡ 41/54 93

ኒኮላ ፡ ፓፓሲኖስ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 403/58 97

የሞዝሾልድ ፡ ኩባንያ ፡ ከሳሽ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ተከላሽ ። የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ 820/58 101

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ ሌሎች ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባዔ ፡ ተከላሾች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቍጥር ፡ 552/59 107

ሞዝሾልድ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ሾር ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፤ መልስ ፡ ሰጭ ። የመዝገብ ፡ ቍጥር ፡ 1130/56 119

TABLE OF CASES REPORTED

Supreme Imperial Court

Ethiopian Cement Co. v. Commercial Bank of Ethiopia Et Al. (Civil Appeal No. 526/59)	87
Ezabel Yousuf Matul Et Al. v. Aba Lochis Kidiyas Et Al. (Civil Appeal No. 155/57)	57
Haile Waqqira v. Girma Gegere (Civil Appeal No. 1569/54)	77
Kassa Neakuto (Fitawrari) v. Aklilu Gobeze (Civil Appeal No. 353/57)	69
Mamalingas Et Al. v. Zapula Camusa & Co. (Civil Appeal No. 97/57)	45
Public Prosecutor v. Bezunesh Bokan (Criminal Appeal No. 1146/56)	37

High Court

Ethiopian Cement Co. v. Commercial Bank of Ethiopia Et Al. (Civil Case No. 552/59)	114
Mosvold (Ethiopia) Share Co. v. Inland Revenue Department (Tax Appeal No. 820/58)	104
Nicola Papassinos v. Inland Revenue Department (Tax Appeal No. 403/58)	99
Teresa Foca Et Al. v. Marino Marini (Civil Case No. 41/54)	95

Tax Appeal Commission

Mosvold (Ethiopia) Share Co. v. Inland Revenue Department (Tax Appeal No. 1130/56)	122
--	-----

ከፋኩልቲውና ፡ ከሕግ ፡ መጽሔት ፡ አዘጋጆች ፡ ቦርድ ፡ የቀረበ ፡ ዲን ፡ ፖለት ፡

የመሰናበቻ ፡ መልእክት ።

የዚህ ፡ መጽሔት ፡ እትም ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ከተከፈተ ፡ አራት ፡ ዓመት ፡ መሙላቱንና ፡ የትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ቆርቋሪና ፡ ዲን ፡ ጄምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖለ ፡ ከሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ መልቀቃቸውን ፡ ያመለክታል ። የሕግ ፡ መጽሔት ፡ አዘጋጆች ፡ ቦርድና ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አባሎች ፡ ለፈጸሟቸው ፡ ብዙ ፡ ተግባሮች ፡ ዲን ፡ ፖለ ፡ በዚህ ፡ መጽሔት ፡ ለማመስገንና ፡ መልካም ፡ ምኞታቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ እድል ፡ አግኝተዋል ።

የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤትን ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ያወቁት ፡ ሰዎች ፡ ትምህርት ፡ ቤቱን ፡ ለመቆርቆር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ጥረት ፡ እንደ ፡ ተደረገ ፡ ለማወቅ ፡ ያስቸግራቸው ፡ ይሆናል ። ዲኑ ፡ መጀመሪያ ፡ እዚህ ፡ ሲመጡ ፡ ማለት ፡ ባገጃጃጅ፣ ዓ ፡ ም ፡ በበጋው ፡ ባዶ ፡ የነበረው ፡ የተዘጋ ፡ ቤት ፡ አሁን ፡ በጥሩ ፡ አኳኋን ፡ በመካሄድ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ይዟል ። ገና ፡ ሲጀመር ፡ እንደምንም ፡ ተብሎ ፡ የአንድ ፡ ክፍል ፡ ተማሪዎች ፡ ተመረጡ ፡ የትምህርት ፡ መምሪያ ፡ (ካሪኩለም) ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ለመጸሐፍት ፡ ቤቱ ፡ መጽሐፍ ፡ መሰብሰብ ፡ ተጀመረ ። ዲን ፡ ፖለ ፡ በጥቂት ፡ የሥራ ፡ ጓደኞቻቸው ፡ እየተረዱ ፡ ሲሠሩ ፡ ቆይተው ፡ አሁን ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤትን ፡ ከአፍሪካ ፡ ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ አንዱ ፡ እንዲሆን ፡ አድርገውታል ። ባለፉት ፡ ዓመታት ፡ ተሠሩ ፡ የምንላቸውን ፡ ማለት ፡ የአስተማሪዎችና ፡ የተማሪዎች ፡ መብዛት ፡ የመጸሐፍት ፡ ቤትና ፡ የመጸሐፍት ፡ መታተም ፡ መስፋፋት ፡ እዚህ ፡ እንዘረዝራቸውም ። ትምህርት ፡ ቤቱን ፡ ለሚያውቁት ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ግልጽ ፡ ናቸው ። ለቀሩት ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ መጽሔት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ የዲኑን ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫዎች ፡ መመልከት ፡ ይበቃል ። ሁላችንም ፡ አስተማሪዎች ፡ ተማሪዎችና ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አፍቃሪዎች ፡ በአለፉት ፡ አራት ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ የተደረገው ፡ አስደናቂ ፡ መሻሻል ፡ በዲን ፡ ፖለ ፡ አርቆ ፡ አሳቢነትና ፡ ጠንካራ ፡ መሪነት ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ በአትዮጵያ ፡ እንዲስፋፋ ፡ ባሳዩት ፡ ቆራጥ ፡ መንፈስ ፡ የተነሳ ፡ መሆኑን ፡ እናውቃለን ። ለዚህም ፡ አስፈላጊነቱ ፡ ፍጹም ፡ ለሆነ ፡ ተግባራቸው ፡ ከልብ ፡ እና መሰግናቸዋለን ።

ከቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያላቸው ፡ ሁሉ ፡ እንደሚያውቁት ፡ ዲን ፡ ፖለ ፡ ሥራቸውን ፡ ሕግን ፡ በማስተማርና ፡ የሕግን ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ በመምራት ፡ አልወሰኑትም ። ከመጀመሪያው ፡ አንስቶ ፡ ዩኒቨርሲቲውን ፡ በሚያደርጓቸው ፡ ተግባሮች ፡ ረድተዋል ። ብዙ ፡ እቅዶችም ፡ እንዲጀመሩ ፡ በማነሳሳት ፡ የመጀመሪያው ፡ ናቸው ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ የአሳቸው ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ ተማሪዎች ፡ ጉዳይ ፡ አስፈጻሚ ፡ ኮሚቴ ፡ ሊቀ ፡ መንበር ፡ ሆኖ ፡ ማገልገል ፡ አስደናቂ ፡ ውጤትን ፡ አሳይቷል ። ስለዚህ ፡ ዲን ፡ ፖለ ፡ በጠቅላላው ፡ ጥላውን ፡ መሄዳቸው ፡ ቀርቶ ፡ የዩኒቨርሲቲው ፡ የአካዳሚክ ፡ ምክትል ፡ ፕሬዚዳንትነትን ፡ ሥራ ፡ ስለ ፡ ተቀበሉ ፡ የሚያኮራን ፡ ነው ። በወደፊት ፡ ሥራቸውም ፡

ላይ : የሚያጋጥሟቸውን : አስቸጋሪ : ጉዳዮች : በሚገባ : ለማከናወን : እንዲ
ችሉ : ከልብ : እንመኝላቸዋለን ።

በተጨማሪም : የቶል : ሕግ : ትምህርት : ቤት : ፕሮፈሰር : ከዊንቴን : ጆን
ስተን : አዲሱ : የሕግ : ፋኩልቲ : ዲን : ሆነው : መሾማቸውን : ለመግለጽ : እን
ወዳለን ። ዲን : ጆንስተንን : እንኳን : ደህና : መጡ : እያልን : አዲሱ : ሥራቸው :
የሚያነቃቃና : ተስማሚ : እንዲሆንላቸው : እንመኝላቸዋለን ። በኢትዮጵያ :
የሕግ : ትምህርት : ማሻሻል : ለሆነው : ለጋራ : ዓላማችን : ከእርሳቸው : ጋር :
የመሥራት : እድል : የምናገኝበትን : ጊዜ : በመጠባበቅ : ላይ : ነን ።

FAREWELL MESSAGE FROM THE FACULTY AND LAW JOURNAL
BOARD OF EDITORS TO DEAN PAUL

This issue of the Journal marks the fourth birthday of the Faculty of Law, and the departure of its Dean and founder, James C. N. Paul. The Board of Editors and the members of the Faculty take this opportunity to congratulate Dean Paul on his many accomplishments, and to wish him well.

It is perhaps difficult for those newly associated with the Law Faculty to appreciate the immense amount of creative effort that has gone into its establishment. We have come a long way indeed from the summer of 1963, when the Dean arrived here to find the locked and vacant building which now houses a functioning law school. In that first, frantic summer, somehow a class of students was recruited, a curriculum established, and the library collection begun. Assisted by a few pioneer colleagues, Dean Paul sparked and directed the molding of the institution which is today one of the finest law schools in Africa. We shall not recount here the specific achievements — the growth of staff, student body, library, and publications — which have marked the passing years. To those familiar with the school, these are known; others need only refer to the Dean's annual reports which have appeared in the pages of this Journal. All of us, staff, students and friends of the school, realize the extent to which the remarkable progress of the past four years is attributable to the imaginative and energetic leadership of Dean Paul, and to his dedication to the welfare and future of legal education in Ethiopia. For his indispensable role, we thank him.

As all those associated with the Haile Sellassie I University well know, Dean Paul has by no means limited his interests to teaching law and directing the law school. From the very start he has been active in University affairs and has taken a leading role in sponsoring advance in many areas. His Chairmanship of the University Student Affairs Committee, to cite only one example, has had a profound impact. It is, therefore, with pride that we note that Dean Paul is not leaving us entirely, but has accepted the post of Academic Vice-President of this University. We wish him every success in meeting the many challenges of his new position.

We also note the appointment of the new Dean of the Law Faculty, Professor Quintin Johnstone from the Yale Law School. To Dean Johnstone we extend the warmest welcome and hopes that he will find his new job stimulating and satisfying. We look forward to the privilege of working with him toward our common goal — the improvement of legal education in Ethiopia.

በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡

የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡

ኪዳኑ ፡ የተሰጠ ፡ መግለጫ ፡

፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፲፱፻፷፯/፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ ፡)

ይህ ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ዲንነት ፡ የምሰጠው ፡ የመጨረሻ ፡ መግለጫዬ ፡ ሌሎች ፡ ከባድ ፡ ሥራዎች ፡ ስላመዘኑ ፡ የተጻፈው ፡ በችኮላ ፡ ነው ። በሥራ ፡ በተመሉት ፡ ባለፉት ፡ አራት ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ የእኔ ፡ ኑሮ ፡ የጋራ ፡ ጥረት ፡ ውጤት ፡ ከሆነው ፡ ከሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ጋር ፡ በብዙ ፡ ምክንያቶች ፡ የተሳሰረ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ መግለጫውን ፡ የጸፍሁት ፡ በታላቅ ፡ ስሜት ፡ ነው ። ይህ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ወደፊት ፡ በጣም ፡ ትዝ ፡ ይለኛል ።

ዛሬ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤታችን ፡

ከ፪፭ ፡ በላይ ፡ የሚሆኑ ፡ የአራት ፡ ዓመት ፡ የዲግሪ ፡ ፕሮግራም ፡ ተማሪዎች ፡ ሲኖሩት ፡ በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ አዲስ ፡ የማታ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራም ፡ ሲቋቋም ፡ የተማሪዎቹ ፡ ቍጥር ፡ እስከ ፡ ፻፸ ፡ እንደሚደርስ ፡ ይታመናል ።

በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ህፃ ፡ የሕግ ፡ ዲግሪ ፡ ያላቸውና ፡ ህፃ ፡ የሕግ ፡ ዲፕሎማ ፡ ያላቸው ፡ “የቀድሞ” ፡ ተማሪዎች ፡ ይኖሩታል ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ ፻፶ ፡ የሕግ ፡ የምስክር ፡ ወረቀቶችን ፡ መስጠቱ ፡ የሚታወስ ፡ ነው ። (የምስክር ፡ ወረቀቱ ፡ ፕሮግራም ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ላሉት ፡ የሕግ ፡ ሰዎች ፡ ለዳኞችና ፡ ለፓርላማ ፡ አባሎች ፡ የተዘጋጀ ፡ መሠረታዊ ፡ የማለማመጃ ፡ ኮርስ ፡ ነበር) ።

፻፶ ፡ የሚሆኑ ፡ በአማርኛ ፡ ወይም ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ትምህርታቸውን ፡ የሚከታተሉ ፡ የሕግ ፡ ዲፕሎማ ፡ ተማሪዎችና ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ (በአማርኛ) ፡ ለማግኘት ፡ የሚግሩ ፡ ፻፶፬ ፡ የሚሆኑ ፡ ተማሪዎች ፡ አሉት ። ከነዚህ ፡ ተማሪዎች ፡ አብዛኞቹ ፡ ዳኞች ፡ የፓርላማ ፡ አባሎች ፡ የመግግሥት ፡ ነገረፈጆች ፡ የፖሊስ ፡ መኮንኖችና ፡ የሥራ ፡ ፈቃድ ፡ ያላቸው ፡ ጠበቆች ፡ ናቸው ። በዚህ ፡ የገሚስ ፡ ጊዜ ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ፶ ፡ የሚሆኑ ፡ ዳኞች ፡ ከ፻ ፡ በላይ ፡ የሚሆኑ ፡ የፓርላማ ፡ አባሎችና ፡ ከ፶፮ ፡ በላይ ፡ የሚሆኑ ፡ የፖሊስ ፡ መኮንኖች ፡ አሉት ።

በአስመራና ፡ በሐረር ፡ የማታ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራሞችን ፡ ለዳኞች ፡ ለጠበቆችና ፡ ለፖሊሶች ፡ አቋቋሟል ። እንዲሁም ፡ አንድ ፡ ተመሳሳይ ፡ ፕሮግራም ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ በ፪፱ ፡ ይጀመራል ። በሚቀጥለው ፡ የሐምሌ ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ በአስመራ ፡ ከተማ ፡ በሚደረገው ፡ የምረቃ ፡ በዓል ፡ ፳ ፡ የሚሆኑ ፡ ዳኞች ፡ ሕግ ፡ አስከባሪዎችና ፡ ጠበቆች ፡ የምስክር ፡ ወረቀትና ፡ ዲፕሎማ ፡ ይቀበላሉ ።

፲፰ : የሙሉ : ጊዜ : መምህራንና : ፲፩ : የገሚስ : ጊዜ : መምህራን : አሉት ፤
አሥር : ሺህ : መጻሕፍትን : የያዘ : አንድ : ቤተ : መጻሕፍት : አለው ፤ በተጨማሪ
ሪም : ያልታተሙ : ጽሑፎችን : የሚያጠቃልልና : ለወደፊት : ምሁራን : ከፍ :
ያለ : ድጋፍ : ይሆናል : ተብሎ : ተስፋ : የሚጣልበትን : አንድ : የኢትዮጵያ :
የሕግ : መዝገቦች : ክፍል : በቤተ : መጻሕፍቱ : ውስጥ : በማቋቋም ላይ ይገኛል፤

የአፍሪቃ : ሕግ : መሻሻል : በሰነድ : መልክ : የሚዘጋጀበትን : አንድ : ማእ
ከላዊ : አቋም : መሰርቷል ፤ በማራቢያ : መኪና : የተባዛና : የተጠረከ : ለ፲፩ :
መደበኛ : የሕግ : ትምህርቶች : ማስተማሪያ : የሚሆን : ጽሑፍ : አዘጋጅቷል ፤
ከ፪ : በላይ : የሆኑ : ጠቃሚ : የፍርድ : ጉዳዮችና : ስለኢትዮጵያ : ሕግ : የተጻፉ :
ብዙ : አንቀጾች : የሚገኙበትን : የኢትዮጵያን : የሕግ : መጽሔት : ፯ : ጊዜ :
አሳትሟል ፤ የኢትዮጵያን : የሕግ : ምንጮች : የሚመለከቱ : ስምንት : መጽሐ
ፎች : አሳትሟል ፤ ሁለት : ተጨማሪ : መጽሐፍት : በማተሚያ : ቤት : ይገኛሉ ፤

የተጠቃለሉ : የኢትዮጵያ : ስጉኞችን : (ከጠቅላይ : ሚኒስትሩ : መሥሪያ :
ቤት : ጋር : በመተባበር) : ለማሳተም : አቅዷል ፤ አንድ : የሕግ : መዝገብ : ቃላት :
በአማርኛ : በእንግሊዝኛና : በፈረንሳይኛ : ቋንቋዎች : በማዘጋጀት : ላይ : ይገ
ኛል ፤ የኢትዮጵያን : ጥንታዊ : ፍርዶች : የያዘውን : ጽሑፍ : (ከጦርነቱ : በፊት :
የተሰጡና : አዲስ : የኢትዮጵያ : ሕግ : ከመውጣቱ : በፊት : የነበረውን : ሕግ :
የሚያሳይ : ፍርዶች) : በመተርጉምና : በማራቢያ : መኪና : በማባዛት : ላይ :
ነው ፤ እንዲሁም : የኢትዮጵያ : የሕግ : ታሪክ : ምንጭ : የሆነውን : ፍትሐ : ነገ
ሥትን : ወደ : እንግሊዝኛ : ተርጉሞ : ለማሳተም : እርምጃ : ወስዷል ፤

በጣም : የተችነት : ተማሪዎች : የሚኖሩበት : አንድ : የሕግ : ተማሪዎች : ቤት :
ለማሠራት : ቼጀሺህ : የኢትዮጵያ : ብር : ከግል : በጉ : አድራጊዎች : ሰብስቧል ፤

ብዙ : ከሥርዓተ : ትምህርት : ውጭ : የሆኑ : የተዋጡ : ፕሮግራሞችን :
እናንተው : ፍረዱ : የተባለውን : የቴሌቪዥን : ፕሮግራም : ጭምር : ያዘጋጀ :
አንድ : የሕግ : ተማሪዎች : ማኅበር : አለው ፤

የሕግ : ትምህርት : ቤትን : መንፈስ : የሚያጠነክርና : በኢትዮጵያ : ውስጥ :
ለሕግ : ለሕግ : ትምህርትና : ለሕግ : ሙያ : እድገት : ከፍተኛ : ድጋፍ : ይሰጣል :
ተብሎ : ተስፋ : የሚጣልበት : አንድ : የሕግ : የቀድሞ : ተማሪዎች : ማኅበርን :
በማቋቋም : ላይ : ያለ : ይመስለኛል ።

ከላይ : የተዘረዘሩት : እርምጃዎች : የዲኑ : ሥራ : ቃላል : አሰዳሳችና : ፍሪ
ያማ : እንዲሆን : የረዱትን : የሥራ : ጓደኞቹ : የሆኑትን : መምህራን : አቅድ :
አወጣጥና : የአንድነት : መንፈስ : አጉልተው : ያሳያሉ ። እነዚህ : እርምጃዎች :
በተጨማሪ : ለትምህርት : ቤቱ : የሕግ : ባሕል : መልክ : በመስጠት : የሕግ :
መጽሔቱን : በማዘጋጀት : ብዙ : ጠቃሚ : ጽሑፎችን : በመተርጉም : የሕግ :
ተማሪዎች : ማኅበር : ፕሮግራሞችን : በማካሄድ : የትምህርት : ቤቱን : የክብር :
ደንብ : በመጠበቅና : በማሻሻል : እንዲሁም : የሕግ : ትምህርት : ቤት : ኑሮ :
ጣእም : እንዲኖረው : በማድረግ : የረዱትን : የአያሌ : ተማሪዎች : ልፋት : አጉል
ተው : ያሳያሉ ።

በመጨረሻም : እነዚህ : ከላይ : የተዘረዘሩት : እርምጃዎች : በገንዘብ : የተ
ረዱት : ከልዩ : ልዩ : የውጭ : አገር : ምንጮች : መሆኑን : መግለጽ : ያስፈልጋል።

በመምህራን ፡ ደመወዝ ፡ በሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ማሳተሚያ ፡ በማስተማሪያ ፡ መሣሪያዎችና ፡ በቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ እድገት ፡ በኩል ፡ የገንዘብ ፡ ዕርዳታ ፡ ላይረገልን ፡ ለፍርድ ፡ ድርጅት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ምስጋና ፡ አቀርባለሁ ። ከአሜሪካ ፡ ከካናዳ ፡ ከቤልጂየም ፡ ከጀርመን ፡ ከታላቋ ፡ ብሪታንያና ፡ ከፈረንሳይ ፡ የዕርዳታ ፡ ድርጅቶች ፡ የመምህራንና ፡ የመጻሕፍት ፡ ዕርዳታ ፡ አንዳንድም ፡ ሁለቱንም ፡ ዓይነት ፡ ዕርዳታ ፡ በአንድነት ፡ አግኝተናል ። የተደረጉልን ፡ ዕርዳታዎች ፡ ሁሉ ፡ በጣም ፡ ጠቅመውናል ።

ባለፈው ፡ ዓመት ፡ ከተፈጸሙት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ተግባሮች ፡

የሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ ክለሳ ፤ የትምህርት ፡ ደረጃዎች ።

ከፍተኛ ፡ ኃላፊነት ፡ የተጣለባቸው ፡ እኛ ፡ ባለንበት ፡ ሁኔታ ፡ ውስጥ ፡ ያሉ ፡ መምህራን ፡ ምን ፡ እናስተምር ፡ በሚለው ፡ ጥያቄ ፡ እንደሚጨነቁበት ፡ የሚታወቅ ፡ ነው ። በሕግ ፡ መምህርነት ፡ በቆየሁባቸው ፡ ፻፩ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ አዳዲስ ፡ ሐሳቦች ፡ አንዳንዶቹ ፡ ፈጣን ፡ ለውጥን ፡ ለማስከተል ፡ አንዳንዶቹም ፡ የነበሩትን ፡ ሐሳቦች ፡ ለማረጋገጥ ፡ ሳይወጡ ፡ ያለፈ ፡ ዓመት ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ሥርዓተ ፡ ትምህርትን ፡ ማዘጋጀትና ፡ ማሻሻል ፡ እኔ ፡ እንደምገምተው ፡ በአሜሪካን ፡ አገር ፡ ውስጥ ፡ ከጋጠመኝ ፡ ተመሳሳይ ፡ ሥራ ፡ በይበልጥ ፡ የሚያስደስትና ፡ የሚያስችግርም ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ተመሳሳይ ፡ የሌላው ፡ የሕግ ፡ ቅንጅት ፡ አለን ፤ ተመሳሳይ ፡ የሌላቸው ፡ የማስተማር ፡ ችግሮችም ፡ አሉን ። በሕግ ፡ ሙያ ፡ የሠለጠኑ ፡ ሰዎች ፡ በጣም ፡ ጥቂት ፡ ሲሆኑ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ በአያሌ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ያላቸው ፡ ተፈላጊነት ፡ በጣም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። የፍርድ ፡ ሚኒስትሩ ፡ (አንድ ፡ ቀን ፡ ማታ ፡ በመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ ከመጨረሻ ፡ ዓመትና ፡ ከሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ ጋር ፡ ባደረጉት ፡ ውይይት) ፡ መሥሪያ ፡ ቤታቸውና ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ለሚመጡት ፡ አያሌ ፡ ዓመታት ፡ ብቁ ፡ የሆኑ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ተመራጭዎችን ፡ ሁሉ ፡ ለመቅጠር ፡ መቻላቸውን ፡ አረጋግጠዋል ። ሌሎች ፡ ሚኒስትሮችና ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችም ፡ በሕግ ፡ ለሠለጠኑ ፡ ሰዎች ፡ ያላቸውን ፡ ፍላጎት ፡ ገልጸው ልናል ። በተጨማሪም ፡ አዳዲስ ፡ የአስተዳደር ፡ አቋሞች ፡ ለምሳሌ ፡ የመሬት ፡ ይዘታ ፡ መሻሻል ፡ የአውራጃ ፡ አስተዳደር ፡ የልግት ፡ ባንክ ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ፕሮግራም ፡ ሲቋቋሙና ፡ ሲሻሻሉ ፡ የት/ቤታችን ፡ ተመራጭዎች ፡ ተፈላጊነት ፡ እያደገ ፡ ይሄዳል ። በሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ ረገድ ፡ ቀደምትነቱ ፡ እነስተኛ ፡ ቢሆንም ፡ በግል ፡ ሥራዎች ፡ ለሕግ ፡ ተመራጭዎች ፡ ብዙ ፡ ቦታ ፡ አለ ። ለተራው ፡ ዜጋ ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ የሕግ ፡ አገልግሎት ፡ የማቅረቡም ፡ ተግባር ፡ ለወደፊቱ ፡ በጣም ፡ ሊታሰብበት ፡ የሚገባ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

ሥርዓተ ፡ ትምህርትን ፡ የሚያዘጋጅ ፡ ሰው ፡ የሕግ ፡ ሰው ፡ በምን ፡ በምን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ እንደሚችልና ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ የሚሰጥበትን ፡ ምክንያት ፡ ማወቅና ፡ ማመዘዝን ፡ አለበት ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ለማድረግ ፡ በመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ በፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ በሌሎችም ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ለሕግ ፡ ሰዎች ፡ ያሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍት ፡ የሥራ ፡ ቦታዎች ፡ በሚያስረዳ ፡ ስሌት ፡ መሠረት ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ መስሎ ፡ አይታየኝም ። እርግጥ ፡ ነው ፡ ብዙዎቹ ፡ የትምህርት ፡ ቤታችን ፡ ተመራጭዎች ፡ ወደፊት ፡ በምን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውሉ ፡ ማወቅ ፡ እስፈላጊ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በተጨማሪ ፡

በሕግ ሰዎች ፡ ሥራ ፡ ውስጥ ፡ ለማመዛዘን ፡ ይበልጥ ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆኑትን ፡ ነገሮች ፡ ማወቅና ፡ ማመዛዘን ፡ ያስፈልጋል ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ለተደረገው ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ መምህራን ፡ ጉባኤ ፡ በተዘጋጀው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚከተለውን ፡ ሐሳብ ፡ ለመግለጽ ፡ ሞክረ ፡ ነበር ።

በፓርላማ ፡ መሻሻል ፡ ሊፈጸም ፡ የሚችል ፡ ጥላን ፡ በማዘጋጀት ፡ በመራት ፡ ሥራት ፡ መሻሻል ፡ በአውራጃ ፡ አስተዳደር ፡ በማጎበራዊ ፡ የሥራ ፡ ፕሮግራሞች ፡ በሕዝብ ፡ ኩባንያዎች ፡ በመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ያሉትን ፡ የተዛቡ ፡ አድራጎቶች ፡ በማረም ፡ የፍርድ ፡ ቤቶችን ፡ ድርጅት ፡ በማጠንከርና ፡ እነዚህን ፡ በመሳሰሉት ፡ ጉዳዮች ፡ ረገድ ፡ አዳዲስ ፡ አቋሞችን ፡ ለመፍጠር ፡ በሚደረገው ፡ ጥረት ፡ የሕግ ፡ ሰው ፡ የመሪነቱን ፡ ሥፍራ ፡ እንዲይዝ ፡ ካልተገፋፋ ፡ በኅብረተ ፡ ሰቡ ፡ ውስጥ ፡ በምን ፡ በኩል ፡ ፈጣን ፡ ለውጥ ፡ ለማድረግ ፡ እንደሚቻልና ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ከባድ ፡ ጉዳት ፡ ሳይደርስ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ እንዴት ፡ እንደሚቻል ፡ ስለነዚህ ፡ ጉዳዮች ፡ የሕግ ፡ ሰው ፡ ግልጽና ፡ እርግጠኛ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ እንዲያስብ ፡ ካልተማረ ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ሊደረግ ፡ ካልቻለ ፡ ግዳጃችንን ፡ በሚገባ ፡ ለመፈጸም ፡ የምንችል ፡ አይመስለኝም ።

በተጨማሪም ፡ የእድገት ፡ ዓላማዎች ፡ የኢኮኖሚ ፡ ግቦችን ፡ ለማግኘት ፡ የታቀዱ ፡ መሆን ፡ ቢገባቸውም ፡ ለዘለቄታ ፡ የሚፈለገው ፡ በጠቅላላው ፡ ብቁ ፡ የሆነ ፡ ኑሮ ፡ ስለሆነ ፡ በመሠረቱ ፡ ስለ ፡ መልካምነት ፡ ፍትሐ ፡ ነጻነትና ፡ የበለጸገ ፡ ኅብረተሰብ ፡ ልንጠበብ ፡ ይገባናል ፡ ብዬ ፡ አምናለሁ ።

በየአገሩ ፡ በተለይም ፡ አዲሱ ፡ ትውልድ ፡ በቁጣ ፡ በተመላበትና ፡ ባለው ፡ ሁኔታ ፡ በማይደሰትበት ፡ ቦታ ፡ ወይም ፡ ሕጉ ፡ ለጥሩ ፡ ግብ ፡ በማያገለወደም ፡ የማያገለግል ፡ መስሎ ፡ በሚታይበት ፡ ቦታ ፡ በሕግ ፡ ላይ ፡ ነቀፋ ፡ መሠንዘርንም ፡ አምናለሁ ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በየአገሩ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ሊኖራቸው ፡ ይችላሉ ፡ ተብሎ ፡ የሚታመነውን ፡ ከሀብት ፡ የሚገኘውን ፡ ምቹት ፡ ላላገኙ ፡ ሕዝቦች ፡ አዲስ ፡ የኑሮ ፡ ጉዳና ፡ የመክፈቱ ፡ ተግባር ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ለችግሩ ፡ ሁሉ ፡ መፍትሔ ፡ የፈጠረ ፡ የሚመስል ፡ ተራ ፡ ንግግርና ፡ በደረሰው ፡ የተደረሱ ፡ ጽሑፎች ፡ ቢኖሩም ፡ ከማንኛውም ፡ ጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ሊታሰብበትና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ ሊጣርበት ፡ የሚገባ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። የአስቸኳይነት ፡ ስሜት ፡ ለዚህ ፡ ተግባር ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ የተስፋን ፡ የመተማመንና ፡ የመስዋዕትነትን ፡ ስሜት ፡ ይፈጥራል ። አንድ ፡ ታዳጊ ፡ በሆነ ፡ አገር ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ “የፈጣን ፡ ለውጥ ፡ ስሜት” ፡ ያላቸውን ፡ ዜጎች ፡ አሠልጥና ፡ ማቅረብ ፡ ግዴታው ፡ መሆኑን ፡ አምናለሁ ። “የፈጣን ፡ ለውጥ ፡ ስሜት” ፡ ያላቸው ፡ ስል ፡ በምብ ፡ በመጣል ፡ ወይም ፡ በመበጠጠጥ ፡ ስልፍ ፡ በማድረግና ፡ ምልክቶችን ፡ በመሸከም ፡ ሳይሆን ፡ (እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ተግባር ፡ ማከናወን ፡ እምብዛም ፡ አስቸጋሪ ፡ አይደለም) ፡ ይበልጥ ፡ አስቸጋሪ ፡ ይበልጥ ፡ ከባድ ፡ የሆነውን ፡ ማለት ፡ አዲስ ፡ ኅብረተሰብን ፡ የማቋቋም ፡ ሥራን ፡ ግዳጅ ፡ የሚወስዱ ፡ ማለቱ ፡ ነው ። ዩኒቨርሲቲው ፡ መርዳት ፡ ያለበት ፡ ግዳጃቸውን ፡ በስሜት ፡ ለማከናወን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ከባድ ፡ የተለያዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ባጋጠሙም ፡ ጊዜ ፡ ይህን ፡ ግዳጃቸውን ፡ የሚፈጽሙበትን ፡ ዘዴ ፡ ለማወቅ ፡ ስሜት ፡ ያላቸውን ፡ ሰዎች ፡ በማዘጋጀት ፡ ነው ። በታዳጊ ፡ አገሮች ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ብዙ ፡ ዩኒቨርሲቲዎች ፡ በነዚህ ፡ ተግባሮች ፡ ጥሩ ፡

ውጤት ፡ ማግኘታቸውን ፡ አጠራጠራላሁ ፡ እንዲያውም ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ ለማከናወን ፡ ያልቻሉ ፡ ይመስለኛል ፤ ይህ ፡ ከሆነበት ፡ ምክንያት ፡ አንዱ ፡ ሥራው ፡ የሚጠይቀውን ፡ የአእምሮ ፡ ዲሲፕሊን ፡ ሁኔታና ፡ ኃይል ፡ የሚፈጥሩ ፡ የሠለጠኑ ፡ ሰዎች ፡ ልምምድ ፡ ወይም ፡ በትምህርት ፡ ረገድ ፡ የመሪነቱን ፡ ሥፍራ ፡ የያዙ ፡ ሰዎች ፡ ስለሌላቸው ፡ ነው ።

በጠቅላላው ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ የሚጸረሩ ፡ ዓላማዎች ፡ ያሉት ፡ ተግባር ፡ ያጋጠመን ፡ ይመስለኛል ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ በሕግ ፡ ሙያ ፡ የማሠልጠኑን ፡ ተግባር ፡ አጥብቀን ፡ መያዝ ፡ ይኖርብናል ፡ አሁን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በቂ ፡ ችሎታ ፡ ያላቸው ፡ ጻዥዎች ፡ አማካሪዎች ፡ ጠበቆችና ፡ ሕግ ፡ አርቃቂዎች ፡ ይፈለጋሉ ፤ ጥቂቶች ፡ የትምህርት ፡ ቤታችን ፡ ተመራቂዎች ፡ “ከሥራ ፡ ጋር ፡ የመለማመድ ፡ ፕሮግራም” ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ የመሠልጠን ፡ እድል ፡ ያጋጥማቸዋል ፤ በሌላው ፡ አገር ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ በግል ፡ በሚደረገው ፡ ሙያተኛ ፡ የመሆን ፡ ጥረት ፡ ውስጥ ፡ ይጠቃለላል ፡ ተመራቂዎቹ ፡ ራሳቸውን ፡ በራሳቸው ፡ እንዲያሻሽሉና ፡ ከሥራ ፡ ጋር ፡ እንዲያለማምዱ ፡ ይገደዳሉ ፤ አዳዲስ ፡ ደረጃዎች ፡ እንዲፈጠሩ ፡ ከተፈለገ ፡ እነዚህን ፡ አዳዲስ ፡ የችሎታ ፡ ደረጃዎች ፡ ይመሠርታሉ ፡ እነዚህ ፡ ቁም ፡ ነገሮች ፡ ከባድ ፡ የሆኑ ፡ “ከሙያ” ፡ ጋር ፡ መተዋወቅንና ፡ ልምምድን ፡ ይጠይቃሉ ፡ ይህም ፡ ማለት ፡ በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ሊፈጸሙ ፡ የሚችሉና ፡ በጽሕፈት ፡ የሚመለሱ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ አሠራር ፡ የአንጋገር ፡ ስልት ፡ አጠናን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትን ፡ የመከተል ፡ ልምድ ፡ መሰል ፡ የሕግ ፡ ሰነዶችን ፡ ማዘጋጀትና ፡ ተማሪዎቹ ፡ እነዚህን ፡ ሁሉ ፡ መልመጃዎች ፡ እንዲሠሩ ፡ በጥብቅ ፡ መከታተል ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህ ፡ ተግባር ፡ ከባድ ፡ ነው ፡ መምህራኑ ፡ የተማሪዎቹን ፡ የትምህርት ፡ ችሎታና ፡ ፍላጎቶች ፡ እስኪያውቁ ፡ ድረስ ፡ ከባድ ፡ ሥራ ፡ ይሆንባቸዋል ፤ ተማሪዎች ፡ የትምህርት ፡ አሰጣጡ ፡ ዘዴ ፡ በጠቅላላው ፡ አዲስ ፡ ስለሚሆንባቸው ፡ በጣም ፡ ይቸገራሉ ፤ ይህም ፡ የሚሆንበት ፡ ተማሪዎቹ ፡ ወደ ፡ ሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ከመምጣታቸው ፡ በፊት ፡ ከአስተማሪና ፡ ከመጻሕፍት ፡ ያገኙትን ፡ ብቻ ፡ መልሰው ፡ በወረቀት ፡ ላይ ፡ የማስፈር ፡ ልምድ ፡ ስለነበራቸው ፡ ነው ። በተጨማሪም ፡ የመጀመሪያው ፡ ትምህርት ፡ ተማሪዎቹ ፡ ከተጨበጡ ፡ ነገሮች ፡ ጋር ፡ እንዲታገሉ ፡ ስላላስገደዳቸውና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሁኔታዎችን ፡ በአንድ ፡ ሐሳብ ፡ ሥር ፡ ማጠቃለልና ፡ የማይጨበጡ ፡ ሐሳቦችና ፡ አስተያየቶችን ፡ መስጠት ፡ የተጨበጡ ፡ መልሶችንና ፡ መፍትሔዎችን ፡ ከመስጠት ፡ ስለሚቀሉ ፡ ትምህርቱ ፡ ይከብዳቸዋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ለሙያ ፡ ጥበብ ፡ ብቻ ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ በቂ ፡ አይመስለኝም ፡ የዛሬው ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ተመራቂ ፡ በተለይም ፡ በማደግ ፡ ላይ ፡ በሚገኝ ፡ አገር ፡ በኅብረተሰቡ ፡ ውስጥ ፡ በእርግጥ ፡ “ምርጫ” ፡ ሰው ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ዋናው ፡ ጥያቄ ፡ ይህ ፡ ተመራቂ ፡ ሐሳብ ፡ በመስጠት ፡ በበጎ ፡ ተግባርና ፡ በመስዋዕትነት ፡ የኅብረተሰቡንና ፡ የአገሩን ፡ የኑሮ ፡ ሁኔታዎች ፡ ለማሻሻል ፡ ይጥር ፡ ይሆን ፡ በምንስ ፡ ዓይነት ፡ ዘዴ ፡ የሚለው ፡ ነው ። ይህም ፡ ጥያቄ ፡ ተመራቂው ፡ የቀሰመው ፡ ትምህርት ፡ ለዚህ ፡ ግብ ፡ ተብሎ ፡ መሰጠቱን ፡ ወይም ፡ ከእርግጠኛው ፡ ፍላጎት ፡ ጋር ፡ በጥልቀት ፡ ሳይዛመድ ፡ መሰጠቱን ፡ ሊገልጽ ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ በማንኛውም ፡ ፍተራቲ ፡ እንደሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ ከማሠልጠኛ ፡ ትምህርት ፡ በላይ ፡ ሌላ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መጨመር ፡ አለበት ። ሐሳብ ፡ አፍላቂነት ፡ አርቆ ፡ ማየትና ፡ ከታላቅ ፡ ግብ ፡ የመድረስ ፡ መንፈስ ፡ የማይገኙባቸው ፡ የማሠልጠኛ ፡ ዘዴዎች ፡ ዋጋ ፡ ቢስ ፡ ናቸው ።

በዚህ ፡ ዓመት ፡ የትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ ከሚከተሉት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ግቦች ፡ ለመድረስ ፡ ተሻሽሎ ፡ ወጥቷል ።

፩ ፡ በሕግ ፡ ሙያ ፡ የልምምድ ፡ ማግኛው ፡ ዘመን ፡ ፩ ፡ ዓመት ፡ እንዲሆን ፡ ተወስኗል ፡ (ይኸውም ፡ ከአንድ ፡ ዓመት ፡ ጠቅላላ ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ ትምህርት ፡ በኋላ ፡ ነው) ፤ ይህ ፡ የ፩ ፡ ዓመት ፡ የትምህርት ፡ ዘመን ፡ በዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ ስም ፡ ከመጨረሻው ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ ለመንግሥት ፡ የሚደረገውን ፡ የአንድ ፡ ዓመት ፡ የሕግ ፡ አገልግሎት ፡ ይጨምራል ።

፪ ፡ ኅብረተሰብ ፡ ነክ ፡ ጥናቶች ፡ (ሶሻል ፡ ሳይንስ) ፡ እና ፡ ታሪክ ፡ በሥርዓተ ትምህርቱ ፡ ውስጥ ፡ እንዲገቡ ፡ ተደርጓል ።

፫ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ ዘዴዎች ፡ ሥርዓት ፡ ያለው ፡ የፕሮብሌሞች ፡ አተናተንና ፡ ፍሬ ፡ ነገሮችን ፡ በሚገባ ፡ የመረዳት ፡ ዘዴዎች ፡ ቅድሚያ ፡ እንዲሰጣቸው ፡ ተወስኗል ።

፬ ፡ ፈረንሳይኛ ፡ አንድ ፡ አስፈላጊ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነት ፡ ሆኗል ፤ የዚህም ፡ ዓላማ ፡ ተማሪው ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ላለ ፡ የፈረንሳይኛ ፡ ጽሑፎችን ፡ የማንበብና ፡ የመተርጎም ፡ በጽሑፎቹም ፡ የመጠቀም ፡ ችሎታ ፡ እንዲኖረው ፡ ነው ።

፭ ፡ የግለ ፡ ሰብ ፡ ሕግን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ሕገ ፡ መንግሥትንና ፡ የንግድ ፡ ሕግን ፡ የሚመለከቱ ፡ መሠረታዊ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ እንዲሰጡ ፡ ተወስኗል ።

፮ ፡ መጻፍ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ መታረምና ፡ ተደጋግሞ ፡ መጻፍ ፡ የሚገባቸውና ፡ ማርክ ፡ የሚሰጥባቸው ፡ የቤት ፡ ሥራዎች ፡ በየጊዜው ፡ እንዲሰጡ ፡ ተወስኗል ፤ እነዚህም ፡ ተቀባይነት ፡ የሚያገኝ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ የጥናትና ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍን ፡ ይጨምራሉ ።

፯ ፡ ሕግ ፡ የማርቀቅና ፡ በሕግ ፡ ነክ ፡ ክርክር ፡ ውስጥ ፡ የመሳተፍ ፡ ልምምድ እንዲደረግ ፡ ተወስኗል ።

፰ ፡ የእድገት ፡ ፕሮግራሞችንና ፡ ሕግ ፡ ያልወጣባቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ የሚመለከቱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ እንዲሰጡ ፡ ተወስኗል ። ስለዚህ ፡ የሕገ ፡ መንግሥት ፡ መሻሻል ፡ የፖሊቲካ ፡ ባሕሪ ፡ ሐሳብ ፡ (ቲምሪ) ፡ የኢኮኖሚ ፡ ባሕሪ ፡ ሐሳቦች ፡ የእድገት ፡ የፕላን ፡ የባላገር ፡ ልማትና ፡ የከተማ ፡ እድገት ፡ የመሪት ፡ ልማትና ፡ ሌሎችም ፡ ጉዳዮች ፡ በሚገባ ፡ ታስቦባቸዋል ። በተለይ ፡ በመጨረሻው ፡ ዓመት ፡ የትምህርት ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ለእነዚህ ፡ ጉዳዮች ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ይሰጣቸዋል ።

“የትምህርት ፡ ደረጃዎች” ፡ ጉዳይ ፡ ትልቅ ፡ ግምት ፡ ሊሰጠው ፡ የሚገባ ፡ ነው ። በእኔ ፡ አስተያየት ፡ በአፍሪካ ፡ ዩኒቨርሲቲዎች ፡ የደረጃዎችን ፡ ጉዳይ ፡ ለማብራራት ፡ ታስበው ፡ በየጊዜው ፡ የሚሰነዘሩ ፡ አስተያየቶች ፡ ቢኖሩም ፡ ጉዳዩን ፡ በሚገባ ፡ ለይተው ፡ አይገልጹም ። የትምህርት ፡ ደረጃዎች ፡ የሌላው ፡ ሳይሆኑ ፡ የራሳችን ፡ የወደፊት ፡ ፍላጎቶች ፡ መግለጫ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ። የትምህርት ፡ ደረጃዎች ፡ ዝቅ ፡ የሚሉት ፡ መምህራኑ ፡ ከተማሪዎች ፡ የሚፈለጉ

ትን ፡ ሲያቀሉ ፡ ሲሰንፉና ፡ ሥራ ፡ ሲፈቱ ፡ ተማሪዎቹም ፡ እንደዚህ ፡ እንዲያደርጉ ፡ ሲፈቅዱላቸው ፡ ነው ። የዚህ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አሳሳቢ ፡ ተግባር ፡ ሊጠበቅ ፡ የሚችል ፡ በጣም ፡ ከፍተኛ ፡ የትምህርት ፡ ደረጃ ፡ ማውጣትና ፡ ደረጃውንና ፡ ውጤቶቹን ፡ በየጊዜው ፡ መከላከል ፡ ነው ። ይህን ፡ ተግባር ፡ ለማከናወን ፡ ጥልቅ ፡ አስተዋይነት ፡ ያላቸውን ፡ የውጪ ፡ አማካሪዎችና ፡ ተመልካቾች ፡ በዓመት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በማስመጣት ፡ የፕሮግራሙን ፡ ቅርንጫፎች ፡ (ለምሳሌ ፡ የአንዱን ፡ የትምህርት ፡ ዓይነት ፡ ክፍል) ፡ ወይም ፡ ፕሮግራሙን ፡ በጠቅላላው ፡ እንዲመረምሩ ፡ ማድረግ ፡ ይቻላል ፡ ይገባልም ። እንደዚህ ፡ ያለው ፡ የፕሮግራም ፡ ክለሳ ፡ የፈተና ፡ ወረቀቶችን ፡ መመርመር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ተማሪዎች ፡ በትምህርት ፡ ላይ ፡ ሳሉ ፡ መመልከትን ፡ ከተማሪዎቹና ፡ ከመምህራን ፡ ጋር ፡ መወያየትን ፡ የማስተማሪያ ፡ ጽሑፎችን ፡ ማየትንና ፡ አንድ ፡ መግለጫ ፡ ለዲኑና ፡ ለአካዳሚ ፡ ምክትል ፡ ፕሬዚዳንቱ ፡ ማቅረብን ፡ ጨምሯል ። እስከሃሬ ፡ ድረስ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ከሚከተሉት ፡ ሊቃውንት ፡ የምክር ፡ እርዳታ ፡ የማግኘት ፡ ዕድል ፡ አጋጥሞታል ፡ የለንደን ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ የቀድሞው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ኬል ፡ ቢ ፡ ሲ ፡ ጋወር ፡ የቤልጥስት ፡ ኩዊንስ ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዊሊያም ፡ ትውኒንግ ፡ (ቀድሞ ፡ በዳሬሰላም ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ፕሮፌሰር) ፡ የሃርቫርድ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሮጀር ፡ ፊቨር ፡ በሎስ ፡ አንጀለስ ፡ የሚገኘው ፡ የካሊፎርኒያ ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሙራ ፡ ቡዋርትዝ ፡ የአዘን ፡ ፕሮባንስ ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዛቪር ፡ ብለን ፡ ገዳን ።

የገሚስ ፡ ጊዜው ፡ ፕሮግራም ፡ ክለሳ ፡ የዲፕሎማና ፡ የሰርቲፊኬት ፡ ፕሮግራሞች ፡ ዋና ፡ ዓላማ ፡ የሕግ ፡ ሥራ ፡ ላላቸው ፡ ሰዎች ፡ መሠረታዊና ፡ ወዲያውኑ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ የሚችል ፡ ትምህርት ፡ ለመስጠት ፡ ነው ። አንዳንድ ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ንዑስ ፡ ክፍሎች ፡ ቢቋቋሙም ፡ አብዛኛው ፡ የዚህ ፡ ፕሮግራም ፡ ትምህርት ፡ በአማርኛ ፡ መሰጠት ፡ ይገባል ። ይህን ፡ ትምህርት ፡ ከሚከተሉት ፡ ውስጥ ፡ አብዛኞቹ ፡ የሥራ ፡ ልምምድ ፡ አላቸው ፡ ግን ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ገብተው ፡ ለረገገም ፡ ጊዜ ፡ አልተማሩም ። አብዛኞቹ ፡ ተማሪዎቹ ፡ ጊዜ ፡ ያጥራቸዋል ። አንዳንዶቹ ፡ ለሕጋዊ ፡ ሐሳብ ፡ እገላለጽ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ነገሮች ፡ ያንሱዋቸዋል ። የሕግ ፡ ዲፕሎማዎችንና ፡ ሰርቲፊኬቶችን ፡ ተፈላጊውን ፡ ግብ ፡ በማያስገኝ ፡ መንገድ ፡ ለአያሌ ፡ ሰዎች ፡ ማሰራጨት ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጣ ፡ ይችላል ።

እነዚህና ፡ ሌሎችም ፡ ጉዳዮች ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ በተደረጉት ፡ ብዙ ፡ የመምህራን ፡ ስብሰባዎች ፡ ላይ ፡ ተነስተው ፡ ብዙ ፡ ውሳኔዎች ፡ ተሰጥተውባቸዋል ፡ (ጿ) የሰርቲፊኬቱና ፡ የዲፕሎማው ፡ ፕሮግራሞች ፡ እንዲቀረጹ ፡ ይኸም ፡ ማለት ፡ የሰርቲፊኬት ፡ ፕሮግራም ፡ የመጀመሪያና ፡ ወደ ፡ ዲፕሎማው ፡ ፕሮግራም ፡ ለሚገቡት ፡ ተማሪዎች ፡ የማጣሪያ ፡ ፕሮግራም ፡ እንዲሆን ፡ ፕሮግራሙ ፡ ለሁለት ፡ ዓመታት ፡ ጊዜ ፡ የሚሰጥ ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ መሠረታዊ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶችን ፡ ብቻ ፡ እንዲሸፍን ፡ ደረጃ ፡ በደረጃ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ የሕጎቹ ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ክፍሎች ፡ እንዲጠኑ ፡ በሁለቱ ፡ ዓመታት ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ተማሪዎቹ ፡ በውጤታቸው ፡ መሠረት ፡ (ቢቦዛ) ፡ ከመቶ ፡ አምሳው ፡ ከበድ ፡ ወዳለው ፡ የዲፕሎማ ፡ ፕሮግራም ፡ እንዲገቡ ፡ ይፈቀዳቸዋል ። የዲፕሎማው ፡ ፕሮግራም ፡ ተማሪዎቹ ፡ በሰርቲፊኬቱ ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጠውን ፡ ሕጎቹን ፡ የሚመለከት ፡ ትምህርት ፡ ደህና ፡ አድርገው ፡ እንደሚያውቁ ፡ በመቁጠር ፡ የሚሰጥ ፡ ሆኖ ፡ በነዚያ ፡ ሕጎች ፡ መሠረት ፡ ተጨባጭ ፡ የሆኑ ፡ የሕግ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ መሥራትን ፡ ይጠይቃል ። የተማሪዎቹ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ፍላጎቶች ፡ እንዲረካ ፡ የትምህርት ፡

ዓይነቶችን፡ የመምረጡ፡ ዕድል፡ የበለጠ፡ ይሆናል ። ለምሳሌ፡ ይህን፡ ትምህርት፡ የሚከታተሉ፡ ከጀጅ፡ በላይ፡ የሚሆኑ፡ የገንዘብ፡ ሚኒስቴር፡ ነገር፡ ፈጆች፡ ከወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ይልቅ፡ ስለ፡ ቀረጥ፡ አሰባስብ፡ ማጥናትን፡ ይመርጣሉ፤ የፖሊስ፡ መኩንኖች፡ ምርጫ፡ ግን፡ የመጀመሪያው፡ ነው። ተማሪዎቹ፡ እንደየፍላጎታቸው፡ ሲከፋፈሉና፡ ለትንንሽ፡ ጓዶች፡ ትምህርት፡ መስጠት፡ ሲጀመር፡ በፕሮግራሙ፡ የመጨረሻ፡ ደረጃዎች፡ ላይ፡ በጽሕፈት፡ የሚመለሱ፡ የሕግ፡ ፕሮብሌሞችን፡ በብዛት፡ ማሠራት፡ የስፈልጋል ። ደህና፡ የማስተማሪያ፡ ጽሑፎችን፡ ማዘጋጀት፡ ጊዜን፡ እንደሚጠይቅ፡ ሁሉ፡ እነዚህን፡ ዓላማዎች፡ ከሥራ፡ ላይ፡ ማዋልም፡ ጊዜን፡ ይጠይቃል ። ነገር፡ ግን፡ የዚህ፡ ዓይነት፡ እርምጃ፡ ጠቃሚነት፡ ግልጽ፡ ነው ።

የሕግ፡ ትምህርት፡ ቤት፡ እትሞች ።

በአሁኑ፡ ጊዜ፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐፍት፡ ከሺህ፡ በላይ፡ የሚሆኑ፡ አንባቢዎች፡ አሉት፤ ከጀጅ፡ በላይ፡ የሚሆኑ፡ ዳኞችና፡ የሕግ፡ አዋቂዎች፡ የመጽሐፍ፡ ጠባቂዎችና፡ ደጋፊዎች፡ ናቸው ። እነርሱም፡ ሥራው፡ እንዲቀጥልና፡ እንዲስፋፋ፡ ጽጌ፡ ብር፡ የደንበኞች፡ ሒሳብ፡ ይከፍላሉ ። በዚህ፡ ዓመት፡ መጽሐፍ፡ በተቋቋመ፡ በጀኛው፡ ዓመት፡ የመጀመሪያዎች፡ የተማሪ፡ አዘጋጅዎች፡ የሥራ፡ ውጤቶች፡ ታይተዋል ። አንዳንድ፡ የሁለተኛና፡ የሦስተኛ፡ ዓመት፡ ተማሪዎች፡ በመጽሐፍት፡ ውስጥ፡ ለማሳተም፡ የየራሳቸውን፡ የምርምርና፡ የጥናት፡ ጽሑፎች፡ በማዘጋጀት፡ ሠርተዋል ።

ይህ፡ ሥራ፡ በሕገ፡ ወይም፡ በከፍተኛውና፡ በጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ውስጥ፡ የተመለከቱትን፡ አንዳንድ፡ አስቸጋሪ፡ የሆኑትን፡ ጽንሰ፡ ሐሳቦችን፡ የሚመለከት፡ ነው ።

የሕግ፡ ትምህርት፡ ቤት፡ ከዚህ፡ በታች፡ የተመለከቱትን፡ በአክሰፎርድ፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ለልዩ፡ ልዩ፡ አገሮች፡ የሚሰራጩ፡ መጽሐፍት፡ አሳትሟል ። ማቴሪያልስ፡ ፎር፡ ዘ፡ ስተዲ፡ እፍ፡ ዘ፡ ፔናል፡ ሎው፡ እፍ፡ ኢትዮጵያ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ከሎውንስታይን፡ የተዘጋጀ፡ (አሁን፡ ለሁለተኛ፡ ጊዜ፡ በመታተም፡ ላይ፡ ይገኛል) ።

ኮንፍሊክት፡ እፍ፡ ሎውስ፡ ኢን፡ ኢትዮፒያ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ከሴድሊር፡ የተዘጋጀ ።

አን፡ ኢትዮፒያን፡ ሊጋል፡ ፎርም፡ ቡክ፡ ከሪደን፡ የተዘጋጀ ።

ለኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ምንጮች፡ መግቢያ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ከቫንደርሊንደን፡ የተዘጋጀ ።

ላንድ፡ ቻርተርስ፡ ኢን፡ ፍርዘርን፡ ኢትዮፒያ፡ በሚል፡ አርእስት፡ በሀንቲንፎርድ፡ የተዘጋጀ ።

ላንድ፡ ቴኑር፡ ኢን፡ ቾሪ፡ (ሸዋ፡ ቸሮቪንስ)፡ ኤ፡ ፖይላት፡ ፊልድስተዲ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ከማን፡ የተዘጋጀ ።

ዘ፡ ሎው፡ ሜኪንግ፡ ፕሮሰስ፡ ኢን፡ ኢትዮፒያ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ከራደን፡ የተዘጋጀ ።

ሰቲት ፡ ኤንድ ፡ ላንድ ፡ ኢን ፡ ኢትዮፒያ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ከፖርንክሪ ስት ፡ የተዘጋጀ ።

ኢትዮጵያን ፡ ሲቪል ፡ ፕሮሲጀር ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ከሴድላር ፡ የተዘጋጀ ።

ኢትዮፒያን ፡ ኮንስቲቲውሽናል ፡ ሎው ፡ አንድ ፡ ዴቪሎፕሜንት ፡ ቲክስት ፡ ኤንድ ፡ ሊጋል ፡ ማቴሪያል ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ከፖልና ፡ ከክላፕም ፡ የተዘጋጀ ፡ (የሚታተምበት ፡ ጊዜ ፡ ጥቅምት ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡)

የተጠቃላሉ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕጎችን ፡ ለማውጣት ፡ የተወጠነው ፡ ፕሮግራም ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ ሕጎች ፡ ሁሉ ፡ በመሰብሰብ ፡ በመልክ ፡ በመልኩ ፡ አዘጋጅቶና ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ የወጡትን ፡ ማሻሻያዎች ፡ ሁሉ ፡ ጨምሮ ፡ ለማሳተም ፡ በመጣር ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። አብዛኞቹ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ሕጎች ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግና ፡ በሌሎችም ፡ ሕጎች ፡ ቢወጡም ፡ እንኳ ፡ በየጊዜው ፡ የሚወጡት ፡ አያሌ ፡ ሕጎች ፡ የሚገኙት ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ሕጎች ፡ ከቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ቻርተር ፡ እስከ ፡ ጉምሩክ ፡ ደንቦችና ፡ ከሚኒስትሮች ፡ ሥልጣንና ፡ ሥራ ፡ ትእዛዝ ፡ እስከ ፡ የሕዝብ ፡ በአላትና ፡ የእሑድ ፡ በዓል ፡ አከባቢር ፡ አዋጅ ፡ ያሉትን ፡ ጉዳዮች ፡ የሚሸፍኑ ፡ ናቸው ።

ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ባ፲፱፻፵፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መርቀው ፡ ባቋቋሙት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አማካይነት ፡ ሕጎቹ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በግልጽ ፡ ቢወጡም ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ከወጡት ፡ አያሌ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ ሕጎች ፡ መለየት ፡ አድካሚ ፡ ሥራ ፡ ሆኗል ። የጉምሩክች ፡ የገቢና ፡ የወጪ ፡ ዕቃ ፡ ቀረጥ ፡ ማስከፈያ ፡ ደንቦች ፡ የዚህ ፡ ምሳሌ ፡ ናቸው ። እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ታትመው ፡ የወጡት ፡ ባ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ከ፳፮ ፡ ጊዜ ፡ በላይ ፡ ተሻሽለዋል ። ዛሬ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕቃዎች ፡ የተመደቡትን ፡ የቀረጥ ፡ ልኮች ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልግ ፡ ሰው ፡ የመጀመሪያውን ፡ ሠንጠረዥና ፡ እያንዳንዱን ፡ የተሻሻለ ፡ ደንብ ፡ መመርመር ፡ አለበት ። ተሻሽለው ፡ የወጡትን ፡ ደንቦች ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ፡ ስለሌላም ፡ ከ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ወዲህ ፡ የወጣውን ፡ እያንዳንዱን ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ መመርመር ፡ ይኖርበታል ። ይህ ፡ ምሳሌ ፡ ሕጎችን ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ተከታትሎ ፡ ለመረዳት ፡ የሚፈልገውን ፡ ሰው ፡ ከሚያጋጥሙት ፡ ችግሮች ፡ አንዱን ፡ ብቻ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው ።

የፕብሊክ ፡ አድምንስትሬሽን ፡ ኢንስቲትዩትና ፡ የጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለዚህ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ለማግኘት ፡ ሕጎች ፡ ተሰብስበው ፡ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ እንዲታተሙ ፡ ከአያሌ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ የመጀመሪያውን ፡ እርምጃ ፡ ወስዶ ፡ ባ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የጥቢ ፡ ወራት ፡ ይህ ፡ ሥራ ፡ ወደሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ተዛወረ ፤ ትምህርት ፡ ቤቱም ፡ ከጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ ሥራውን ፡ በማካሄድ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ።

የተሰበሰበው ፡ ሕግ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማሻሻያዎችን ፡ በመልክ ፡ በመልኩ ፡ ከማቅረቡና ፡ የተሰረዙትን ፡ ሕጎችና ፡ ቍጥሮች ፡ ከማስቀረትም ፡ በላይ ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ለማጥናት ፡ ወይም ፡ የሕጉን ፡ የአመጣጥ ፡ ታሪክ ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልገውን ፡ ሰው ፡ ለመርዳት ፡ ሰፊ ፡ ያሉ ፡ የቃላት ፡ መምሪያና ፡ የማውጫ ፡ ሠንጠረዥን ፡ ይዟል ። በተጨማሪም ፡ የሕጉን ፡ ታሪክ ፡ በሚገባ ፡ ለመከ

ታተል ፡ እንዲቻል ፡ ለእያንዳንዱ ፡ የማሻሻያ ፡ ምንጭ ፡ ማስታወሻዎች ፡ ይዘጋጃሉ ።

በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈው ፡ የተሰበሰበው ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ፍጻሜ ፡ ተቃርቧል ። የአማርኛው ፡ ክፍል ፡ ሥራም ፡ ተጀምሯል ፤ ይህ ፡ ሥራ ፡ በሚቀጥለው ፡ የክረምት ፡ ዕረፍት ፡ ወቅት ፡ በአንድ ፡ ክፍተኛ ፡ ችሎታ ፡ ባለው ፡ የተከታዩ ፡ ዓመት ፡ የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ ተማሪ ፡ በሚመሩት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በአስቸኳይ ፡ እንዲካሄድ ፡ ይደረጋል ። በመሠረቱ ፡ ብሔራዊ ፡ ጉዳዮችን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሕጎችን ፡ በሚይዘው ፡ በተሰበሰበው ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ምክንያት ፡ አንድ ፡ የአዲስ ፡ አበባን ፡ ከተማ ፡ ብቻ ፡ የሚመለከቱ ፡ ሕጎችንና ፡ ደንቦችን ፡ የሚይዝ ፡ ጽሑፍ ፡ በቅርቡ ፡ ይታተማል ። የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ መታተም ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ መናገሻ ፡ ከተማ ፡ ነዋሪዎች ፡ ከፍተኛ ፡ ጥቅም ፡ ከመስጠቱም ፡ በላይ ፡ ተለቅ ፡ ያለው ፡ የተሰበሰበው ፡ ሕግ ፡ ሲታተም ፡ ሊደርሱ ፡ የሚችሉትን ፡ የማተሚያና ፡ ሌሎች ፡ ችግሮች ፡ አስቀድሞ ፡ ለማወቅ ፡ ይረዳል ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ የተገኙትን ፡ ችግሮች ፡ ዋናው ፡ ዝግጅት ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ከመሄዱ ፡ በፊት ፡ ለማቃለል ፡ ወይም ፡ ጨርሶ ፡ ለማስወገድ ፡ ይቻላል ።

ጉብኚ ፡ መምህራንና ፡ ሌሎች ፡ የታወቁ ፡ እንግዶች ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ አያሌ ፡ እንግዶች ፡ ባደረግንላቸው ፡ ጥሪ ፡ መሠረት ፡ ለአንድ ፡ ሳምንት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለሆነ ፡ ጊዜ ፡ ጉብኝተውናል ። እያንዳንዱ ፡ የታወቀ ፡ ጉብኚ ፡ እዚህ ፡ በቆየበት ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ወይም ፡ ከአንድ ፡ ጊዜ ፡ በላይ ፡ ንግግር ፡ ከማድረጉም ፡ በላይ ፡ በክፍል ፡ ውስጥ ፡ እየተገኘ ፡ የትምህርት ፡ አሰጣጡን ፡ ዘዴ ፡ ተመልክቷል ። እነዚህም ፡ እንግዶች ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ የተመለከቱት ፡ ናቸው ፡—

ፕሮፌሰር ፡ ኖርማን ፡ አንደርሰን ፡ በላንደን ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ከፍተኛ ፡ የሕግ ፡ ጥናቶችን ፡ እንስቲትዩት ፡ ዲሬክተር ፡ የእስላም ፡ ሕግ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ንግግር አድርገዋል ።

ፕሮፌሰር ፡ ጀርዚ ፡ ሮብሎስኪ ፡ በፖላንድ ፡ የሎድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የትምህርት ፡ ክፍል ፡ ምክትል ፡ አስተዳዳሪ ፡ የሶሻሊስት ፡ ሕግና ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ በፖላንድ ፡ በሚሉ ፡ አርእስቶች ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ።

የኤዛን ፡ ፕሮባንስ ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዛቪር ፡ ቦን ፡ ዠቫን ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ቋንቋ ፡ ተናጋሪ ፡ አገሮች ፡ ስለሕግ ፡ መሰናዶዎች ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጉዳዮችና ፡ የመራት ፡ ይዞታ ፡ መሻሻል ፡ በሚሉ ፡ አርእስቶች ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ።

ሚስተር ፡ ያቭ ፡ ፒ ፡ ጋይ ፡ በደሬሰላም ፡ የምሥራቅ ፡ አፍሪቃ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ተባባሪ ፡ ዲን ፡ በታንዛኒያ ፡ የሕግ ፡ መንግሥት ፡ መሻሻል ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ።

የፕይቲር ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ጄ ፡ ቲክሴር ፡ በማደግ ፡ ላይ ፡ በሚኾኑት ፡ አገሮች ፡ ያሉ ፡ የቀረጥ ፡ ጉዳዮች ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ።

በተጨማሪም ፡ በዲንነት ፡ የኔን ፡ ቦታ ፡ የሚወስዱት ፡ የዩላ ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ኩዊንቲን ፡ ጆንስተን ፡ ለሁለት ፡ ሳምንታት ፡ ጉብኝተውናል ። የትምህርት ፡ ቤቶችን ፡ የቅርብ ፡ ወዳጅና ፡ በሎስ ፡ አንጅለስ ፡ የሚገኘው ፡ የካሊፎ

ርዕያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ዲን ፡ የሆኑት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሪፖርት ፡ ግክበዌል ፡ ለአንድ ፡ ሳምንት ፡ ገብተውናል ።

የኢትዮጵያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ ፕሮግራም ፡ ተካፋዮች ፡ ሆነዋል ። በዚህ ፡ ዓመት ፡ የትምህርት ፡ ወቅት ፡ ስድስት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ስር ፡ አገልግለዋል ። የተማሪዎቹ ፡ አገልግሎቶች ፡ ከብዙው ፡ በጥቂቱ ፡ የጠቅላይ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ አማካሪነት ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ረዳት ፡ ሕግ ፡ አስከባሪነትና ፡ በአስመራ ፡ የገሚስ ፡ ጊዜ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራም ፡ አስተማሪነት ፡ ናቸው ። በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ጥቂት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በሌሎች ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ለምሳሌ ፡ የመሬት ፡ ይዞታና ፡ አስተዳደር ፡ ሚኒስቴር ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ያገለግላሉ ፡ ብለን ፡ ብናስብም ፡ እያሌ ፡ ተማሪዎች ፡ በፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ስር ፡ እንዲያገለግሉ ፡ ይደረጋል ። አንድ ፡ ተማሪ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሙያ ፡ ማገበሮች ፡ ኮንፌዴራሲዮን ፡ ይሠራል ።

የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ ግዳጃቸውን ፡ የሚፈጽሙ በትን ፡ ጊዜ ፡ የሚመለከት ፡ አንድ ፡ ጠቃሚ ፡ ውሳኔ ፡ ተሰጥቷል ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በፕሮግራሙ ፡ የሚካፈሉት ፡ የክፍል ፡ ትምህርታቸውን ፡ ከፈጸሙ ፡ በኋላ ፡ ነው ። የመምህራን ፡ ጉባኤው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ ቀዋሚ ፡ ኮሚቴ ፡ ባቀረበው ፡ ጥያቄ ፡ መሠረት ፡ መምህራን ፡ ይህን ፡ ልማድና ፡ መሠረታዊ ፡ ዓላማውን ፡ ካጠኑ ፡ በኋላ ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ አገልግሎቱን ፡ ለመስጠት ፡ ለጊዜው ፡ ትምህርታቸውን ፡ እንደሚያዳርጡት ፡ ሌሎች ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ ተማሪዎች ፡ ሁሉ ፡ ከመጨረሻው ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ በሚሰጠው ፡ አገልግሎት ፡ ይጠቀማሉ ፡ ሲል ፡ ወስኗል ። ወደፊት ፡ ከአንድ ፡ የመሸጋገሪያ ፡ ወቅት ፡ በኋላ ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ የአገልግሎት ፡ ግዳጃቸውን ፡ የሚፈጽሙት ፡ ከመጨረሻው ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ ባለው ፡ ዓመት ፡ መሆን ፡ አለበት ።

ቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ የአሁኑ ፡ ሁኔታው ።

የመጻሕፍቱ ፡ ብዛት ፡

- ሀ ፡ ቮልዩሞች ፡ ፱፻፯፻፲፰ ።
- ለ ፡ በየጊዜው ፡ የሚወጡ ፡ ተከታታይ ፡ ጽሑፎች ፡ ፻፲፮ ።
- ሐ ፡ ቤተ ፡ መዛግብት ፡ ፻፳፫ ፡ መጻሕፍት ፡ ፫፻፷፱ ፡ መጻሕፍት ፡ ያልሆኑ ፡ ጽሑፎች ።
- መ ፡ ከነሐሴ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ወዲህ ፡ የተጨመሩ ፡ ቮልዩሞች ፡ ፲፫፻፲፯ ።
- ሠ ፡ የመጻሕፍት ፡ ለውጦች ፡ ፳፻ ።
- ረ ፡ ስጦታዎች ።
- ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቮልዩሞች ፡ ፳፯ ፡
- ስሚዘሰንያን ፡ ፩፻፸፻ ፡
- በነጻ ፡ የተቀበልናቸው ፡ ፪ ፡
- ከፈረንሳይ ፡ ኤምባሲ ፡ የተቀበልናቸው ፡ ፩፻ ፡ ኤፍ ፡

የቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ ሠራተኞች ፡

- ፩ ፡ ላይብሪያን ፡
- ፪ ፡ የግግሽ ፡ ጊዜ ፡ ካታሎግ ፡
- ፫ ፡ ጸሐፊ ፡
- ፬ ፡ የቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ረዳቶች ፡
- ፭ ፡ የመጻሕፍት ፡ ማዋሻ ፡ ጸሐፊዎች ፡

የቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ መስፋፋት ፡

ቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ በተፋጠነ ፡ እድገት ፡ ላይ ፡ ይገኛል ፤ ለእንባቢዎችና ፡ ለመጻሕፍት ፡ ተጨማሪ ፡ ቦታ ፡ አስፈልጓል ። ቤተ ፡ መጻሕፍቱን ፡ የሚጠቀሙ ፡ ቤት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎችና ፡ መምህራን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆኑ ፡ የሌላው ፡ ፋኩልቲ ፡ ተማሪዎችና ፡ መምህራንም ፡ ጭምር ፡ መሆናቸውን ፡ ማስታወስ ፡ ይጠቅማል ። በተጨማሪም ፡ የውጪ ፡ አገር ፡ ኤምባሲዎች ፡ ባለሥልጣናትና ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ድርጅቶች ፡ ባለሥልጣናት ፡ ይገለገሉበታል ። በሚቀጥሉት ፡ ጥቂት ፡ ዓመታት ፡ የመጻሕፍቱ ፡ ቅጥር ፡ በጣም ፡ ከፍ ፡ እንደሚላ ፡ ይታመናል ፤ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ኩተማ ፡ ኤምባሲዎች ፡ ያሏቸው ፡ አገሮች ፡ አያሌ ፡ ሕጉችን ፡ የሕግ ፡ መግለጫዎችንና ፡ መጽሔቶችን ፡ እንደሚለግሱን ፡ ተስፋ ፡ አለን ።

በአሁኑ ጊዜ ፡ በአፍሪቃ ፡ ኢኮኖሚክ ፡ ኮሚሽን ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ያሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ወደሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ እንዲዛወሩ ፡ ሲምምነት ፡ በመደረግ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። ይህ ፡ እራሱ ፡ አሁን ፡ ባለው ፡ የመጻሕፍት ፡ አደራደር ፡ ላይ ፡ ከባድ ፡ ችግርን ፡ ያስከትላል ። የአፍሪቃን ፡ ሕግ ፡ እድገት ፡ በሰነድ ፡ ለማዘጋጀት ፡ የተመሠረተው ፡ ማእከላዊ ፡ አቋም ፡ እየተደራጀ ፡ ሲሄድ ፡ ለጽሑፎቹና ፡ ለጽሑፎቹ ፡ እንባቢዎች ፡ ተጨማሪ ፡ ቦታ ፡ ያስፈልጋል ። ለጊዜው ፡ የሕንጻውን ፡ በረንጃዎችና ፡ በሕንጻው ፡ የጓሮ ፡ በር ፡ አጠገብ ፡ ያለውን ፡ ቦታ ፡ በግድግዳ ፡ በማጠር ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍቱን ፡ ለማስፋፋት ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የሚጨመረው ፡ ቦታ ፡ ካለው ፡ ፍላጎት ፡ ጋር ፡ ሲመጣጠን ፡ አነስተኛ ፡ ነው ። ሌላው ፡ ዘዴ ፡ ደግሞ ፡ ዝርግ ፡ በሆነው ፡ የትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ሕንጻ ፡ ጣራ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ የማንበቢያ ፡ ቦታ ፡ ማቋቋም ፡ ነው ። እጣራው ፡ ላይ ፡ የሚሠራው ፡ የቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ክፍል ፡ በቂ ፡ ጥንካሬ ፡ ካለው ፡ ለተወሰኑ ፡ መጻሕፍት ፡ መደርደሪያም ፡ ያገለግላል ። የጠቅላላው ፡ ችግር ፡ የወደፊት ፡ መፍትሔ ፡ አንድ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍትን ፡ በአሁኑ ፡ ሕንጻ ፡ አቅራቢያ ፡ ማሠራት ፡ ነው ። አዲሱ ፡ ሕንጻ ፡ ሲሠራ ፡ የአሁኑ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ አንደ ፡ መማሪያ ፡ ክፍሎችና ፡ አንደ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤቶች ፡ ያገለግላል ። ይህ ፡ ፕሮግራም ፡ በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ አጀንዳ ፡ ላይ ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ ማግኘት ፡ አለበት ።

የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት ፡ ባለፈው ፡ መግለጫ ፡ ውስጥ ፡ ለሕግ ፡ ሙያተኞች ፡ መገናኛ ፡ ቦታና ፡ ለተማሪዎች ፡ መኖሪያ ፡ የሚሆን ፡ “የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” በአሰቸኳይ ፡ እንደሚያስፈልገን ፡ በዝርዝር ፡ ተገልጿል ። ለቤቱ ፡ ማሠሪያ ፡ ቼሽ ፡ ብር ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ የግል ፡ ምንጮች ፡ ለመሰብሰብ ፡ ማቀዳችንንም ፡ ገልጸናል ፤ ይህንንም ፡ አድርገናል ። ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ የፕሮግራሙን ፡ የመጀመሪያ ፡ ደጋፊ ፡ ሆነዋል ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ከንጉሣዊ ያን ፡ ቤተሰብ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ኤምባሲዎች ፡ ከንግድ ፡ ድርጅቶች ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡

የሕግ ፡ ሙያ ፡ ቅርንጫፎች ፡ ከፕሮፌሰሮችና ፡ ከተማሪዎች ፡ እንዲሁም ፡ ከውጪ ፡ አገር ፡ ወዳጆች ፡ ዕርዳታ ፡ እግኝተናል ። ይህ ፡ በአፍሪቃ ፡ ውስጥ ፡ ተመሳሳይ ፡ የሌለው ፡ ራስን ፡ በራስ ፡ የመርዳት ፡ ፕሮግራም ፡ የተቋቋመውና ፡ ከፍራ ፡ የደረሰው ፡ በሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ብርታት ፡ ነው ። የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በዚህ ፡ ሥራ ፡ ስላላዩት ፡ ብልህነትና ፡ የመሪነት ፡ ተግባር ፡ ምስጋና ፡ ይገባቸዋል ። የሌሎች ፡ ፋኩልቲ ፡ ተማሪዎች ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎችን ፡ አርአያነት ፡ ተከትለው ፡ ተመሳሳይ ፡ ፕሮግራም ፡ እንደሚጀምሩ ፡ ተስፋ ፡ አለን ። ሕንጻው ፡ የሚሠራው ፡ በሕንጻ ፡ ኮሌጅ ፡ ሲሆን ፡ ሥራው ፡ ባፕፕሮጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እንደሚፈጸም ፡ ተስፋ ፡ አለን ። እንደጋጣሚ ፡ ሆኖ ፡ የመሳሪያዎች ፡ ዋጋ ፡ መጨመርና ፡ ሕንጻው ፡ የሚሠራበትን ፡ ቦታ ፡ ማዘጋጀት ፡ አንዳንድ ፡ ችግሮችን ፡ ፈጥረዋል ። የሚፈለገውን ፡ ተጨማሪ ፡ ገንዘብ ፡ ለማግኘት ፡ የሚደረገው ፡ ዋነኛ ፡ እንደ ፡ ቀጠለ ፡ ነው ፤ ግን ፡ ወደ ፡ ግቡ ፡ ተቃርቦናል ። የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት ፡ በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ ቆሞ ፡ ይታያል ።

የትምህርት ፡ ዓመቱ ፡ በብዙ ፡ የተማሪ ፡ ፕሮግራሞች ፡ የተመላ ፡ ነበር ። ከውጪ ፡ አገር ፡ ጉብኝቶች ፡ የንግግር ፡ ፕሮግራሞች ፡ አብዛኞቹ ፡ የተካሄዱት ፡ በሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ ነበር ። የንግግሮቹ ፡ አርእስት ፡ ከእስላም ፡ ሕግ ፡ እስከ ፡ ታንዛኒያ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ መሻሻል ፡ የሚደርሱ ፡ ነበሩ ። ከሕዝብ ፡ ግንኙነት ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ የሚካሄድና ፡ አንዳንድ ፡ የታወቁ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ተጋብዘው ፡ “የዩኒቨርሲቲ ፡ ንግግሮች” ፡ የሚያደርጉበት ፡ ፕሮግራም ፡ እንዲቋቋም ፡ ታችዶ ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ አቅዱ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አልቀለም ። ወደፊት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውል ፡ ተስፋ ፡ አለኝ ።

አራተኛው ፡ ዓመታዊ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ቀን ፡ በአቶ ፡ ተፈራ ፡ ደግፌ ፡ የንግድ ፡ ባንክ ፡ ጠቅላይ ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ የእንግዳ ፡ ንግግር ፡ አድራጊነት ፡ ተከብሯል ። ተማሪዎቹ ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ የሥራ ፡ ክርክር ፡ አሳይተዋል ፡ ይህም ፡ በአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ላይ ፡ የተደረገውን ፡ ክርክርና ፡ የይግባኝ ፡ ክርክርን ፡ የሚጨምር ፡ ነበር ። በዘንድሮው ፡ ተመልካቾች ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ የሕግ ፡ ሙያ ፡ አባሎች ፡ ነበሩ ፤ የተመልካቾቹ ፡ ቍጥር ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ የማንኛውም ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ በዓል ፡ ላይ ፡ ከተገኙት ፡ የእንግዳች ፡ ቍጥር ፡ በልጧል ። ፕሮግራሙ ፡ በጣም ፡ ጥሩ ፡ ነበር ፤ ለሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ አባሎች ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ምስጋና ፡ ይገባቸዋል ።

ሰወደፊቱ ፡ ያለን ፡ ተስፋ ፡

አዲስ ፡ ዲኖችን ፡ ፕሮፌሰር ፡ ኩዊንቲን ፡ ጀንስቶን ፡ በሐምሌ ፡ ወር ፡ እዚህ ፡ ይደርሳሉ ። ፕሮፌሰሩ ፡ በዩ-ል ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ በአፍሪቃና ፡ በሌላም ፡ ቦታ ፡ ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ አስተምረዋል ። በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ትጋት ፡ አንድነትና ፡ የአእምሮ ፡ ብስለት ፡ የሚዳብሩበትን ፡ ዘዴዎች ፡ ይዘው ፡ እንደሚመጡ ፡ አውቃለሁ ።

በመስከረም ፡ ወር ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ አንድ ፡ ባዶ ፡ “የሕግ ፡ ሕንጻ” ፡ መርቀው ፡ ከከፈቱ ፡ ወዲህ ፡ ረዥም ፡ መንገድ ፡ ሄደናል ።

ግን ፡ ብዙ ፡ የሚሠራ ፡ ነገር ፡ አለ ።

ካጋጠሙት ፡ ዋና ፡ ችግሮች ፡ አንዳንዶቹ ፡ ፩) የበጀቱ ፡ ማደግ—ዩኒቨርሲቲው ፡ ለትምህርት ፡ ቤታችን ፡ በያመቱ ፡ ፭፻፲ ፡ ብር ፡ መመደብ ፡ አለበት ፡

(እንደሚመድብም ፡ እምናለሁ) ፤ በተጨማሪም ፡ ለመምህራን ፡ ምርጫና ፡ ሰው
 ጫ ፡ እገር ፡ ሠራተኞች ፡ ትራንስፖርት ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ወጪ ፡ መስጠት ፡
 ይኖርበታል ። ለሚስተሉት ፡ አያሌ ፡ ዓመታት ፡ የውጪ ፡ ዕርዳታ ፡ ያስፈልገናል ።
 ግን ፡ የዕርዳታው ፡ ፍላጎት ፡ በየጊዜው ፡ መቀነስ ፡ አለበት ። ይ) በአንድ ፡ የትም
 ህርት ፡ ድርጅት ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛው ፡ ወጪ ፡ የሚደረገው ፡ ለመምህራን ፡ ነው ።
 የተማሪዎቹንም ፡ ችሎታ ፡ ከፍ ፡ ከሚያደርጉት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ጉዳዮች ፡ አንዱ ፡
 የአስተማሪዎች ፡ ጥረት ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳን ፡ አብዛኛቹ ፡ መምህራን ፡ ወጣ
 ቶች ፡ ቢሆኑ ፡ በማንኛውም ፡ አህጉር ፡ ካሉት ፡ የከፍተኛ ፡ ትምህርት ፡ መምህራን ፡
 ጋር ፡ ለማወዳደር ፡ መቻሌን ፡ በደስታ ፡ እገልጻለሁ ። አሁን ፡ እጅግ ፡ በጣም ፡
 ጥሩ ፡ የሆኑ ፡ መምህራን ፡ ያሉን ፡ ይመስለኛል ። መምህራኑን ፡ በተለይ ፡ ከፍተኛ ፡
 ልምምድ ፡ ያላቸውን ፡ የሥራ ፡ ጓደኞቹን ፡ የማቆየቱና ፡ የመሰወጡ ፡ ጉዳይ ፡ እስ
 ችጋሪ ፡ ነው ። ይህ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ሊያገኝ ፡ የሚችለው ፡ የማስተማሪያ ፡
 ክፍለ ፡ ጊዜዎችን ፡ ቀለል ፡ በማድረግና ፡ ለምርምርና ፡ ጥናት ፡ ፈቃድ ፡ በመስ
 ጠት ፡ ነው ። እነዚህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ዘዴዎች ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ አገል
 ግሎት ፡ መስጠትን ፡ አስደሳችና ፡ ጠቃሚ ፡ ያደርጋሉ ። እነዚህን ፡ መሪ ፡ ሐሳቦች ፡
 (ፖሊሲዎች) ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ ከፍተኛ ፡ ጥረት ፡
 ይደረጋል ፤ የበለጠ ፡ የአዋቂዎች ፡ ዕርዳታም ፡ ይገኛል ። ሥራው ፡ “በሞላ ፡ በኢ
 ትዮጵያዊያን ፡ እንዲካሄድ ፡ ማድረግ” ፡ የማይጠራጥር ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።
 ነገር ፡ ግን ፡ ቀዋሚ ፡ መምህራንን ፡ ለመምረጥ ፡ የወጡት ፡ ደረጃዎችና ፡ ሥነ ፡ ሥር
 ዓቶች ፡ በጣም ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ የሚገባቸው ፡ ናቸው ። አንድ ፡ ሰው ፡ በኢት
 ዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሙሉ ፡ ጊዜ ፡ መምህር ፡ ከመሆኑ ፡ በፊት ፡ ኃላፊነት ፡ ባለበት ፡
 በታ ፡ በቂ ፡ የሕግ ፡ ሥራ ፡ ልምምድ ፡ ማድረግ ፡ እንዳለበት ፡ እምናለሁ ። የሕግ ፡
 ትምህርት ፡ ቤት ፡ ያለውን ፡ ጥብቅ ፡ ፕሮግራም ፡ ማላላት ፡ የለበትም ። እንዲያ
 ውም ፡ የአስተማሪም ፡ ሆነ ፡ የተማሪ ፡ ተግባር ፡ እየጠነከረ ፡ መሄድ ፡ አለበት ።
 2) የሕንጻ ፡ ጉዳይ ፡ በተለይ ፡ በቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ በኩል ፡ ያለን ፡ ፍላጎት ፡
 አንድ ፡ ልዩ ፡ ችግር ፡ ፈጥሯል ። በሚቀጥለው ፡ ዓመት ፡ ለአደገት ፡ እቅድ ፡ ከፍ
 ተኛ ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ ያስፈልጋል ።

አንድ ፡ የመጫጫሚያ ፡ ጊዜ ፡ አልፏል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ወደፍጹምነት ፡ ደረጃ ፡ የምናደርገው ፡ ጉዞ ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡
 ግንኙነታችን ፡ መስፋፋትና ፡ በአፍሪቃ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ መዲና ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡
 አንድ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ማእከላዊ ፡ አካል ፡ ማደግ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ሊታሰብባቸው ፡
 የሚገባ ፡ ጉዳዮች ፡ ናቸው ። በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ አለም
 ሮን ፡ በማጉልመስ ፡ አስደሳችነት ፡ አለው ፤ ለአገሪቷ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።
 በሌሎች ፡ በታዎችም ፡ ተፈላጊነት ፡ አለው ።

ይህ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ እንዲዳብርና ፡ ከፍተኛ ፡ እርምጃ ፡ እንዲያ
 ያደርግ ፡ እመኛለሁ ።

በአገጣጠም ላይ ለሚገኙት ሰነዶች ላይ ማስቀመጥ ማለት ማለት ነው።

የኤልያስ ስም ስርዓት ስም ስርዓት

አቶ ፡ አባቤዳ ፡ አባጃቤ ፡
ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡
አቶ ፡ አቢይ ፡ ገሰታ ፡
አቶ ፡ አሰፋ ፡ ፀጋዬ ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ ብርሃኑ ፡ ባየሀ ፡
ክቡር ፡ አቶ ፡ ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡
አቶ ፡ ግርማ ፡ ታደሰ ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ ኃይሉ ፡ መኩንን ፡
አቶ ፡ እጅጉ ፡ ደምቤ ፡
አቶ ፡ ካሣ ፡ በዩን ፡
አቶ ፡ ከበደ ፡ ገብረማርያም ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ ማሞ ፡ መዘምር ፡
አቶ ፡ መብራቱ ፡ ዮሐንስ ፡
አቶ ፡ መንገሻ ፡ ወርቅነሀ ፡
ሻምበል ፡ መስፍን ፡ ገብረቃል ፡
አቶ ፡ ናቢያ ፡ ልዑል ፡ ክፍሌ ፡

አቶ ፡ ነጋ ፡ ፋንታ ፡
አቶ ፡ ሠይፋ ፡ ፈለቀ ፡
ሻምበል ፡ ሺመልስ ፡ መታረሪያ ፡
(በማዕረግ) ፡
አቶ ፡ ሺመልስ ፡ ሁሴን ፡
ሻለቃ ፡ ታደሰ ፡ አብዲ ፡
አቶ ፡ ተክሉ ፡ መኩንን ፡
ሻምበል ፡ ወንዳዩን ፡ ምሕረቱ ፡
አቶ ፡ ወርቁ ፡ ተፈራ ፡
አቶ ፡ ያዕቆብ ፡ ኃይለ ፡ ማርያም ፡
ሻምበል ፡ ይልማ ፡ ግዛው ፡
አቶ ፡ ዮሐንስ ፡ ሀሩይ ፡
አቶ ፡ ዘርዐ ፡ ብሩክ ፡ አበራ ፡
ሻምበል ፡ ዘርዳይ ፡ ሀብተ ፡ ሥላሴ ፡
አቶ ፡ ዘመን ፡ ካሣ ፡

ዲፕሎማ ስም ስርዓት

አቶ ፡ መስፍን ፡ ፋንታ ፡
አቶ ፡ መኩንን ፡ ደስታ ፡
አቶ ፡ ሙላቱ ፡ ልካሳ ፡
አቶ ፡ ምናቤ ፡ ደጉ ፡
አቶ ፡ ሠይፋ ፡ ፈይሣ ፡
አቶ ፡ ሰይፍ ፡ አናጌ ፡
አቶ ፡ ሰይፍ ፡ የተሻ ፡ ወርቅ ፡
አቶ ፡ ሳሙኤል ፡ ወርቅነሀ ፡
ሚስተር ፡ አራኪል ፡ ሳካጂያን ፡
አቶ ፡ በቀለ ፡ ተስፋዬ ፡
አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ሣህለ ፡ ጊዮርጊስ ፡
አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ክፈተው ፡
አቶ ፡ ተስፋዬ ፡ ሣህሌ ፡
አቶ ፡ ተስፋዬ ፡ ዓለሙ ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ ተሾመ ፡ በዩን ፡
አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገ/ሥላሴ ፡
የሻምበል ፡ ታምሩ ፡ ኃይለ ፡ ገብርኤል ፡
የሻምበል ፡ ታዬ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡
አቶ ፡ ታዬ ፡ ወንድማገኘሁ ፡
አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ ነጋሽ ፡ ተክለ ፡ ማርያም

አቶ ፡ አሰፋ ፡ በቀለ ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ አሰፋ ፡ ኃይለ ፡ ማርያም ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ አበራ ፡ ጉበና ፡
አቶ ፡ አብርሃም ፡ ጸጋዬ ፡
አቶ ፡ አክሊሉ ፡ አጥላባቸው ፡
አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ቤተ ፡ ማርያም ፡
የመቶ ፡ አለቃ ፡ እርዳው ፡ ዳርጊ ፡
የሻምበል ፡ ካሣዬ ፡ ማንደፍሮህ ፡
አቶ ፡ ካሣዬ ፡ አደም ፡
የሻምበል ፡ ወልደ ፡ ሐዋርያት ፡ ገብረ ፡
ማርያም ፡
ሻሸራሻ ፡ ዘውዴ ፡ አቶሮ ፡
አቶ ፡ ደምቤ ፡ በቀለ ፡
አቶ ፡ ዳምጠው ፡ ምኒልክ ፡
አቶ ፡ ጀማነህ ፡ መካሻ ፡
ሚስተር ፡ ጀዋኪም ፡ ማቶቼ ፡
አቶ ፡ ገብረየሱስ ፡ ኃይለማርያም ፡
አቶ ፡ ጉደታ ፡ ቦሩ ፡
የሻምበል ፡ ጌታሁን ፡ በቀለ ፡
አቶ ፡ ግርማይ ፡ ዘወልደ ፡
አቶ ፡ ጸደቀ ፡ ተክለ ።

ዲፕሎማ : ያገኙ : (አስመራ) =

አቶ : ሀብተ : ማርያም : ደባስ :	አቶ : ብርሃኑ : ክፍለማርያም :
አቶ : ሐሚድ : ዑስማን : ኢድሪስ :	አቶ : ተስፊት : ዘሚካኤል :
አቶ : ሑሴን : ፋራሕ :	አቶ : ተስፋ : ጽዮን : ኢያሱ :
አቶ : መሐመድ : ሐንቢል :	አቶ : ተክኤ : ገብረክርስቶስ :
አቶ : መሐመድ : ኑር : ቁስማላ :	አቶ : አርአያ : ገብረሥላሴ :
አቶ : መሐመድ : አሊ :	አቶ : አፈወርቅ : ጆርጅ :
አቶ : መሐመድ : ኢብራሂም : ሐንጋላይ :	አቶ : ኢሳይያስ : ሀብተ : ሥላሴ :
አቶ : መሐመድ : ኢድሪስ : ዑመር :	አቶ : ኪርስ : ገብረሕይወት :
አቶ : መዋእል : መብራሀቱ :	አቶ : ካሕሳይ : አስፍሐ :
አቶ : ሰሎሞን : ካሕሳይ :	አቶ : ካሣሁን : ደረሰ :
አቶ : ሰይድ : ከሊፋ :	የሻምበል : ክብረ : አብ : በርሂ :
አቶ : ሳልሕ : ሸፋ :	አቶ : ወልዱ : በርሂ :
አቶ : ሥዩም : ይሕደጉ :	አቶ : እቁባዝጊ : እድከመ :
አቶ : ሥዩም : ፍስሐ : ጽዮን :	አቶ : ገብረሚካኤል : ብሥራት :
አቶ : በዩን : አስፍሐ :	አቶ : ገብረሥላሴ : ገብረትንሣኤ :
አቶ : በዩን : ገብረሥላሴ :	አቶ : ገብረትንሣኤ : ወልደሥላሴ :
አቶ : በራኪ : ክልክል :	አቶ : ጸሐየ : ዮሐንስ :

ወርቲራኬት : ያገኙ : (አስመራ) =

አቶ : ሐረገወይን : ዘርአዮሐንስ :	አቶ : በርሂ : ወልደሚካኤል :
አቶ : ሞሐመድ : ኑር : አሀመድ :	አቶ : በዩን : ጊዮርጊስ :
አቶ : ረዘን : ተስፋዩ :	አቶ : ተክለሃይማኖት : በርሂ :
አቶ : ርእሶም : ገብረማርያም :	አቶ : ኤፍራም : ዑቁባገብርኤል :
አቶ : ሳልሕ : ካራር :	አቶ : ኪዳነ : ብርሃኔ :
አቶ : ሰዩም : ነጋሲ :	አቶ : ክፍለ : ኪዳነ :
አቶ : ነጋሽ : ደስታ :	አቶ : የማን : ተክለ :
ግራዝማች : አርአያ : ሐጉስ :	አቶ : ይመስገን : ሐይለ : ጊዮርጊስ :
አቶ : አብርሃም : ደስታ :	አቶ : ዮሐንስ : ኃይለ :
አቶ : አብዱሰላም : ሙሳ :	አቶ : ደበሳይ : ተስፋ : ጋብር :
አቶ : አምደብርሃን : ገብረሥላሴ :	አቶ : ፋሲል : ዶምሳስ :

FOURTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN
1966-67 (1959 E.C.)

James C.N. Paul, Professor and Dean Faculty of Law,
Haile Sellassie I University

This is my last Report as Dean of the Law School.

It is written in haste because other burdens weigh heavily. It is written with feeling because the joint venture which is the Law School has been, for many purposes, my life, for four busy years. I will miss it.

Today the Law School:

has over 120 students enrolled as degree candidates over a 4 year program and will have close to 170 next year with the inauguration of a new evening class in addition to the regular day classes;

is about to have an "alumni" of 30 LL.B graduates and 80 Diploma graduates and has previously awarded about 300 law certificates (signifying completion of a basic familiarization course designed primarily for working lawyers, judges and parliamentarians).

has about 300 students enrolled as candidates for the Diploma, studying either in English or Amharic and about 250 students studying for the Certificate in Law (in Amharic); these students are nearly all judges, members of parliament, government lawyers, police officers or licensed private advocates; we have nearly 50 judges, over 100 Members of Parliament, and over 85 police officers enrolled in these part-time program;

has initiated extension law courses for judges, lawyers and police in Asmara and Harar and will soon start a similar course in Jimma; about 70 judges, prosecutors and advocates will receive certificates or diplomas at a graduation scheduled to be held in Asmara in July;

has a full time Faculty of 18 and a part time Faculty of 11;

has a library of 10,000 books; and is developing within the library, the *Ethiopian Legal Archives*, a collection of unpublished materials which, hopefully will be a valuable resource for future scholars;

has initiated a *Center for the Documentation of African Legal Development*;

has prepared, in bound form, mimeographed text and source materials for the teaching of eleven regular law courses;

has published 6 issues of the Journal of Ethiopian Law containing over 100 significant Court judgments and many significant articles on Ethiopian law;

has printed and published eight monographs or source books on Ethiopian Law; two more are now at the printer;

has undertaken: publication of the *Consolidated Laws of Ethiopia* (in cooperation with the Prime Ministers Office); preparation of an *Amharic-English-French Law Lexicon*; translation and publication in mimeographed form of *The Digest of Old Ethiopian Judgments* (a compilation of pre-war judgments reflecting pre-code law); translation and publication in English of the *Fetha Negast*, the source of so much of Ethiopia's juridical tradition;

has raised \$82,000 in private contributions towards the construction of a hostel, "Law House", to provide decent living facilities for at least some of our students whose housing needs are critical;

has a Law Student's Association which has actively sponsored many successful extra-curricular programs, including the highly successful TV program *You are the Judge*; is organizing, I hope, a Law Alumni Association which, hopefully, will help to maintain the spirit of the Law School and will help to press the development of law, legal education and the legal profession in Ethiopia.

The above steps reflect the planning, work and corporate esprit of my faculty colleagues, a faculty which has made the Dean's role easy, enjoyable and enriched. These steps also reflect the efforts of many students who have contributed to the shaping of traditions in the Law School, to the editing of the *Journal*, to the translation of much valuable material, to the activities of the Law Student's Association, to the development and maintenance of our Honour Code and, again, to the enrichment of life here.

Finally, the above steps were aided, financially, by many outside sources. I express our very deep appreciation to the Ford Foundation for the financial assistance it has provided in the sectors of staffing, publication of the *Journal* and teaching materials, and library development. We have been helped by various assistance programs of Canada, Belgium, German, Great Britain, U.S.A. and France in the fields of staffing or books — or both. All told, this help has been significant and indispensable.

Curriculum Review — Academic Standards: It is to be expected that a lively, concerned faculty, in our situation, will worry considerably about the question: what should we teach? In 14 years of law teaching, I have never seen a year go by where new ideas, some revolutionary, some perennial, were not put forward. But the problem of curriculum development in Ethiopia is, to me, far more interesting, challenging than I have ever found it in the U.S.A. Here we have a unique legal system. We have unique pedagogical problems. We are confronted with the fact that professional lawyers, as a manpower resource, are in exceedingly short supply, are needed urgently in the administration of justice and in many, many government agencies. The Minister of Justice (in a stimulating discussion at my house one evening, with members of the senior and junior classes) stated flatly and forcefully that his Ministry and the judicial branch could use every qualified graduate of the Law School for many years to come. Other agencies and ministries have also indicated their needs to us, and it seems clear that as certain areas of public administration continue to develop — e.g. land reform, local government, development banking, trade union activity — the deployment of our graduates will be interesting, diverse and significant. While it may be of a lesser priority in terms of the public interest, the private sector demands already loom large. And the task of supplying adequate legal services to the ordinary citizen is a problem which will need imaginative attention in the future.

One must consider the possible "roles" of the lawyer and the rationale of legal education in framing a curriculum. But in my view it is not enough simply to speculate over statistics or estimates reflecting and projecting various sorts of vacancies for lawyers in the civil service, judiciary and elsewhere. Of course it is relevant to know what many of our graduates will be "doing". But one must also

FOURTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

try to assess the more imponderable elements of the lawyer's role. In a paper prepared for a University faculty seminar earlier this year, I tried to express the thought:

Unless the lawyer is motivated to lead in the creation of new institutions — the development of parliaments, rational, realistic planning and reform, local government, co-operatives, public corporations, the weeding out of corruption in government, the strengthening of courts, and so on; unless he is taught to think in a clear, realistic way about the kinds of revolutionary changes, the alternatives which are possible in his society and *how* change can be systematically developed without exacting heavy human costs; unless this can be done, I think we fall short of the requirements confronting us.

I also believe that, while development objectives must be concerned with economic targets, in the long run it is the total quality of life which counts and an underlying concern must be with underlying values: the elements of goodness, justice, and freedom as well as the elements of a more abundant society.

I also believe that "law" is under attack all over the world — but especially in places where younger generations are angry and discontented, where law serves no useful end, or so it seems. I believe the recreation of those societies which do not now enjoy much of the material benefits which men are theoretically capable of enjoying everywhere, is a task which must quickly entail a far greater amount of concerned attention — and doing — than it yet has, despite all the platitudinous, panacea talk and generalizing literature on the subject. A sense of urgency may generate the sense of hope and confidence and dedication which the cause requires. I believe a university in a developing country must be making "revolutionary-minded" citizens — *not*, of course, in the bomb throwing sense or even the agitational, demonstrating, sign carrying sense (for it will really be too difficult to fill that role), but in the much more difficult, much more challenging role of a creator of a new society. The university must help prepare men not only with a sense of mission, but with a sense of *how to carry out* that mission despite heavy odds. I doubt whether many universities in developing countries are now succeeding very well in these tasks. I suspect they are failing — partly because they yet lack the manpower resources, experience or academic leadership to generate the intellectual discipline and climate and vigour which the job requires.

In effect, I think we are confronted with a sort of dual task, a paradoxical mission. On the one hand it is clear that we must stick closely within a tight discipline working at *professional* lawyer training, judges, counsellors, advocates and draftsman are needed here now, and few of our graduates will have opportunity to go through the kind of "apprentice" training which is taken for granted, elsewhere, as a part of the process of an individual's "professionalization." They will be on their own — they will establish the new standards of competence, if new standards are to be generated. These facts call for a heavy "professional" orientation and experience — which means: lots of writing confined to narrow manageable problems, drill on verbal discipline, emphasis on procedure, preparation of simulated legal documents, and putting students under pressure in these exercises. This task is *hard* — hard for faculty until they become familiar with the educational background and needs of students, hard for students because it is usually *a totally new experience*, because by prior educational experience they are more used to a more rote-learning situation. because generalizations, slogan-type

thoughts and abstractions come far more easily than concrete solutions to concrete problems, because (I believe) their prior education may not have often forced them to grapple with practicality.

But it is not enough, I think, simply to emphasize the “professional skills” aspect. The University graduate today — particularly in a developing country — can certainly become an “elite” in his society. The question is whether — and how — he will use the advantages and resources of his education to help recreate many aspects of his community and nation, to contribute by thinking, by his ideals, by his sacrifice to that task. And that question may turn on whether his education has really been oriented towards this task or whether it has only dealt with the real work to be done in a superficial way. We, like any other faculty, must therefore provide something more than just specialized, disciplined training. The tools of professional training are useless without ideas, perspectives and ideals.

The curriculum of the Faculty was reorganized this year to accomplish the following general objects:

- 1) provision of an integrated 5 year experience (after 1 “general” year of University study); the 5 years will include a year of legal service to the government as an E.U.S. student, prior to the last year of academic study;
- 2) provision for instruction in the social sciences and history;
- 3) provision for emphasis on legal method and disciplined problem analysis as well as substance in the first year;
- 4) provision for French as a required subject, the goal being an ability to read, translate and use French legal materials while in Law School;
- 5) provision for the basic foundation courses in private, penal, constitutional and commercial law;
- 6) provision for continuous writing assignments individually reviewed, re-written and graded strictly all the way through, including submission of a senior research paper which must be of acceptable competence;
- 7) provision for drafting and practice instruction in the litigation process;
- 8) provision for a number of courses or components of courses which focus on problems of development — in new or as yet undeveloped areas of the law. Thus problems of future constitutional development, of political theory, of economic theories of growth, of planning, of urban and rural change, land development and so on. This is particularly the emphasis in the senior year.

The question of “academic standards” is of obvious importance. In my view there is a great deal of loose talk about “standards” in African Universities without pinpointing the referent. Standards should be a function of expectations — *our* expectations, not someone else’s. If standards drop, they drop because teachers lower their demands, become lazy, disengaged — and allow students to do likewise. The critical problem is for *this Faculty* to set high expectations — the highest reasonable, and to continue to review them and measures against them. This process can and should be greatly facilitated by bringing in imaginative outside consultants or evaluators once a year to examine aspects of the program, (e.g. specific course areas) or the program as a whole. This review has included *not* simply reading examination scripts, but attending classes, talking to students as well as to staff, reviewing teaching materials, and the preparation of a report to the Dean and Academic Vice President. The Law School has been fortunate so far

FOURTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

in having able consultative help from: former Prof. L.B.C. Gower of London University (L.S.E.); Prof. William Twining of Queen's University Belfast (formerly of the Faculty of Law, Dar-Es-Salaam); Prof. Roger Fisher of Harvard; Prof. Murray Schwartz of UCLA; Prof. Xavier Blanc-Jouvain of the University of Aix-En-Provence.

Review of the Part-Time Program. The rationale of our Diploma and Certificate programs is to provide basic, practical instruction to persons engaged in legal work. Most of this instruction must be provided in Amharic although some English sections have been organized. Many of the men enrolled in the classes have had much practical experience, little formal education. There is a serious dearth of legal material in Amharic suitable for instructional purposes. There are limitations of time on many members of the class, and some have less facility at formal juridical expression. There is a danger of proliferating certificates or diplomas in law, in a way which would do disservice.

These and other problems were considered at several staff meetings this year, and several decisions were taken: (1) that the certificate and diploma programs be integrated, in the sense that the certificate program would be a preliminary — and screening — program for nearly all entrants into the Diploma; it would last for two years and would cover in that time only basic subjects — a step-by-step passage through the important parts of the codes. At the end of 2 years, the upper 50% (maximum) of the class would be eligible to enter the more rigorous 3 year Diploma program. The Diploma course would *assume* familiarity with the code material covered, would be more directed at practical problem solving in those areas and would allow more electives to accommodate the various needs for specialization of different students. E.g., we have some 25 advocates from the Ministry of Finance who are more concerned, of course, with taxation than penal procedure; but with police officers it is vice-versa. Along with specialization and smaller group instruction would come an effort to require more written work, in the final stages of the course. It will take time to implement these objectives, just as it will take time to develop useful instructional material. But the immediate importance of this work is obvious.

Faculty of Law Publications. The *Journal of Ethiopian Law* now has a domestic circulation of well over 1,000 — and over 250 judges and lawyers are patrons who pay \$25 for subscriptions to support the enterprise.

This year, the third in the life of the *Journal of Ethiopian Law*, saw the first products of Student Editor work. A number of the second and third year student Editors worked on their own research project for future publication in the *Journal*. Most of the work concerns analysis and comment on difficult legal concepts from the Code or critical discussion of High or Supreme Imperial Court decisions.

The Faculty of Law has now published the following books which are distributed internationally through Oxford University Press:

- Lowenstein, *Materials for the Study of Penal Law* (now in its second printing).
- Graven, *An Introduction to Ethiopian Penal Law*
- Sedler, *Conflicts of Laws in Ethiopia*.
- Redden, *An Ethiopian Legal Formbook*
- Vanderlinden, *An Introduction to the Sources of Ethiopian Law*
- Huntingford, *Land Charters in Northern Ethiopia*
- Mann, *Land Tenure in Choro (Shoa): A Pilot Field Study*

Redden, *The Law Making Process in Ethiopia*

Pankhurst, *State and Land in Ethiopia*

Sedler, *Ethiopian Civil Procedure*

Paul and Clapham, *Ethiopian Constitutional Law and Development: Text and Legal Materials* (publication date is October 1967).

The Consolidated Laws of Ethiopia, the project to consolidate the law of Ethiopia, is bringing together all the presently effective laws of the Empire, to publish them organised logically according to subject matter and incorporating all amendments to date. Although much of the law of the Empire has been codified in the Civil Code, Penal Code, and other Codes, a great amount of the law is presently accessible only as it was published chronologically in the official *Negarit Gazeta*. Falling in this category are laws covering a wide range of subjects, from the Charter of the Haile Sellassie I University to the Customs Regulations, and from the Ministers (Definition of Powers) Order to the Public Holidays and Sunday Observance Proclamation.

Although a great step forward was taken when His Imperial Majesty inaugurated the *Negarit Gazeta* in 1942, so that the laws were published officially for the first time, the accumulation of legislation since that day has made it increasingly difficult to find the presently effective law on any particular subject. The Customs Revised Import and Export Regulations are an example. These regulations were first published in 1951. They have since been amended more than twenty-five times. Any person wishing to know today's tariff rates on various items must examine the original schedule and each amendment. Since no list of amendments exists, he must examine every issue of the *Negarit Gazeta* since 1951 in order to be sure he will find all the amendments. This of course is only an example of problems confronting those who must track down the law.

To remedy these problems, the Institute of Public Administration and the Prime Minister's Office began work several years ago on a "consolidation" of the laws to be published in Amharic and English. In the fall of 1966 this project came to the Faculty of Law, where it is being carried out in cooperation with the Prime Minister's Office.

In addition to presenting the laws organised logically, incorporating all amendments and eliminating all repealed laws and articles, the *Consolidated Laws* will contain a comprehensive word index and finding tables so that anyone who wants to look up a particular subject or to trace the history of a law can do so easily. Furthermore, notes will be made of the source of each amendment to existing law, so that someone can trace the history of a law backwards as well as forwards.

At present work on the English version of the *Consolidated Laws* is nearing completion. Work on the Amharic version is underway, and will be pursued rapidly this summer by students of the Faculty of Law, led by a high-ranking member of next year's senior class. As a by-product of the *Consolidated Laws*, which will include all laws national in scope, a pamphlet containing the laws and regulations applicable solely to Addis Ababa will soon go to press. In addition to being valuable in itself to residents of the Empire's capital city, the publication of this pamphlet will serve as a test to discover printing and other problems which may be encountered by the much larger *Consolidated Laws*. The problems thus discovered can thus be minimized or even avoided entirely before the major project goes to press.

FOURTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

Visiting Lecturers and other Distinguished Guests: During the current year, at our invitation, we had a number of guests who visited us for periods of a week or longer. Each of our distinguished guests gave one or more lectures and participated in various classes while here. They included:

Prof. Norman Anderson, Director of the Institute of Advanced Legal Studies, London University, who lectured on Islamic Law.

Prof. Jerzy Wroblewski, Vice Rector of the University of Lodz, Poland, who lectured on aspects of socialist law and Polish legal education.

Prof. Xavier Blanc-Jouvain, University of Aix en Provence, who lectured on aspects of codification and land reform in Francophonic Africa.

Mr. Yash P. Ghai, Associate Dean, Faculty of Law of University of East Africa, Dar-Es-Salaam, who lectured on constitutional development in Tanzania.

Prof. J. Tixier, University of Poitiers, who lectured on taxation in developing countries.

In addition **Prof. Quintin Johnstone** of Yale University, my successor as Dean, visited us for about 2 weeks. **Prof. Richard Maxwell**, Dean of UCLA's Law School, with whom we enjoy fine ties, visited us for a week.

Ethiopian University Service: this year marks the first participation by law students in the program of Ethiopian University Service. Six law students have served during this academic year, all as employees of the Ministry of Justice. The students have served, *inter alia*, as advisors to the Attorney-General of Ethiopia, as Assistant Prosecutors in provincial High Courts, and as teachers in the law Extension program in Asmara. Next year a large number of law students will again be assigned to the Ministry of Justice, although we anticipate that a few law students will serve in other Ministries, e.g. the Ministry of Law Reform and Administration, the Inland Revenue department of the Ministry of Finance. One student will work with the Confederation of Ethiopian Trade Unions.

One important decision has been taken with regard to the timing of EUS for law students. At present, law students go on Service after completion of all classroom work. At the request of the Faculty Council's Standing Committee on EUS, the Faculty has reviewed this practice and the policy underlying it and has decided that law students, like all other students in the University who break their classroom work to go on Service, would benefit from Service preceding the final year of classroom work. In the future, following a period of transition, law students will perform their Service during the year immediately preceding the final year of the LL.B. course.

The Library: its present situation.

Size of the collection:

A. Volumes:	9718
B. Current Serials:	207
C. Archives:	123 books, 364 non-book items;
D. Volumes added since August 1966:	1307
E. Periodical Exchanges:	22
F. Gifts:	

Misc. volumes:	26
Smithsonian:	est 120
Free Subscription:	2
Grant for books from the French Embassy:	1000F.

Staff

- 1 Librarian
- 1 Half-time cataloguer
- 1 Secretary
- 2 Library Assistants
- 2 Library check-out clerks

Library extensions:

The library is growing rapidly, and there is need for more space for readers and more space for books. It should be stressed that the law Library is not only serving the students and faculty of the Law School. It is also providing a service to students and teachers from other faculties who wish to use the materials at the Law Library. The Library is also serving officials from government ministries, from foreign embassies and international agencies. The rate of addition of books can be expected to increase over the next few years; and it is our hope that major donations of sets of legislation, law reports and runs of periodicals will be forthcoming from many of the governments who have embassies in Addis Ababa.

Currently negotiations are in progress to arrange the transfer of sets of legislation from the E.C.A. Library to the Law Library. This in itself will create a severe pressure on existing shelving. As the *Center for Documentation of African Legal Development* gets under way more space will be needed to house its collection and the readers using it. Minor extensions can be made to the existing plant by walling the area under the colonnades and at the back entrance. But this will give only a relatively small increase in usable space. Another possibility is to utilize the flat roof of the Law Faculty building, and to erect there a study room. If the structure is sufficiently strong a limited number of books can be shelved there. The long-term solution to the library's space problems lies in constructing a new library at a site close to the present building. This new building will release the existing library space for use as classrooms and offices. This project must rank high on next year's agenda.

Law House: The previous report described in detail our urgent need for a professional facility and student hostel called "Law House." We announced our plan to raise Eth. \$80,000 from private sources to pay for the construction of the project. This we have done. His Imperial Majesty graciously became our first Patron. Donations were thereafter made by other members of the Royal Family, various Embassies, business enterprises, every branch of the legal profession, students and professors, and friends abroad. This self-help project, which is unique in Africa, was initiated and successfully consummated by students in the Faculty of Law. Our Law Student Association is to be congratulated for their brilliant leadership in this regard. We hope their example will inspire students in other Faculties to undertake similar projects. Construction will be undertaken by the Building College and completed, we hope, early in 1968. Unfortunately, rising material costs plague us, along with some difficulty in clearing the site. The drive for additional funds goes on, but the goal is in sight. Law House will stand next year.

FOURTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

The academic year was also filled with student programs; the Law Students Association presented lectures given by many of the distinguished foreign visitors at the Faculty; the topics ranged from Islamic law to the Constitutional Law reform of Tanzania. An attempt was made to bring certain of Ethiopia's dignitaries to give "University lectures" under cosponsorship with the Public Relations Office of the University, but this has not yet worked out. I hope it will.

The fourth annual law day was held with Ato Teferra Deguefe, General Manager of the Commercial Bank, as guest speaker; the students also presented a full labour dispute, including a Labour Board hearing and an appellate argument. This year's audience included many members of the legal community; it was the largest group of people that have so far assembled for any Law Faculty function. It was fine program, a great credit to LSA.

Prospect

Prof. Quintin Johnstone, our new Dean, will arrive in July. He has taught for many years at Yale University — and elsewhere including Africa. I know he will bring vigour, integrity and intellectual commitment to the Law School.

We have traveled some distance since the day when His Imperial Majesty formally opened what was, then, a nearly empty "Law Building" in September, 1963.

But there is much to be done.

Some major problems confronting us are: 1) build-up of the budget — we must (and will, I trust) soon come to have annual University appropriation of \$500,000 with additional supplements to pay for the high costs of recruiting and transporting foreign staff. We will continue to need outside assistance for a number of years, but of course it must be on a diminishing basis. 2) *Staff* is both the major expense of any good academic institution and, with students, the major component of excellence. While our staff averages on the youthful side, I would be pleased to match it with a great many institutions on any continent; I think we have now an excellent staff. The problems of *retraining* and *replacing*, especially my more senior colleagues, are difficult. These problems can only be met by developing liberal policies for research leaves, teaching loads and other *valid* incentives to make tours of service here stimulating and important. More will have to be done next year to develop these policies, and more liberal, intelligent outside help will simply have to be forthcoming. "Ethiopianization" is, of course, crucial. But the standards and procedures fixed for recruitment of permanent staff are obviously of critical importance. It is also my view that the career teacher of law in Ethiopia must have enjoyed some practical experience in a responsible legal job before he turns *full time* to teaching. The Law School cannot afford to relax on its intensive program. Rather the pressure on both staff and students must increase. 3) *Physical plant* now looms as problem, particularly because of our library needs. Serious attention will have to be put a development plan next year.

A formative stage has been passed.

But the drive towards excellence — and towards expanding our international contacts, and developing as an international center in Africa's international capital, this will have to go into high gear. Legal education in Ethiopia is an intellectually exciting venture, of critical importance to the nation, of interest in many other places.

May this Law School prosper and progress.

**Graduating Students of the Law Faculty,
Haile Sellassie I University, June 1967.
L.L.B. DEGREE**

Ato Ababiya Abajobir
H.E. Ato Aberra Jembere
Ato Abiyu Geleta
Ato Assefa Tsegaye
Lt. Berhanu Bayih
H.E. Ato Buicha Demeksa
Ato Girma Taddese
Lt. Hailu Makonnen
Ato Ijjigu Demissie
Ato Kassa Beyene
Ato Kebede Gebre-Mariam
Lt. Mammo Mezemer
Ato Mebraham Yohannes
Ato Mengesha Workneh
Capt. Mesfin Gebre-Kal
Ato Nabiyelul Kifle

Ato Nega Fanta
Ato Seifu Felleke
Capt. Shimelis Metaferia
(with Distinction)
Ato Shimellis Houssein
Major Tadesse Abdi
Ato Teklou Makonnen
Capt. Wondayen Meheretu
Ato Worku Tafara
Ato Yacob Haile-Mariam
Capt. Yilma Ghizaw
Ato Yohannes Heroui
Ato Zerabruk Aberra
Capt. Zeray Habte Sellassie
Ato Zemene Kassegn

Law Diploma

Lt. Abera Gobena
Ato Abraham Tsegaye
Ato Aklilu Atlabachew
Ato Aklilu Bete Mariam
Ato Assefa Bekele
Lt. Assefa Hailemariam
Mr. Arakel P. Sakadjian
Ato Berhanu Sahle Giorgis
Ato Birhanu Kifetew
Capt. Damtew Minlikie
Ato Demisse Bekele
Lt. Erdaw-Darge
Ato Gebreyesus Haile-Mariam
Ato Germay Zewalde
Capt. Getahun Bekele
Ato Gudeta Berou
Ato Haile Wolde Mariam
Ato Jemaneh Mekasha
Mr. Joachim Matovu
Ato Kassaye Adam

Capt. Kassaye Mandefro
Ato Makonnen Desta
Ato Mesfin Fanta
Ato Minassie Degu
Ato Mulatu Likasa
Lt. Negash T. Mariam
Ato Samuel Worqneh
Ato Sayifu Fayisa
Ato Seifu Yeteshawork
Ato Seyfu Anage
Capt. Tamru Haile Gabriel
Capt. Taye Wolde Giorgis
Ato Taye Wondemagegnehu
Ato Tesfaye Alemu
Ato Tesfaye Sahile
Lt. Teshome Beyene
Ato Teshome G. Sellassie
Ato Tsodeke Tekle
Capt. Welde Hawariat G. Mariam
Hon. Shasherasha Zewde Otoro

Law Diploma
(Asmara)

Ato Afewerki Giorgis	Ato Mawail Mebrahtu
Ato Araia Ghebresellasié	Ato Mohammed Hankil
Ato Barachi Kelkel	Ato Mohammed Ibrahim Hangalay
Ato Beiene Ghebresellasié	Ato Mohamed Nur Kusmalla
Ato Berhane Kiflemariam	Ato Mohamid Ali Omar
Ato Beyene Asfaha	Ato Mohamid Idris Omar
Ato Chiros Ghebrehewot	Ato Ogbazghi Adcheme
Ato Ghebremicael Besserat	Ato Said Khalifa
Ato Ghebresellasié Gherensae	Ato Saleh Shifa
Ato Ghebretensae Woldesellasié	Ato Scium Ehdego
Ato Hamid Osman Idris	Ato Seyoum Fessahazion
Ato Haptemariam Debbas	Ato Solomon Khasai
Ato Hussein Farah	Ato Techie Ghebrecristos
Ato Issaias Haptesellasié	Ato Tesfazion Eyasu
Ato Kabsai Asfaha	Ato Tesfit Zemicael
Ato Kasahun Derres	Ato Tzebaye Johannes
Capt. Kebreab Berhane	Ato Woldu Berhe

Law Certificate
(Asmara)

Ato Abduselam Musa	Ato Kifle Tzhaie
Ato Abraham Desta	Ato Mohamed Nur Ahmed
Ato Adam Mohamed Saleh	Ato Negash Desta
Ato Amdeberhan Ghebresellasié	Ato Resene Tesfai
Graz. Araya Hagos	Ato Russom Ghebremariam
Ato Berhe Woldemicael	Ato Saleh Karrar
Ato Beyene Ghiorghis	Ato Seyoum Negassi
Ato Debesay Tesfagabir	Ato Teclahaimanot Berhe
Ato Ephraim Ogbagabriel	Ato Yemane Teclé
Ato Fasil Demsas	Ato Yimesgun Hailegiorgis
Ato Kidane Berhane	Ato Yohannes Haile
Ato Kifle Kidane	

መ ግ ለ ጫ ም ች ።

የሚከተሉት ፡ አሥራ ፡ አንድ ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡
ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤትና ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡
የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፈሻል) ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ከእንግ
ሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ። ስለነዚህም ፡ በኢትዮጵያውያንና ፡ በውጭ ፡ አገር ፡
ዳኞች ፡ መካከል ፡ ስለተወሰኑት ፡ ጉዳዮች ፡ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሁለት ፡
ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ መጻፍቸውን ፡ ማስተዋል ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እነዚ
ህም ፡ አስተያየቶች ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተተረጎመ ፡ አይደሉም ። እያንዳንዱ ፡
ፍርድ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ ቢሆንም ፡ በዳኞች ፡ መካከል ፡ ስለ ፡ ሥረ ፡ ነገሩና ፡ ስለ ፡
መጨረሻው ፡ ውሳኔ ፡ ስምምነት ፡ አለ ።

R E P O R T S

The following are eleven cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgement is official and always precedes the English. It is important to note that in those cases heard before mixed benches of both Ethiopian and foreign judges, two separate opinions are written, one in Amharic and one in English. These opinions are not translations of one another, but are independent judgments based upon common agreement among the judges as to the principles and final outcome of the case.

የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አንደኛ ፡ ችሎት ፡

ዳኞች ፡

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡

አቶ ፡ ወልደሐና ፡ ንብረኪዳን ፡

አቶ ፡ ተኮላ ፡ ወልደኪዳን ፡

ሀቃቤ ፡ ሕግ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

እመት ፡ ብዙነሽ ፡ በካን ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ፡

የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፲፻፵፮/፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡

የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ — በሌ ፡ ይግባኝ ፡ — ስለ ፡ ይግባኞች ፡ ብዛት ፡ — የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፶፪ ፡

የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ — በሰው ፡ ርብት ፡ (ንብረት) ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ስለግድረሰ ፡ — የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍጥሮች ፡ ፮፻፶፩ ፡ እና ፡ ፮፻፶፪ ፡

፩ ፤ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ላይ ፡ የፈረደውን ፡ በመገልበጥ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩን ፡ በነጻ ፡ ሲለቀው ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የአውራጃውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ስለ ፡ ገሰበጠው ፡ የከፍተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ በመቃወም ፡ የቅረብ ፡ ይግባኝ ፡

ውሳኔ ፤ ይግባኝ ፡ ሳይመረመር ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ፡

፪/ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሦስት ፡ ይግባኞች ፡ እንዲቀርቡ ፡ አይፈቅድም ፤ ቍጥር ፡ ፩፻፶፪(፪) ፡ በሚገባ ፡ ሲተረጉም ፡ የሚፈቅደው ፡ ሁለት ፡ ይግባኞች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡

ግብታወሻ ፤ አንድ ፡ ሌላ ፡ ከዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ጋር ፡ በጣም ፡ የተቀራረበ ፡ ጥያቄ ፡ ሳይነሳ ፡ ቀርቷል ፡ ይኸውም ፡ ሁለትኛ ፡ ይግባኝ ፡ ሁልጊዜ ፡ ሲጠቀሙበት ፡ የሚቻል ፡ መብት ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ሳንዳንድ ፡ እጅግ ፡ ለተወሰኑ ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፶፩(፩) ፡ ስር ፡ ለተጠቀሱ ፡ ጉዳዮች ፡ ብቻ ፡ የሚጠቀሙበት ፡ መብት ፡ ነው ፡ ሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ግቅረብ ፡ የሚቻለው ፡ በቍጥር ፡ ፩፻፶፩(፫) ፡ ስር ፡ ለተወሰኑ ፡ ጉዳዮች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የአንድ ፡ ሰው ፡ የይግባኝ ፡ መብት ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ግለሰብ ፡ ነው ፡ ይህ ፡ ጉዳይ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ቦል ፡ ፩ ፡ (፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ ገጽ ፡ ፻፶፱ ፡ ላይ ፡ የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳዮች ፡ “ስለ ፡ ወንጀል ፡ ይግባኝ” ፡ በሚለው ፡ አርእስት ፡ ስር ፡ አስተያየት ፡ ተሰጥቶበታል ፡

ይህ ፡ የሀብት ፡ መድረር ፡ ወይም ፡ በሰው ፡ ርብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ የማድረስ ፡ ወንጀል ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በቍጥር ፡ ፮፻፶፩ ፡ እና ፡ ፮፻፶፪ ፡ ላይ ፡ በጅማ ፡ ከተማ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ፡ ፪ኛ ፡ ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ፡ እመት ፡

ብዙነሽ ፡ ባቀረቡት ፡ አቤቱታ ፡ መሠረት ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ ባፂ ፡ አለቃ ፡ ተሰማ ፡ አንተነህ ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ አቀረበ ። የጅማ ፡ ከተማ ፡ ፎተኛ ፡ ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከግሹን ፡ ጥፋተኛ ፡ እድርጉ ፡ ቅጣት ፡ ፈረደባቸው ።

ጉዳዩ ፡ በይግባኝ ፡ ለጅማ ፡ አውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ያውራጃው ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደውን ፡ ፍርድ ፡ ስላልተቀበለው ፡ እንደገና ፡ እንዲታይ ፡ ወደ ፡ ወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መለሰው ፡ በተጨማሪም ፡ ተከሳሹ ፡ (አሁን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ) ፡ በቅጣት ፡ መልክ ፡ የከፈሉት ፡ ገንዘብ ፡ እንዲመለስ ፡ አዘዘ ።

ያውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀረበ ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያውራጃው ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ትእዛዝ ፡ ለውጦ ፡ የወረዳውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ አጸናው ።

በዚህ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይህን ፡ ይግባኝ ፡ ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቀረቡ ። ይህ ፡ ይግባኝ ፡ ሦስተኛ ፡ ይግባኝ ፡ መሆኑ ነው ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፻፳፪ ፡ (ንዑስ ፡ ቍጥር ፡ (፪) ፡ በሚሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ የሚቀርበው ፡ ሁለተኛው ፡ ይግባኝ ፡ ከዚህ ፡ በሚቀጥለው ፡ ደረጃ ፡ ይቀርባል ፡ ይላል ።

ሀ) አውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ሰሚነት ፡ ያየው ፡ ይግባኝ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

ለ) ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ሰሚነት ፡ ያየው ፡ ይግባኝ ፡ ለጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በንዑስ ፡ ቍጥር ፡ ፪ ፡ (በፊደል ፡ ሀ) እንደተመለከተው ፡ ያውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ሰሚነት ፡ ያየውን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አይቶታል ። ቍጥር ፡ ፻፳፪ ፡ (ንዑስ ፡ ቍጥር ፡ ፪) ይግባኝ ፡ ይላል ፡ እንጅ ፡ ሦስተኛ ፡ ይግባኝ ፡ አይልም ። ሦስተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ለጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀርብ ፡ ሕጉ ፡ አልፈቀደም ።

በወንጀል ፡ ነገር ፡ ለጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ለመቅረብ ፡ የሚችለው ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ በወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ባውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የታየውን ፡ ላይሆን ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ባውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደኛ ፡ ይግባኝ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የታየውን ፡ በሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፻፳፪ ፡ ንዑስ ፡ ቍጥር ፡ በሚሰጠው ፡ ፍርድ ፡ የሚቀርበው ፡ ሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ሲል ፡ ሕጉ ፡ የፈቀደው ፡ ሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ አይቶ ፡ በፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ለጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሚቀርቡ ፡ ብዙ ፡ ይግባኞች ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ በስህተት ፡ መንገድ ፡ በመተርጎም ፡ ነው ።

ይህም ፡ ያሁን ፡ ይግባኝ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ስህተት ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ በመሆኑ ፡ አልተቀበልነውም ። ነሐሴ ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. No. 1

Justices:

AUGUST 20, 1964

Afenegus Kitaw Yitateku
Ato Wolde Hanna Gebre Kidan
Ato Tekola Wolde Kidan

PUBLIC PROSECUTOR v. BEZUNESH BOKAN

Criminal Appeal No. 1146/56

*Penal Law and Procedure — Appeal — Number of Appeals — Art. 182(2), Crim. Pro. C.
Penal Code — Disturbance of Another's Holdings — Arts. 651 and 654, Pen. C.*

On appeal from a judgment of the High Court reversing the decision of the Awradja Court which had reversed appellant's conviction in the Woreda Court.

Heid: Appeal dismissed without being considered.

1. The Criminal Procedure Code does not allow three appeals; Art. 182(2) properly interpreted permits only a second appeal.*

This offense against immovable property is dealt with in Arts. 651 and 654 Pen. C., Disturbance of Another's Holdings.

Through the petition of the respondent Emmet Bezunesh, the prosecutor brought an action against the appellant Corporal Tesemma Anteneh in the Jimma 2nd Woreda Gizat Court, which found the defendant guilty.

An appeal was instituted against the decision with the Jimma Awradja Court, which rejected the decision, and returned the case to the lower court with orders to refund to the defendant the money to be paid as a fine levied by the Woreda Court.

A second appeal was made to the High Court from the order given by the Awradja Court. The High Court then reversed the order given by the Awradja Court and affirmed that given by the Woreda Court.

The appellant has now appealed to this court on the decision rendered by the High Court. This is the third appeal. According to the Criminal Procedure Code Article 182(2), a second appeal shall be from a decision of:

- a) the Awradja Court in its appellate jurisdiction to the High Court;
- b) the High Court in its appellate jurisdiction to the Supreme Court.

In the present case, as pointed out by 182(a), what came to the Awradja Court as an appeal has passed to the High Court for review. Article 182(2) refers to a second but not to a third appeal. The law does not allow a third appeal to be instituted with the Supreme Imperial Court if the Awradja Court has heard the case in its appellate jurisdiction.

* A closely related question which did not arise is whether a second appeal always lies as of right, or is limited to certain cases mentioned in Art. 195(3), Crim. Pro. C. If the latter is true, then in many cases only one appeal may be taken. This question is discussed in Current Issue, "Criminal Appeals," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), p. 349.

In a criminal case an appeal may not come to the Supreme Imperial Court if it was appealed from the Woreda Court to the Awradja Court and finally reviewed by the High Court, but only if it was instituted in the Awradja Court and then appealed for a first time to the High Court.

When the Article 182(2) of the Criminal Procedure Code refers to a second appeal from a decision, it means only those second appeals permitted by the law.

Many appeals are erroneously brought to the Supreme Imperial Court after the High Court has reviewed the cases on second appeals. These come because the above mentioned provision of the Criminal Procedure Code is wrongly interpreted.

The present appeal has come in this erroneous manner. And since it is an appeal not in conformity with the law, we have rejected it.

ጠቅላይ ፡ የገዢ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አምስተኛ ፡ ችሎት ፡

ጻፍኞች ፡

ም/አፈንጉሥ ፡ ዋበቡ ፡ በየኑ ፡

አቶ ፡ ወልደሐና ፡ ገብረኪዳን ፡

ብላታ ፡ ደምሴ ፡ ወርቅአገኛሁ ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ፩ኛ/ ሚስሰ ፡ ኢፍቲሐ ፡ ማማሊንጋስ ፡

፪ኛ/ ፓናዩቲስ ፡ ማማሊንጋስ ።

መልስ ፡ ሰጭ ፡ ሚስርስ ፡ ዛፑላ ፡ ኤንድ ፡ ካምፑሳ ፡ ኩባንያ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፻፯/፻፯ ፡ ዓ ፡ ፱ ።

የሥራ ፡ አገልግሎት ፡ መስጠትን ፡ በላሚመለከቱ ፡ ውሎች ፡ — ወራተኞች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ባሉ ፡ በላሚደርሱባቸው ፡ አደጋዎች ፡ የአሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ መሆን ፡ — “የመጠንቀቅ ፡ ግዴታ” ፡ የሚለው ፡ የክመን ፡ ሉው ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳብ ፡ ለሲቪል ፡ ሉው ፡ አላማገልገሉ ፡ — የአንድ ፡ ወራተኛ ፡ የሥራ ፡ ቦታ ፡ ትርጓሜ ፡ — አሠሪ ፡ ከአላፊነት ፡ የሚደንበት ፡ ጊዜ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥሮች ፡ — ፪ሺ፳፻፵፮ ፡ ፪ሺ፳፻፵፱ ፡ ፪ሺ፳፻፶፱ ፡ ፪ሺ፳፻፷፩ ፡ ፪ሺ፳፻፷፪ ፡ ፪ሺ፳፻፷፫ ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ክሳ ፡ ይገባል ፡ ሲሉ ፡ የአንደኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ባለቤትና ፡ የዕለተኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አባት ፡ ለነበረውና ፡ ለአሠሪው ፡ ሲያገለግል ፡ በሽፍቶች ፡ ለተገደለው ፡ ሰው ፡ አሠሪ ፡ የነበረውን ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ክፍት ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከላቸውን ፡ ስላልተቀበለው ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ተገልብጦ ፡ የከሳው ፡ መጠን ፡ ብቻ ፡ እንዲወሰን ፡ ጉዳዩ ፡ ወደ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተመርቷል ።

፩/ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፳፻፵፱ ፡ መሠረት ፡ አሠሪው ፡ አጥፊ ፡ ባይሆንም ፡ እን ፡ እን ፡ በሥራው ፡ ምክንያት ፡ በወራተኞች ፡ ላይ ፡ ለሚደርሱ ፡ አደጋዎች ፡ ኃላፊነት ፡ አለበት ።

፪/ አሠሪው ፡ ከኃላፊነት ፡ ሊደን ፡ የሚችለው ፡ በቍጥር ፡ ፪ሺ፳፻፶፱ ፡ እና ፡ ፪ሺ፳፻፷፩ ፡ በተመለከቱት ፡ ምክንያቶች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የመጠንቀቅ ፡ ግዴታዬን ፡ ፈጽሞያለሁ ፡ ወራተኛው ፡ ጉዳት ፡ የደረሰበት ፡ በጥፋቱ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ በሚያቀርበው ፡ ማሰረጃ ፡ ምክንያት ፡ አይደለም ።

፫/ የአንድ ፡ መስፍ ፡ ነጂ ፡ እንዲሆን ፡ የተቀጠረ ፡ ወራተኛ ፡ የሥራ ፡ ቦታ ፡ የሚባለው ፡ ሥራው ፡ ከተጀመረበት ፡ አንስቶ ፡ እስከ ፡ ተፈጸመበት ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ ቦታ ፡ ሁሉ ፡ ነው ።

ያ፩ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ባለቤት ፡ የ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አባት ፡ ሚ/አንቶኒ ፡ ማማሊንጋስ ፡ ለመልስ ፡ ሰጭው ፡ ኩባንያ ፡ በሹፌርነት ፡ ተቀጥረው ፡ ሲሠሩ ፡

የወር ፡ ደመወዛቸው ፡ የጀ ፡ የኢት ፡ ብር ፡ ነበር ። በዚሁ ፡ በሹፈርነት ፡ ሥራቸው ፡ የሰላዳው ፡ ቍጥር ፡ ሺ፻፫ ፡ ሐረር ፡ የሆነ ፡ ላንድሮቨር ፡ መኪና ፡ እየነጻ ፡ ወደ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ የኮንትራት ፡ ሥራ ፡ ሲሄዱ ፡ ገዳር ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቢዩ ፡ አስጋላናጋቢ ፡ እተባለው ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ከሌሎች ፡ ፩ ፡ ሰዎች ፡ ጋር ፡ በሺ ፍቶች ፡ ተገደሉ ። የሚቼም ፡ ሬሣ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ አድሮ ፡ አዘያው ፡ እተገደሉበት ፡ ቦታ ፡ ተቀበረ ፤ እሳቸውም ፡ እኛን ፡ ሚስታቸውንና ፡ ሕጻን ፡ ልጆቸውን ፡ ትተው ፡ ሲሞቱ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ መተዳደሪያ ፡ የለንም ፡ ሚች ፡ የተገደሉበት ፡ ሥፍራ ፡ የሺ ፍቶች ፡ መሣፈሪያ ፡ መሆኑን ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ስለሚያውቀው ፡ ንዝህላልነቱን ፡ የሚያስረዳ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፺፩ ፡ መሠረት ፡ ሚች ፡ ያላቸውን ፡ መብትና ፡ ከቍጥር ፡ ፪ሺ፭፻፵፱ ፡ እስከ ፡ ፪ሺ፭፻፶፱ ፡ እንዲሁም ፡ በቍጥር ፡ ፪ሺ ፻፵፱ ፡ እና ፡ ፪ሺ፻፶፱ ፡ መሠረት ፡ በወራሽነታችን ፡ የሚገባንን ፡ ያልተጣራ ፡ ካሣና ፡ ኪሣራ ፡ ይክፈሉን ፡ በማለት ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በመልስ ፡ ሰጭው ፡ ኩባንያ ፡ ላይ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፶፭/፶፮ ፡ እከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ አቅርቦዋል ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ መከላከያቸውን ፡ ሲያቀርቡ ፡ ሚች ፡ በኩባንያው ፡ ተቀ ጥረው ፡ ሊያገለግሉ ፡ እንደ ፡ ነበርና ፡ በሽፍቶች ፡ መገደላቸውንም ፡ ሳይክዱ ፡ ሚች ፡ ከሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ጋር ፡ አንድነት ፡ በሽፍቶች ፡ የተገደሉት ፡ ባውራ ፡ ጉዳና ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ባሠራው ፡ የግል ፡ ጥፋትና ፡ የጥንቃቄ ፡ ጉድለት ፡ ምክንያት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ፤ ባውራ ፡ ጉዳና ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ ሠራተ ማው ፡ ሕይወት ፡ አጠባበቅ ፡ በሥራው ፡ ግንኙነት ፡ ምክንያት ፡ መድገንና ፡ ዋስ ፡ ለመሆን ፡ አንችልም ፤ በሚች ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ የደረሰው ፡ በመኪናው ፡ ምክ ጎያት ፡ አይደለም ። ቀበሌው ፡ ሽፍቶች ፡ በብዛት ፡ የሚከማቹበት ፡ መሆኑን ፡ እኛ ፡ እናውቅም ፤ በማንም ፡ ዘንድ ፡ በይፋ ፡ የታወቀ ፡ ከሆነ ፡ ሚቼም ፡ ሁኔታውን ፡ እያ ወቀ ፡ በሕይወቱ ፡ የፈረደው ፡ ራሱ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። አንድ ፡ ተቀጣሪ ፡ በተቀጠረበት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የሚደርስበትን ፡ ድንገተኛ ፡ አደጋ ፡ በራሱ ፡ መሥዋ ዕትነት ፡ ለመቋቋም ፡ አስቀድሞ ፡ ሲቀጠር ፡ አውቆ ፡ የሚቀበለው ፡ የውል ፡ ግዴ ታ ፡ ነው ፤ በበኩሉ ፡ የሚፈለግበትን ፡ መሥዋዕትነትና ፡ ኃላፊነት ፡ እያወቀ ፡ ባገልጋይና ፡ በተገልጋይ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ ብቻ ፡ ካሣ ፡ ለመጠየቅ ፡ አይችልም ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ “የንጉሥ ፡ ጠላቶች” ፡ በሚል ፡ በሚታወቀው ፡ ጠቅላላ ፡ ደንብ ፡ መሠረት ፡ የሕዝብ ፡ ጠላቶች ፡ በሆኑት ፡ ሰዎች ፡ ለሚፈጸመው ፡ ጉዳት ፡ በግል ፡ ካሣ ፡ የሚጠየቅበት ፡ አይደለም ፡ ብለው ፡ መከላከያቸውን ፡ ሰጥ ተዋል ። በከሣሽ ፡ በኩል ፡ ስለ ፡ ተጠቀሱት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕጎችም ፡ ያሠ ረው ፡ ኃላፊነት ፡ በሥራው ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ አሠራው ፡ ሲቆጣጠራቸውና ፡ ሊከላከ ላቸው ፡ ስለሚገባው ፡ አደጋዎች ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በአውራ ፡ መንገዶች ፡ ላይ ፡ አሠ ረው ፡ የሠራተኛውን ፡ ሕይወት ፡ እንዲጠብቅ ፡ የሚያዙ ፡ አይደሉምና ፡ ክሱ ፡ ውድቅ ፡ ሆኖ ፡ ይሠረዝልን ፡ በማለት ፡ ተከራክረዋል ።

የከሣሾች ፡ ጠበቃም ፡ በመጨረሻ ፡ ክውል ፡ ውጪ ፡ ስለሚደርሰው ፡ ኃላ ፊነት ፡ የጠየቅሁትን ፡ ትቻላሁ ፤ ባሠሪና ፡ በሠራተኛ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ኃላ ፊነት ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጠኝ ፡ ብለው ፡ ጠይቀዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፭፻፵፱ ፡ “በሥራው ፡ ምክ ጎያት” ፡ የሚለው ፡ ከሥራው ፡ የሚነሣ ፡ ከሚሠራበት ፡ ነገር ፡ የተያያዘ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ። ይህም ፡ ማለት ፡ አንድ ፡ ሠራተኛ ፡ ባንድ ፡

መኪና ፡ በሚሠራበት ፡ ጊዜ ፡ መኪናው ፡ ጉዳት ፡ ቢያደርስበት ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ሠራተኛ ፡ ባንድ ፡ ጾታ ፡ በሚሠራበት ፡ ጊዜ ፡ የሚሠራበት ፡ ጾታ ፡ ለጤና ፡ የማይሰማ ፡ በመሆኑ ፡ በሽታ ፡ ቢደርስበት ፡ ኃላፊው ፡ አሠሪው ፡ ይሆናል ፡ ግለት ፡ ነው ። ሠራተኛው ፡ ከሥራው ፡ ጋር ፡ ያልተያያዘውን ፡ ነገር ፡ ሲሠራ ፡ ለሚደርስበት ፡ ጉዳት ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ እይሆንም ፤ ሟቹ ፡ የሞተው ፡ በሚነዳው ፡ መኪና ፡ መበላሸት ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ኃላፊ ፡ በሆነ ፡ ነበር ፤ ሟቹ ፡ የሞተው ፡ በሚነዳው ፡ መኪና ፡ ጉድለት ፡ ሳይሆን ፡ በሽፍቶች ፡ ነው ፤ ሽፍቶችን ፡ መከላከል ፡ የመልስ ፡ ሰጪው ፡ የግል ፡ ተግባሩ ፡ እይደለም ። ሽፍቶች ፡ መኖራቸውን ፡ እያውቅም ፤ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ሟችን ፡ መኪና ፡ እየነዳ ፡ እንዲሄድ ፡ ግዘዙ ፡ ከምንም ፡ ሁኔታ ፡ ሊገለጥልን ፡ አልቻለም ። ሟቹ ፡ በሥራው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ አልተካደም ፤ ግን ፡ ጉዳቱ ፡ የደረሰበት ፡ ካሠሪው ፡ ኃላፊነት ፡ ውጪ ፡ በሆነ ፡ ምክንያት ፡ ነው ፤ አሠሪው ፡ ለሽፍቶች ፡ ኃላፊ ፡ ሊሆን ፡ ካልቻለ ፡ ሽፍቶቹ ፡ ለሚያደርሱት ፡ ጉዳት ፡ ኃላፊ ፡ እይሆንም ፤ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ቀጥሮ ፡ ፪ሺ፭፻፶፬ ፡ መሠረት ፡ በሟቹ ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ ጉዳት ፡ ከሟቹ ፡ ሥራ ፡ ጋር ፡ በሕግ ፡ ግንኙነት ፡ ስለሌለው ፡ ተከግቼ ፡ ያሠሪ ፡ ኃላፊነት ፡ የለባቸውም ፡ ብለን ፡ ወስነናል ፡ ብሎ ፡ ክሱን ፡ ሰርዞታል ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ በማይገባ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ውሳኔው ፡ ተሸር ፡ ነገሩ ፡ ወደ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ ተመልሶ ፡ የከላቸንንና ፡ ያልተጣራውን ፡ የጉዳት ፡ ኪግራ ፡ እንድናሰረዳ ፡ ይደረግልን ፡ በማለት ፡ ይህንን ፡ ይግባኝ ፡ ከፍተኛው ፤ በይግባኛቸውም ፡ ያቀረቡት ፡ ፍሬ ፡ ክርክር ፡ ተጥሎ ፡ እንደተጻፈው ፡ ነው ። በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቀጥሮ ፡ ፪ሺ፭፻፶፬ ፡ እስከ ፡ ፪ሺ፭፻፷፮ ፡ እንደተመለከተው ፡ አሠሪ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ ሠራተኞቹ ፡ ያለበት ፡ ጥበቅ ፡ ኃላፊነት ፡ ነው ፤ በሥራው ፡ ምክንያት ፡ በሠራተኛው ፡ ላይ ፡ ለሚደርሱ ፡ አደጋዎች ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ ነው ። አሠሪው ፡ ከኃላፊነት ፡ የሚድነው ፡ በቀጥሮ ፡ ፪ሺ፭፻፶፫ ፡ እና ፡ ፪ሺ፭፻፶፬ ፡ የተጻፉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ተፈጽመው ፡ ሲገኙ ፡ ብቻ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ሁኔታዎች ፡ ተፈጽመዋል ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ በመልስ ፡ ሰጭው ፡ በኩል ፡ ስላልቀረበ ፡ ከኃላፊነት ፡ ሊድን ፡ እይችልም ፡ በማለት ፡ ነው ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ በከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ሕጋዊ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ እንደጻፈናልኝና ፡ ይግባኙ ፡ እንዲሰናበት ፡ ይደረግልኝ ፡ በማለት ፡ መልስ ፡ ሰጥተዋል ። ያቀረቡትም ፡ ክርክር ፡ በኛ ፡ በኩል ፡ አንዳች ፡ ችላ ፡ ባይነት ፡ አላሳየንም ፤ በሟቹ ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ አደጋ ፡ በመኪናው ፡ ጉድለት ፡ ሳይሆን ፡ በፎኛ ፡ ሰው ፡ ግለት ፡ በሽፍቶች ፡ ነው ። ሽፍቶቹ ፡ ለፈጸሙት ፡ ውንብድና ፡ ኃላፊ ፡ እይደለንም ፤ የሽፍቶቹን ፡ በአውራ ፡ ጉዳና ፡ ላይ ፡ መኖር ፡ እኛ ፡ አናውቅም ፤ ሟች ፡ የሽፍቶችን ፡ መኖር ፡ እያወቀ ፡ ከነዳ ፡ ራሱ ፡ ወደ ፡ የደረሰበት ፡ አደጋ ፡ ነው ፤ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ የጠቀሱት ፡ ሕግ ፡ የሚናገረው ፡ ተቀጣሪ ፡ በሥራው ፡ ላይ ፡ ለሚደርስበት ፡ አደጋ ፡ ነው ። ሟች ፡ ግን ፡ የሞተው ፡ ከሥራው ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ በሌለው ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በኃላፊነት ፡ እንጠየቅም ፡ በማለት ፡ ነው ።

እኛም ፡ እንደመረመርነው ፡ በመልስ ፡ ሰጭ ፡ የቀረበው ፡ ዋናው ፡ ክርክር ፡ በሟች ፡ ላይ ፡ ለደረሰው ፡ አደጋ ፡ በኛ ፡ በኩል ፡ የተደረገ ፡ የጥንቃቄ ፡ ጉድለት ፡ ክሌለ ፡ ኃላፊ ፡ እይደለንም ፡ በማለት ፡ ሲሆን ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንደተደነገገው ፡ አሠሪዎች ፡ ለሠራተኞቻቸው ፡ ሕይወት ፡ ጥበቅ ፡ ኃላፊነት ፡ ስላለባቸው ፡ የመልስ ፡ ሰጪን ፡ ችላ ፡ ባይነት ፡ ግስረዳት ፡ ሳያሰፈልገን ፡ ከግባኝን ፡ ግግኝት ፡ ይገባናል ፡ በማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡

ነገር ፡ የሁለቱ ፡ የሕግ ፡ ክፍሎች ፡ ማለት ፡ የኮመን ፡ ሎው ፡ ሲስተምና ፡ የሲ
ቪል ፡ ሎው ፡ ሲስተም ፡ ያላቸው ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተለያዩ ፡ ናቸው ።

በኮምን ፡ ሎው ፡ አንድ ፡ ሠራተኛ ፡ አደጋ ፡ የደረሰበት ፡ እንደሆነ ፡ ሠራተ
ኛው ፡ ማስረዳት ፡ ያለበት ፡ አደጋው ፡ የደረሰበት ፡ በሥራው ፡ ላይና ፡ በሚሠራ
በት ፡ መግሪያ ፡ ወይም ፡ መንገድ ፡ መሆኑን ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። በተጨማሪ ፡ ይህ ፡
ጉድለት ፡ ሊደርስ ፡ የቻለው ፡ በቀጣሪው ፡ ወይም ፡ ስለቀጣሪው ፡ ሆኖ ፡ ሥራውን ፡
በሚያካሂደው ፡ ሰው ፡ ችላ ፡ ባይነት ፡ መሆኑን ፡ ማስረዳት ፡ አለበት ። ይህንን ፡
ማስረዳት ፡ ካልቻለ ፡ ግን ፡ የካጣ ፡ ጥያቄው ፡ ውድቅ ፡ ይሆንበታል ። እንዲሁም ፡
አደጋው ፡ የደረሰው ፡ ሊቃውሙት ፡ በማይቻል ፡ ኃይል ፡ ወይም ፡ ይደርሳል ፡
ተብሎ ፡ በማይጠበቅ ፡ አደጋ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ቀጣሪው ፡ ኃላፊ ፡ አይደለም ፡
(ሀ.ሊ.ስበረሰ ፡ ሎውስ ፡ አፍ ፡ ኢንግላንድ ፡ ሰርድ ፡ ኤዲቨን) ።

በሲቪል ፡ ሎው ፡ ሲስተም ፡ ስለ ፡ አሠሪዎች ፡ ኃላፊነት ፡ በቀድሞው ፡ ጊዜ ፡
የነበረው ፡ ሕግ ፡ ከኮመንሎው ፡ ጋር ፡ የተቃረበ ፡ ሲሆን ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡
ሕግ ፡ ሠራተኛው ፡ በሥራው ፡ ላይ ፡ የደረሰበት ፡ አደጋ ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡
ምክንያት ፡ ቢሆን ፡ በጠቅላላው ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ ነው ። አሠሪው ፡ ከኃላፊነት ፡
የሚደነው ፡ ሠራተኛው ፡ አስቦ ፡ ፈቅዶ ፡ ራሱን ፡ በአደጋ ፡ ላይ ፡ የጣለ ፡ ሲሆን ፡
ብቻ ፡ ነው ፡ (ፕላኒዩል ፡ ኢንግሊሽ ፡ ትራንስሌሽን ፡ ኢሊሽንስ ፡ ኤዲቨን) ።

በሁለቱ ፡ ሕጎች ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ከተመለከትን ፡ ዘንድ ፡ የኛ ፡
ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የትኛውን ፡ እንደተከተለ ፡ እናመዛዝናለን ፤ ለዚህ ፡ ነገር ፡
ተገቢነት ፡ ያላቸውም ፡ ሕጎች ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተጻፈው ፡ ይነበባሉ ።

ቍጥር ፡ ፪፻፳፻፵፱ ፡ በሥራው ፡ ምክንያት ፡ በሠራተኛው ፡ ላይ ፡ ለሚደርሱ ፡
አደጋዎች ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ ነው ።

ቍጥር ፡ ፪፻፳፻፶፩ ፡ ይህ ፡ ሥራ ፡ በአሠሪው ፡ የታዘዘም ፡ ባይሆን ፡ ለሥራ ፡
ማካሄጃው ፡ ጥቅም ፡ ሠራተኛው ፡ በሚሠራው ፡ ሥራ ፡ ማካሄድ ፡ ምክንያት ፡ ለሚ
ደርሱበት ፡ አደጋዎች ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ ነው ።

ቍ ፡ ፪፻፳፻፶፩ ፡ (፩) ሠራተኛው ፡ ባንድ ፡ በተወሰነለት ፡ መሬት ፡ ወይም ፡
ቦታ ፡ ውስጥ ፡ የሥራውን ፡ አገልግሎት ፡ ሲፈጽም ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በሥራው ፡
ጊዜና ፡ ቦታ ፡ በሠራተኛው ፡ ለሚደርሱበት ፡ አደጋዎች ፡ አሠሪው ፡ ኃላፊ ፡ ነው ።

(፪) በሥራው ፡ ሰዓት ፡ የሚፈቀደው ፡ የእረፍት ፡ ጊዜ ፡ እንደሥራ ፡ ጊዜ ፡
ሆኖ ፡ ይቆጠራል ።

(፫) በነዚህ ፡ እረፍት ፡ ጊዜ ፡ ለሠራተኞች ፡ ማረፊያ ፡ የተዘጋጁት ፡ ቦታ
ዎች ፡ እንደሥራ ፡ ቦታ ፡ ክፍል ፡ ሆነው ፡ ይቆጠራሉ ።

ቍ ፡ ፪፻፳፻፶፫ ፡ ስለ ፡ አሠሪው ፡ ከኃላፊነት ፡ መዳን ፤

፩ ፡ ጉዳት ፡ የደረሰበት ፡ ሰው ፡ ጥፋት ።

(፩) አደጋው ፡ ወይም ፡ በሽታው ፡ የደረሰበት ፡ ሰው ፡ አስቦ ፡ ባደረገው ፡
ጥፋት ፡ መሆኑን ፡ አሠሪው ፡ ካስረዳ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ባሉት ፡ ቍጥሮች ፡ ከተወ
ሰነው ፡ ኃላፊነት ፡ አሠሪው ፡ ነጻ ፡ ይሆናል ።

(ዪ) እንዲሁም : አደጋው : ወይም : በሽታው : የደረሰበት : ሠራተኛው : በግልጽ : በጽሑፍ : የተሰጠውን : ትእዛዝ : በመተላለፍ : መሆኑን : ካስረዳ : አሠራው : ነጻ : ይሆናል ።

ቍ : ፪ሺ፭፻፶፬ ፤ (ዪ) ከሥራው : ጋር : ግንኙነት : ስለ : አለመኖር ።

አደጋው : ከሠራተኛው : ሥራ : ጋር : ወይም : ሠራተኛው : ግንኙነት : ካለው : ከሥራው : ውል : ጋር : ምንም : ግንኙነት : የሌለው : መሆኑን : ካስረዳ : አሠራው : ጋላፊነት : የለበትም ።

ቍ : ፪ሺ፭፻፶፭ ፤ (ዪ) ሌሎች : ምክንያቶች ።

አሠራው : በሌላ : በማናቸውም : ምክንያት : ከጋላፊነት : አይደገም ።

እንግዲህ : ከዚህ : በላይ : የተጻፉትን : ሕጎች : ስናመዛዝናቸው : የኢትዮጵያ : ሕግ : ቀድሞም : በፍትሐ : ነገሥት : አማካይነት : በጠቅላላ : የተቀበለው : የሲቪል : ሎው : ሲስተምን : ሲሆን : አሁንም : እዲሱ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : የተዘጋጀው : በሀገር : ልማድና : በዚሁ : ሕግ : መሠረት : ስለ : ሆነ : በዚህም : ነገር : የተከተለው : እሱን : መሆኑን : በግልጽ : ያስረዳል ። በከመንሎው : አሠራው : ጉድለት : ማድረጉን : ማስረዳት : ያለበት : ሠራተኛው : ሲሆን : በሲቪል : ሎው : ሲስተም : ማለት : የኢትዮጵያን : ሕግ : ጭምር : ባሠራው : ጉድለት : የደረሰ : መሆን : አለመሆኑን : ሳይፈላለግ : ሠራተኛው : አደጋው : የደረሰበት : ራሱ : አስቦ : ባደረገው : ዋፋት : ወይም : የተሰጠውን : ትእዛዝ : በመተላለፍ : መሆኑን : ማስረዳት : ያለበት : አሠራው : ነው ። ይኸውም : ማለት : የማስረዳት : ተግባር : (በርደን : እፍ : ፕፍፍ) : ያለበት : አሠራው : ነው ፣ ማለት : ነው ።

እንዲሁም : ሲሆን : በዚህ : ነገር : መልስ : ሰጭው : ያቀረቡት : መከላከያ : በኔ : በኩል : የተደረገ : ጉድለት : መኖሩን : ይግባኝ : ባይዎች : ካላስረዱ : ጋላፊነት : የለብኝም : የሚሉት : መከላከያቸው : በከመን : ሎው : መሠረት : እንጂ : በኢትዮጵያ : ሕግ : በቂ : ምክንያት : ስላይደለ : ሊያገለግላቸው : አይችልም ።

ይግባኝ : ባዩ : በሚቼ : ላይ : አደጋ : የደረሰበት : ቦታ : የሸፍታ : መከማቻ : መሆኑን : መልስ : ሰጭ : ያውቁ : ነበር : ለሚሉት : መልስ : ሰጭው : የሸፍታ : ቦታ : መሆኑን : እናውቅም ፤ ሸፍታ : መኖሩ : ከታወቀም : ሟች : ወደ : በሕይወቱ : ላይ : ያደረሰው : አደጋ : ስለ : ሆነ : እኛ : አንጠየቅበትም : በማለት : በመጀመሪያው : ደረጃ : ፍ/ቤትም : በዚህም : ፍ/ቤት : በጥብቅ : ተከራክረውበታል ። ከላይ : እንደገለጸነው : በኢትዮጵያ : ሕግ : አሠሪዎች : ጥብቅ : ጋላፊነት : ያለባቸው : በመሆኑ : ይህ : ክርክር : ልዩነት : ባይሰጥም : ላስተያየት : ያህል : ቀጥሎ : የተጻፈውን : እንገልጻለን ። ይህ : አደጋ : በደረሰበት : በውጋዴን : አውራጃ : ሁከት : ተነስቶ : ሸፍቶች : አደጋ : መጣል : የጀመሩት : ሟች : ከተገደሉበት : ካፒፎየ፳፮ : ዓ : ም : ቀደም : ብሎ : ነው ። እንዲያውም : ባ፲፱፻፶፮ : ዓ : ም : ያስቸኳይ : ሁኔታ : ዐዋጅ : ታውጅዋል ። መልስ : ሰጭውም : ላደጋው : ምክንያት : የሆነውን : ሥራ : የተቋረጡት : በዚሁ : ቦታ : ስለ : ሆነ : ሸፍታ : መኖሩን : እንደምን : እናውቅም : ማለት : ይችላሉ ? ሸፍቶች : መኖራቸው : የታወቀ : ከሆነም : ሟች : በራሱ : ላይ : ፈርዶ : ያመጣው : አደጋ : ነው : ለሚሉትም : መልስ : ሰጭው : ለክርክራቸው : መሠረት : ባደረጉት : ከከመን ሎው : እንኳን : ተቀጣሪው : አደጋው : ሊመጣ : ይችላል : ብሎ : መገመቱን : ብቻ : ማሳየት : በቂ : መከላከያ : አይሆንም ፤ ሠራተኛው : ጀብዱ : ለመሥራት :

ብሉ፡ ፈቅዶ፡ የገባበት፡ መሆኑን፡ ማሳየት፡ ያስፈልጋል፡ ስለሚል፡ ክርክር
ቸው፡ እጥጋቢ፡ ሊሆን፡ አይችልም።

መልስ፡ ሰጭው፡ የመንግሥት፡ ጠላቶች፡ ባደረሱት፡ አደጋ፡ ኃላፊዎች፡
ልንሆን፡ አይገባንም፡ ለሚሉትም፡ ከላይ፡ እንደገለጽነው፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡
የተቀበለው፡ የአሠሪዎችን፡ ጥብቅ፡ ኃላፊነት፡ ስለሆነና፡ አሠሪዎች፡ ከኃላ
ፊነት፡ የሚድኑት፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ጀቪጅጃጃ፡ እና፡ ጀቪጅጃጃ፡
በተመለከቱት፡ ምክንያቶች፡ ብቻ፡ ስለ፡ ሆነ፡ የመንግሥት፡ ጠላት፡ የተባለው፡
መከላከያ፡ ለዚህ፡ ነገር፡ ተገቢነት፡ አለው፡ የለውምን፡ መወሰን፡ እስፈላጊ፡
ባለመሆኑ፡ አልፈነዋል።

ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ሟች፡ የሞቱት፡ ከሥራው፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ በሌለው፡
ከሥራው፡ ውጪ፡ በሆነ፡ ቦታ፡ ነው፡ በማለት፡ የቀረበውን፡ ክርክር፡ እንመ
ረምራለን። በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ጀቪጅጃጃ፡ እንደተመለከተው፡
ሠራተኛው፡ በተወሰነለት፡ ቦታ፡ ውስጥ፡ አገልግሎቱን፡ ሲፈጽም፡ እንዲ
ሁም፡ በእረፍት፡ ጊዜው፡ ለሚደርሰው፡ አደጋ፡ አሠሪው፡ ኃላፊ፡ ነው።
ሟች፡ ሥራቸው፡ መኪና፡ መንዳት፡ ስለ፡ ሆነ፡ የሚሠሩበት፡ ቦታ፡ በመልስ፡
ሰጭው፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ አጥር፡ ግቢ፡ ውስጥ፡ የሚወሰን፡ አይደለም። መኪ
ናው፡ ከሚነሳበት፡ ቦታ፡ እስከሚደርስበት፡ ስፍራ፡ ድረስ፡ ያለው፡ መንገድ፡
ሁሉ፡ ሥራቸውን፡ የሚፈጽሙበት፡ ቦታ፡ ነው። እንዲሁም፡ ሟች፡ የተገደ
ሉት፡ ከመኪናው፡ ውስጥ፡ ተወስደው፡ መንገድ፡ ላይ፡ ከሆነ፡ ከሥራው፡ ጋር፡
ግንኙነት፡ የለውም፡ ለሚባለው፡ እንኳንስ፡ ከመኪናው፡ ውስጥ፡ በመገደድ፡
ተወስደው፡ ይቅርና፡ በፈቃዳቸው፡ ምግባቸውን፡ ለመመገብ፡ ወይም፡ እረፍት፡
ለማድረግ፡ ወጥተው፡ ቢገደሉም፡ ከሥራው፡ ውጭ፡ ነው፡ ሊያሰኝ፡ አይችልም።
ሟች፡ የነጂነታቸውን፡ ተግባር፡ ለመፈጸም፡ ወይም፡ ምግብ፡ ለመመገብ፡ ሳይ
ሆን፡ መኪናቸውን፡ አቁመው፡ ሀገር፡ ለማየት፡ ለሽርሽር፡ ሲሄዱ፡ አደጋው፡
ደርሶባቸው፡ ቢሆን፡ ፍሮ፡ ከሥራው፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ የለውም፡ ማለት፡ በተ
ቻለ፡ ነበር። ይህ፡ ለመሆኑ፡ ግን፡ በመልስ፡ ሰጭ፡ በኩል፡ የቀረበ፡ ክርክር፡
ወይም፡ ማስረጃ፡ ስለሌለ፡ ከሥራው፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ የለውም፡ ማለት፡ አል
ቻልንም።

ከፍተኛው፡ ፍ/ቤት፡ በፍርድ፡ ላይ፡ ሟች፡ አደጋው፡ ሲደርስበት፡ በሥ
ራው፡ ላይ፡ እንደነበር፡ አልተካደም፡ ሲል፡ ባንድ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ መልስ፡
ሰጭው፡ ሟችን፡ መኪና፡ እየነዳ፡ እንዲሄድ፡ ማዘዙ፡ ከምንም፡ ሁኔታ፡ ሲገሰ
ጥልን፡ አልቻለም፡ ብሏል። ሠራተኛው፡ አደጋው፡ ሲደርስበት፡ በሥራው፡
ላይ፡ እንደ፡ ነበረ፡ ከታወቀ፡ በዚያ፡ ቀን፡ መኪና፡ እየነዳ፡ እንዲሄድ፡ አሠሪው፡
ቢያዘውም፡ ባያዘውም፡ ለነገሩ፡ ምንም፡ ልዩነት፡ አይሰጠውም። ይኸንኑም፡
በፍ/ብሔር፡ ቀጥር፡ ጀቪጅጃጃ፡ የተጻፈው፡ ሊያሰረዳ፡ ይችላል።

ስለዚህ፡ ከላይ፡ ዘርዘረን፡ እንዳስረዳነው፡ በኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡
ሕግ፡ አሠሪዎች፡ ጥብቅ፡ ኃላፊነት፡ ስላለባቸውና፡ ሟችም፡ የሞት፡ አደጋ፡
ያጋጠማቸው፡ በሥራቸው፡ ላይ፡ ስለ፡ ሆነ፡ መልስ፡ ሰጭ፡ ኃላፊነት፡ አለባ
ቸው፡ ብለን፡ የከፍተኛው፡ ፍ/ቤት፡ የሰጠውን፡ ውሳኔ፡ ለውጠን፡ ወስነን፡ የካሣ
ውን፡ ክርክር፡ ይቀጥሉ፡ ዘንድ፡ ወደ፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መልሰናቸዋል።

ይግባኝ፡ ባይ፡ ለዳኝነት፡ የከፈሉትን፡ በደረሰኝ፡ ከሣራ፡ ሁለት፡ መቶ፡
(፪፻)፡ ብር፡ ይከፈሉ፤ እንደ፡ ውሳኔው፡ ይፈጸም፡ ዘንድ፡ ለከፍተኛው፡ ፍ/ቤት፡
ይተላለፍ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. No. 5

Justices:

MARCH 6, 1966

Vice Afenigus Tibebe Beyene
Ato Wolde Hanna Gebre Kidan
Blatta Demissie Work Agegnehu

Mrs. AEFTHA MAMALINGAS, PANAYOTIS MAMALINGAS
v. Messrs ZAPULA & CAMUSA COMPANY
Civil Appeal No. 97/57

On appeal from a judgment of the High Court rejecting the claim of the appellant against the respondent, the former employer of the spouse of the first appellant, also father of the second appellant, who had been killed by "shiftas" while in the execution of his functions on behalf of the respondent-employer.

Held: Judgment reversed, and case remanded for determination of compensation only.

1. By virtue of the Civil Code, Article 2549, the employer is strictly liable for accidents which his employees suffer while at work.

2. The liability of the employer can be excluded only for one of the reasons mentioned in Articles 2553 and 2554 of the Civil Code, and not by a proof that the employer has accomplished his "duty of care."

3. The place of work of an employee hired as a driver comprises all the space between his starting point and his place of destination.

Mr. Antoni Mamalingas, the husband of the first and the father of the second appellant, was employed as a driver by the respondent company at a monthly salary of E\$300.00. On November 24, 1963, he, together with four other people, was murdered by outlaws at a place called "Bio Asgalanavi" when he was driving a Landrover plate No. *Harar* 1103 to an undertaking of which the respondent was the contractor. His dead body was buried after three days at the place where he died. The appellants pleaded to the High Court that there is no one to support them; and that since the respondent knew that the place where the deceased died was infested with outlaws, it must have taken measures to safeguard its employee's life.

Thus, they prayed that the High Court award them compensation according to Art. 2095 on the basis of extra-contractual liability and compensation according to Art. 2549-2554, 2144 and 2154, they being the successors of the deceased.

The respondent in its statement of defence, without denying that the deceased was murdered by outlaws when he was working for it, pleaded that since the deceased, together with four other people, was murdered on a highway, it cannot be said that the deceased was murdered because of the respondent's lack of care.

It further pleaded that it is not its duty to guarantee the safety of its employees on highways. Further, since the death did not occur because of a car accident and

since the company did not know that the place was infested with outlaws, it cannot be held liable. On the other hand, if it was known that the place was infested with outlaws, the respondent pleaded that the deceased also must have known about this fact, in which case the respondent cannot be held liable since the deceased brought about his death knowingly. An employee accepts on his own responsibility an accident that may happen to him in the course of his duty; consequently, he cannot claim compensation solely on the employer-employee relationship. Besides, as is provided in the regulation as regards the "Enemies of the Emperor," one cannot claim compensation for damages arising from acts of outlaws. As for the provisions of the Civil Code cited by the appellants (then plaintiffs), they provide grounds for liability only when an accident which the employer could have prevented takes place; but they do not provide that the employer should protect his employees' life on the highways. The respondent thus prayed that the claim be dismissed on the above grounds.

Finally, the appellants withdrew their claim for compensation based on extra-contractual liability and limited their claim to liability of the employer arising from the contract of employment.

The High Court interpreted Art. 2549 to apply to cases where the accident arises from the work of the employee. The High Court reasoned that if the accident occurs when the employee is working with a machine or when an employee working at a particular place contracts disease because the place is not healthy, the employer shall be liable. But the employer shall not be liable if the accident occurs when the employee was not at work. If the deceased had died because the car went out of order, the employer would be liable. But the deceased was murdered by outlaws, and it is not the employer's duty to safeguard his employees from outlaws. The defendant did not know that there were outlaws and there is nothing to show that he ordered the deceased to drive the car to the place of the defendant's undertaking. It is not denied that the deceased was carrying out his duty; but the employer was not responsible for the accident. If the employer is not responsible for the outlaws, he cannot be responsible for what they did. Thus, the court held that since the murder of the deceased did not have any relationship with his work, the respondent is not liable according to Art. 2554 of the Civil Code and dismissed the case. From this, the appellants appealed.

The appellants pray that since the judgment of the High Court was improper, it be quashed and that the case be remanded to it for retrial, their grounds of appeal being the following: As provided in Art. 2549-2555, the employer is strictly liable for damages that may be caused to his employees. The employer is not liable only when the elements of Art. 2553 or 2554 are satisfied; but since no argument was presented by the respondent to show that either Art. 2553 or 2554 was satisfied, he must be liable.

The respondent in its reply stated that since the accident occurred not because of any failure on its part to take the necessary precautions, but because of the act of a third party for whom it is not responsible and that since the Arts. cited by the appellants talk of accidents that arise from the work of the employee and since the deceased was murdered when he was not working for the employee, the appeal has to be dismissed.

The respondent's main ground of defence is that since there is no lack of care on its part, it is not liable; the appellants, on the other hand, argue that since an employer is strictly liable for damages that may happen to his employees, it is

irrelevant whether the respondent took the necessary precautions or not and therefore the employer should pay compensation. The common law and the civil law approaches to this issue are different.

According to the common law if an employee meets an accident, it is not enough if he proves that the accident happened while he was at work or when he was on his way to work. In addition he has to prove that the accident happened because of the employer's or his manager's lack of care. If the employee does not prove this, his action fails. Besides, if the accident was unforeseeable, thus preventing the employer from taking the necessary precautions, he is not liable (Halsbury's Laws of England, 3 ed.).

Formerly, the approach of the civil law system was similar to that of the common law. In the modern civil law system, however, the employer is strictly liable for accidents met by the employee in his work. The employer is released from liability only when the employee intentionally injures himself (Planol, English Translation).

Having seen the difference between the common law and the civil law approach, let us see which system our Civil Code follows. The relevant provisions are the the following:

Art. 2549. "The employer shall be liable for accidents which the employee suffers arising from his work."

Art. 2550. "The employer shall be liable for accidents which the employee suffers arising from activities which he performs in the interests of the undertaking, not withstanding that these activities have not been ordered by the employer."

Art. 2551. "(1) Where the employee performs his work on the premises or at the place assigned to him by the contract of employment, the employer shall be liable for the accidents which the employee suffers during the time and at the place where he works.

(2) Rest periods belonging to the work shall be regarded as part of the work-time.

(3) Premises placed by the employer at the disposal of the employee during these rest periods shall be regarded as part of the work place."

Art. 2553. "Non-liability of the employer —

1. Fault of employee

(1) The employer shall be relieved of his liability under the preceding articles where he proves that the accident or disease is due to the intentional act of the victim.

(2) He shall also be relieved of liability where he proves that the accident or disease has happened because the employee has contravened a regulation to which his attention had been especially drawn in writing."

Art. 2554-2. "Absence of relationship with work.

The employer shall not be liable where he proves that the accident has no connection with the work of the employee nor with the contract of employment with which it is associated."

Art. 2555 — Other causes

"The employee shall not be relieved of his liability for any other cause."

These above articles show us that our Civil Code follows our traditional approach which, because of the influence of the Fetha Negast, followed the civil law approach.

Under the common law, the burden of proof is on the employee. Under the civil law system, which is the same under the Ethiopian law, the employer, in order to be free from liability, has to prove that the accident was caused by an international act of the employee or that the employee contravened a regulation to which his attention had been especially drawn in writing. In other words, the burden of proof is on the employer.

Thus, the respondent's defence that unless the appellants prove that it did not exercise the necessary care it cannot be held liable is not a defence according to Ethiopian law.

The respondent, in its defence to the allegation that it knew that the place was infested by outlaws, has argued in the court of the first instance and in this court that it did not know that the place was infested by outlaws. It further argued that even if it was known that the place where the accident occurred was infested by outlaws, since the deceased went to the place knowing that it was infested with outlaws, he intentionally went to the place and therefore in both cases respondent is not liable.

Although as we explained above, since the employer is strictly liable, the argument is irrelevant, we, nevertheless, give the following opinion. It was before the deceased was murdered by the outlaws in 1962 that the commotion started in Ogaden Awradja, at the place where the accident occurred. In fact, since a state of emergency was proclaimed in 1962 and since the respondent entered into a contract to work in this area, how could he say he did not know of the existence of outlaws? Since the existence of outlaws was a known fact, even if we follow the common law approach on which the respondent based its defence, its defence that the employee knew the existence of the outlaws is not a defence. It is not enough that the employer foresees the accident. It is not a defence to say that the employee did it to show his fearlessness.

The respondent's second ground of defence that an employer is not liable for accidents brought about by the enemies of the state is not a defence. The only grounds of defence are those provided under Art. 2553 and 2554.

Next, the respondent argued that the accident occurred when the employee was not carrying out his duty and at a place outside the scope of his duty. According to Art. 2551 of the civil code, the employer is liable if the employee meets an accident when carrying out his duty at the place specified for him or when he is on holidays. The deceased's work formerly (i.e. before he died) being driving a car, his duty is not limited to driving a car within the compound of the respondent's office. All space within which the car starts from and reaches its destination is within the scope of the deceased's duty. As for the contention that if the deceased was taken out of the car and murdered on the road, the murder has no connection with his work, let alone his being taken out of the car by force, even if he was murdered when he had gone out of the car either to take his meal or to take rest, it cannot be said that the murder had no connection with his work. If the deceased was murdered after he had walked out of the car with the intention to take a trip, then it could be said that the accident had no connection with his

work; but since the respondent did not offer any evidence to show that this was the case, we cannot say that the murder had no connection with the deceased's work.

The High Court in its judgment has stated that the deceased was engaged in his work at the time of the murder; on the other hand, it states that there was nothing to show that the deceased was ordered to go to his work. As can be seen from Art. 2550, as long as the employee was engaged in his work at the time of the accident, it does not matter whether he was specially ordered to carry out his work or not.

Thus, since employers are strictly liable and since the deceased was murdered when he was carrying out his work, we quash the judgment of the High Court and find the respondent liable. In order that the amount of compensation be determined by the High Court, we remand the case to it.

The respondent shall pay the appellant the amount of E\$200 as court fees. A copy of this decision shall be sent to the High Court.

የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አሥመራ ፡

ዳኞች ፡

አቶ ፡ ኃይለ ፡ አማን ፡
ዶክተር ፡ ጂዮንካርሎ ፡ ፖሌራ ፡
አቶ ፡ በርሄ ፡ ስዌር ፡

አዛቦል ፡ የሱፍ ፡ ማቱል ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡
ብዱዕ ፡ አባ ፡ ሱዊስ ፡ ኪዲያክ ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ፡
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፻፶፩/፶፮ ፡

ውርስ—ኑዛዜ—ከወራሽነት ፡ መንቀል—የንብረት ፡ አስተዳደር—የሟች ፡ ዋናው ፡ የመኖሪያ ፡ ቦታ ፡
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥርች—፫፻፫.፫፻፱.፮፻፳፭(፩).፮፻፶፯.፻፶፱፻፲፩.፻፶፻፶፱.፻፶፻፷፱.፻፶፻፷፱ ፡
የሟቹ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ የሟቹን ፡ ንብረትና ፡ ሕላብ ፡ እንዲያስረከብ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ በቀረበ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ጸንቷል ፡

፩/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፳፭(፩) ፡ ስር ፡ የሟች ፡ ዋና ፡ የመኖሪያ ፡ ቦታ ፡ የሚባለው ፡
በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥርች ፡ ፫፻፫እና ፡ ፫፻፱፡ በተወሰነው ፡ መሠረት ፡ የሟች ፡ መደበኛ ፡ ቦታ ፡
ነው ፡

፪/ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ላይውል ፡ በፈት ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ የተደረገ ፡ ግልጽ ፡
ኑዛዜ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፶፯ ፡ የሚደነግገውን ፡ ፎርም ፡ የተከተለ ፡ እንደሆነ ፡ በፍ
ትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፫፻፶፩ ፡ መሠረት ፡ የጸና ፡ ይሆናል ፡

፫/ የሟቹ ፡ የተወላጅነት ፡ ሕግ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፻፶፱፻፲፩ ፡ በመስማማት ፡ የዘመ
ዶችን ፡ በዝምታ ፡ ከወራሽነት ፡ መንቀል ፡ የሚፈቅድ ፡ ከሆነ ፡ ከወራሽነት ፡ የተነቀሉት ፡ ዘመዶች ፡
ሊወርሱ ፡ መብት ፡ የላቸውም ፡

የዚህ ፡ ነገር ፡ ክርክር ፡ የሟችዎ ፡ የወይዘሮ ፡ ሜሪ ፡ መደዋር ፡ የሟቹ ፡
የዋዲ ፡ ሐቢብ ፡ መደዋር ፡ ባለቤት ፡ የሟቹ ፡ የዮሴፍ ፡ ማቱግ ፡ ልጅ ፡ ሀብት ፡
ውርስ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡

ሟችትዎ ፡ ሜሪ ፡ መደዋርና ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ያንድ ፡ ሰው ፡ ልጆች ፡ እን
ደሆኑ ፡ ይታመናል ፡

ሟችትዎ ፡ ከብዙ ፡ ዘመናት ፡ ጀምሮ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በኤ
ርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ ይኖሩ ፡ እንደ ፡ ነበረም ፡ የታመነ ፡
ጉዳይ ፡ ነው ፡

ሟችትዋ ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ አገር ፡ በሄዱበት ፡ ጊዜ ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ነሐሴ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ በሚገኘው ፡ የሕዝብ ፡ አዋዋይ ፡ ፈት ፡ ቀርበው ፡ ሁለት ፡ የታወቁ ፡ ምስክሮች ፡ ባሉበት ፡ ወደውና ፡ ፈቅደው ፡ ኑዛዜ ፡ ማድረጋቸውንና ፡ ይህንኑ ፡ ኑዛዜአቸውን ፡ ባይለውጡ ፡ እዚያው ፡ እግብጽ ፡ አገር ፡ እንዳሉ ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ሰኔ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ መለየታቸውም ፡ ታምኗል ።

እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ነሐሴ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ባደረጉት ፡ ኑዛዜም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ በተለዩ ፡ ጊዜ ፡ በእስክንድርያ ፡ የሚገኘው ፡ የዕርያ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበር ፡ በጠቅላላው ፡ የሚንቀሳቀስና ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረታቸውን ፡ እንዲወርስና ፡ ከግብጽ ፡ አገር ፡ ውጭ ፡ የሚገኘው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረታቸውን ፡ ሸጦ ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ ላይ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ገዝቶ ፡ በሰማቸውና ፡ በሟቹ ፡ ባለቤታቸው ፡ ስም ፡ የሚጠራ ፡ የበጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅት ፡ (ዋቅፍ) ፡ ማለት ፡

፩ ፡ በንብረቱ ፡ አንደኛው ፡ እጅ ፡ በእስክንድርያ ፡ የዕርያ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበር ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ በእርጅና ፡ የደከሙና ፡ አካላቸው ፡ የጎደለ ፡ ችግረኞች ፡ አባሎች ፡ የሚጠሩበት ፡ የጡረታ ፡ ቤት ፡

፪ ፡ በሁለተኛው ፡ እጅም ፡ በእስክንድርያ ፡ የዕርያ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበር ፡ አባሎች ፡ የሆኑ ፡ ወላጆቻቸው ፡ የሞቱባቸው ፡ ድሆች ፡ ሕጻናት ፡ ልጆች ፡ የሚያድጉበት ፡ ቦታ ፡ እንዲያቋቁም ፡

፫ ፡ ሦስተኛው ፡ እጅም ፡ በእስክንድርያ ፡ ለሚገኘው ፡ የዕርያ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መርጃና ፡ መንፈሳዊ ፡ አገልግሎት ፡ እንዲውል ፡ በየሳምንቱ ፡ ዓርብ ፡ እለት ፡ በተናዛዥዋና ፡ በሟቹ ፡ ባለቤታቸው ፡ ስም ፡ እንዲቀደስ ፡ እንዲያደርግ ፡

፬ ፡ የሁለቱንም ፡ ሟችች ፡ መቃብር ፡ እንዲያስጠብቅና ፡ ላእከ ፡ ፓትርያርኩም ፡ በወር ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ መቃብራቸውን ፡ እየጎበኙ ፡ ጸሎት ፡ እንዲያደርሱላቸውና ፡ የኑዛዜአቸውም ፡ አስፈጻሚ ፡ እንዲሆኑ ፡ ወስነዋል ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ በኑዛዜው ፡ መሠረት ፡ በእስክንድርያ ፡ በሚገኘው ፡ የዕርያ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበር ፡ ስም ፡ ሆነው ፡ የሟቹዋን ፡ ንብረት ፡ በውርስ ፡ ስም ፡ ለመረከብና ፡ ንብረቱንም ፡ ለማስተዳደር ፡ ሥልጣን ፡ እንዲሰጣቸው ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ ለሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አመልክተዋል ።

በግብጽ ፡ አገር ፡ የሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ በሟችዋ ፡ ኑዛዜ ፡ መሠረት ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ለጊዜው ፡ የሟችዋን ፡ የሚንቀሳቀስና ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ተረክበው ፡ እንዲያስተዳድሩ ፡ አንደ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ጥር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ወስኗል ። ነገር ፡ ግን ፡ የሟችዋ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረትና ፡ ከዚህም ፡ ንብረት ፡ የሚገኘው ፡ ጥቅም ፡ የሚገኘው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ በመሆኑና ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ መንግሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተሰጠውም ፡ ውሳኔ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ታይቶ ፡ የተፈጻሚነት ፡ ኃይል ፡ እንዲያገኝ ፡ ካልተደረገ ፡ በተቀር ፡ ሲፈጸም ፡ ስለማይችል ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ይኸንኑ ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ በሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ የተፈጻሚነት ፡ ኃይል ፡ እንዲያገኝ ፡ እንዲደረግላቸው ፡ በዚህ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ለሚገኘው ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡

ቤት ፡ በውርስና ፡ እስተዳደር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፶፪/፶፮ ፡ ጥያቄ ፡ ስላቀረቡ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ በዚህ ፡ መዝገብ ፡ መጋቢት ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ስለ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣን ፡ በቍጥር ፡ ፻፺፮/፶፮ ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ በአንቀጽ ፡ ሰባት ፡ በንዑስ ፡ ቍጥር ፡ ሦስት ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ የሚገኘውን ፡ የሚችዋን ፡ ንብረት ፡ አመልካቹ ፡ ብዴዕ ፡ አባ ፡ ሎዊስ ፡ ኪዲያክ ፡ ለጊዜው ፡ ተረክበው ፡ እንዲያስተዳድሩ ፡ ፈቅዷል ።

በዚህም ፡ ትእዛዝ ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ የለም ።

ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ ከመሰጠቱ ፡ በፊት ፡ ግን ፡ የሚችዋን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ከሚችዋ ፡ ወንድሞችና ፡ እህቶች ፡ በተሰጣቸው ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ንብረቱን ፡ ያስተዳድሩ ፡ የነበሩት ፡ ፕሮፌሰር ፡ አልዶ ፡ ፎርናይጂ ፡ ንብረቱንና ፡ ከንብረቱም ፡ የተገኘውን ፡ ጥቅም ፡ ላዲሱ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ለማስረከብ ፡ ፈቃደኛ ፡ ባለመሆናቸው ፡ ምክንያት ፡ መልስ ፡ ሰጧቸው ፡ ንብረቱንና ፡ ከንብረቱም ፡ የሚገኘውን ፡ ጥቅም ፡ እንዲያስረክቡ ፡ እንዲያረግጧቸው ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላመለከቱ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ መጋቢት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ያሁኖቹ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ወኪል ፡ የሆኑት ፡ ፕሮፌሰር ፡ አልዶ ፡ ፎርናይጂ ፡ ንብረቱን ፡ ማስተዳደር ፡ ከጀመሩበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ያለውን ፡ የንብረቱን ፡ እስተዳደር ፡ ሂግብ ፡ ጭምር ፡ ከነማስረጃው ፡ ለመልስ ፡ ሰጧቸው ፡ እንዲያስረክቡ ፡ አዟል ። የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ወኪልም ፡ ባሁኑ ፡ ነገረረጃቸው ፡ አማካይነት ፡ የትእዛዙን ፡ ይግባኝ ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፸፯/፶፮ ፡ ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርበው ፡ ነበር ።

ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ይግባኛቸውን ፡ ስላልተቀበለው ፡ ትእዛዙን ፡ አጽንቶ ፡ ስላቀረቡት ፡ መቃወሚያ ፡ ክርክራቸውን ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀጥሉ ፡ መልደቸዋል ።

ያቀረቡትም ፡ መቃወሚያ ፡ ሟችዋ ፡ ንዛዜአቸውን ፡ ያደረጉት ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ በመሆኑ ፡ የሞትትም ፡ በዚያው ፡ አገር ፡ ስለ ፡ ሆነና ፡ ዋናው ፡ መኖሪያቸውም ፡ በዚያው ፡ በመሆኑ ፡ የውርሱም ፡ ክርክር ፡ በዚያው ፡ አገር ፡ ስለ ፡ ተጀመረ ፡ ክርክሩን ፡ ለመሰማት ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ የሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ነበረ ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ይህን ፡ የቀረበለትን ፡ ክርክር ፡ አጥጋቢ ፡ ሆኖ ፡ ስላላገኘው ፡

፩ ፡ ሟችዋ ፡ ባደረጉት ፡ ንዛዜ ፡ ዋና ፡ መኖሪያቸው ፡ ንብረታቸው ፡ በሚገኝበት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ መሆን ፡ አረጋግጧል ።

፪ ፡ የውርስ ፡ ክርክር ፡ የቀረበበት ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ንብረታቸውም ፡ የሚገኘው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በመሆኑ ፡ የውርሱም ፡ ክርክር ፡ መታየት ፡ የሚገባው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ነው ።

፫ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፱፻፴፱ ፡ እንደተመለከተውም ፡ የሟችዋ ፡ ወላጆች ፡ ወይም ፡ ተወላጆች ፡ (ልጆች) ፡ ካልሆኑ ፡ በተቀር ፡ የሁለተኛ ፡ የሦስተኛና ፡ የአራተኛ ፡ ደረጃ ፡ ዝምድና ፡ ያላቸው ፡ ሁሉ ፡ በዝምታ ፡ ከወራሽነት ፡ እንደተነቀሱ ፡ የሚቆጠሩ ፡ በመሆናቸው ፡ ውርስ ፡ ይገባናል ፡ ብለው ፡ ክርክር ፡ ለማቅረብ ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ የላቸውም ፡ ብሎ ፡ መቃወሚያቸውን ፡

ውድቅ ፡ አድርገው ፡ የሚችዋን ፡ ኑዛዜ ፡ አጽንቶ ፡ ስላሰናበታቸው ፡ ይህን ፡ ይግባኝ ፡ አቅርበዋል ።

በይግባኝ ፡ ያቀረቡትም ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ ያው ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርበውት ፡ የነበረውን ፡ ዓይነት ፡ ማለት ፡ ሚችዋ ፡ ከሃያ ፡ ዓመት ፡ ጀምሮ ፡ ዋና ፡ መኖሪያቸው ፡ ያደረጉትም ፡ የሞቱትም ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ በመሆኑ ፡ የውርሱም ፡ ክርክር ፡ በዚያው ፡ አገር ፡ ተከፍቶ ፡ ገና ፡ ውሳኔ ፡ ያላገኘ ፡ በመሆኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮችም ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ ሕግ ፡ ወራሾች ፡ መሆን ፡ ስለሚገባቸው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፫፻፲፱፻፷፰ ፡ እንደተመለከተውና ፡ ሚችዋ ፡ በሞቱበት ፡ ዘመን ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ይሠራበት ፡ በነበረው ፡ በኢጣልያን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፲፱፻፳፫ ፡ ፱፻፶፮ ፡ ፱፻፷፫ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ክርክሩ ፡ መታየት ፡ የሚገባው ፡ በሚችዋ ፡ የመኖሪያ ፡ ሕግ ፡ በመሆኑ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ተሸር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣኑ ፡ የላቸውም ፡ ተብሎ ፡ እንዲረጋገጥልን ፡ ቢሉ ፡ ነው ።

የመልስ ፡ ሰጭ ፡ ነገረ ፡ ፈጅም ፡ ባቀረቡት ፡ ሰፊ ፡ መልስ ፡

፩ ፡ ሚችዋና ፡ የሚችዋም ፡ ባለቤት ፡ ካርባ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ መደበኛ ፡ መኖሪያቸው ፡ አድርገው ፡ የሚኖሩበት ፡ አሥመራ ፡ ከተማ ፡ ነበር ።

፪ ፡ ሚችዋ ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ አገር ፡ የሄዱበት ፡ ምክንያትም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በእርጅና ፡ በጤና ፡ ምክንያት ፡ ቢሆንም ፡ ባደረጉት ፡ ኑዛዜ ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ መኖሪያቸው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ ለመሆኑ ፡ በማያሻማ ፡ አነጋገር ፡ ገልጸውታል ።

፫ ፡ ያደረጉትም ፡ ኑዛዜ ፡ ሕግ ፡ እንደሚፈቅደው ፡ በሕዝብ ፡ አዋዋይ ፡ ፊት ፡ ቀርበው ፡ ነው ። በዚህ ፡ ኑዛዜአቸው ፡ የእስክንድርያ ፡ ሶርያዊት ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበር ፡ የጠቅላላ ፡ ሀብታቸው ፡ ወራሽ ፡ እንዲሆን ፡ ወስነዋል ።

የኑዛዜአቸው ፡ አስፈጻሚም ፡ የእስክንድርያ ፡ ሶርያዊት ፡ ካቶሊካዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ማኅበር ፡ ላእከ ፡ ፓትርያርክ ፡ እንዲሆኑ ፡ በኑዛዜአቸው ፡ ስለሾሙባቸው ፡ መልስ ፡ ሰጭውም ፡ እንደ ፡ ሚችዋ ፡ ኑዛዜ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የሚችዋን ፡ ንብረት ፡ ለማስተዳደር ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ጥያቄአቸውን ፡ አቅርበዋል ። በግብጽ ፡ አገር ፡ ስለሚገኘው ፡ ንብረት ፡ ግን ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ የሚጠይቁበት ፡ ጉዳይ ፡ ስለሆነ ፡ እዚህ ፡ ያቀረቡት ፡ ጥያቄ ፡ የለም ።

፬ ፡ ሚችዋ ፡ ኑዛዜአቸውን ፡ ባደረጉበት ፡ ጊዜ ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ የሚኖሩት ፡ ለጊዜው ፡ መሆኑን ፡ በመግለጽ ፡ ዋናው ፡ መኖሪያቸው ፡ ግን ፡ ንብረታቸው ፡ በሚገኝበት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ ለመሆኑ ፡ ያረጋገጡበትም ፡ ምክንያት ፡ ምናልባት ፡ በዚህ ፡ ውርስ ፡ ምክንያት ፡ የሚነሳ ፡ ክርክር ፡ ቢኖር ፡ ክርክሩ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እንዲታይ ፡ በማሰባቸው ፡ እንደሆነ ፡ አያጠራጥርም ።

፭ ፡ የሚችዋ ፡ ወራሽ ፡ የእስክንድርያ ፡ ሶርያዊት ፡ ካቶሊካዊት ፡ ማኅበርም ፡ የሚችዋ ፡ የኑዛዜ ፡ ወራሽ ፡ ለመሆኑ ፡ የተረዳው ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ ለሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ጥያቄ ፡ ባቀረበበት ፡ ጊዜ ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ጥር ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡

ዓ፡ ም፡ በመሆኑና፡ በዚሁም፡ ጊዜ፡ የኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በዚህ፡ በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ መሥራት፡ ከጀመረ፡ በኋላ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ይህ፡ ክር ክር፡ መሰማት፡ የሚገባው፡ በኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ እንጂ፡ የይግ ባኝ፡ ባዮች፡ ነገረፈጅ፡ እንደሚሉት፡ ድሮ፡ በኤርትራ፡ ይወራበት፡ በነበረው፡ ሕግ፡ ወይም፡ በግብጽ፡ አገር፡ ሕግ፡ አይደሉም።

፮፡ ስለ፡ ዳኝነት፡ ሥራ፡ አካሄድ፡ በቀጥር፡ ፴፫/፲፱፻፴፮፡ በወጣው፡ ሕግ፡ በአንቀጽ፡ አንድ፡ በተራ፡ ቀጥር፡ ፩፡ በፊደል፡ ረ፡ እንደተመለከተውም፡ ክስ፡ የተነሳበት፡ ነገር፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ ሲሆን፡ ክሱን፡ ማየት፡ የሚ ገባው፡ ንብረቱ፡ በሚገኝበት፡ ቦታ፡ የሚገኘው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ነው። በው ርስ፡ ጉዳይ፡ ቢሆንም፡ የወራሹ፡ ክርክር፡ መከፈት፡ የሚገባው፡ የሚቼ፡ ዋና፡ የመኖሪያ፡ ሥፍራ፡ በሆነበት፡ ቦታ፡ ለመሆኑ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፳፻፳፮፡ ያስረዳል፡ ያንድ፡ ሰው፡ መደበኛ፡ ቦታ፡ ማለትም፡ ሰውየው፡ በነዋሪ ነት፡ እዚያው፡ ቦታ፡ ለመኖር፡ ቁርጥ፡ ሃሳብ፡ አድርጎ፡ የጉዳዮችንና፡ የጥቅ ሞቹን፡ (የንብረቱን)፡ ዋና፡ ስፍራ፡ ያደረገው፡ ቦታ፡ ማለት፡ ለመሆኑ፡ በፍ ትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፻፱፫፡ የተመለከተው፡ ያስረዳል። ስለዚህ፡ ስለ፡ ፕረስርሎም፡ ቢሆን፡ ይህ፡ ክርክር፡ መታየት፡ የሚገባው፡ ተናዛዥ፡ ዋናውና፡ መደበኛ፡ የመኖሪያው፡ ቦታ፡ ባደረገው፡ እንደዚሁም፡ የተናዛዥ፡ የማይንቀ ሳቀስ፡ ንብረት፡ በሚገኝበት፡ አገር፡ ሕግና፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መሆኑን፡ ለማስረ ዳት፡ ያህል፡ ነው፡ እንጂ፡ ድሮ፡ በኤርትራ፡ ይወራበት፡ የነበረው፡ የኢጣል ያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ከኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ የሚለይ በት፡ ምክንያት፡ ኖሮት፡ አይደለም።

፯፡ ለምሳሌ፡ ያህልም፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ነገረፈጅ፡ ከጠቀሱዋቸው፡ ከድሮ፡ ሕጎችና፡ ከሁኑ፡ ሕጎች፡ ልዩነት፡ ያለመኖሩን፡ የኢጣልያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፱፻፳፫፡ እና፡ የኢትዮጵያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፳፻፳፮/፩፡ እንደዚሁም፡ የኢጣልያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፲፮፡ እና፡ የኢትዮጵያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፻፳፫፡ መመልከት፡ በቂ፡ ይሆ ናል።

፰፡ እንደዚሁም፡ ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የዳኝነት፡ ሥራ፡ አካ ሄድ፡ (ፕሮሲጀር)፡ በቀጥር፡ ፴፫/፲፱፻፴፮፡ የወጣው፡ ሕግ፡ በአንቀጽ፡ ፩፡ በተራ፡ ቀጥር፡ ፩፡ በፊደል፡ ረ፡ የተመለከተውና፡ በኢጣልያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ስነ፡ ሥርዓት፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፶፩፡ እና፡ ፶፭፡ እንደዚሁም፡ በኢጣል ያን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፳፫፡ እና፡ ፴፻፶፮፡ የተመለከቱት፡ ልዩ ነት፡ እንደሌላቸው፡ ለመረዳት፡ እያስችግርም።

(ሀ) የሆነ፡ ሆኖ፡ ከላይ፡ እንደ፡ ተገለጸው፡ ይህ፡ ክርክር፡ መታየት፡ ያለ በት፡ በኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ እንጂ፡ በሌላ፡ ሕግ፡ ስላልሆነ፡

(ለ) የይግባኝ፡ ባዮች፡ ነገረፈጅ፡ የጠቀሱትም፡ የኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፫፻፫፻፵፰፡ ለዚህ፡ ክርክር፡ እንዳች፡ ተገቢነት፡ ስለሌ ለው፡

(ሐ) ሟችዋ፡ ያደረጉትም፡ ኑዛዜ፡ በኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥር፡ ፫፻፫፻፶፭፡ እንደተመለከተው፡ በፊተኛውም፡ ሕግ፡ ሆነ፡ ባሁኑ፡ ሕግ፡ የሚጸና፡ ደንበኛ፡ ኑዛዜ፡ በመሆኑ፡

(መ) የሚችዋ : ሀገር : ሕግም : (የሊባን : ሬፕብሊክ : መንግሥት) : ክኢት
ዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቊጥር : ፱፻፴፱ : ጋር : የሚስግግ : ለመሆኑ :
ያቀረብኩት : ማሰረጃ : ስለሚያስረዳልኝ :

(ሠ) በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቊጥር : ፱፻፴፱ : እንደ : ተመለከተውም :
ይግባኝ : ባዮች : በ“ዘመድ : ይውረስ” : ውርስ : ይገባናል : ብለው : ለመከራ
ከር : መብት : ስለ : ሌላቸው :

ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በሚገባ : የሰጠው : ፍርድ : ጸንቶ : ይግባኝ :
ባዮች : ያለ : አግባብ : ያቀረቡት : ይግባኝ : ተሰርዞ : ከኪሣራ : ጋር : እንዲሰ
ናበት : ይደረግልኝ : ሲሉ : ተከራክረዋል ።

ከዚህ : በላይ : የገለጽነው : ክርክር : የነገሩን : መነሻና : መድረሻ : ሊያስ
ረዳ : ይችላል ።

፩ ፤ ሚችዋ : የሊባን : አገር : ተወላጅ : መሆናቸውና : የወለዱት : ልጅና :
ወላጆችም : እንደሌላቸው : ታውጧል ።

፪ ፤ ሚችዋና : የሚችዋም : ባለቤት : ከመሞታቸው : በፊት : አብረው :
በኢትዮጵያ : ውስጥ : ይኖሩ : እንደ : ነበሩና : ሚችዋ : አሁን : ለዚህ : ክርክር :
ምክንያት : ለሆነው : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ባለመብት : መሆናቸው : የተ
ረጋገጠ : ነው :

፫ ፤ ወደ : ግብጽ : አገር : በሄዱበት : ጊዜ : እ : ኤ : አ : ፲፱፻፵፮ : ዓ : ም :
ኑዛዜአቸውን : ሲያደርጉ : ዋናው : መኖርያቸው : በዚህ : ንብረታቸው : በሚ
ገኝበት : በኤርትራ : ጠቅላይ : ግዛት : በአሥመራ : ከተማ : መሆኑን : ስለ :
አረጋገጡ : ምንም : እንኳ : ወደ : ኢትዮጵያ : ግዛት : ሳይመለሱ : እ : ኤ : አ :
፲፱፻፷፪ : ዓ : ም : ቢሞቱም : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቊጥር : ፻፹፬ : እንደ : ተመ
ለከተው : በሙሉ : ሃሳባቸው : መደበኛና : ዋናው : መኖሪያ : ቤታቸው : ያደረ
ጉት : የአሥመራ : ከተማን : ስለ : ሆነ : የአሥመራ : ከተማ : መደበኛ : ቦታቸው :
አይደለም : ለማለት : አያስደፍርም ።

፬ ፤ የሆነ : ሆኖ : የሚች : የመኖሪያ : ቦታ : ብቻ : ሳይሆን : የማይንቀሳቀስ :
ንብረታቸውም : የሚገኘው : በአሥመራ : ከተማ : ስለ : ሆነ : በድርድር : የኢትዮ
ጵያ : ሕግም : ሆነ : ባዲሱ : የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ቊጥር : ፳ :
እንደ : ተመለከተው : በማይንቀሳቀስ : ንብረት : የሚቀርበው : ክስ : ንብረቱ :
በሚገኝበት : ክፍል : ባለው : ባለሥልጣን : ፍርድ : ቤት : ስለ : ሆነ : የይግባኝ :
ባዮች : ነገረፈጅ : የኢትዮጵያ : ፍርድ : ቤቶች : የዚህን : ክርክር : ነገር : ለማየት :
ሥልጣን : የላቸውም ፤ ሲሉ : ያቀረቡት : ክርክር : ተገቢነት : የሌለው : ከመሆ
ኑም : በላይ : በጣም : ሳያስገርመን : አልቀረም ።

፭ ፤ የይግባኝ : ባዮች : ነገረፈጅ : እንደገለጹት : በዚህ : ጉዳይ : በውጭ :
አገር : ፍርድ : ቤት : ዘንድ : ክስ : ቀርቦ : እንደሆነና : ጉዳዩም : በቀጠሮ : ላይ :
የሚገኝ : ቢሆንም : እንኳ : የኢትዮጵያ : ፍርድ : ቤቶች : ይህንኑ : ነገር : ተቀብ
ለው : ዳኝነቱን : ከማየት : እንደማይከለከሉ : የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት :
ቊጥር : ፳/፪ : ስለሚያስረዳ : ያቀረቡት : ክርክር : ተገቢነት : የሌለው : ሆኖ :
አግኝተንዋል ።

፮ ፡ በኢንተርናሽናል ፡ ስምምነት ፡ በተለይ ፡ እንዲረጸም ፡ የሚያደርግ ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ከሌለ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውጭ ፡ የተሰጠ ፡ ፍርድ ፡ ወይም ፡ ብይን ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ቀርቦ ፡ እንዲረጸም ፡ ካልታዘዘ ፡ በተቀር ፡ ለመረጸም ፡ እንደማይችል ፡ በቀጥታ ፡ ፻፺፩/፺፩ ፡ የወጣው ፡ አዋጅና ፡ አዲስ ፡ የወጣው ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቀጥታ ፡ ፱፻፶፮ ፡ እና ፡ ፱፻፷ ፡ ስለሚያስረዱ ፡ የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ነገረፈጅ ፡ እጅግም ፡ ሊደነቁበት ፡ ባልተገባቸው ፡ ነበር ።

፯ ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ይህን ፡ ክርክር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ለማየት ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸውና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ውሳኔ ፡ ሲቀርብላቸውም ፡ ውሳኔውን ፡ መርምረው ፡ ትክክለኛ ፡ መሆኑን ፡ ከተረዱ ፡ በኋላ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍርድ ፡ አረጋገጥ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የተፈጻሚነት ፡ ኃይል ፡ እንዲያገኝ ፡ ለማድረግ ፡ እንደሚችሉ ፡ መታወቅ ፡ አለበት ።

፰ ፡ የሚችዋም ፡ ኑዛዜ ፡ የተደረገው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥታ ፡ ፳፻፳፱/፳፱ ፡ እንደሚፈቅደው ፡ ውል ፡ ለማዋዋል ፡ ሥልጣን ፡ በተሰጠው ፡ ሰው ፡ ፊትና ፡ ሁለት ፡ የታወቁ ፡ ምስክሮች ፡ ባሉበት ፡ በመሆኑ ፡ ሕጋዊ ፡ ኑዛዜ ፡ ነው ፡ ብለናል ።

፱ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮችም ፡ የሚችዋ ፡ ወንድሞችና ፡ እህቶች ፡ በመሆናቸው ፡ “በዘመድ ፡ ይውረስ” ፡ ውርሱ ፡ ይገባናል ፡ ባዮች ፡ ስለ ፡ ሆኑና ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥታ ፡ ፱፻፴፱ ፡ እንደ ፡ ተመለከተውም ፡ ከውርሱ ፡ በዝምታ ፡ እንደ ፡ ተነቀሉ ፡ የሚቆጠሩ ፡ በመሆናቸው ፡ ይህን ፡ ክርክር ፡ ለማቅረብ ፡ መብት ፡ የላቸውም ፡ ብለናል ።

፲ ፡ በሚችዋም ፡ አገር ፡ ሕግ ፡ ሚችዋ ፡ ተወላጆች ፡ ወይም ፡ ወላጆችና ፡ ባል ፡ ክልላቸው ፡ በተቀር ፡ ንብረታቸውን ፡ ለማገም ፡ ለፈቀዱት ፡ ሰው ፡ ለማውረስ ፡ እንደሚፈቀድላቸው ፡ የመልስ ፡ ሰው ፡ ነገረፈጅ ፡ ያቀረቡት ፡ የጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ ያስረዳል ።

፲፩ ፡ ያወረሱትም ፡ ንብረት ፡ ለመልካም ፡ ተግባር ፡ እንዲውል ፡ ማለት ፡ ላገራቸው ፡ ገዳም ፡ ገዳሙ ፡ እንዲረዳበት ፡ የበጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅት ፡ እንዲቋቋምበት ፡ መቃብራቸውና ፡ የባለቤታቸው ፡ መቃብር ፡ እንዲጠበቅበት ፡ በየጊዜውም ፡ ለራሳቸውና ፡ ለባለቤታቸው ፡ ጸሎትና ፡ ፍትሐት ፡ እንዲደረግላቸው ፡ በመሆኑ ፡ ውርሱ ፡ የማይጸናበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

ስለዚህ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሚገባ ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ አጽንቶን ፡ ይግባኙን ፡ አሰናብተናል ። ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ለመልስ ፡ ሰው ፡ ፻፶፯ ፡ (ምስት ፡ መቶ ፡ ሃምሳ) ፡ የኢት ፡ ብር ፡ ኪሣራና ፡ ለዚህ ፡ ክርክር ፡ ዳኝነትና ፡ ትርጉም ፡ የወጣውን ፡ ወጪ ፡ በደረሰኙ ፡ ልክ ፡ እንዲከፍሉ ፡ አዘናል ።

የዚህ ፡ ፍርድ ፡ ግልባጭ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይደረሰው ፡ ብለናል ።

SUPREME IMPERIAL COURT

ASMARA

Justices:

NOVEMBER 23, 1965

Ato Haile Aman
Doctor Giancarlo Polera
Ato Berhe Sekwar

EZABEL YOUSUF MATUL ET AL. v. ABA LOCHIS KIDIYAS ET AL.
Civil Appeal No. 155/57

Successions — wills — disherison — administration of estate — principal residence of deceased.
Civ. C. arts. 183, 184, 826(1), 882, 939, 3348, 3355.

On appeal from an action instituted in the High Court to compel administrator of the deceased's estate to relinquish possession of the estate and the accounts.

Held: Decision affirmed.

1. The principal residence of a deceased person under Civ. C. art. 826(1) is the person's domicile as defined in Civ. C. arts. 183, 184.
2. A public will made abroad prior to the coming into force of the Civil Code is valid under Civ. C. art. 3355 where it complies with the form requirements of Civ. C. art. 882.
3. Where the national law of the deceased permits tacit disherison of relatives in conformity with Civ. C. art. 939, the disinherited relatives are not entitled to the succession.

This case concerns the succession to the estate of the late Woz. Meri Medewar, wife of the late Wadi Habib Medewar, daughter of Yousuf Matin. The fact that the late Mari Medewar and the appellants are children of the same father is not contested. It is also a known fact that the deceased was living in the town of Asmara, Eritrea Teklay Ghizat.

It is alleged that on August 9, 1947 G.C., the deceased, while in Egypt, appeared before a notary and made a public will in the presence of two witnesses. She died in Egypt without returning to Ethiopia.

The testator, in her will of Aug. 9, 1947 G.C., provided that after her death the Syrian Catholic Association in Alexandria would succeed to all her movable and immovable property. She also stipulated that the Association could sell all her immovable property outside Egypt, purchase immovable property in Egypt and establish a welfare Organization as follows:-

1. One part of the property would be used for housing old and disabled persons found in the Syrian Catholic Association in Alexandria;
2. A second part of the property would be used for bringing up the poor orphans who are members of the Syrian Catholic Association in Alexandria;
3. A third part of the property would be used for help and religious service in the Syrian Catholic Church in Alexandria; on Fridays, services would be held in the name of the testator and her late husband; and
4. The representative Patriarch is empowered to execute her will and look after the grave of the testator as well as that of her late husband.

The respondent had petitioned the Egyptian court to empower him to take possession of and administer the estate of the deceased on behalf of the Syrian Catholic Association in Alexandria.

The Egyptian court, in an order given on January 21, 1963 G.C., had empowered the respondent to take over and administer the movable and immovable property of the deceased for the time being.

However, since the immovable property and its fruits are situated in Asmara, Ethiopia, and since a decision of a foreign court cannot be executed unless it is seen and authorized by the Imperial Ethiopian Government Courts, the respondent submitted the order of the Egyptian Court to the High Court located in this Teklay Ghizat under Probate and Administration file 52/56. On Megabit 24, 1957 (April 2, 1965, G.C.) pursuant to the Courts Proclamation 195/62, the High Court permitted the Reverend Aba Lochis Kidiyas to take possession of and administer the estate of the deceased for the time being.

No appeal has been made on this order.

But Professor Aldo Fornazini, the person who was administering the deceased's estate under the power of attorney given to him by the brothers and sisters of the deceased, was unwilling to hand over possession of the estate and its fruits to the new administrator. The respondent petitioned the High Court, to compel Professor Aldo Fornazini to hand it over. In an order given on Miazia 16, 1957 (April 24, 1965 G.C.) the High Court directed the present appellants' agent, Professor Aldo Fornazini, to hand over the estate and the accounts from the time he took over as administrator together with any documents concerning the estate to the respondent. The appellant's agent through his attorney had filed an interlocutory appeal to this court under file No. 77/57.

But this court, under a decision given on Miazia 28, 1957 (May 6, 1965 G.C.) rejected the appeal and remanded the file back to the High Court.

The contention of the appellants was that the deceased made her will in Egypt and died there. She was domiciled in Egypt and the litigation concerning the succession was initiated in an Egyptian court. Therefore, the court that has the jurisdiction is the Egyptian court. This contention of the appellant was not found adequate. The High Court found:

1. The fact that the deceased had made her domicile the place where her main property was situated could be ascertained from the will.
2. Since the immovable property over which the dispute arise is found in Ethiopia, the case must be seen by Ethiopian courts in accordance with the Ethiopian law.
3. Art. 939 of the Ethiopian Civil Code, permits tacit disherison of relatives of the second, third or fourth degree, unless they are ascendants or descendants, therefore, the appellants are not entitled to the succession.

Based on the above findings, the court overruled their contention, declared the will of the deceased valid and dismissed the case.

The appeal was lodged against this judgment.

The grounds of appeal are identical with appellant's contention in the High Court and may be summarised as follows:

The deceased had made Egypt her domicile for about twenty years. She died there. The action concerning the succession was initiated in an Egyptian court and the result is pending there. The appellants can partake of the succession

under the Egyptian law. In accordance with Art. 3348 of the Ethiopian Civil Code and the Italian Civil Code Art. 11 23 - 456 - 923 which was in force in the Eritrean Internal Administration at the time the deceased died, any action regarding the succession must be initiated in the court of the place where the deceased was domiciled. Therefore, the decision of the High Court should be reversed on the ground that the Ethiopian courts do not have jurisdiction.

The reply submitted by the respondent contained the following:

1. The deceased and her late husband lived and were domiciled in Asmara for over forty years.

2. Even though the deceased left for Egypt for old age and health reasons, she had explicitly declared in her will that she was a domiciliary of Asmara.

3. Her will was made in accordance with the law before an officer of civil status. In this will she had made the Syrian Catholic Association in Alexandria universal legatee for all her property.

As the testator had appointed the representative Patriarch of the Syrian Catholic Association in Alexandria executor of her will, the respondent had petitioned the Ethiopian court to empower him to administer the estate of the deceased pursuant to the testator's will. The respondent did not raise questions before the Ethiopian court concerning the testator's property in Egypt for the appropriate court is the Egyptian Court.

4. The reason why the deceased stated in her will the fact that Egypt was her residence and Ethiopia, the place where her property is situated, her domicile was, beyond any doubt, to confer jurisdiction on Ethiopian Courts regarding succession to her property.

5. The universal legatee of the deceased, the Syrian Catholic Association in Alexandria, came to know about the succession on January 21, 1963, G.C., at which time it applied to the Egyptian Court. By this time the Ethiopian Civil Code was in force in Eritrea. Therefore the applicable law is the Ethiopian Civil Code and not the Italian Civil Code as submitted by the appellants.

6. In accordance with Courts Proclamation 3/1943, Art. 1, Sub-Art. 4, any actions concerning immovable property must be instituted in the court of the place where the immovable property is situated. Where there is dispute concerning a succession, Art. 826 of the Ethiopian Civil Code makes it clear that the suit must be instituted at the place where the deceased had his domicile at the time of his death. Art. 183 of the Civil Code makes it clear that the domicile of a person is the place where such person has established the principal seat of his interests and of his business, with the intention of living there permanently. Therefore, the case must be tried in the court of the place which the testator had chosen as his place of domicile and also in the court of the place where the immovable property is situated. This is not a question of discrepancy between the Italian Law which was in force in Eritrea and the Ethiopian Law, but only a matter of procedure.

7. For example, in order to show that there is no difference between the former law and the present law, it may be appropriate to cite Article 923 of the Italian Civil Code and Art. 826 (1) of the Ethiopian Civil Code. Likewise, Article 16 of the Italian Civil Code and Art. 183 of the Ethiopian Civil Code are identical.

8. Again, comparison of Article 1, Sub-Art. 4(f) of the Courts Procedure Proclamation 3/1943 and Articles 94 and 95 of the Italian Civil Procedure Code, similary Articles 23 and 456, shows that there is no difference between the former law and the present law.

Therefore,

- A. the suit must be instituted in the Ethiopian Courts,
- B. Article 3348 of the Ethiopian Civil Code is inapplicable to this case,
- C. the deceased's will, in accordance with Article 3355 of the Ethiopian Civil Code, is valid under the former and the present law,
- D. from the evidence submitted by the respondent, the law of the nationality of the deceased (the Libyan Republic) is in agreement with Article 939 of the Civil Code of Ethiopia, and
- E. under Art. 939 of the Ethiopian Civil Code the appellants are not entitled to succeed; the decision of the High Court must be affirmed and the appeal of the defendants must be dismissed with costs.

The above arguments reveal the whole matter:

1. The fact that the deceased was a Libyan National and had no children is known.

2. The facts that the deceased and her late husband were living in Ethiopia and that the deceased was the owner of the immovable property which is the subject matter of the suit are also known.

3. Even though the deceased died in 1962 G.C. without coming back to Ethiopia, since she had ascertained in her will of 1947 G.C. that she was a domiciliary of Asmara in the Eritrean Teklay Ghizat, it is beyond doubt that she had established Asmara as her principal seat of her interests with the intention of living there permanently within the meaning of Art. 184 of the Civil Code of Ethiopia.

4. However, not only was the deceased domiciled in Ethiopia, but also her immovable property is found here. In such a case, both under the former law of Ethiopia and Art. 20 of the new Civil Procedure Code any suit concerning immovable property must be instituted in "the court of the place where such property is situated." Nevertheless, the advocate for the appellant argued that the Ethiopian courts do not have power to try the suit. Such a contention is irrelevant and this has surprised the court.

5. The appellant's argument that since the suit is instituted in a foreign court with a result pending, the Ethiopian courts do not have jurisdiction is irrelevant because in accordance with Art. 8(2) of the Civil Procedure Code the pendency of the suit a foreign court cannot preclude the courts in Ethiopia from taking jurisdiction of the suit when founded on the same cause of action.

6. Since Proclamation 195/62 and Articles 456 and 460 of the Civil Procedure Code make it clear that in the absence of international conventions, judgments and decisions may not be executed in Ethiopia without the authorization of Ethiopian courts, the appellants should not have been surprised.

7. It must be clear that the Ethiopian courts have jurisdiction to try the case and power to authorize the execution of foreign decisions submitted to them after finding them final and enforceable.

8. The will was made before a notary in the presence of two witnesses in accordance with Art. 832 of the Civil Code of Ethiopia. So, we have accepted it as a valid will.

9. Since under Art. 939 of the Civil Code of Ethiopia permits tacit disinheritance of relatives of the second, third or fourth degree, the appellants are not established to the succession.

10. From the respondents' written reply, it is clear that under the law of the nationality of the deceased, she can pass her property to any one she likes provided that she is not survived by any descendants, ascendants or spouse.

11. Since the will as was made for a welfare purpose, that is to say to help the monastery of her country to make sure that her grave yard and that of her late husband are looked after and for religious services held in their names, there is no reason why the will should not be held valid.

For the above reason, we have affirmed the decisions of the High Court and dismissed the case. The appellant shall pay the respondent ES350 (three hundred and fifty Ethiopian dollars) as costs plus any other costs in accordance with the receipts forwarded by the respondent.

We order that a copy of this Order be served on the High Court.

Given and delivered in Open Court this 15 day of Hedar 1958 (November 23, 1966 G.C.) in the presence of both parties.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አንደኛ ፡ ችሎት ፡

ዳኞች ፡

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡

ባላምባራስ ፡ ተሰማ ፡ ወንድምነህ ፡

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለጊዮርጊስ ።

ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

አክሊሉ ፡ ጉበቤ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፶፫/፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡ — ወለድ ፡ አግድ ፡ — ስላልተመዘገበ ፡ ውል ፡ መጽናት ፡ — የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፶፫ ፡ እና ፡ ፫፻፶፮ ።

ስለ ፡ ማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መመዘገብ ፡ — ልማዳዊ ፡ ሕግ ፡ — አዲስ ፡ አበባ ፡ የሚገኝ ፡ ንብ ፡ ረት ፡ — የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፶፮—፫፻፶፯ ፡ የግዘጋጃ ፡ ቤት ፡ አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፻፲፮/፻፲፱/፻፱፻፵ ፡ ዓ ፡ ም ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ክፍርዱ ፡ ባለዕዳ ፡ ጋር ፡ የብድር ፡ ውልና ፡ በፍርዱ ፡ ባለዕዳ ፡ ገሚስ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ባለ ፡ መብት ፡ ሆኖ ፡ ሲኖር ፡ የፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ባደረገው ፡ ጨረታ ፡ የገዛው ፡ ንብረት ፡ በጨረታው ፡ ማስታወቂያ ፡ እንደተገለጸው ፡ ሁሉ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ ይጸታ ፡ የነበ ፡ ረውን ፡ የባለ ፡ ዕዳውን ፡ ግግሽ ፡ ቤት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ እንዳመለከተው ፡ በመልስ ፡ ሰጪ ፡ ውና ፡ በፍርድ ፡ ባለዕዳ ፡ መካከል ፡ በሌላ ፡ ወለድ ፡ አግድ ፡ ተይዞ ፡ የነበረውን ፡ የባለዕዳውን ፡ ገሚስ ፡ ቤት ፡ እይደለም ፡ ቢል ፡ የከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ የፈረደውን ፡ በመታወም ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለዙፋን ፡ ችሎት ፡ እቤቱታ ፡ ስላቀረበ ፡ ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ እንዲያየው ፡ ከዙፋን ፡ ችሎት ፡ የታ ፡ ዘዘ ፡ ይግባኝ ።

ውላኔ ፡ ፍርዱ ፡ ጸድቆ ፡ አቤቱታው ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ።

፩/ አሁን ፡ ጸንቶ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ባለው ፡ ልማዳዊ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረትን ፡ የሚመለከት ፡ ማንኛውም ፡ ወለድ ፡ አግድ ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ግዘጋጃ ፡ ቤት ፡ በርስትና ፡ ውል ፡ ክፍል ፡ መመዘገብ ፡ አለበት ። በወረዳ ፡ ግዛት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ በወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ማስመዘገብ ፡ በቂ ፡ አይደለም ።

፪/ የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ ባይመዘገብም ፡ እንኳ ፡ በተዋዋዮቹ ፡ ላይ ፡ የጸና ፡ ይሆናል ። መመዘ ፡ ገብ ፡ የሚያስፈልገውና ፡ የሚጠቅመውም ፡ ውሉ ፡ ሦስተኛ ፡ ወገኖችን ፡ (ሌሎችን) ፡ የሚመለከት ፡ ሲሆን ፡ ነው ።

፫/ በጨረታ ፡ የሚገዛ ፡ ሰው ፡ የሚገዛው ፡ ንብረት ፡ በጨረታው ፡ ማስታወቂያ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀ ፡ ሰውን ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ፊታውራሪ : ካሣ : ነእኩቶ : ለአቶ : ውብሸት : ገብረ : ማርያም : ስምንት : መቶ : ብር : አበድረዋል ፤ ተበዳሪው : ስለ : ብድሩ : የሦስት : ክፍል : ቤት : የወለድ : አግድ : ውል : ሰጥተዋል ።

ተበዳሪው : ዕዳውን : ለመክፈል : በተዋዋሉበት : ቀን : አልከፈሉኝም : የወለድ : አግዳንም : ቤት : አልሰጡኝም : ብለው : ፊታውራሪ : ካሣ : አቶ : ውብሸትን : በአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ከሰሱ ። የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ተበዳሪው : አቶ : ውብሸት : ለፊታውራሪ : ካሣ : ሺ፻፺፩ : የኢት : ብር : እንዲከፍሉ : ፈረደ ። የተበዳሪውም : የማይንቀሳቀስና : የሚንቀሳቀስ : ገብረት : በሐራጅ : ተሸጦ : ይከፈል : ብሎ : አዘዘ ።

ፍርዱን : ለማስፈጸም : ፊታውራሪ : ካሣ : ለፍርድ : አስፈጻሚ : አመለከቱ ። በታኅሣሥ : ፲፩ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ለፍርድ : አስፈጻሚ : ጽሕፈት : ቤት : “በይግባኝ : ባይ : በአቶ : ውብሸት : ገብረ : ማርያምና : በመልስ : ሰጭ : ባቶ : ካሣ : ነእኩቶ : መካከል : ስላለው : የፍትሕ : ብሔር : ይግባኝ : ክርክር : ከዚህ : ቀደም : በተሰጠው : ፍርድ : መሠረት : እንዲፈጸም : ከፍርዱ : ላይ : ያልተነገረውን : የሦስተኛ : ሰው : መብት : እንዳይነካ : እናስታውቃለን” : ብሎ : ትእዛዝ : ሰጠ ። ይህ : ትእዛዝ : የተሰጠው : አቶ : አክሊሉ : ጉበዜ : ካቶ : ውብሸት : በወለድ : አግድ : የያዘሁት : ቤት : አቶ : ውብሸት : ለፊታውራሪ : ካሣ : ስለሚከፍለው : ዕዳ : በሐራጅ : እንዳይሸጥብኝ : ብለው : አቤቱታ : ስላቀረቡ : መሆኑ : ታውቋል ።

ከዚህ : በኋላ : በ፲፫/፩/፶፬ : ፊታውራሪ : ካሣና : አቶ : አክሊሉ : ከፍርድ : አስፈጻሚ : ሹም : ላይ : ቀርበው : ፍርድ : አስፈጻሚ : እንደዚህ : የሚል : ቃል : መዝግቧል ። “አቶ : አክሊሉ : የኔ : ገብረት : በወለድ : አግድ : የያዘሁት : ነው ፤ በማለት : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በቅጥር : ፪፻፲፮/፶፫ : ታኅሣሥ : ፲፩/፶፬ : ዓ : ም : የተጻፈ : ቀርቦ : ታይቷል ፤ ቤቱ : እንዲገመት : ሆኖ : ስለ : ገንዘቡ : አከፋፈል : ቅድሚያው : በኋላ : ይታያል ፤ ሁለቱም : በቤቱ : መገመት : ተሰማ ምተዋል” : ብሎ : የሐራጁ : ሥራ : እንዲቀጥል : አድርጓል ።

እዚህ : ላይ : የተልከሰከሰው : አንድ : ነገር : ነው ፤ ላሁኑ : በፊታውራሪ : ካሣና : ባቶ : አክሊሉ : መካከል : ለተነሳው : ክስ : ምክንያት : የሆነ : በጥር : ፱ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : ፍርድ : አስፈጻሚ : በአዲስ : ዘመን : ጋዜጣ : የሐራጅ : ማስታወቂያ : አወጣ ።

ማስታወቂያው : “የፍርድ : ባለዕዳው : የተፈረደባቸውን : ገንዘብ : ፈቃደኛ : ሆነው : ስላልከፈሉ : በጭሰኝነት : የሠሩት : በወለድ : አግድ : ለከላሹ : ያሲያዙት : ቤት : የፍርድ : ማስፈጸሚያ : ጽሕፈት : ቤት : መሐንዲስ : እንደ ገመተው : የገብረቱ : ግምት : ፫፻፶፬፻፩ : ብር : ከ፳፬ : ሳንቲም : ስለ : ሆነ” የጨረታ : መነሻ : ዋጋ : ሆኖ : በሐራጅ : ይሸጣል : የሚል : ነው ።

ከሐራጁ : በፊት : በ፱/፩/፶፬ : ዓ : ም : የፍርድ : አስፈጻሚ : ዋናው : ሹም : “ገንዘብ : በሚከፈልበት : ጊዜ : የሦስተኛ : ጣልቃ : ገብ : መብት : እንዳይነካ : እንዲጠበቅ : ፍርድ : ቤት : ስላዘዘ : በሚከፈልበት : ጊዜ : አከፋፈልን : መጠንቀቅ : ነው” : የሚል : ማስታወሻ : ጽፈው : ፈርመዋል ። ይህ : የአቶ : አክሊሉ : ጉበዜን : (የይግባኝ : ተከላሽን) : ነገር : የሚመለከት : ነው ።

ፊታውራሪ ፡ ካሣና ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ የተዋዋሉ በት ፡ እንድ ፡ ቤት ፡ ነው ፡ ቤቱ ፡ በሁለት ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ የተከፈለ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ከባለቤቱ ፡ ካቶ ፡ ውብሸት ፡ ጋር ፡ የተዋዋሉበት ፡ እንዲህ ፡ ክፍል ፡ መኖሪያ ፡ ነው ።

አንዱን ፡ ክፍል ፡ መኖሪያ ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የተዋዋሉበት ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜ ፡ ናቸው ።

“በመጀመሪያው ፡ የሐራጅ ፡ መነሻ ፡ ዋጋ ፡ በሆነው ፡ የሚገዛ ፡ አልተገኘም ።” ብሎ ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ስለ ፡ ጠየቀ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዳለወጣ ፡ ይሸጥ ፡ ብሎ ፡ አዝዟል ።

በነሐሴ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ተሸጠ ፡ ብሎ ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ አስታውቋል ። በነሐሴ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነጋድራስ ፡ ዓለሙ ፡ የፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ዋና ፡ ሹም ፡ የፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙትን ፡ እንዲረከቡ ፡ የቀረው ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ እንዲሰጥበት ፡ የሚል ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚዎች ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጥተዋል ።

በነሐሴ ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ሠራተኛ ፡ “በትእዛዙ ፡ መሠረት ፡ ከተሸጠው ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ፎቅ ፡ ቤት ፡ ከነምድር ፡ ቤቱ ፡ ጣራ ፡ ግድግዳውን ፡ ብቻ ፡ በፍርድ ፡ ማስፈጸሚያ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ስም ፡ ሆኖ ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜ ፡ ያሉበት ፡ ሳይነካ ፡ አስረክቤአለሁ ። እኔ ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ መረከቤን ፡ በተለመደው ፡ ፊርማዬ ፡ አረጋግጣለሁ ። ለከሳሹም ፡ ያስረከቡበት ፡ ምድር ፡ ቤት ፡ ሁለት ፡ ክፍል ፡ ነው ።” በሚል ፡ ቃል ፡ ተፈራርመዋል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በግንቦት ፡ ፳፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜን ፡ ያለህበትን ፡ ቤት ፡ ልቀቅልኝ ፡ ብለው ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከሰሱ ።

አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜ ፡ “እኔ ፡ ከፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ በፊት ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ ተዋዋሉ ፡ ተረክቤ ፡ የያዝሁት ፡ ነውና ፡ አለቅም ።” ብለው ፡ ተከራከሩ ። የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜ ፡ የያዙትን ፡ ቤት ፡ ለፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ እንዲለቁ ፡ ፈረደ ። በይግባኝ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤትን ፡ ፍርድ ፡ ለውጦ ፡ ላቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጎበዜ ፡ ፈረደላቸው ። ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ አቤቱታቸውን ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የዙፋን ፡ ችሎት ፡ አቀረቡ ።

ሁለት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍርድ ፡ የተለያዩበት ፡ በመሆኑ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደገና ፡ እንዲያየው ፡ የዙፋን ፡ ችሎት ፡ አዘዘ ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሁለቱንም ፡ ወገኖች ፡ አቅርቦ ፡ ስምቷል ፤ መዝገቡንም ፡ መርምሯል ።

ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ስለ ፡ ወለድ ፡ አግዱ ፡ ውል ፡ “የኔ ፡ ውል ፡ ብልጫ ፡ መብት ፡ ያለው ፡ ነው ፡ በወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የገባና ፡ ደንብ ፡ የሞላ ፡ ነው ፡ የአቶ ፡ አክሊሉ ፡ ግን ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ያልገባ ፡ በወረዳ ፡ ግዛት ፡ ጽሕፈት ፡ ቤትም ፡ ቢሆን ፡ በትክክል ፡ የተመዘገበ ፡ አይደለም ።” ይላሉ ።

አቶ : አክሊሉ : ጉበዜም : ከፊታውራሪ : ካሣ : በፊት : የፊታውራሪ : ካሣ : ባገገገገገገ : ዓ : ም : ሆኖ : የእኔ : ውል : ባገገገገገገ : ዓ : ም : በወረዳ : ግዛት : መሥሪያ : ቤት : ጉብጽል ፤ ስለዚህ : የኔ : ቀዳሚነት : አለው : ብለው : ይከራክራሉ ።

ከዚህም : በቀር : ፊታውራሪ : ካሣ : “በሐራጅ : የገዛሁት : አቶ : አክሊሉ : የሚከራክሩበትን : ቤት : ጭምር : ነው።” ሲሉ : አቶ : አክሊሉ : “ገና : ሐራጅ : ሳይወጣ : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አመልክቼ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የኔ : መብት : ያለበት : እንዳይሸጥ : ትእዛዝ : ሰጥቶበታል” : ይላሉ ።

የነገሩ : ሁኔታ : እስከዚህ : ነው ፤ አሁን : የይግባኙን : ነገር : ወደ : መመርመር : እንግባ ። አስቀድመን : የገገገገገገ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔርን : ሕግ : ስንመለከት :

የማይንቀሳቀስ : ንብረት : አመዘጋገብ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከቀጥር : ሺጅ፻፶፫ : ጀምሮ : እስከ : ቀጥር : ሺጅ፻፵፮ : ተነግሯል ። በዚህ : ሕግ : ቢሆን : አንዱ : ሰው : ወረዳ : ፍርድ : ቤት : ሌላው : ደግሞ : ወረዳ : ግዛት : ጽሕፈት : ቤት : አስመዝግቤአለሁ : የኔ : ይቀድማል ፤ የኔ : ብልጫ : አለው : የሚሉ : ክርክር : ሊነሳ : ወይም : ችግር : ሊፈጥር : አይችልም ።

የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : አመዘጋገብ : ወደ : አንድ : መስመር : የሚመራ : ስለ : ሆነ : ከዚህ : ውጭ : የሆነው : ደንብ : ያልተከተለ : መሆኑ : በግልጽ : የታወቀ : ይሆን : ነበር ።

ነገር : ግን : ባንዳንድ : ምክንያቶች : የፍትሐ : ብሔር : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : የማስመዝገቢያ : ሕግ : ለጊዜው : ከሥራ : ላይ : አልዋለም ።

የፍትሐ : ብሔር : መሸጋገሪያ : ሕግ : አንቀጽ : ፳፪ : ምዕራፍ : ሁለት : ቀጥር : ፫፻፲፯፻፳፫ : እስከ : ፫፻፲፯፻፳፮ : ስለዚህ : ነገር : ይናገራል ። በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : መሠረት : የማይንቀሳቀሱ : ንብረቶች : መዝገብ : መቋቋሙ : በነጋሪት : ጋዜጣ : እስኪገለጽ : ድረስ : በልማዳዊ : ደንብ : እንዲሠራ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቀጥር : ፫፻፲፯፻፳፬ : ፫፻፲፯፻፳፭ : ፫፻፲፯፻፳፮ : ያሳሉ ።

እንግዲህ : ማወቅ : ያለብን : የፊታውራሪ : ካሣ : ነአኩቶ : የወለድ : አግድ : ውል : ያቶ : አክሊሉ : ጉበዜ : የወለድ : አግድ : ውል : በልማዳዊ : ሕግ : መሠረት : የተሠሩ : መሆናቸውን : ነው ።

በአዲስ : አበባ : ከተማ : ክልል : ውስጥ : በሚገኝ : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ላይ : የሚደረግ : ማናቸውም : ውል : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ነክ : የሆነ : ጽሑፍ : ሁሉ : መዝገብ : መግባት : ያለበት : በአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ : ቤት : በርስትና : በውል : ክፍል : በተቋቋመው : መዝገብ : ነው ፤ ይህ : የቆየ : ልማዳዊ : ሕግ : ነው ፤ ይህም : ልማዳዊ : ሕግ : በቀጥር : ፻፲፩ : ፻፲፪ : ሺ፱፻፵ : ዓ : ም : ነጋሪት : ጋዜጣ : የማዘጋጃ : ቤት : አዋጅ : ትእዛዝ : ውስጥ : ተረጋግጦ : ይገኛል ።

ይኸውም : አዋጅ : የማዘጋጃ : ቤት : የርስትና : የውል : ክፍል : ካርታ : ያለውን : ወይም : የሌለውን : መሬት : በሽያጭም : ሆነ : በስጦታ : ስመ : ርስት : ለማዛወርና : የመሬትን : ጉዳይ : የሚነካ : ሁሉ : በመዝገብ : ለመጻፍ : የተቋቋመ : ክፍል : መኖሩን : ያስታውቃል ።

ሰለዘሀ : በማናቸውም : በአዲስ : አበባ : ከተማ : ክልል : ውስጥ : በሚገኝ : በማይንቀሳቀስ : ንብረት : ላይ : “የኔ : ውል : ደንብን : የተከተለ : ነው፤ የኔ : መብት : ብልጫ : ያለው : ነው :” ማለት : የሚቻለው : በአዲስ : አበባ : ከተማ : ማዘጋጃ : ቤት : የርስትና : የውል : መመዝገቢያ : መዝገብ : ገብቶ : ሲገኝ : ብቻ : ነው : እንጂ : አሁን : ብዙው : ሰው : እንደሚያደርገው : አንዱ : በወረዳ : ግዛት : መሥሪያ : ቤት : ሌላው : በወረዳ : ፍርድ : ቤት : ወይም : በአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ወይም : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : እንደሚያስመዘገበው : ባንድ : መሥሪያ : ቤት : ላይሆን : በያለበት : እንደሚደረገው : ሽግግርጉር : ዓይነት : በሆነ : ማስመዝገብ : አይደለም = በፍርድ : ቤቶች : የሞላው : የዚህ : ዓይነት : ነገር : ነው ፤ ከፍርድ : ቤት : ችግር : ይልቅ : ባለመጠንቀቅ : በአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ : ቤት : ውላቸውን : ባለማስመዝገባቸው : በብዙ : ሰዎች : ላይ : የሚደርሰው : ኪሣራ : ነው : የሚበልጠው :

ወደ : አሁኑ : ነገር : ስንመለስ : የሁለቱም : ወገኖች : የወለድ : አግድ : ውል : በልማዳዊ : ሕግ : መሠረት : ከአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ : ቤት : የርስት : መዝገብ : የገባ : አይደለም =

ቢሆንም : የወለድ : አግድ : ውል : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በቅጥር : ፫፻፲፱ : መሠረት : በውል : ከተደረገ : ይጸናል ።

የወለድ : አግድን : ውል : በማይንቀሳቀስ : ንብረት : መያዣ : ማስመዝገብ : አስፈላጊና : ጠቃሚ : የሚሆነው : በሦስተኛ : ወገኖች : ስለሚነሳው : ክርክር : ነው =

አቶ : አክሊሉ : ጉበዜ : ከአቶ : ውብሸት : ጋራ : የተዋዋሉትን : የወለድ : አግድ : ውል : በመካከለኛ : ወረዳ : ግዛት : መሥሪያ : ቤት : በመጋቢት : ፫ : ቀን : ፲፱፻፶፩ : ዓ : ም : አስመዝግበዋል ።

ፈታውራሪ : ካሣ : ነአኩቶ : ከአቶ : ውብሸት : ጋራ : የተዋዋሉትን : የወለድ : አግድ : ውል : በየካቲት : ፳፮ : ቀን : ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : በመካከለኛ : ወረዳ : ፍርድ : ቤት : አስመዝግበዋል ። በተዋዋሎቹ : መካከል : የሚጸና : ውል : መሆኑ : የታወቀ : ነው ።

ችግሩ : ደንቡን : ተከትሎ : ሰነዱን : ያስመዘገበ : ሦስተኛ : ወገን : የሆነ : ሰው : መጥቶ : እንደ : “እኔ : ውል : ደንቡን : ተከትሎ : የተመዘገበ : ውል : አይደለም” : ቢል : ነበር =

አቶ : አክሊሉ : ጉበዜ : የወለድ : አግዱን : ውል : ተዋውለው : በወለድ : አግድ : የያዙትን : ቤት : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቅጥር : ፫፻፳፩ : መሠረት : ተረክበው : እጃቸው : አድርገው : ይኖሩበታል ።

ይህ : ወለድ : አግድ : የተደረገበት : ቤት : በአቶ : አክሊሉ : ጉበዜ : እጅ : አልገባ : ቢሆን : የዚህ : ቅጥር : ፫፻፳፩ : ንዑስ : (፪) : “የተባለው : ማስረኩብ : ሳይፈጸም : እስከ : ቆየበት : ድረስ : ወይም : የማይንቀሳቀሰው : ንብረት : ወደ : ባለ : ዕዳው : እጅ : የገባ : እንደሆነ : ወለድ : አግዱ : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : መያዣ : ውጤት : ይኖረዋል” : የሚለው : ቃል : ተፈጻሚ : ይሆን : ነበር ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንዳልነው ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከወለድ ፡ አግድ ፡ አስያገርው ፡ ከአቶ ፡ ውብሸት ፡ ጋራ ፡ ተሟግተው ፡ ያበደሩትን ፡ ገንዘብ ፡ እንዲቀበሉ ፡ ፈርዶላቸዋል ፡ የተበዳሪውም ፡ የሚንቀሳቀስና ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ተሸጦ ፡ እንዲከፈላቸው ፡ አዘዛቸዋል ።

ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ፍርድ ፡ እንዲፈጸምላቸው ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ አቅርቦታል ።

አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጉበዜ ፡ እኔ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዘሁት ፡ እንዳይነካብኝ ፡ ብለው ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አመልክተው ፤ የሰጠው ፡ መብት ፡ ያለበት ፡ እንዳይነካ ፡ ባፀፈ/ፀ/ፀፀ ፡ ትእዛዝ ፡ ተሰጥቷል ፡ ብለናል ።

የፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ መዝገብ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ ይህነት ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ አውቀውታል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ላይ ፡ መቃወሚያ ፡ ነገር ፡ አላቀረቡም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንዳልነው ፡ የሸያጩን ፡ ዋጋ ፡ መከፋፈል ፡ ነገር ፡ በኋላ ፡ ይሆናል ፡ በሚል ፡ ቆይቶ ፡ በጥር ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የወጣው ፡ የሐራጅ ፡ ማስታወቂያ ፡ ላይ ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙት ፡ ይሸጣል ፡ ይላል ፤ የሚገባቸው ፡ እሳቸው ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ነው? ውሉ ፡ ሁለት ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ ነው ፤ ቤቱ ፡ አንድ ፡ ይሁን ፡ እንጅ ፡ ለሁለቱም ፡ አበዳሪዎች ፡ በሁለት ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ የተዋዋሉት ፡ አንዳንዱን ፡ ክፍል ፡ መኖርያ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ለየብቻው ፡ ነው ፡ እንጅ ፡ ሁለቱ ፡ ሰዎች ፡ የተዋዋሉበት ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ባንድ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ አለመሆኑን ፡ ከላይ ፡ አስረድተናል ።

የተሸጠው ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙትን ፡ ስለተባለ ፡ የሚገባቸው ፡ ይኸው ፡ በሰጠው ፡ ስም ፡ የተሸጠው ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ያወጣው ፡ የሐራጅ ፡ ማስታወቂያ ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙትን ፡ ነው ፡ ይላል ፡ ብለናል ።

የተሸጠው ፡ አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጉበዜ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙትም ፡ ጭምር ፡ ነው ፡ ይላል ? በግልጽ ፡ ከወጣው ፡ ማስታወቂያ ፡ ጋራ ፡ የማይስማማ ፡ ነገር ፡ ነው ።

አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጉበዜ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የተዋዋሉበትን ፡ ቤት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በ፫ሺ፻፳፩ ፡ እንደተመለከተው ፡ ተረክበው ፡ የሚኖሩበት ፡ ደንቡን ፡ የፈጸሙ ፡ ናቸው ።

ከዚህም ፡ በቀር ፡ የአቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጉበዜ ፡ የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ በወረዳ ፡ ግዛት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በ፫/፮/፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የገባ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ እርግጠኛ ፡ ቀን ፡ ያለው ፡ ነው ።

ፍርድ ፡ አስፈጻሚም ፡ ቤቱ ፡ በሐራጅ ፡ ከመሸጡ ፡ በፊት ፡ ቢያጣራ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ ተረክበው ፡ የያዙትን ፡ ሰው ፡ ነገር ፡ ሊረዳ ፡ ይችላል ፡ ነበር ፤ ለሁሉም ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ ትእዛዝ ፡ ለአቶ ፡ አክሊሉ ፡ ጉዳይ ፡ ሲሰጥ ፡ የተቃወመ ፡ የሰም ፤ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ በወለድ ፡ አግድ ፡ የያዙት ፡ ቤት ፡ ይሸጣል ፡ ብሎ ፡ ማስታወቂያ ፡ አወጣ ፡ ሸጠ ፡ ሁሉንም ፡ ቤት ፡ ነው ፡ የሸጥሁት ፡ ይላል ።

ለፊታውራሪ : ካሣ : ግን : ያስረከባቸው : የወለድ : አግድ : የያዙትን : ቤት : ነው ። ፊታውራሪ : ካሣ : ነአኩቶ : በወለድ : አግድ : የያዙት : ቤት : ተብሎ : በወጣ : የሐራጅ : ማስታወቂያ : ለገዢ : ለፊታውራሪ : ካሣ : የሚሰጣቸው : ያው : በግልጽ : ሐራጅ : የወጣበት : በሳቸው : ብድር : የወለድ : አግድ : ውል : የተሰጠበት : ቤት : ነው : እንጂ : አቶ : አክሊሉ : ጉብዜ : በወለድ : አግድ : የያዙት : ቤት : ሊሰጣቸው : አይገባም ።

ስለዚህ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በፈረደው : ፍርድ : እንስማማለን ።

የፊታውራሪ : ካሣ : ነአኩቶ : አቤቱታ : መሠረት : ያለው : ሆኖ : አላገኘ ነውም ። ስለዚህ : ውድቅ : አድርገንዋል ።

የዳኝነቱን : ለሁለት : እንዲከፍሉ : ኪሣራ : የየራሳቸውን : እንዲችሉ : ወስነናል ። ሁለቱም : ወገኖች : ባሉበት : ሚያዝያ : ፳፮ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ : ም : ተፈረደ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. No. 1

Justices:

MAY 4, 1965

Afenegus Kitaw Yitateku
Balambaras Tesemma Wondimneh
Ato Tadesse Tekle Giorgis

FITAWRARI KASSA NEAKUTO v. AKLILU GOBEZE

Civil Appeal No. 353/57

Contractual obligations — Contract of antichresis — Validity of an unregistered contract — Arts. 3119, 3121 Civ. C.

Registration of immovable property — Customary law — Property in Addis Ababa. Arts. 3363-3367, Civ. C., Municipality Proc. No. 111/112/1940.

On order from the Imperial Chilot, referring a petition appealing against a judgment of the High Court that appellant, the judgment creditor on a contract of loan with an accompanying contract of antichresis on one part of the judgment debtor's house, had at an auction by the judgment execution office only purchased that part of the judgment debtor's house which was the object of the contract of antichresis and which was described in the notice of auction and not that part which was the object of a separate contract of antichresis between the judgment debtor and the respondent.

Held: Judgment affirmed and petition rejected.

1. According to customary law, which is presently in force for the registration of immovable property, a contract of antichresis the object of which is immovable property located within the limits of Addis Ababa must be registered in the Register of Land and Contracts Office of the Municipality of Addis Ababa. Registration with the Woreda Gezat Office or the Woreda Court is improper.

2. A contract of antichresis is valid between the parties even if not registered. Registration is necessary and useful only where third parties are involved.

3. A buyer at a public auction purchases only the property described in the notice of auction.

Fitawrari Kassa had given a loan of E\$800 to Ato Wubeshet Gebre Mariam; the debtor had made with the creditor a contract of antichresis relating to a three room house to secure the debt.

Fitawrari Kassa sued Ato Wubeshet before the Addis Ababa Awradja Court on the ground that the debtor neither repaid his debt on the due date nor transferred the house. The Addis Ababa Awradja Court gave judgment for E\$1155 to Fitawrari Kassa and ordered that the immovable and movable property of the debtor be sold by auction and payment be made.

Fitawrari Kassa applied to the execution officer for the execution of the judgment. On December 21, 1961, the High Court gave an order to the judgment execution office stating that "In the case of Ato Wubeshet Gebre Mariam, appellant v. Fitawrari Kassa Neakuto, respondent; Rights of a third party, not indicated in the judgment given earlier, should not be touched."

This order was pursuant to an application made by Ato Aklilu who asked the court that his contract of antichresis with Ato Wubeshet be respected, and the house on which he had contracted not be sold in payment of Ato Wubeshet's debt.

After this, on December 23, 1961, Fitawrari Kassa and Ato Aklilu appeared before the chief execution officer who recorded the following statement. "A writing from the High Court, No. 216/53, dated December 21, 1961, presented and seen; the value of the house was to be estimated first and the priority of payment was to be decided later. Both have agreed to the estimation of the value of the house." Consequently he ordered the carrying out of the sale by auction.

It is this confusion which became the cause of the institution of the suit between Fitawrari Kassa and Ato Aklilu. On January 18, 1962, the execution officer published a notice of sale by auction in Addis Zemen.

The notice reads "Since the judgment debtor did not voluntarily pay the judgment debt, the house which he built as a lessee and which he gave as security for his debt by contract of antichresis to the plaintiff, as estimated by the engineer of the Judgment executing office at E\$3171.64, will be sold by auction with this amount as the opening bid."

On May 8, 1962, before the sale by auction, the chief execution officer wrote the note below and signed it. "Since the court has ordered rights of third parties to be preserved, care should be taken during payment." This note is referring to the case of Ato Aklilu, the respondent.

The contract of antichresis of Fitawrari Kassa and Ato Aklilu is on the same house was divided into suites, the contract of antichresis between Fitawrari Kassa Neakuto and the owner Ato Wubeshet is on one of the suites.

The other suite was given by a contract of antichresis to Ato Aklilu Gobeze.

On the application of the execution officer, that no buyer was found with the starting bid, the Addis Ababa Awradja Court ordered that the house be sold at the offered price.

On August 18, 1962, the chief execution officer Negaderas Alemu gave an order to the execution officer to deliver to Fitawrari Kassa the part which he held by a contract of antichresis and the rest to await the decision of the Court.

On August 28, 1962, the execution officer and Fitawrari Kassa signed the following agreement:

"In accordance with the order and in the name of the Judgment execution office I have transferred to Fitawrari Kassa one story with its floor (the walls and the roof only) without including the part that is occupied by Ato Aklilu Gobeze. I, Fitawrari Kassa Neakuto, hereby verify that the house was transferred to me in accordance with the above statement. The ground floor which I have transferred to Fitawrari Kassa has two rooms."

After this on June 24, 1963, Fitawrari Kassa sued Ato Aklilu before the Addis Ababa Awradja Court asking him to transfer the house.

The Addis Ababa Awradja Court gave its decision in favour of Fitawrari Kassa and ordered Ato Aklilu to transfer the house to Fitawrari Kassa.

On appeal to the High Court the judgment of the Addis Ababa Awradja Court was reversed.

Fitawrari Kassa submitted a petition to his Imperial Majesty's Chilot against the judgment of the High Court.

Because of the differences between the two Courts' decisions His Imperial Majesty's Chilot ordered the Supreme Imperial Court to review the decision. The Supreme Imperial Court has heard both parties and has also examined the documents.

Fitawrari Kassa alleges that his contract should be preferred. It has been registered in the Woreda Court and has satisfied the regulations, while Ato Akililu's has not been registered in Court and even its registration in the Woreda Gezat office was not accurate.

Ato Akililu Gobeze also alleges that he has priority on the ground that he has registered it in 1959 in the Woreda Gezat Office while the registration of Fitawrari Kassa was in 1960.

In addition Fitawrari Kassa alleges that the house which he bought by auction includes the one on which the dispute has arisen, and Ato Akililu alleges that he applied to the High Court before the auction pursuant to which the High Court gave an order to the execution office not to sell the house on which he had a right.

These are the facts of the case; let us now examine the respective rights. First let us take a look at the Civil Code of 1960.

The registration of immovable property is covered by Articles 1553-1646 Civ. C.

If it was to be done in accordance with those provisions, the above situation, of one of them registering in the Woreda Court, the other in the Woreda Gezat Office and the claim that one registration is better than the other, would not have come about at all.

Since the registration in the Civil Code is to be done in only one way it is easy to say that all other methods of registration are improper.

However for various reasons the registration provisions of the Civil Code have not yet come into force.

Title 22, Chapter 2, Arts. 3363-3367 of the Civil Code, covers this particular case. Art. 3364, 3365, and 3367 provide that the registration of immovable property will be done in accordance with the customary rule until an order bringing into force the registration provisions, is published in the Negarit Gazetta.

Thus what we have got to keep in mind is that the contracts of antichresis of Fitawrari Kassa and of Ato Akililu Gobeze are done in accordance with the customary rules.

All contracts on immovables or documents concerning immovable property within the limits of the City of Addis Ababa have to be registered in The Register of Land and Contracts Office (Contracts and Rist Office) of the Municipality of Addis Ababa. This is an old customary law. This customary law has been affirmed by Negarit Gazeta (Legal Notices No. 111 and 112 of 1947, *Neg. Gaz.* No. 5 of 1948).

This Proclamation shows that the Municipality has a section to register land with or without a title deed, the transfer of title by sale or donation and any other act concerning land.

Thus one can only claim within the limits of Addis Ababa city that his contract has a better right than another or that it is registered in accordance with the regulations if he has registered it in the Land and Contract Registration Office

of the Municipality of Addis Ababa, as most people are doing at present. The registration, by one in the Woreda Gezat Office and by another in the Awradja Court or High Court is improper. Such cases are numerous in the courts. The damage that many people incur because of their negligence in not registering their contract in the Municipality is more than the trouble that the courts are facing.

Coming back to the present situation, neither party registered their contract of antichresis in the Municipality in accordance with customary law.

However a contract of antichresis in accordance with Art. 3119 of the Civil Code will be valid between the parties even if not registered.

The registration of antichresis in the register of immovable is necessary and useful only when the case involves third parties. Ato Aklilu Gobeze registered his contract of antichresis with Ato Wubeshet in the Woreda Gezat Office on March 12, 1959.

Fitawrari Kassa Neakuto registered his contract of antichresis with Ato Wubeshet in the Central Woreda Court. This contract is valid between the parties.

There would have been a problem if a third party who had properly registered his contract in accordance with customary law claimed that his contract was better than this one.

Ato Aklilu Gobeze, after he made the contract of antichresis, had the house delivered to him in accordance with Art. 3121 of the Civil Code and is living in it.

If the house on which the contract of antichresis was made had not been delivered to Ato Aklilu Gobeze, Art. 3121(2) which states that "the antichresis shall have the same effects as a mortgage until such delivery has taken place or after the immovable has been returned to the person having created the antichresis after the immovable has been returned to the person having created the antichresis" would have held good.

As we have mentioned above Fitawrari Kassa Neakuto has a judgment for the payment of the loan against Ato Wubeshet with whom he made the contract of antichresis. The court has ordered the sale of the movable and immovable property of the debtor for the payment of his debt.

Fitawrari Kassa has presented the judgment to the judgment execution officer for execution.

We have also said that Ato Aklilu has applied to the Court so that his share will not be sold and the Court had given an order to that effect on December 21, 1961.

It is also clear from the document of the Judgment Execution Officer that Fitawrari Kassa knew this; however he did not oppose the order of the High Court.

As we have stated above, the distribution of the proceeds of the sale was to be done later and the notice of sale by auction which was published on January 18, 1962, says that the part that Fitawrari Kassa held by a contract of antichresis will be sold. This is to say that he is entitled to the part that he held by antichresis.

There are two contracts of antichresis. Though the house is one, each of them made his contract of antichresis on a different suite of the house and not on the same suite.

Since the sale was to be for the part which Fitawrari Kassa held by a contract of antichresis, he is entitled only to that part.

We have said that the notice which was published by the execution officer mentions only the part that was held by Fitawrari Kassa by a contract of antichresis.

He says that the sale includes the part also held by Ato Aklilu Gobeze. This is inconsistent with the notice that was clearly published. In accordance with Art. 3121, Ato Aklilu Gobeze has taken over the house on which had made the contract of antichresis and is living in it and thus has acted in accordance with the law.

Moreover the contract of antichresis of Ato Aklilu having been registered in the Woreda Gezat Office on March 12, 1959, has an accurate date.

If the execution officer had examined the situation before the sale he would have understood the case of Ato Aklilu. Anyway, nobody was in opposition when the High Court gave the above order pursuant to Ato Aklilu's application. The execution officer published a notice saying that the house which Fitawrari Kassa held by a contract of antichresis will be sold; he made the sale, and he says that he sold both houses.

But he transferred to Fitawrari Kassa only the part that he held by a contract of antichresis. In accordance with the published notice which says that the part that Fitawrari Kassa held will be sold by auction, the buyer Fitawrari Kassa will be entitled only to the part which the notice mentions and not to the part which is held by Ato Aklilu Gobeze by a contract of antichresis.

Thus we agree with the decision given by the High Court. The petition of Fitawrari Kassa is not well founded and thus we have rejected it.

They will share the Court fee and each will bear their respective costs. The judgment was given on May 4, 1965, in the presence of both parties.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

፩ኛ ፡ ችሎት ፡ =

ዳኞች ፡

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፤

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፤

አቶ ፡ ሞገሥ ፡ ውቤ ፡

ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ =

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቀ፡ ሺ፰፻፷፱/፶፮ ፡ =

ሰለውል ፡ ግድታዎች ፡ — ስለሥራ ፡ ውል — ከሥራ ፡ በመሰናበት ፡ ምክንያት ፡ የሚሰጠውን ፡ ኪሣራ ፡ ስለሚያስገኝ ፡ መብት — የ“ሥራ ፡ ውል” ፡ ከሥራ ፡ ማክፍወኛ ፡ ውል ፡ ስለሚሰይዙት ፡ — የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቀ፡ጥርች ፡ — ፪፻፳፻፲፪ ፡ ፪፻፳፻፲፫ ፡ ፪፻፳፻፲፬ ፡ =

ከሳሽ ፡ ከቀጠረው ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ኮቶች ፡ እንዲሰፋሉት ፡ የተዋዋለው ፡ ሰው ፡ ከሥራ ፡ የመሰናበቻ ፡ ኪሣራ ፡ ይከፍላል ፡ ሲል ፡ ያቀረበውን ፡ ክስ ፡ የአውራጃው ፡ ፍ/ቤት ፡ ሳይቀበሉው ፡ ቀርቶ ፡ በይግባኝ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለተቀበሰው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ችሎት ፡ ባዘዘው ፡ መሠረት ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ =

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተገልብጧል ፡ =

፩/ የሥራ ፡ ውል ፡ ሲኖር ፡ የሚችለው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ መሪነት ፡ ሲሠራ ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡ እንደ ፡ አሁኑ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ከሳሹ ፡ በተከሳሹ ፡ መሪነት ፡ የማይሠራ ፡ ሲሆን ፡ በሥራ ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ከሥራ ፡ በመሰናበት ፡ ስለሚሰጠው ፡ ኪሣራ ፡ የሚወሰንት ፡ ቀ፡ጥርች ፡ እግባብ ፡ የላቸውም ፡ =

፪/ አንድ ፡ ሰው ፡ ሌላውን ፡ ሰው ፡ ሥራልኝ ፡ ብሎት ፡ ጥቅም ፡ የሚሰጠው ፡ ሥራ ፡ ቢሠራለትና ፡ በቀጥታ ፡ ገንዘብ ፡ በከፍተኛውም ፡ ይህ ፡ ብቻውን ፡ “ሠራተኛው ፡ የሚሠራው ፡ በከፋዩ ፡ መሪነት ፡ ነው” ለማለት ፡ አያስችልም ፡ =

አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራን ፡ ክሰ ፡ ቀጥረውኝ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ከሠራሁበት ፡ ሥራዬ ፡ ስላስወጡኝ ፡ የሰንብት ፡ ካሣ ፡ ይገባኛል ፡ ብሎ ፡ አመለከተ ፡

ያዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክሱን ፡ ውድቅ ፡ አደረገው ፡ በይግባኝ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የረረውን ፡ ሰውጦ ፡ ያቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬን ፡ ክስ ፡ ተቀብሎ ፡ ባቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ፈረደባቸው ፡ =

ያዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤትና ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍርድ ፡ ስለተለያዩ ፡ ሁለተኛ ፡ ይግባኝ ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የዙፋን ፡ ችሎት ፡ ፈቅዶ ፡ ሁለተኛው ፡ ይግባኝ ፡ ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ እንዲታይ ፡ አዘዘ ።

ነገሩን ፡ ከመረመርን ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ተረዳነው ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ በቁርጥ ፡ ዋጋ ፡ ለሰፊ ፡ እየሰጡ ፡ ልብሶች ፡ በብዛት ፡ የሚያሰፉ ፡ ናቸው ።

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ላቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ ባንድ ፡ ኮት ፡ ፲፩ ፡ ብር ፡ በቁርጥ ፡ ሊከፍሉ ፡ ተዋውለው ፡ ያሰፋሉ ።

አቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ በውስጣቸው ፡ ሰፊዎች ፡ ቀጥረው ፡ እያሰፋ ፡ ላቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ያስረክባሉ ። ከምስክሮች ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ተረዳነው ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬን ፡ የቀጠሩ ፡ የሚያሠሩ ፡ አቶ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ ናቸው ፤ አቶ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳና ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ አቶ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ በሚከፍሉት ፡ ገንዘብ ፡ ስለ ፡ ተጨቃጨቁ ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ላቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ ከሚከፍሏቸው ፡ ባንድ ፡ ኮት ፡ ፲፩ ፡ ብር ፡ ላይ ፡ እየቀነሱ ፡ ላቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ ሲሰጡ ፡ ቆዩ ።

አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ የሥራ ፡ ትጋቱን ፡ ቀነሰ ፡ ብለው ፡ አቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ለሳቸው ፡ ከሚከፈለው ፡ ቁርጥ ፡ ገንዘብ ፡ ላይ ፡ እንዳይከፈል ፡ ከሌሎች ፡ ከሥራም ፡ እንዲወጣ ፡ አደረጉ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራን ፡ ከሶ ፡ ካሣ ፡ እንዲከፍሉት ፡ ጠየቀ ፤ አሁን ፡ የሕጉን ፡ ነገር ፡ እንመልከት ።

ቅዋር ፡ ፪፲፭፻፲፪ ፡ “የሥራ ፡ ውል ፡ ማለት ፡ ከተዋዋዩ ፡ ወገን ፡ አንዱ ፡ ሠራተኛው ፡ ለሌላው ፡ ወገን ፡ ላሠራው ፡ አንድ ፡ ግዙፍነት ፡ ያለው ፡ ወይም ፡ የአእምሮ ፡ ሥራ ፡ በተወሰነ ፡ ወይም ፡ ባልተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ አሠራው ፡ ሊከፍለው ፡ በተገደደበት ፡ አንድ ፡ ደመወዝ ፡ በርሱ ፡ አገልግሎትና ፡ በርሱ ፡ መሪነት ፡ ሥራውን ፡ ለማከናወን ፡ ግዴታ ፡ የገባበት ፡ ውል ፡ ነው” ይላል ።

በዚህ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ሠራተኛው ፡ ላሠራው ፡ የተቀጠረ ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ የሚችለው ፡ ሁለት ፡ ዋና ፡ ነገሮች ፡ ሲገኙ ፡ ነው ።

አንዱ ፡ አሠሪ ፡ የተባለው ፡ ሠራተኛውን ፡ ራሱ ፡ የቀጠረው ፡ ሲሆን ፡ ነው ። ሁለተኛው ፡ በቀጣሪው ፡ መሪነት ፡ ሠራተኛው ፡ ሥራውን ፡ የሚሠራ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ባህኑ ፡ ነገር ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬን ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ አልቀጠሩትም ።

የመሰፋት ፡ ሥራውንም ፡ የሚሠራው ፡ በቀጠሩት ፡ ባቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ መሪነት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ባቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ መሪነት ፡ አይደለም ።

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ውላቸው ፡ ባንድ ፡ ኮት ፡ ስፊት ፡ ፲፩ ፡ ብር ፡ ሊሰጡ ፡ የተዋዋሉት ፡ ከአቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ ጋራ ፡ ነው ።

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ አቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ያቶ ፡ ግርማ ፡ ገግሬን ፡ ላቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ የሠራበትን ፡ በትክክል ፡ ለማስከፈል ፡ አስበው ፡ ላቶ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ቀልቢሳ ፡ ተሚከፍሉት ፡ ሂሳብ ፡ ላይ ፡ እየቀነሱ ፡ ሊሰጡት ፡ የቀጠሩት ፡ እሳቸው ፡ ናቸው ፤ የስፌቱንም ፡ ሥራ ፡ እየመሩ ፡ የሚያሠሩት ፡ እሳቸው ፡ ናቸው ፡ አያሰኝም ።

አቶ፡ ወልደ፡ ጊዮርጊስ፡ ካቶ፡ ኃይሌ፡ ዋቅጅራ፡ ጋራ፡ የተዋዋሉት፡ በቁ
ርጥ፡ ሰለ፡ ሆነ፡ አቶ፡ ወልደጊዮርጊስ፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በቀጥር፡ ፪ሺ
፻፴፱፡ እንደተመለከተው፡ በራሳቸው፡ ሥልጣን፡ የሚሠሩ፡ ሠራተኛ፡ ናቸው ።

በነዚህ፡ ሁሉ፡ ምክንያት፡

ያዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ የፈረደው፡ ፍርድ፡ በመስማማት፡
ይህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ አቶ፡ ግርማ፡ ገግሬ፡ ባቶ፡ ኃይሌ፡ ዋቅጅራ፡ ላይ፡ ያቀረበ
ውን፡ ክስ፡ ውድቅ፡ አድርጎታል ።

ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ የፈረደው፡ ፍርድ፡ ከሕግ፡ ጋራ፡ የማይስማማ፡
ሰለ፡ ሆነ፡ ሰብረንዋል ።

ጥቅምት፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ፡ ም፡ ተፈረደ ። ካቶ፡ ኃይሌ፡ የተያዘው፡
ገንዘብ፡ ይመለስላቸው ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1

Justices:

OCTOBER 13, 1965

Afenegus Kitaw Yetateku
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Mogos Wube

HAILE WAQGIRA v. GIRMA GEGERE

Civil Appeal No. 1569/57

Contractual obligations — Employment contract — Right to compensation for dismissal — Distinguished from contract of work and — Arts. 2512, 2610, 2134 Civ. C.

On direction from the Imperial Chilot to hear a second appeal, where the Awradja court denied and the High Court granted a tailor's claim to compensation for dismissal from a person who hired the making of coats at \$15 each from a third person who in turn hired the plaintiff.

Held: High Court decision reversed.

1. Since a contract of employment only exists where one person works under the direction of another, the provisions on compensation for dismissal under a contract of employment do not apply where, as in the instant case, the claimant did not work under the direction of the defendant.

2. The mere fact that one person pays another directly for work that is of benefit to him does not mean that the worker is working under the direction of the person who is paying.

Ato Girma Gegere instituted a suit against Ato Haile Waqjira claiming compensation for dismissal from his employment.

The Addis Ababa Awradja Court dismissed the suit. On appeal, the High Court reversed the judgment of the Awradja Court holding for Ato Girma Gegere. Since the Addis Ababa Awradja Court and the High Court gave different judgments, the Chilot of His Imperial Majesty granted a second appeal and ordered this court to review the case.

In examining the case we found that Ato Haile Waqjira was a person who contracts with tailors to get a definite number of clothes made. Ato Wolde-Giorgis Kelbisa has a contract with Ato Haile Waqjira to tailor coats at a rate of \$15 each.

Ato Wolde-Giorgis Kelbisa has hired a number of tailors who work under him, tailoring the coats of Ato Haile. As we understood the testimony of the witnesses, it was Ato Wolde-Giorgis Kelbisa who employed Ato Girma Gegere to do the tailoring. However due to a disagreement between Ato Wolde-Giorgis and Ato Girma on the question of payment, Ato Haile Waqjira began paying Ato Girma Gegere directly by deducting the wages due to him from the \$15 per coat due Ato Wolde-Giorgis Kelbisa.

Ato Wolde-Giorgis dismissed Ato Girma Gegere on the ground that the quality of his work had slipped and informed Ato Haile Waqjira not to pay Ato Girma Gegere out of the money due him for work under the contract.

Ato Girma Gegere then instituted suit against Ato Haile Waqjira, claiming compensation for dismissal. Let us now examine the law.

Art. 2512 Civ. C. states; "A contract of employment is a contract whereby one party, the employee, undertakes to render to the other party, the employer, under the latter's direction, for a determined or undetermined time, services of a physical or intellectual nature, in consideration of wages which the employer undertakes to pay him."

In accordance with this provision, there are two essential elements that should be satisfied for the employer-employee relationship to exist.

Firstly, the employer in question must employ the worker,

Secondly, the employee must work under the direction of the employer. In the present case, Ato Haile Waqjira has not employed Ato Girma Gegere. He does the tailoring under the direction of Ato Wolde-Giorgis Kelbisa, his employer — not under the direction of Ato Haile Waqjira.

It was with Ato Wolde-Giorgis Kelbisa that Ato Haile Waqjira contracted to pay \$15 for each finished coat.

Even if Ato Haile Waqjira had been paying Ato Girma Gegere directly, deducting from the amount he was to give to Ato Wolde-Giorgis, it did not mean that he worked under his direction.

Since Ato Wolde-Giorgis' contract with Ato Haile Waqjira is for a definite piece of work, Ato Wolde-Giorgis is an independent contractor according to Art. 2134 of the Civil Code.*

For all these reasons, we have sustained decision of the Awradja Court of Addis Ababa, and we have dismissed the suit instituted by Ato Girma Gegere against Ato Haile Waqjira.

We have reversed the decision of the High Court on the ground that it was not in accordance with the law. Let the sum taken from Ato Haile be returned to him.

**Ed. Note:*

Article 2134 in discussing "Independent Contractor" refers to anyone committing a fault who is not subject to the former's authority and who has retained his independence. That Ato Wolde-Giorgis was an independent contractor is a factual determination, which seems to be clear from the manner in which Ato Haile Waqjira contracted with Ato Wolde-Giorgis for a fixed amount of work to be done, i.e. for a specific number of coats to be tailored at \$15 each. This is a series contract for work and labour wherein one party undertakes to produce a given result under his own responsibility, in consideration of a remuneration that the other party undertakes to pay him (Art. 2610).

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

፩ኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፡

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፤

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለጊዮርጊስ ፤

ቀኛዝማች ፡ ሙሳት ፡ በየን ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ኢንግራና ፡ የዩኑስላቭ ፡ የውጭ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፳፮/፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ — የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ — የግንባር ፡ ትእዛዝ ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡ — ዋስትና ፡ — ተቀጣይ ፡ ግዴታዎች ፡ — የዋስ ፡ መብትና ፡ ኃላፊነት ።

እንደ ፡ የዩኑስላቭ ፡ ኩባንያ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ እንደ ፡ የሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ ለግዳጃምና ፡ ለዚሁ ፡ ፋብሪካ ፡ መሣሪያ ፡ ለማቅረብ ፡ ውል ፡ ሲገባ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በዩኑስላቭ ፡ መንግሥታት ፡ መካከል ፡ በተደረገው ፡ ስምምነት ፡ መሠረት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ዋስ ፡ ሆነ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በተዋዋዩና ፡ በሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የግንባር ፡ መብት ፡ ጥያቄ ፡ ውሳኔ ፡ እስኪያገኝ ፡ ድረስ ፡ ዋስ ፡ ለተዋዋዩ ፡ ከመክፈል ፡ ይታገድ ፡ የሚለውን ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያውን ፡ ማመልከት ፡ ስላልተቀበለው ፡ ፍርዱን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

*ውሳኔ ፤ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደው ፡ ጸንቷል ።

፩/ በእንደ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ተዋዋይና ፡ ስሌላ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ዋስ ፡ መሐከል ፡ በሚቀርበው ፡ የግንባር ፡ ክስ ፡ ውስጥ ፡ ከሳሹ ፡ ዋሴ ፡ የተጠየቀውን ፡ ሒሳብ ፡ ለባለገንዘቡ ፡ ከከፈለ ፡ ባለገንዘቡን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ከስሼ ፡ መብቱን ፡ ለማስከበር ፡ ያለኝ ፡ ተብሎ ፡ የመንመን ፡ ስለሆነ ፡ ዋሴ ፡ ከመክፈል ፡ ይታገድ ፡ ብሎ ፡ ካመለከተ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በጉዳዩ ፡ ላይ ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ።

፪/ ዋስትና ፡ ተቀጣይ ፡ ግዴታ ፡ ስለሆነ ፡ ከዋናው ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ።

፫/ ባለ ፡ ዕዳው ፡ የባለገንዘቡን ፡ ጥያቄ ፡ ሕጋዊነት ፡ ወይም ፡ የመክፈያውን ፡ ጊዜ ፡ መድረስ ፡ በመቃወም ፡ ብቻ ፡ ዋሴ ፡ ሰዳውን ፡ እንዳይከፍል ፡ እይታገድም ።

አዘጋጅ ።

*ማስታወሻ ፤ (ፋይል ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፳፮/፶፱ን ፡ የሚመለከት) ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ (በእዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የመዘገብ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፶፱/፶፱) ፡ ቢያገድቀውም ፡ የሁለቱ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ፍርዶች ፡ የተመሠረቱት ፡ በጣም ፡ በተለያዩ ፡ ምክንያቶች ፡ ላይ ፡ ነው ።

የተጠየቀው ማገጃ፣ መሰጠት፣ የለበትም ሲል፣ ከፍተኛው ፍርድ ሴት ለፍርድ የሰጠውን ምክንያት፣ ጠቅላይ የንጉሠ ነገሥት ፍርድ ሴት በግልጽ ይቃወመዋል ። ከፍተኛው ፍርድ ሴት የተባለው ዋሲትና (የሲሚንቶ ኩባንያው) “ዕዳውን ለባለገንዘቡ ያልከፈለ እንደሆነ፣ የሲሚንቶ ኩባንያው ግዴታ በዋሲ፣ እንዲፈጸም የተደረገ፣ ተራ ዋስትና አይደለም” ሲል፣ ወስኗል ። ይህ ዋሲትና ከዚህ ቀደም በኢትዮጵያ በዩኑቨላቭ፣ መንግሥታት፣ መሐከል፣ በተደረገው ስምምነት፣ መሠረት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ለዩኑቨላቭ የውጪ ንግድ ባንክ ዋሲትና ለመሰጠት የገባበት ዋና ግዴታ ነው ። ባንኩ “በኢትዮጵያ ገዢ ስድስት ሺሶቹ መካከል ክርክር በነሳም ባይነሳም ግዴታውን መፈጸም አልበት” ሲል የከፍተኛው ፍርድ ሴት ወስኗል ።

ስለዚህ የከፍተኛው ፍርድ ሴት በጉዳዩ ላይ የማገጃ ትእዛዝ መስጠት ተገቢ አይደለም ሲል የወሰነበት ምክንያት በከላቭ ሲሚንቶ ኩባንያና በተከላቭ ኢንግራ መካከል ያለው ክርክር የዋሲን ግዴታ አይመለከትም የሚል ነው ።

የጠቅላይ ንጉሠ ነገሥት ፍርድ ሴት ግን “ዋሲትና የዋናው ግዴታ ተቀጣይ ግዴታ ነው” በማለት ከላይ የተደረገውን የከፍተኛውን ፍርድ ሴት አስተያየት ይቃወማል ። በጉዳዩ ላይ አንድ የሲሚንቶ ፋብሪካ እንዲቋቋምለት የኢትዮጵያ ሲሚንቶ ኩባንያ የተዋዋለው ወል ጥና ግዴታ ሲሆን፣ ተቀጣይ ግዴታ ደግሞ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የተባለው ፋብሪካ እንዲቋቋም ለሲሚንቶ ኩባንያው የሰጠው ዋስትና ነው ። የንግድ ባንክ ዕዳውን ለባለገንዘቡ ቢከፍል “ዋሲትና ተቀጣይ ግዴታ ነው” የሚለው መሠረታዊ ሐሳብ የንግድ ባንኩ የከፈለውን ገንዘብ ከዋናው ባለዕዳ ለመቀበል ያለውን መብት እንደት እንደሚያናጋበት የጠቅላይ ንጉሠ ነገሥት ፍርድ ሴት ውሳኔ አልሰጠበትም የሆነው ሆኖ የፍትሕ ብሔራ ሕግ ይህን ጉዳይ የሚመለከትና ግልጽ የሆኑ አያሌ ፋጥርኝ አሉት በተለይም ፋጥር ፣ ፲፱፻፵፪(፩) ፣ እና (፪) ፣ ለጉዳዩ አግባብ ያላቸው ስለሆኑ ከዚህ በታች ተጽፈዋል ።

“(፩) ከግዴታው ጋይነት የተነሳ እንዲቀሩ ካልሆነ በቀር ባለ ገንዘቡን መከራከሪያ እንዲሆኑት ለባለ ዕዳው የተሰጡት ሁሉ ዋሲ፣ እንዲሠራባቸው መብትና ግዴታ አለው ።

(፪) እነዚህን መከራከሪያዎች ላይሠራባቸው የቀረ ዋሲ እንዳይከፍል ለማድረግ የሚችሉትን የተሰጡትን የጥያቄ መብቶች ያጣል ።”

እዚህ ላይ ጣስተዋል ያለባን ዋናው ጥያቄ ባለ ገንዘቡን መከራከሪያ እንዲሆኑት ለባለ ዕዳው የተሰጡትን መከላከያዎች ሁሉ ዋሲ እንዲሠራባቸው ያለበትን ግዴታ “የዋሲትናው ጋይነት ያስቀረጠልን?” የሚለው መሆኑን ነው ይህ ከላይ የተጠቀሰው ፋጥር ፣ ምናልባት የሚመለከተው በፋጥር ፣ ፲፱፻፵፪(፪) ፣ እና ፣ ፲፱፻፵፮(፫) ፣ እንደ ተመለከተው ዋሲ የባለ ዕዳውን የችሎታ መተደል እያውቀ ዋሲ የሆነባቸውን ጉዳዮች ብቻ ስለሆነ የጥያቄው መልስ ምናልባት አሉታ ላይሆን አይቀርም ።

የጠቅላይ ንጉሠ ነገሥት ፍርድ ሴት የማገጃውን ትእዛዝ ያልሰጠበት ምክንያት (፩) ዋሲ መከራ ፣ የማይገባውን ዕዳ ከከፈለ የሲሚንቶ ኩባንያው ምን ጊዜም ቢሆን የተከፈለውን ገንዘብ ለዋሲ አልመልሰም ለማለት ስለሚችል የሲሚንቶ ኩባንያው መብት እንደ ተጠበቀ ነው ። ወይም (፪) ዋሲ እነዚህን መከራከሪያዎች ከማንሳት ነጻ በመሆኑ (ፋ) ፣ ፲፱፻፵፪(፩) ለባለ ገንዘቡ እንዳይከፍል መከላከል የለበትም ለማለት ላይሆን አይቀርም ።

በይግባኝ፣ ከሣሽ፣ በሦስቱ፣ ተከላሻች፣ ላይ፣ በከፍተኛው ፍርድ ሴት ፣ ባቀረበው፣ ክስ የለመነው፣ አንደኛው፣ ተከላሽ፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ፣ በፋጥር፣ ፪፻፲፩፣ በተደረገው፣ ዋሲትናው፣ ለሦስተኛው፣ ተከላሽ፣ ለዩኑቨላቭ ሺያ፣ የውጭ፣ አገር፣ ንግድ፣ ባንክ፣ ማናቸውንም፣ ገንዘብ፣ እንዳይከፍል፣ ፍርድ፣ ቤቱ፣ ማስጠንቀቂያ፣ እንዲሰጠው፣ ነበር ።

በኅዳር፣ ፳፬፣ ቀን፣ ፲፱፻፶፱፣ ዓ፡ ም፡ (እንደግሪጎሪያን አቆጣጠር፣ ፫፣ ዲሴምበር፣ ፲፱፻፷፮፣ ዓ፡ ም፡)፣ ከላሽ፣ በመሐላ፣ ያቀረበውን፣ ቃልና፣ ጽሑፎች፣ ተመልክቶ፣ ከፍተኛው፣ ፍርድ ሴት፣ በኅዳር፣ ፳፬፣ ቀን፣ ፲፱፻፶፱፣ ዓ፡ ም፡ በሰጠው፣ ትእዛዝ፣ ከፍርድ ሴት፣ ሌላ፣ ትእዛዝ፣ ካልተሰጠ፣ በቀር፣ አንደኛው፣ ተከላሽ፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ፣ በዋሲትናው፣ በፋጥር፣ ፪፻፲፩፣ ለሦስተኛው

ኛው : ተከላሽ : ለዩጉዝላቪያ : የውጭ : እገር : ንግድ : ባንክ : ማናቸውንም : ንጉ
ዙብ : እንዳያስተላልፍ : ወይም : እንዳይከፍል : አዝዞ : ነበር ።

በጥር : ጌ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በሰጠው :
ውሳኔ : ይህን : እግድ : ስላነሳውና : የከላሽን : ጥያቄ : ስላሰናበተው : ይህ : ይ
ግባኝ : ለዚህ : ፍርድ : ቤት : ቀረበ ።

ይግባኝ : ባዩም : ይግባኝ : አስኪሰማ : ድረስ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት :
በኅዳር : ፳፬ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : የሰጠው : የመክፈል : ማገኛ : ትእዛዝ :
እንዲቀጥል : ስለ : ጠየቀ : ይህ : ፍርድ : ቤት : ጥያቄውን : ተቀብሎ : ጥር :
፱ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : በሰጠው : ጊዜያዊ : ትእዛዝ : በኅዳር : ፳፬ : ቀን :
፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የሰጠው : ትእዛዝ : እስከ : ጥር :
፳፫ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : ድረስ : ጸንቶ : እንዲቆይ : አድርጎ : ነበር ።

ነገሩንም : ለመስማት : ለ፳፫/፭/፶፱ : ቀጥሮ : ሦስቱም : መልስ : ሰጭዎች :
እንዲቀርቡ : አዘዘ ።

በቀጠሮው : በ፳፫/፭/፶፱ :

የኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ጠበቃና : ያንደኛው : ተከላሽ : የኢትዮ
ጵያ : ንግድ : ባንክ : ጠበቃ : ቀረቡ ።

ሁለተኛው : ተከላሽ : ኢንግራ : አልቀረበም ።

ሦስተኛ : ተከላሽ : የዩጉዝላቪያ : ንግድ : ባንክ : አልቀረበም ።

የይግባኝ : ባይ : ጠበቃ : በጠየቁት : መሠረት : ይህ : ፍርድ : ቤት : በሌላ :
ጊዜያዊ : ትእዛዝ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በኅዳር : ፲ : ቀን : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም :
የሰጠው : ትእዛዝ : ከዚህ : ፍርድ : ቤት : ሌላ : ትእዛዝ : እተሰጠ : ድረስ :
ጸንቶ : እንዲቆይ : አዘዘ ።

ከዚህ : በኋላ : ይህ : ፍርድ : ቤት : የሲሚንቶ : ኩባንያና : የኢትዮጵያ :
ንግድ : ባንክ : ያቀረቡትን : ክርክር : ሰምቶ : ውሳኔ : ሰጥቷል ።

በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ሁለተኛውና : ሦስተኛው : መልስ : ሰጭዎች :
አልቀረቡም ።

ሦስተኛው : ተከላሽ : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : እንደዚህ : የሚል : ቴሌ
ግራም : አስተላልፏል ።

“በቀጥር : ፪፻፲፩ : በተደረገው : ዋስትና : በኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክና :
በዩጉዝላቪያ : የውጭ : ንግድ : ባንክ : መካከል : የተደረገ : ግንኙነት : ስለ :
ሆነ : በታኅሣሥ : ፫/፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : በሦስት : ሰዓት : እንድትቀርቡ : ሲባል :
በደረሰን : መጥሪያ : መሠረት : በአዲስ : አበባ : በሚገኘው : በከፍተኛው :
ፍርድ : ቤት : ንግድ : ችሎት : ለመቅረብ : የፍርድ : ቤቱንም : ሥልጣን : ሆነ :
ያመልካቹን : አቤቱታ : የማንቀበለው : ነው ፤ የዩጉዝላቪያ : የውጭ : ንግድ :
ባንክ” : የሚል : ነው ።

የዩጉዝላቪያ : የውጭ : ንግድ : ባንክ : ስለ : ፍርድ : ቤቱ : ሥልጣን : የተ
ከራከረውን : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አልተቀበለውም ፤ ከፍተኛው : ፍርድ :
ቤት : ይህን : ነገር : ለማየት : ሥልጣን : አሰው : ብሏል ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በከላሽ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያና ፡ ባንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ክርክር ፡ ሰምቶ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያን ፡ ጥያቄ ፡ ባለመቀበል ፡ በጥር ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ላይ ፡ በቀረበው ፡ ይግባኝ ፡ እዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የቀረቡትን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ክርክር ፡ ሰምቶ ፡ ውሳኔውን ፡ ሰጥቷል ።

ነገር ፡ ከስሩ ፡

በኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያና ፡ በኢንግራ ፡ መካከል ፡ በተደረገው ፡ ሰምምነትና ፡ በተጨማሪዎቻቸው ፡ ውሎች ፡ ኢንግራ ፡ የተባለው ፡ የዩግዎቭላቪያ ፡ ኩባንያ ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ የሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ አቋቁሞ ፡ ገጥሞ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊያውል ፡ ግዴታ ፡ (ውል) ፡ ገብቶ ፡ ነበር ።

የሲሚንቶ ፡ ፋብሪካው ፡ ሥራ ፡ ሳይጨረስ ፡ ተቋረጠ ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ኢንግራ ፡ የተባለው ፡ ኩባንያ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ላይ ፡ በሚፈልገው ፡ ገንዘብ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያም ፡ መልስ ፡ ከኢንግራ ፡ ላይ ፡ በሚፈልገው ፡ ገንዘብ ፡ ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ሳይሰማው ፡ ቀሩ ።

የኢትዮጵያ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ እንዳመለከተው ፡

ይህን ፡ ክርክራቸውን ፡ በሽምግልና ፡ ዳኝነት ፡ ለመጨረስ ፡ ተሰማው ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞችም ፡ መምረጥ ፡ ጀመሩ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ለኢንግራ ፡ ስለሚከፍለው ፡ ገንዘብ ፡ የዩግዎቭላቪያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ባንክ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በኅዳር ፡ ፲፰/፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እንደ ፡ ኤውሮፓ ፡ የቀን ፡ አቆጣጠር ፡ በጳጅ ፡ ኖቬምበር ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡) ባስተላለፈው ፡ ቴሌግራም ፡ «መሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ ዛግ ሬቭ ፡ ለሆነው ፡ ለኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ መክፈል ፡ የሚገባው ፡ የአሜሪካ ፡ ብር ፡ ፩ ፡ ሚሊዮን ፡ ፪፻፵፯፻፲፱ ፡ ኪፍን ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ከዚህ ፡ ጋር ፡ አያይዘን ፡ በላክነው ፡ ግጠቃለያ ፡ ሂሳብ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ዋስትና ፡ የተሰጠበትን ፡ ገንዘብ ፡ ከነወለዱ ፡ አሁኑኑ ፡ እንዲከፈለን ፡ እናስታውቃለን» ፡ ብሏል ።

የኢንግራ ፡ ኩባንያም ፡ በኦገስት ፡ ኖቬምበር ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (በኅዳር ፡ ፲፮ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡) ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ በጻፈው ፡ ደብዳቤ ፡ “እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ የተስፋ ፡ ሰነዶች ፡ የተሰጡበት ፡ ምክንያት ፡ ቫጭ ፡ ኢንግራ ፡ መሣሪያ ፡ መኪናዎችና ፡ ዕቃዎች ፡ አቅርቦ ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ እንድ ፡ የሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ አቋቁሞና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አውሎ ፡ ለማስረከብ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ ፌብሩራ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ም ፡ ባደረግነው ፡ ተጨማሪ ፡ ስምምነት ፡ በ(ለ) ፡ እና ፡ (ሐ) ፡ መሠረት ፡ ነው ።

ወለድ ፡ እስከ ፡ ኖቬምበር ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ የተሰጠ ፡ ስለሆነ ፡ ይህ ፡ የጠቀስነው ፡ የአሜሪካ ፡ ብር ፡ ፩፻፲፯፻፶፩ ፡ ብር ፡ ከ፲፩ ፡ ሳንቲም ፡ እስከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ቢከፈለን ፡ እናመሰግናለን ፤ ገንዘቡ ፡ በዩግዎቭላቪያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በኩል ፡ ለኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ቢከፈል ፡ የተሻለ ፡ ነው ፡” ይላል ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያም ፡ የሚለው ፡ በተደራገት ፡ ውሎች ፡ ሁሉ ፡ መውረት ፡ የዩጎዝላቭ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ የኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ገንዘብ ፡ ተቀባይ ፡ መሆኑ ፡ ተገልጧል ፡ ክርክር ፡ ያለበትንም ፡ ገንዘብ ፡ የዩጎዝላቭ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ የንግድ ፡ ባንክ ፡ ይከፈላል ፡ የሚለው ፡ የኢንግራን ፡ ገንዘብ ፡ ተቀባይ ፡ በመሆን ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በኢንግራና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ክርክር ፡ በሁለቱ ፡ ዕዳ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የማቻቻል ፡ ጥያቄአችን ፡ ነገር ፡ አልቆ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ለኢንግራ ፡ የሚከፈለው ፡ ገንዘብ ፡ ልክ ፡ ሳይወሰን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ የዩጎዝላቭያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ እንዲከፈለው ፡ የጠየቀውን ፡ ጀሚሊዮን ፡ ጀጃጃ ፡ ሺህ ፡ ሸ፩ ፡ ብር ፡ ከጃጂ ፡ ሳንቲም ፡ (የአሜሪካን ፡ ብር) ፡ እንዳይከፍል ፡ ሲል ፡ ተቃወመ ።

ወዲያውም ፡ ነገሩን ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርቦ ፡ ከላይ ፡ የተመለከተውን ፡ ትእዛዝ ፡ ከከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተቀበለ ።

ክርክሩም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ በዋስ ፡ አድራጊው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ መካከል ፡ ሆኖ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ዋስትናዩን ፡ ማክበር ፡ አለብኝ ፤ መክፈል ፡ አለብኝ ፤ ሲል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ እኔ ፡ ያላመንሁትን ፡ ዕዳ ፡ መክፈል ፡ አይገባህም ፤ ሲል ፡ እንዳይከፍል ፡ ተከላከለ ።

የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ እኔ ፡ በኢንግራና ፡ በሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ክርክር ፡ አያገባኝም ፤ ዋስትናዩ ፡ ለዩጎዝላቭያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ሆኖ ፡ ዋስትናዩም ፡ ማናቸውም ፡ ገደብ ፡ የሌለበት ፡ ነው ፤ ይላል ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ የዩጎዝላቭያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ እንዲከፈለው ፡ የጠየቀው ፡ ገንዘብ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያና ፡ ኢንግራ ፡ በተዋዋሉት ፡ ሥራ ፡ ምክንያት ፡ ለኢንግራ ፡ የሚከፈለው ፡ ገንዘብ ፡ ነው ፤ የዩጎዝላቭያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ የኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ገንዘብ ፡ ተቀባይ ፡ ነው ፤ በኢንግራና ፡ በሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የዕዳ ፡ ተጠያያቂነት ፡ ነገርና ፡ የማቻቻሉ ፡ ነገር ፡ ሳያልቅ ፡ መክፈል ፡ አይገባህም ፤ ሲል ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ጋራ ፡ ተከራክረ ።

የነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ እስከዚህ ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ከእኔ ፡ ላይ ፡ ገንዘብ ፡ ይጠይቃል ፤ እኔም ፡ ከኢንግራ ፡ ላይ ፡ ገንዘብ ፡ እጠይቃለሁ ፤ የሚሉት ፡ ክርክር ፡ ባሁኑ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ የሚፈረድ ፡ አይደለም ።

ሰለማቻቻል ።

በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ሺ፰፻፴፩ ፡ እና ፡ በተከታዮቹ ፡ የዕዳ ፡ ማቻቻል ፡ ሕግ ፡ መኖሩ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ቍጥር ፡ ሺ፰፻፴፩ ፡ ሁለት ፡ ሰዎች ፡ አንዱ ፡ ላንዱ ፡ ባለዕዳ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚቀጥለው ፡ ደንብ ፡ የሁለቱን ፡ ዕዳዎች ፡ የሚያስቀር ፡ ማቻቻል ፡ ይደረጋል ፤ ይላል ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ሺ፰፻፴፰ ፡ ሁለት ፡ ዕዳዎች ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ ሲኖሩ ፡ ባንድነት ፡ የሚቻሉት ፡ ባነስተኛው ፡ ዕዳ ፡ ልክ ፡ ነው ፡ ይላል ።

ዕዳን ፡ ማቻቻል ፡ ማለት ፡ ባለገንዘቡ ፡ እሱም ፡ የባለዕዳው ፡ ዕዳ ፡ ያለበት ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ባነስተኛው ፡ ዕዳ ፡ ልክ ፡ ተቻችሎ ፡ ዕዳው ፡ (ግድታው) ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ እንዲቀር ፡ ይደረጋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ ነገር ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ገንዘብ ፡ ጠያቂው ፡ ባለ ፡ ገንዘቡ ፡ ኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለዚሁ ፡ ማስረጃዬ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ጎዳር ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (ኖቬምበር ፡ ፳፰ ፡ ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ሲኢትዮጵያ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ የተጻፈውን ፡ ደብዳቤ ፡ ጠቅሷል ፡ ደብዳቤው ፡ “የዩጉዝላቪያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በጻፈለን ፡ ደብዳቤ ፡ የገለጠልንን ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ፤ በኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ጥያቄ ፡ መሠረት ፡ ያላንዳች ፡ ውለታ ፡ በዋስትና ፡ ምክንያት ፡ የአሜሪካ ፡ ብር ፡ ፩ ፡ ሚሊዮን ፡ ፻፳፬፻፵፱፻፺ ፡ ክነወለዱ ፡ እንከፍላለን ፡ ሲል ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ያለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለእኛ ፡ ዋስ ፡ በመሆን ፡ በቍጥር ፡ ፪፻፲፩ ፡ የተሰጠውን ፡ የዋስትና ፡ ደብዳቤ ፡ እናሳስባለን ።

“የመጨረሻው ፡ መኪናና ፡ መሣሪያ ፡ የተላከው ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ የካቲት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲሆን ፡ የሲሚንቶው ፡ ፋብሪካ ፡ ሥራ ፡ የጀመረው ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ግንቦት ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲሆን ፡ በየጊዜው ፡ መክፈል ፡ ከሚገባው ፡ ገንዘብ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ አንዳችም ፡ ያልተከፈለን ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ መሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ ዛግራሽ ፡ ለሆነው ፡ ለኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ መክፈል ፡ የሚገባው ፡ የአሜሪካን ፡ ብር ፡ ፩ሚሊዮን ፡ ፪፻፵፩፻፵፰ ፡ ከ፵፯ ፡ ሳንቲም ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ከዚህ ፡ ጋር ፡ አያይዘን ፡ በላክነው ፡ ማጠቃለያ ፡ ሂሳብ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ዋስትና ፡ የተሰጠበት ፡ ገንዘብ ፡ ክነወለዱ ፡ አሁኑኑ ፡ እንዲከፈለን ፡ እናስታውቃለን ፤ ቢዘገይ ፡ ገንዘቡ ፡ ሊከፈለን ፡ የሚገባው ፡ እስከ ፡ ጎዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ወለዱም ፡ የታሰበው ፡ እስከዚያው ፡ ድረስ ፡ ነው ፤ የዕዳውን ፡ መክፈያ ፡ ማስታወቂያ ፡ እንጠባበቃለን ።

“ስለዚህ ፡ በግዴታችሁ ፡ መሠረት ፡ የተጠየቃችሁትን ፡ ክፍያ ፡ እንድትፈጽሙ ፡ እንጠይቃችኋለን ፤ ሂሳቡን ፡ በሙሉ ፡ አሁኑኑ ፡ እንድትከፍሉ ፡ እናስታውቃለን ። የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ኤክስፖርት ፡ ክፍል” የሚል ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ገንዘብ ፡ ጠያቂው ፡ ኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ነው ፡ ኢንግራም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ባለ ፡ ዕዳ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ሺ፰፻፴፰ ፡ መሠረት ፡ ሁለቱ ፡ ዕዳዎች ፡ ባንድነት ፡ ተቻችለው ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ መቅረት ፡ አለባቸው ፡ ሲል ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ማቻቻልን ፡ ለመጠየቅ ፡ እችላለሁ ፡ ይላል ።

እኛ ፡ ላይ ፡ የቀረበው ፡ ክርክር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ከኢንግራ ፡ ጋራ ፡ ላለው ፡ ክርክር ፡ የዩጉዝላቪያ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ግዴታ ፡ (ዕዳ) ፡ የለበትም ፡ በማለት ፡ ነው ።

እንደኛ : አስተያየት : ፍሬ : ነገሩ : የኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ወይም : በዋስትናው : ምክንያት : በውክልና : የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : ለዩጉዝላቪያ : የውጭ : አገር : ንግድ : ባንክ : የሚከፍለው : ለኢንግራ : የሚከፈል : ነው : ወይስ : አይደለም ? የሚከፈለውስ : ኢንግራ : ከኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ጋር : በተዋዋለው : የሲሚንቶ : ፋብሪካ : ማቆም : ሥራ : ምክንያት : ነው ?

ከኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ገንዘብ : የሚፈልገው : ባለ : ገንዘቡ : ኢንግራ : ነው : ወይስ : የዩጉዝላቪያ : ንግድ : ባንክ : ነው ? ይህን : ማወቅ : ነው ።

የኢትዮጵያ : መንግሥት : ባንክ : በዴቤምበር : ፱/፲፱፻፷፮ : ዓ : ም : ለዩጉዝላቪያ : የውጭ : አገር : ንግድ : ባንክ : የሰጠው : ቍጥር : ፪፻፲፩ : የዋስትና : ደብዳቤ : የዩጉዝላቪያ : የውጭ : አገር : ንግድ : ባንክ : በጃንዋሪ : ፩/፲፱፻፷፮ : ዓ : ም : ለኢትዮጵያ : መንግሥት : ባንክ : የጻፈው : ደብዳቤ : የዋስትና : ውል : ውስጥ : የኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያና : ኢንግራ : የተዋዋሉትን : የሲሚንቶ : ፋብሪካ : ማቋቋምን : ጉዳይ : ይናገራል ።

ከላይ : እንዳልነውም : የዩጉዝላቪያ : የውጭ : አገር : ንግድ : ባንክ : ለኢትዮጵያ : መንግሥት : ባንክ : የጻፈለትን : ደብዳቤና : ኢንግራም : የጻፈውን : ደብዳቤ : መሠረት : በማድረግ : የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : ለኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : በጻፈው : ደብዳቤ : የተጠየቀው : ገንዘብ : በዚሁ : በተባለው : ውል : ለኢንግራ : የሚከፈል : ነው : ሲል : የኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : አመልክቷል ፤ በዚህ : ላይ : ጥያቄ : ያልቀረበበትና : ይህም : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : ያልሰጠበት : ነገር : ነው ።

ስለ : ዋስትና ፤

ቍጥር : ፲፱፻፷፮ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስለ : ዋስትና : መሠረት : ሲናገር : ለግዴታው : አፈጻጸም : ዋስ : የሚሆን : ሰው : ባለ : ዕዳው : ግዴታውን : ያልፈጸመ : እንደሆነ : ለባለገንዘቡ : ይህን : ግዴታ : ሊፈጽም : ይገደዳል : ይላል ።

ባለዕዳው : ግዴታውን : ያልፈጸመ : እንደሆነ : ለባለ : ገንዘቡ : ይህን : ግዴታ : ሊፈጽም : ዋሱ : ይገደዳል : የሚለው : ቃል : ዋስትና : የዋናው : ግዴታ : ተደራቢ : (ተጨማሪ) : መሆኑን : ያስረዳል ።

በዚህ : ባሁኑ : ነገር : ዋናው : ግዴታ : በኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ፋብሪካና : በኢንግራ : መካከል : ስለ : ሲሚንቶ : ፋብሪካ : ማቋቋም : የተደረገው : ስምምነት : ነው ። ተደራቢውም : የኢትዮጵያ : መንግሥት : ባንክ : ስለ : ኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ለዚሁ : ጉዳይ : የሰጠው : ዋስትና : ነው ።

ዋናው : ባለዕዳ : የኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ሲቃወም : ዋሱ : የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : በዋስትና : ለመክፈል : መብት : አለኝ : ማለት : ወይም : ለመክፈል : መብት : የለኝም : ማለት : የራሱ : ጉዳይ : ነው ።

የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : በኢትዮጵያ : ሲሚንቶ : ኩባንያ : ዋስትናው : እንዲከፍል : የተጠየቀውን : ገንዘብ : ለዋናው : ባለዕዳ : ለኢትዮጵያ :

ሲሚንቶ፣ ኩባንያ፣ የመወከልና፣ የመክፈል፣ መብት፣ አለው፣ ወይም፣ የለውም፣ ለማለት፣ አልተጠየቅንም፣ በዚህም፣ ላይ፣ ውሳኔ፣ እንሰጥም =

የኢትዮጵያ፣ ሲሚንቶ፣ ኩባንያ፣ በፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቅጥር፣ ፪፯፻፳፩፣ ጠቅሶ፣ የኢትዮጵያ፣ ንግድ፣ ባንክ፣ በኢትዮጵያ፣ ሲሚንቶ፣ ንያ፣ ላይ፣ ጉዳት፣ የሚያመጣ፣ ነገር፣ እንዳይሠራ፣ ከዳኞች፣ የማገጃ፣ ትእዛዝ፣ እንዲሰጠው፣ የጠየቀውን፣ ከላይ፣ በሰጠናቸው፣ ምክንያቶች፣ ሁሉ፣ አልተቀበልነውም =

በዚህ፣ ሁሉ፣ ምክንያቶች፣ ይግባኙን፣ ውድቅ፣ አድርገናል =

ከዚህ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ በጽ/፩/ዳ፣ የሰጠነውን፣ የማገጃ፣ ትእዛዝ፣ አንስተናል =

ተሰጠ፣ ሚያዝያ፣ ፫፣ ቀን፣ ፲፱፻፶፬፣ ዓ፡ም =

ይህ፣ ውሳኔ፣ ለከፍተኛው፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ይተላለፍ =

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1 A

Justices:

APRIL 11, 1967

Afenegus Kitaw Yitateku
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Kegnazmatch Mulat Beyene

ETHIOPIAN CEMENT CORPORATION v. COMMERCIAL BANK OF
ETHIOPIA, INGRA, AND YUGOSLAV BANK FOR FOREIGN TRADE

Civil Appeal No. 526/59

Civil Procedure — Jurisdiction — Injunctive relief.

Obligations — Contractual — Suretyship — Accessory obligation — guarantor's rights and responsibilities.

A Yugoslav company contracted to build and supply a cement factory for the Ethiopian Cement Corp., and the Commercial Bank of Ethiopia provide a guarantee for the Cement Corp. in conformity with an earlier agreement between the Ethiopian and Yugoslav governments. On appeal from a High Court decision refusing to enjoin the guarantor for paying the contractor pending the resolution of cross-claims between the contractor and the Cement Corp.

*Held: Affirmed.**

* Ed. Note: Although the Supreme Court affirmed the High Court's decision (in High Court of Addis Ababa Civil Case No. 552/59) refusing injunctive relief in this case the reasoning of the two court is significantly divergent.

The Supreme Court expressly rejects the High Court's reason for denying injunctive relief. The High Court decided that the guarantee "was not a simple guarantee by which the payment of money due by [The Cement Corp.] was secured. It is a (primary) obligation undertaken by (the Commercial Bank) in favour of (the Yugoslav Bank Foreign Trade) "under a prior agreement between the governments of Ethiopia and Yugoslavia. The Bank is bound to honour such obligation independently of any dispute between the Ethiopian buyer and the Yugoslav seller."

Thus, the High Court decided that an injunction would be improper since the dispute between the plaintiff Cement Corp. and Ingra was not relevant to the guarantor's obligation to pay.

The Supreme Court rejects this position when it says "Suretyship is an accessory obligation to a primary obligation. The primary obligation, in this case, is the contract entered into by the Ethiopian Cement Corporation for the construction of the cement plant; and the accessory obligation is the guarantee given by the State Bank of Ethiopia on behalf of the Ethiopian Cement Corporation for the same purpose.

The Supreme Court declines to rule on how this principle that the guarantee is an accessory obligation affects the right of the Commercial Bank to pay the Yugoslav bank and indemnify itself from the principal debtor, but the Code has several clear provisions on this. Article 1942(1) and (2) provide:

The only real question is whether we have here a case where the duty to set up the debtor's defenses are "excluded by the nature of his guarantee". It would seem probably not, since this provision probably refers simply to a case like that foreseen by Articles (1923(2) and 1926(3)) where the guarantor guarantees performance of an obligation with full knowledge of the fact that the principle debtor is incapable.

The basis for the Supreme Court's refusal to grant injunctive relief would seem to be that either (1) the Cement Corporation's interests will not be adversely affected, since he can always refuse to indemnify the guarantor for payments he should not have made, or (2) the guarantor is exempted from raising these defenses of the debtor (under Article 1942(2)) and therefore should not be prevented from paying.

1. The Ethiopian courts have jurisdiction over a suit for an injunction between an Ethiopian guaranteed person and an Ethiopian guarantor whose the plaintiff alleges that the possibilities of realization in Ethiopia of his rights against the contracting party will be substantially prejudiced by payment by the guarantor.

2. A guarantee is an accessory obligation and thus depends on the principal contract.

3. An injunction will not issue to prevent a guarantor from paying a guarantee just because the debtor disputes the maturity or the legitimacy of the claim by the other contracting party.

The petition filed at the High Court by Appellant against the three Respondents was that the first Respondent, the Commercial Bank of Ethiopia, be enjoined from paying an amount to the third Respondent, the Yugoslav Bank for Foreign Trade, under Guaranty No. 211 given by the Commercial Bank.

The High Court, after considering the affidavit and other briefs filed by Plaintiff with the Court on Hedar 24, 1959 (December 3, 1966), in its order given on Hedar 24, 1959 (December 3, 1966), ordered the Commercial Bank of Ethiopia not to remit or pay any amount under the said Guaranty No. 211 to the third Defendant, the Yugoslav Bank for Foreign Trade, until a further order is issued by the Court.

In its decision given on Ter 6, 1959 (January 14, 1967), the High Court dissolved the injunction order and dismissed the petition of the Plaintiff. Hence, this appeal has been filed.

Appellant petitioned this Court to continue in effect the injunction order granted by the High Court on Hedar 24, 1959 (December 3, 1966) until the appeal is heard. This Court accepted the petition of Appellant, and, in its temporary order given on Ter 9, 1959 (January 17, 1967) ordered the injunction order granted by the High Court to remain in effect until Ter 23, 1959 (January 31, 1967). The Court then adjourned the case to Yekatit 23, 1959 (January 31, 1967) to hear the appeal and for the Respondents to appear.

At the hearing on Yekatit 23, 1959 (January 31, 1967).

The attorneys for Ethiopian Cement Corporation and the first Respondent, Commercial Bank of Ethiopia, appeared.

The second Respondent, Ingra, did not appear.

The third Respondent, the Yugoslav Bank for Foreign Trade, did not appear.

Pursuant to the petition of attorney for Appellant, this Court ordered the injunction granted by the High Court on Hedar 10, 1959 (November 19, 1966) to remain in effect until a further order is issued from this Court. Thereafter, this Court heard the arguments presented by the Ethiopian Cement Corporation and the Commercial Bank of Ethiopia, and passed its decision thereon.

The second and third Respondents did not appear in the Court below. The third Defendant sent the following cable to the High Court:

"We shall not appear in the High Court of Addis Ababa Commercial Division on the 3rd day of Tahsas (December 12, 1966) at 9 a.m. Stop We do not accept competence of Court nor justifiableness of the petition Stop Realisation the Guarantee No 211 is the matter of relations between Commercial Bank of Ethiopia and our Bank only stop Yugoslav Bank for Foreign Trade."

The High Court rejected the argument of the Yugoslav Bank for Foreign Trade challenging the Court's jurisdiction, and ruled that it has jurisdiction to hear the case.

The High Court heard the arguments presented by the Plaintiff, Ethiopian Cement Corporation, and the first Defendant, the Commercial Bank of Ethiopia, and in its decision given on Ter 6, 1959 (January 14, 1967), denied the petition of Plaintiff. This Court, after considering the appeal filed from the decision of the High Court, and after hearing the arguments presented by the Ethiopian Cement Corporation and the Commercial Bank of Ethiopia, has rendered its decision thereon.

Pursuant to the contracts, and supplements thereto, entered into by and between Ethiopian Cement Corporation and Ingra, a Yugoslav Corporation, Ingra understood to construct, install and put into operation a cement plant in Addis Ababa. Prior to the completion of the construction of the cement plant, the contracts were terminated. As a result of such termination, a dispute arose between the parties as to the amount Ingra claims from the Ethiopian Cement Corporation, and the Ethiopian Cement Corporation counter-claims from Ingra.

Ethiopian Cement Corporation alleged that the parties agreed to settle their dispute by arbitration, and nominated arbitrators on their respective behalf. Thereafter, the Yugoslav Bank for Foreign Trade, on Hidar 18, 1959 (November 28, 1966), sent the following cable to the Commercial Bank of Ethiopia with respect to the payment to be made by Ethiopian Cement Corporation to Ingra:

"The amount payable to Ingra, Zagreb, is US\$ 1,247,064, and we claim from you immediate payment of the guaranteed amount plus interest as per enclosed consolidation of debt."

And Ingra, in its letter of 17th November 1966 (Hidar 17, 1959), addressed to the Imperial Ethiopian Government, Ministry of Finance, stated:

"These two promissory notes were issued in compliance with paragraphs (b) and (c) of the Supplemental Contract concluded on 1st February, 1963, between the Ministry of Finance and Ingra (the Seller) for the delivery of machinery and equipment for the Cement Factory, Addis Ababa, and for erection, installation and testing of the said machinery and equipment. "The interest accruing on the debt has been calculated till November 30, 1966, and we would be most obliged if your payment of the US\$ 510,241.11 would be effected until the said date. The payment should be made in favour of the account of Ingra with the Yugoslav Bank for Foreign Trade."

Ethiopian Cement Corporation's contention is that in all the contracts concluded, it is provided that the Yugoslav Bank for Foreign Trade is the representative of Ingra for receiving money on behalf of Ingra; that the Yugoslav Bank for Foreign Trade is claiming payment of the disputed amount from the Commercial Bank of Ethiopia in such a capacity; that prior to the establishment of the liability between Ingra and Ethiopian Cement Corporation and the amount payable to Ingra is fixed and the question of set-off is settled, the payment of US\$ 1,247,084.47 demanded by the Yugoslav Bank for Foreign Trade on the Commercial Bank of Ethiopia should not be made.

The foregoing contention of Ethiopian Cement Corporation was presented before the High Court, and the High Court delivered the decision hereinabove mentioned.

The case thus became one between Commercial Bank of Ethiopia and Ethiopian Cement Corporation, the guaranteed Corporation. The position taken by the Commercial Bank of Ethiopia is that it has to respect its guarantee and pay the guaranteed amount. Ethiopian Cement Corporation, on its part, took the position that the Commercial Bank should not pay a debt which the Corporation itself has not accepted or admitted.

The Commercial Bank of Ethiopia argued that the dispute between Ingra and Ethiopian Cement Corporation does not concern the Bank; that the guarantee given by the Bank is to the Yugoslav Bank for Foreign Trade; and that the guarantee is unconditional.

Ethiopian Cement Corporation argued that the payment demanded by the Yugoslav Bank for Foreign Trade is related to and arises from the work contracted for by Ethiopian Cement Corporation and Ingra and is payable to Ingra; that the Yugoslav Bank for Foreign Trade is representative of Ingra for receiving money on behalf of Ingra; that the Commercial Bank of Ethiopia should not pay the amount demanded by the Yugoslav Bank for Foreign Trade prior to the claims of Ingra and the counter-claims of Ethiopian Cement Corporation are determined and the question of set-off is settled.

These are the facts of the case.

The claim of Ingra from Ethiopian Cement Corporation and the counter-claim of Ethiopian Cement Corporation from Ingra is a case that shall not be decided upon in the present case.

Article 1831 *et seq.* of the Ethiopian Civil Code provide the rules of set-off. Article 1831 provides:

“Where two persons owe debts to one another, set-off shall occur and the obligation of both persons shall be extinguished in accordance with the provisions of the following Articles.”

And Article 1836 provides:

“The debts shall extinguish each other as from the day when they both exist and to the extent of the amount of the lesser debt.”

Set-off then occurs when there are a creditor and a debtor and the creditor owes the debtor a debt; and the debt (obligation) shall extinguish simultaneously to the extent of the lesser debt.

The Ethiopian Cement Corporation, in this action, alleged that the creditor is Ingra, and in evidence therefore cited a letter dated Hedar 19, 1959 (November 28, 1966) addressed to the General Manager of Ethiopian Cement Corporation by the Commercial Bank of Ethiopia, which states:

“We quote hereunder contents of a letter received from Yugoslav Bank for Foreign Trade.

‘Reference is made to the State Bank of Ethiopia, Addis Ababa, Letter of Guarantee No. 211 of 4th January, 1961 issued in our favour, at the request of Ethiopian Cement Corporation, in which you guarantee unconditionally payment to us up to the amount of US\$ 1,124,406.— plus interest.

'As the last shipment of machinery and equipment was effected on 2nd March, 1964 the Cement Factory was put into operation on 4th June, 1964 and no payment of due instalments has been effected up to date, we claim from you immediate payment of the guaranteed amount plus interest as per enclosed consolidation of debt, i.e. US\$ 1,247,064.47 made by Ingra, Zagreb.

'The interest is calculated till 30th November, 1966 when the payment must be effected at the latest.

'Awaiting to receive your respective credit advice.'

"Under the circumstances we have no alternative but to ask you for settlement of the whole obligation accordingly. Therefore we hereby demand immediate payment from you of the entire amount under claim.

"COMMERCIAL BANK OF ETHIOPIA

"Export Department

"Foreign Branch"

Ethiopian Cement Corporation's contention is that Ingra is the Creditor; that Ethiopian Cement Corporation also has a claim against Ingra; and, therefore, pursuant to Article 1836 of the Civil Code, has a right of set-off to extinguish the debts.

In the case before us, argument is presented that the Commercial Bank of Ethiopia has no obligation (debt) in the claim the Ethiopian Cement Corporation has against Ingra.

In our view, the main question to be determined are: Whether the payment to be made to the Yugoslav Bank for Foreign Trade by the Ethiopian Cement Corporation, or the Commercial Bank of Ethiopia, by reason of its guarantee, as mandatary or agent, is in fact payable to Ingra? And, does the payment arise from the contract between Ingra and Ethiopian Cement Corporation for the construction of the cement plant in Addis Ababa? And, is it Ingra or the Yugoslav Bank for Foreign Trade who is the creditor that demands payment from Ethiopian Cement Corporation?

Guaranty No. 211, dated December 30, 1960, given by the State Bank of Ethiopia to the Yugoslav Bank for Foreign Trade, and the letter of the Yugoslav Bank for Foreign Trade, dated January 4, 1961, addressed to the Commercial Bank of Ethiopia, make reference to the contract entered into by Ethiopian Cement Corporation and Ingra for the construction of the cement plant.

As we stated hereinabove, Ethiopian Cement Corporation submitted that on the basis of the letter written by the Yugoslav Bank for Foreign Trade to the State Bank of Ethiopia and the letter written by Ingra, the amount demanded to be paid in the letter of the Commercial Bank of Ethiopia to the Ethiopian Cement Corporation arises from the said contract and is payable to Ingra. This question, however, is not in issue in this case and this Court shall not give a decision thereon.

In providing the principle of suretyship, Article 1920 of the Civil Code states:

"Whosoever guarantees an obligation shall undertake towards the Creditor to discharge the obligation, should the debtor fail to discharge it."

The words "should the debtor fail to discharge his obligation, the guarantor undertakes to discharge such obligation" clearly indicate that suretyship is an

accessory obligation to a primary obligation. The primary obligation, in this case, is the contract entered into by Ethiopian Cement Corporation for the construction of the cement plant; and the accessory obligation is the guarantee given by the State Bank of Ethiopia on behalf of Ethiopian Cement Corporation for the same purpose.

The Commercial Bank must itself decide whether or not it has a right to make the payment pursuant to its guarantee when the principal debtor, Ethiopian Cement Corporation, objects to the payment.

We are not presented with and asked to decide on the question whether the Commercial Bank of Ethiopia, as guarantor for the Ethiopian Cement Corporation, has the right to substitute itself for the principal debtor and make payment of the amount demanded; and we shall not give a decision thereon.

Wherefore, we have denied the injunctive relief prayed for by the Ethiopian Cement Corporation, pursuant to Article 2121 of the Civil Code, to enjoin the Commercial Bank of Ethiopia from committing an act damaging to the Ethiopian Cement Corporation.

For the reasons stated above, the appeal is quashed.

The injunction order given by this Court on Ter 23, 1959 (January 31, 1967) is dissolved.

Delivered this 3rd day of Miazia 1959 (11th day of April, 1967). A copy of this decision shall be forwarded to the High Court.

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አንደኛ ፡ ገግድ ፡ ችሎት ፡

ዳኞች ፡

ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጄያር ፡

አቶ ፡ አርአያ ፡ አበጋዝ ፤

አቶ ፡ መካሻ ፡ አማረ ።

ተረዛ ፡ ፎካና ፡ አንጀሊና ፡ ፎካ ፡ ጋላሲ ፡ ከሳሾች ፡

ማሪኖ ፡ ማሪኒ ፡ ተከሳሽ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቊጥር ፡ ፵፩/፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ።

የገግድ ፡ ማኅበሮች ፡ - በጽሑፍ ፡ የሠፈረ ፡ ውል ፡ አለመኖሩ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ።

ከሳሽ ፡ ለተከሳሽ ፡ አንድ ፡ የዳቦ ፡ ቤት ፡ እንዲከፍት ፡ ገንዘብ ፡ ሰጥቶት ፡ ሊሳቡን ፡ ለመተሳሰብ ፡ የቀረበ ፡ ክስ ።

ውሳኔ ፤ በቅድሚያ ፡ የተከረሰው ፡ ገንዘብ ፡ ብድር ፡ ስለ ፡ ሆነና ፡ ሊሳብ ፡ ለመተሳሰብ ፡ ስለማይቻል ፡ ክሱ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ።

፩/ የማኅበር ፡ ማቋቋሚያ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሥረር ፡ አለበት ።

፪/ በጽሑፍ ፡ የሠፈረ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ ምንም ፡ ማኅበር ፡ ሊቋቋም ፡ አይችልም ።

፫/ ሊሳቡን ፡ ለመተሳሰብ ፡ የሚቀርብ ፡ ክስ ፡ በአንድ ፡ ማኅበር ፡ መቋቋም ፡ ላይ ፡ መመሥረት ፡ አለበት ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የቀረበውን ፡ ክስ ፡ መርምሮ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ፍርድ ፡ ሰጥቷል ።

የከሳሹ ፡ ጠበቃ ፡ በመስከረም ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፈ ፡ የክስ ፡ ማመልከቻው ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ የዳቦ ፡ መጋገሯ ፡ ከነሙሱ ፡ መሣሪያው ፡ ተከሳሽ ፡ ለከሳሾች ፡ እንዲያስረክብ ፡ ሲሉ ፡ በሰፊው ፡ በ፱ ፡ ገጽ ፡ የተጻፈ ፡ ክስ ፡ አቅርቦው ፡ ክሱንም ፡ ካፈ ፡ እስከ ፡ ፳ ፡ በተዘረዘሩት ፡ የከሳሽ ፡ ማስረጃዎች ፡ ደግፈው ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ የዳቦ ፡ መጋገሯ ፡ ተከሳሹ ፡ እንዲለቅ ፡ እንዲፈረድበት ፡ ጠይቀዋል ። ከዚህም ፡ አያይዘው ፡ የተረጋገጠ ፡ የመሐላ ፡ ቃል ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አቅርቦው ፡ ይህ ፡ ክስ ፡ የተነሳበት ፡ የዳቦ ፡ መጋገሯ ፡ መሣሪያ ፡ በሙሉ ፡ ተቆጥሮ ፡ እንዲታሸግ ፡ ጠይቀዋል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ተከሳሹ ፡ በኅዳር ፡ ፲፱ ፡ ቀን ፡ እና ፡ በኅዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፉት ፡ የክስ ፡ መከላከያው ፡ ክስ ፡ የተነሳበትን ፡ የዳቦ ፡ መጋገሯ ፡ ካፈኛው ፡ ከሳሽ ፡ በብድር ፡ በተገኘ ፡ ዘጠና ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ የተገዛ ፡ መሆኑን ፡ በመ

ጥቀስና ፡ ለዚህም ፡ ለዳቦ ፡ መጋገሯ ፡ ከሳሾቹን ፡ በሽርክና ፡ ለማግባባት ፡ ድር ድር ፡ ማድረጉን ፡ በመዘርዘር ፡ ሲገልጽ ፡ እንዲሁም ፡ ከዚህ ፡ ከብድሩ ፡ ገንዘብ ፡ በክፈል ፡ የመለሰ ፡ መሆኑንም ፡ እየጠቀሰ ፡ ጽፎ ፡ በመጨረሻውም ፡ በሽምግልና ፡ ነገሩን ፡ እንዘጋለን ፡ በማለት ፡ ያመለከተ ፡ መሆኑን ፡ ያቀረበው ፡ ጽሑፍ ፡ ያሳ ያል ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ ክሱን ፡ የሚሽርበት ፡ ወይም ፡ ውድቅ ፡ የሚያደርግበት ፡ ማስረጃም ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ የሰው ፡ ምስክር ፡ ለማቅረብ ፡ አልቻለም ።

በሽማግሌ ፡ ለመታረቅ ፡ አመልክቶ ፡ የነበረውንም ፡ ምንም ፡ ውጤት ፡ አግኝቶ ፡ ሊጠቀምበት ፡ የሚችል ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውል ፡ አስረጃ ፡ አላቀረበም ። ስለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ነገሩን ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሲቀጥረው ፡ ከቆየ ፡ በኋላ ፡ የከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ ፍርድ ፡ እንዲሰጠው ፡ ደጋግሞ ፡ ስለጠየቀ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ነገሩ ፡ በፍርድ ፡ ለመወሰን ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሆኖ ፡ አግኝቶታል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የከሳሽና ፡ የተከሳሽን ፡ ክርክር ፡ መርምሮ ፡ ሲመለከተው ፡ የከሳሹ ፡ ጠበቃ ፡ ክሱን ፡ ለማስረዳት ፡ ካቀረባቸው ፡ ፮ ፡ ማስረጃዎች ፡ ውስጥ ፡ ፳ኛ ፡ የከሳሹ ፡ ማስረጃ ፡ ይህ ፡ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ ንብረት ፡ የሁለቱ ፡ ከሳሾች ፡ መሆኑን ፡ ግልጽ ፡ አድርጎ ፡ ስላሰፈረ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በቂ ፡ አድርጎ ፡ ተቀብሎታል ። ስለዚህ ፡ ተከሳሽ ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ የፉርኖ ፡ መጋገሯ ፡ መሣሪያ ፡ በሙሉ ፡ ለከሳሾች ፡ እንዲያስረክብ ፡ የጻገነቱን ፡ በደረሰኝ ፡ ለጠበቃ ፡ አበል ፡ እንድ ፡ መቶ ፡ ብር ፡ እንዲከፍል ፡ ፈርዶናል ።

ያመልካችኝ ፡ ጠበቃ ፤

ስለ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የተከሳሽ ፡ ጠበቃ ፡ የአማርኛውና ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ፍርድ ፡ በዕቃው ፡ ማስረክብ ፡ የተለያየ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ፍርዱ ፡ ባንድ ፡ ዓይነት ፡ ሆኖ ፡ እንዲታረምልኝ ፡ ሲል ፡ በመጋቢት ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፈ ፡ ማመልከቻ ፡ ቅሬታውን ፡ በመዘርዘር ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ስላቀረበ ፡ የከሳሾች ፡ ጠበቃም ፡ ፍርዱ ፡ ይለያያል ፡ የተባለውን ፡ በመቃወም ፡ በመጋቢት ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፈ ፡ ማመልከቻ ፡ መልስ ፡ ሰጥቷል ።

ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ የሁለቱንም ፡ ሐሳብ ፡ ተቀብሎ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጥቷል ።

ትእዛዝ ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ የተመሠረተው ፡ ፳ኛ ፡ የከሳሽ ፡ ማስረጃ ፡ በተባለው ፡ መሠረት ፡ ነው ። በአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ ውስጥ ፡ “የዳቦውን ፡ መጋገሯ ፡ መሣሪያ ፡ በሙሉ ፡ ከሳሾች ፡ እንዲረክቡ ፡” ተብሎ ፡ ተጽፏል ።

የእንግሊዝኛው ፡ ግን ፡ “የግሪሲኒ ፡ መጋገሯ ፡ የሆነው ፡ መሣሪያ ፡ ብቻ ፡ ቀርቶ ፡ የዳቦ ፡ መጋገሯውን ፡ እንዲረክቡ ፡” የሚል ፡ ነው ። ይህን ፡ የመሰለውን ፡ ስህተት ፡ ለማረም ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፮ ፡ የተመለከተው ፡ ሕግ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሥልጣን ፡ ስለሚሰጠው ፡ አሁንም ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በዚህ ፡ በሚታረመው ፡ ቃል ፡ ከተነጋገረበት ፡ በኋላ ፡ የፍርዱ ፡ አፈጻጸም ፡ በእንግሊዝኛ ፡ በተጻፈው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ የጻፈ ፡ ሆኖ ፡ ከጊሪሲኒ ፡ መጋገሯ ፡ መሣሪያ ፡ በተቀር ፡ የቀረውን ፡ ከሳሾች ፡ እንዲረክቡ ፡ አዘናል ። ይህ ፡ በተጨማሪ ፡ የተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ በጥር ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ ይነበባል ።

HIGH COURT

Commercial Div. No. 1

Judges:

JANUARY 25, 1962

Dr. William Buhagiar
Ato Araya Abegaz
Ato Mekasha Amare

TERESA FOCA AND ANGELINA FOCA
GALASSI v. MARINO MARINI

Civil Case No. 41/54

Business Associations — effect of lack of written contract.

Held: The advance was a loan and so no accounting is possible.

1. A contract of association must be in writing.
2. Where there is nothing in writing, no association was created.
3. An action for an accounting must be based on the existence of an association.

The facts as set out in the statement of claim and which are supported by various documents submitted by the plaintiffs (Exhs. p/1 to p/8) may be summarised as follows:

The defendant was acquainted with the second plaintiff in that he had taken from her a room on lease; the defendant approached her and requested her to ask her sister, the first plaintiff, for a loan of E\$9,000; this sum was to be used for the establishment of a bakery. There were proposals to the effect that a third person was to be employed as a baker and that there would be an association of the first plaintiff, the defendant and the third person, Anoni Natale, as three partners; according to the suggestion of the defendant such association would take place as soon as E\$6,000 were repaid to the first plaintiff, this sum representing the shares of the defendant and of Anoni Natale, of E\$3,000. The defendant has in fact received E\$9,000 from the first plaintiff and he has acquired the necessary machinery for the bakery; he also employed Anoni Natale as a baker. The defendant has also taken on lease the premises for the bakery which is now known as Painificio Royal. According to many letters which the defendant wrote to first plaintiff the business has been a great success and very profitable.

A contract of association was never drawn up and Anoni Natale (known to the parties as "Baffo") died in October, 1960 (Tekemt 1953). The plaintiffs have submitted a document (Exh. p/8) dated February 15, 1960 (Yekatit 7, 1952) in which the defendant and the said Anoni Natale declare that "all the assets of the "PANIFICIO ROYAL" — machinery, equipment, furniture and utensils in accordance with the inventory — excluding that which is used for the production of "grissini" obtained from Mr. Perino who is the legitimate owner — belong to Mrs. Gina Galassi and to her sister Miss Teresa Foca, who are the persons who paid up the whole sum of money which became necessary for the completion of the establishment of the Bakery including the mechanic bakery acquired from Mr. Lolli." This document then goes on to say that the defendant and Anoni Natale could become co-proprietors with equal rights of one third of the capital

stock as soon as E\$6000 and the relevant interest will be paid on account of the said capital of E\$9,000 to the said two ladies. The document also adds that the defendant was to be the administrator of the business and Anoni Natale to be the technical manager, and for such duties there would be a monthly compensation.

These facts as set out in the statement of claim are not denied by the defendant; he alleges, however, in his defence that he has paid E\$3,767, on account, to the second plaintiff; no evidence has been produced in support of such alleged payment.

The defendant also states in his defence that he has presented to the plaintiffs a proposal for the constitution of a partnership, that he was prepared to pay the balance of the debt during the week on which the defence was lodged, and that the value of the business was not E\$9,000 but beyond E\$30,000 because of the contributions made by him. The defence prays for an adjournment to enable the parties to come to an amicable settlement.

On these facts the legal position is that although the parties had in mind the construction of a regular association, such association never came into being. There is no doubt that the first plaintiff gave the defendant E\$9,000 towards the business; from Exh P/8 it also seems that with this amount of E\$9,000 the defendant had acquired the machinery necessary to start the bakery and that such machinery has been credited to the plaintiffs towards the amount of E\$9,000. Also it cannot be denied that through the defendant's efforts the bakery has become a very prosperous business. Now the plaintiffs' claim is for accounts to be made of the business since its establishment in May 1960 (Gr. Cal.) and for the restitution of the machinery at the bakery.

As has been stated above, notwithstanding the proposals for an association between the parties, such association never came into being; there has been nothing done in writing which is an essential formality to bring an association into being. The plaintiffs have, therefore, never been associates and cannot ask for accounts. It is true that the defendant has managed to create a goodwill for a business which was started with the first plaintiff's money but the first plaintiff can only claim her money back but in default of association cannot claim for accounts. The plaintiffs, however, rely on the declaration in Exh. P/8 and do not claim the repayment of the loan but for the delivery of the machinery which according to that declaration belongs to them. If there had been an association then under Exh. P/8 the defendant would be entitled to a remuneration from the association for the work done by him in building up the goodwill. The plaintiffs' claim can, therefore, succeed only in so far as they claim for the immediate restitution to them of the machinery mentioned in the said declaration Exh. P/8, and in doing so the first plaintiff seems to have renounced the sum of E\$9,000 with which this machinery has been acquired.

For the above reasons there shall be judgment for the plaintiffs, and the defendant shall give to the plaintiffs the property mentioned in the first paragraph of the declaration in Exh. P/8 that is machinery, equipment, furniture and utensils in accordance with the inventory — excluding that which is used for the production of "grissini" obtained from Mr. Perino — to the plaintiffs; the machinery referred to a "mechanic bakery" acquired from Mr. Lolli is also to be included in the property to be handed over. The defendant shall also pay the plaintiffs Court fees according to receipt and costs of E\$100.

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

እንደኛ ፡ ንግድ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጂያር ፤

አቶ ፡ አበበ ፡ አውግቸው ፤

አቶ ፡ መስፍን ፡ በርሄ ።

ኒኮላ ፡ ፓፓሲኖስ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፱፻፫/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።

በለ ፡ ግብር ፡ — በሽያጭ ፡ ገቢ ፡ ላይ ፡ የሚከፈል ፡ ግብር ፡ — በጠቅላላ ፡ ወይም ፡ በጅምላ ፡ የተሸጡ ፡ ሽያጮች ፡ ከግብር ፡ ነጻ ፡ መሆን ፡ — አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፱፻፮/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።

የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የጆንያ ፡ ፋብሪካ ፡ ለቡና ፡ ጨውና ፡ ስኳር ፡ ቸርቻ ሪዎች ፡ የሸጣቸው ፡ ጆንያዎች ፡ ባለፋብሪካው ፡ በጠቅላላ ፡ ወይም ፡ በጅምላ ፡ የሸጣቸው ፡ ስላልሆኑ ፡ በሽያጭ ፡ ገቢ ፡ ላይ ፡ ግብር ፡ ይከፍላል ፡ ሲል ፡ የወሰነውን ፡ በመታወም ፡ የተረቡ ፡ ይግባኝ ።

ፍርድ ፤ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ ውሳኔ ፡ ተገልጠዋል ።

፩/ በትራንሳክሽን ፡ ታክስ ፡ አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፳/፲፱፻፶፮ ፤ ቍጥር ፡ ፲፰(ለ) ፡ መሠረት ፡ ለቡና ፡ ለጨውና ፡ ለስኳር ፡ ቸርቻሪዎች ፡ የተሸጡ ፡ ጆንያዎች ፡ በጠቅላላ ፡ ወይም ፡ በጅምላ ፡ የተሸጡ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ በእገር ፡ ውስጥ ፡ በሚሠራ ፡ ባለ ፡ ፋብሪካ ፡ የተሠሩ ፡ ከሆኑ ፡ የሽያጭ ፡ ገቢ ፡ ግብር ፡ አይከፈልባቸውም ።

፪/ አንድ ፡ ነጋዴ ፡ ዕቃዎችን ፡ በመያዣ ፡ እያደረገ ፡ ከሸጠ ፡ የዕቃዎቹን ፡ የመያዣው ፡ ጠቅላላ ፡ ዋጋ ፡ ታሰቦ ፡ የሽያጭ ፡ ገቢ ፡ ግብር ፡ ይከፈልበታል ።

ይህ ፡ ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤው ፡ የሽያጭን ፡ ገቢ ፡ ታክስ ፡ (ተርንኦቨር ፡ ታክስ) ፡ በሚመለከት ፡ ክርክር ፡ ጥር ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ላይ ፡ ነው ። አከራካሪው ፡ ጉዳይ ፡ ጆንያ ፡ የሚሠራ ፡ ባለፋብሪካ ፡ ጆንያውን ፡ ለቡና ፡ ለሱካር ፡ እና ፡ ለጨው ፡ ነጋዴ ፡ ሲሸጥ ፡ የሽያጭ ፡ ገቢ ፡ ታክስ ፡ መክፈል ፡ አለበት ፡ ወይስ ፡ የለበትም ፡ የሚል ፡ ነው ። የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤው ፡ መክፈል ፡ አለበት ፡ ሲል ፡ ወስኗል ።

የይግባኝ ፡ ምክንያት ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤ ፡ ባ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በቍጥር ፡ ፪፻፳ ፡ ለወጣው ፡ ለትራንሳክሽን ፡ ታክስ ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ (ለ)

ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ጸጂኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፲፰ ፡ የተሳሳተ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥቷል ፡ የሚል ፡ ነው ።

ሰለ ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ ክርክር ፡ አልተነሳም ። ይግባኝ ፡ ባይው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ጆንያ ፡ የሚሠራ ፡ ባለፋብሪካ ፡ ነው ። ለሱና ፡ ለጩው ፡ እና ፡ ለሰኳር ፡ ነጋዴዎች ፡ ጆንያ ፡ ይሸጣል ። የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤው ፡ ባለፋብሪካው ፡ የትራንዛክሽንን ፡ ታክስ ፡ ደንብ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፹፪ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ጸጂኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፰ ፡ በማክበር ፡ ጆንያዎቹን ፡ ለጆንያ ፡ ነጋዴዎች ፡ ሲሸጥ ፡ ታክሱን ፡ መክፈል ፡ የለበትም ፡ ለሱና ፡ ለሰኳር ፡ እና ፡ ለጩው ነጋዴዎች ፡ ሲሸጥ ፡ ግን ፡ መክፈል ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቷል ።

በዚህ ፡ ነገር ፡ መጠቀስ ፡ የሚገባው ፡ ሕግ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ በጠቀስነው ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ ውስጥ ፡ የሰፈረው ፡ ነው ። ይህ ፡ አንቀጽ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ።

“፲፰ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ በዝርዝር ፡ የተመለከቱት ፡ የሽያጭ ፡ ገቢ ፡ አይክፈልባቸውም ።

ሀ ፡ ከውጭ ፡ ሀገር ፡ የንግድ ፡ ዕቃ ፡ አስመጪ ፡ የሆኑ ፡ ሰዎች ፡ ወይም ፡ ወኪሎቻቸው ፡ ከውጭ ፡ ሀገር ፡ ያስመጡትን ፡ ዕቃ ፡ በጠቅላላው ፡ ወይም ፡ በጅምላ ፡ ለተጠቃሚው ፡ ሕዝብ ፡ ሳይሆን ፡ ለሌላ ፡ ነጋዴዎች ፡ ብቻ ፡ ዕቃዎች ፡ ሲሸጡ ።

ለ ፡ ዕቃዎችን ፡ የሚሠሩ ፡ ባለፋብሪካዎች ፡ ወይም ፡ ወኪሎቻቸው ፡ በሀገር ፡ ውስጥ ፡ የሚሠሩትን ፡ ዕቃዎች ፡ በጠቅላላው ፡ ወይም ፡ በጅምላ ፡ ሲሸጡ ።”

በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አስተያየት ፡ የአንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ (ለ) ድንጋጌዎች ፡ ግልጽ ፡ ናቸው ። አንድ ፡ ባለ ፡ ፋብሪካ ፡ አራሱ ፡ የሠራውን ፡ ሸቀጥ ፡ በጅምላ ፡ ለነጋዴዎች ፡ ሲሸጥ ፡ ከታክሱ ፡ ነጻ ፡ ነው ። እኒህ ፡ ነጋዴዎች ፡ ከባለ ፡ ፋብሪካው ፡ የገዙትን ፡ ጆንያ ፡ ለሌሎች ፡ ነጋዴዎች ፡ የሸጡት ፡ እንዳለ ፡ ወይም ፡ ሸቀጥ ፡ ከትተውበትም ፡ ቢሆን ፡ ይህ ፡ ምንም ፡ ልዩነት ፡ አይፈጥርም ። አንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ (ለ) ልዩነትን ፡ ስላልፈጠረ ፡ ልዩነት ፡ ማድረግ ፡ አይቻልም ። ነጋዴው ፡ በፋብሪካ ፡ የተዘጋጀውን ፡ ሸቀጥ ፡ (በዚህ ፡ ነገር ፡ ጆንያው ፡ መሆኑ ፡ ነው) ፡ ለሌላ ፡ ነጋዴ ፡ ሸቀጥ ፡ መክተቻ ፡ አድርጎ ፡ ሲሸጠው ፡ የሽያጭ ፡ ገቢው ፡ ታክስ ፡ የሚከፈለው ፡ በዚህ ፡ ተተክቶ ፡ በሚሸጠው ፡ ሸቀጥላይ ፡ መሆኑንና ፡ ተከትቶ ፡ የሚሸጠውም ፡ ሸቀጥ ፡ የሽያጭ ፡ ዋጋ ፡ የጆንያውንም ፡ ዋጋ ፡ ጠቅልሎ ፡ የሚይዝ ፡ መሆኑን ፡ አለመዘንጋት ፡ ነው ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢሆን ፡ ግን ፡ ባለ ፡ ፋብሪካው ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ የጠቀስነውን ፡ ደንብ ፡ የአንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ ድንጋጌዎች ፡ መፈጸም ፡ እንዳለበት ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሳ ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤ ፡ ጥር ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የሰጠውን ፡ ትእዛዝ ፡ ሽረን ፡ ይግባኝን ፡ ተቀብለንዋል ።

ይህ ፡ ነገር ፡ በትራንዛክሽን ፡ አዋጅ ፡ ምክንያት ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ራት ፡ የቀረበ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ኪግራ ፡ ይከፈል ፡ ብለን ፡ አላዘዝንም ።

HIGH COURT
Commercial Div. No. 1

Justices:

JUNE 3, 1965

Doctor William Buhagiar
Ato Abebe Awgitchew
Ato Mesfin Berhe

NICOLA PAPPASINOS v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT

Civil Appeal No. 403/58

Taxation — Turnover Tax — Exemption of wholesale sales — Proc. No. 205 of 1963.

On appeal from a decision of the Tax Appeal Commission holding that the appellant, a manufacturer of a sacks, is required to pay a turnover tax on his sales to dealers in coffee, salt and sugar, such sales not qualifying for the exemption on given to wholesale sales by a manufacturer.

Held: Decision reversed.

Held: Decision reversed.

1. The sale of sacks to dealers in coffee, salt and sugar are "wholesale sales" within the meaning of Article 18(b) of the Transaction Taxes Proclamation, Proc. No. 205 of 1963, and therefore are exempt from the turnover tax where they are made by the local manufacturer of the sacks.

2. Where a merchant sells goods in a container, the turnover tax is payable on the total value of the goods plus the container.

This is an appeal against an order given on Ter 4, 1958 E.C. by the Tax Appeal Commission in a matter relating to Turnover Tax. The matter in issue is whether the manufacturer of sacks is exempted or not from the payment of turnover tax when he sells the sacks to coffee, sugar and salt merchants. The Tax Appeal Commission held that he was not.

The ground of appeal is that the Tax Appeal Commission was wrong in the interpretation it gave to Art. 18(b) of the Transaction Taxes Proclamation (Proclamation No. 205 published in *Negarit Gazeta* No. 18 of the 22nd Year).

The facts are not in dispute; the appellant is a manufacturer of sacks in Ethiopia and he has sold sacks to merchants who deal in coffee, salt and sugar. The Tax Appeal Commission held that if the manufacturer of sacks sells the sacks to other dealers in sacks then he is exempt from tax if he complies with the provisions of Art. 17 of the Transaction Taxes Regulations (published as Legal Notice No. 282 in *Negarit Gazeta* No. 8 of the 23rd Year); but he is not exempt from tax if the sale is to coffee, sugar and salt merchants.

The law to be considered is contained in Art. 18 of the aforesaid Proclamation which is as follows:

"18. The following sales shall be exempted from the payment of Turnover Tax:

- (a) sales of goods imported, if such sales have been made by traders who imported the goods or by their commission agents; provided, however, that this exemption shall be limited only to wholesale operations, that is to sales made to other traders, but not to consumers;

- (b) sales of goods manufactured locally if made by manufacturers who manufactured the goods or by their commission agents; provided, however, that this exemption shall also be limited to wholesale sales only.”

In the opinion of this Court the provisions of Art. 18(b) are quite clear; there is exemption from tax when a manufacturer sells the goods manufactured by him by wholesale sales to other traders; whether these other traders sell the manufactured goods to others by themselves or as containers for other merchandise makes no difference; Art. 18(b) makes no difference and therefore no distinction can be made. It may be mentioned that when the trader sells the manufactured goods (in this case sacks) as containers for other merchandise the turnover tax is payable on the value of the merchandise which by them includes the value of the sacks. The manufacturer is, of course, always liable to comply with the provisions of Art. 17 of the above mentioned Regulations.

For the above reasons the Order of the Tax Appeal Commission of Ter 4, 1958 E.C. is reversed and the appeal is allowed.

As this is a new point which has not arisen before the Court under the Transaction Taxes Proclamation, there shall be no order for costs.

የከፍተኛው ፍርድ ሴት ፤

አንደኛ ፡ ግጥም ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፡

ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጂያር ፤

አቶ ፡ አበበ ፡ አውግቸው ፤

አቶ ፡ ታደሰ ፡ መንግሻ ።

የሞዝቮልድ ፡ ኩባንያ ፡ ከሳሽ ፤ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ሴት ፡ ተከሳሽ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፩/፳፻፩ ፡ ዓ ፡ ም ።

ግብር ፡— የገቢ ፡ ግብር ፡— ለገቢ ፡ ግብር ፡ አወሳሰን ፡ የአንድ ፡ “ድርጅት” ፡ ትርጓሜ ፡— ከገቢ ፡ ግብር ፡ ሊቀነስ ፡ የሚችል ፡ ወጭ ፡— ሌሎች ፡ ታክሶች ፡ ስለሚቀነሱበት ።

የአስተዳደር ፡ ሕግ — በአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ሴት ፡ የተሰጡ ፡ ውሳኔዎችን ፡ በፍርድ ፡ ሴት ፡ እንደገና ፡ ስለማየት ።

የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ያመት ፡ የገቢ ፡ ግብር ፡ ሲወሰን ፡ ፩ኛ/ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ኩባንያና ፡ ከሱም ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ ያለው ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ኩባንያ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ኩባንያ ፡ እንዲቆጠሩ ፤ ፪ኛ/ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የከፈለው ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ እና ፤ ፫ኛ/ ከፍያለሁ ፡ የሚለው ፡ ወለድ ፡ እንዲቆይቅንሰላት ፡ ሲል ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤ ፡ የወሰነውን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ፍርድ ፤ የመጀመሪያው ፡ ውሳኔ ፡ ተገልጠ። ሁሉ። ውሳኔዎች ፡ ጸድቀዋል ።

፩/ በግጥም ፡ ሕግ ፡ ስር ፡ ተለያይተው ፡ የተቋቋሙ ፡ ኩባንያዎች ፡ በገቢ ፡ ግብር ፡ አወሳሰን ፡ ጊዜ ፡ የተለያዩ ፡ እካሎች ፡ ሆነው ፡ መቆጠር ፡ አለባቸው ።

፪/ ከይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ ውሳኔ ፡ ይግባኝ ፡ ሲቀርብ ፡ ፍርድ ፡ ሴት ፡ ሊሰማ ፡ የሚችለው ፡ ሕግ ፡ ነክ ፡ ከርከርን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ አይደለም ።

፫/ ለአለፉት ፡ ሦስት ፡ ዓመታት ፡ የተከፈለ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ ያመት ፡ የገቢ ፡ ግብር ፡ ሲወሰን ፡ መቀነስ ፡ የሚገባው ፡ ወጭ ፡ አይደለም ፤ ምክንያቱም ፡ ገቢ ፡ ለግብገኝነት ፡ ብቻ ፡ በተለይ ፡ የተደረገ ፡ ወጪ ፡ ስላልሆነ ፡ እና ፡ ይህም ፡ ታክስ ፡ በየወሩ ፡ የሚከፈል ፡ ስለሆነ ፡ ግብር ፡ ክፍዩ ፡ በጊዜ ፡ ሳይከፍል ፡ በመቅረቱ ፡ እንዳይጠቀም ፡ ነው ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ሴት ፡ በሞዝቮልድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ ፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ከእዚያ ጀምሮ ፡ የተሰጠ ፡ ግስታወሻ ።

፩/ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ ደንብ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቅጥር ፡ ፱ ፡ እና ፡ አሁን ፡ በወጣው ፡ ደንብ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቅጥር ፡ ፳ ፡ (የሕግ ፡ ክፍል ፡ ግስታወሪያ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፩/፳፻፶፱ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፳፻፶፯ ፡ ዓመት ፡ ቅጥር ፡ ፩) ፡ ተመሳሳይ ፡ ናቸው ።

፪/ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ ደንብ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቅጥር ፡ ፳(ረ) ፡ እና ፡ አሁን ፡ በወጣው ፡ አላይ ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ግስታወሪያ ፡ ቅጥር ፡ አንድ ፡ በተጠቀሰው ፡ ደንብ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቅጥር ፡ ፲፮(ለ) ፡ ተመሳሳይ ፡ ናቸው ።

፫/ ስለገቢ ፡ ግብር ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ ቅጥር ፡ ፲፮ ፡ ከግጥም ፡ ገቢ ፡ ላይ ፡ «በተለይ ፡ ለዚህ ፡ ሥራ ፡ ሲባል ፡ የተደረገው ፡ ወጪ ፡ ሁሉ» ፡ ተቀናሽ ፡ እንዲሆን ፡ ይፈቅዳል ።

ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ የይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባዔ ፡ በከፊል ፡ በመስከረም ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እና ፡ በከፊልም ፡ ግንቦት ፡ ፳፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ ሲሆን ፡ የይግባኙ ፡ ሁኔታ ፡ በምስት ፡ ነጥብ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ሆኖ ፡ ዝርዝሩ ፡ የሚከተለው ፡ ነው ።

(ሀ) የሞዝቮልድ ፡ ኩባንያና ፡ የሞዝቮልድ ፡ የእንጨት ፡ ሥራ ፡ ስለ ፡ ሀገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ ሁለት ፡ የተለያዩ ፡ አቋም ፡ ስላላቸው ፡ ክፍሎች ፡ ጉባዔው ፡ የሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ ትክክል ፡ ቢሆንም ፡

(ለ) የነጋዴው ፡ መዝገብ ፡ የብድር ፡ ወለድ ፡ አድርጎ ፡ የሚያሳየውን ፡ የኢት/ብር ፡ ፺፮ሺህ፺፻፴ ፡ ጉባኤው ፡ ባለመቀበሉ ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ ትክክለኛ ፡ አይሆንም ።

(ሐ) ለ፲፱፻፶፩ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ እና ፡ ላ፲፱፻፶፫ ፡ ለትራንዛክሺን ፡ ታክስ ፡ መክፈል ፡ የሚገባውንና ፡ በ፲፱፻፶፬ ፡ የተከፈለውን ፡ የኢት/ብር ፡ ፶፮ሺህ፳፻፶፬ ፡ ባለመቀበል ፡ ስለመወሰኑ ፡ ጉባኤው ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ ትክክለኛ ፡ አይሆንም ።

ከሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ የመልስ ፡ ሰጭው ፡ ክርክር ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ የሞዝቮልድ ፡ የእንጨት ፡ ሥራ ፡ በተለየ ፡ ስም ፡ በተመዘገቡበት ፡ ዓይነተኛ ፡ ምክንያት ፡ የግብር ፡ ክፍያን ፡ ለማስወገድ ፡ እንጂ ፡ በመሠረቱ ፡ አንድ ፡ ጥቅምና ፡ የዚያው ፡ ባለአክሲዮን ፡ ንብረት ፡ ናቸው ፡ ሲል ፡ ላቀረበው ፡ መግት ፡ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ጠበቃ ፡ ሁለቱ ፡ ክፍሎች ፡ የተለያዩ ፡ ኩባንያዎች ፡ ስለሆኑ ፡ ግብሩ ፡ መመደብ ፡ የሚኖርበት ፡ በተለይ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ተከራክሯል ።

ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ኩባንያና ፡ የሞዝቮልድ ፡ የእንጨት ፡ ሥራ ፡ ግብር ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለመመዘገባቸው ፡ የሚያከራክር ፡ ነገር ፡ የለም ። በንግድ ፡ ሕግም ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማ ፡ እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ የተለያዩ ፡ አካሎች ፡ ናቸው ። ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ አዋጅ ፡ ቀ ፡ ፻፸፯ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቀ ፡ ፲፫ ፡ ፳ኛ ፡ ዓመት ፡ ስለግብር ፡ ከፋዮች ፡ ሁኔታ ፡ ግብሩን ፡ በሚቀበልበት ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ልዩነት ፡ አያደርግም ። ሆኖም ፡ ስለሁለት ፡ አካሎች ፡ ሌላ ፡ ድንጋጌ ፡ ቢኖረውም ፡ ድንጋጌው ፡ የሚመለከተው ፡ አንዱ ፡ ባንደኛው ፡ የገንዘብ ፡ ውጭ ፡ ሲተዳደር ፡ ወይም ፡ ሁለቱ ፡ ክፍል ፡ አንድ ፡ አክሲዮን ፡ ያላቸው ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ያሁኖቹን ፡ ኩባንያዎች ፡ የመሳሰሉት ፡ በተለይ ፡ መቀረጥ ፡ አለባቸው ።

በሕጉ ፡ ዓላማና ፡ መንፈስ ፡ ሲኬድ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከግብር ፡ ክፍያ ፡ በመሸሽ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የሚያስኝ ፡ ነገር ፡ የለም ። ስለ ፡ ትክክለኛው ፡ ሁኔታ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በእሁኑ ፡ ጉዳይ ፡ ስለሕጉ ፡ ትርጓሜ ፡ አንድ ፡ የተሸፈነ ፡ ነገር ፡ አለ ፡ ለማለት ፡ የሚያስችለው ፡ ስለ ፡ ግብሩ ፡ አከፋፈል ፡ የምደባውን ፡ ማጠቃለያ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ ነጥብ ፡ ደግሞ ፡ የኢት/ብር ፡ \$ ፺፮ሺህ፺፻፴ ፡ ብር ፡ ብድር ፡ ስለ ፡ ተባለውና ፡ ጉባኤው ፡ ስላልፈቀደሉት ፡ ገንዘብ ፡ ነው ። የታሪኩን ፡ ዝርዝር ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የመለከተ ፡ ቢሆንም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ለፍ/ቤት ፡ የቀረበ ፡ ነገር ፡ ካለመኖሩም ፡ በስተቀር ፡ የጉባኤው ፡ ውሳኔ ፡ የተመሠረተው ፡ ስለ ፡ ቀረጥ ፡ ግብር ፡ አዋጅ ፡ በ፲፯ ፡ አንቀጽ ፡ ላይ ፡ ሲሆን ፡ ለዋጋውና ፡ ስለ ፡ ቅናሹም ፡ ምክንያት ፡ የሚያስረዳ ፡ ጉዳዩ ፡ በውሳኔው ፡ ላይ ፡ ያልተጠቀሰ ፡ በመሆኑ ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ በኩል ፡ ለጉባኤው ፡ የቀረበው ፡ ክርክር ፡ ይህ ፡ ቢሆንም ፡ ጉባኤው ፡ ውሳኔውን ፡ በዚህ ፡ ክርክር ፡ ላይ ፡ አልመሠረተም ።

ይግባኝ ፣ ባይ ፣ በይግባኝ ፣ ማመልከቻ ፣ እንደገለጸው ፣ ለብድሩ ፣ ምንም ፣ ምስትና ፣ ያልተሰጠና ፣ የተከፈለም ፣ ወለድ ፣ አሰመኛሩን ፣ ቢገልጽም ፣ በዚያን ፣ ጊዜ ፣ ስለነበረው ፣ አቋም ፣ ትችት ፣ ለመስጠት ፣ ለፍ/ቤት ፣ የቀረበ ፣ ማሰረጃ ፣ የሰም =

ጉባኤውም ፣ ይህን ፣ ነጥብ ፣ እንደጥቅም ፣ አድርጎ ፣ የቆጠረው ፣ በመሆኑ ፣ ግልጽ ፣ የሆነ ፣ ምንት ፣ ስለሆነ ፣ ይህ ፣ ፍ/ቤት ፣ ጣልቃ ፣ ሊገባ ፣ አይችልም = ከዚህም ፣ ሌላ ፣ ይህን ፣ ገንዘብ ፣ ውድቅ ፣ ለማድረግ ፣ ጉባኤው ፣ በአዋጁ ፣ በ፲፯ኛው ፣ አንቀጽ ፣ ላይ ፣ ስለመሠረተው ፣ ውጣኔ ፣ ይህ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ በሕግ ፣ በኩል ፣ ስሕተት ፣ አላገኘበትም =

ሰባተኛው ፣ ነጥብ ፣ ደግሞ ፣ ለ፲፱፻፶፩ ፣ ፲፱፻፶፪/እና ፣ ፲፱፻፶፫ ፣ ሊከፈል ፣ የሚገባው ፣ የትራንዛክሺን ፣ ታክስ ፣ በ፲፱፻፶፬ ፣ ስለ ፣ መክፈሉ ፣ ሲሆን ፣ የይግባኝ ፣ ለሚ ፣ ኮሚቴ ፣ ይህ ፣ ገንዘብ ፣ ከሕዝብ ፣ የተሰበሰበ ፣ ስለሆነ ፣ ከግብር ፣ ሊቀነስ ፣ የማይቻልና ፣ በተጨማሪም ፣ ለሐገር ፣ ውስጥ ፣ ገቢ ፣ በወጣው ፣ ደንብ ፣ በ፲፯ኛው ፣ አንቀጽ ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ቍ. ፯ ፣ ፲፯ኛው ፣ ዓመት ፣ መሠረት ፣ በአንደኛው ፣ የሥራ ፣ ጊዜ ፣ የደረሰ ፣ ኪሣራ ፣ ለተከታዩ ፣ የሥራ ፣ ጊዜ ፣ ሊተላለፍ ፣ አይችልም ፣ በማለት ፣ ነው = ይግባኝ ፣ ባዩም ፣ የዚህ ፣ ድንጋጌ ፣ አንቀጽ ፣ የሚያገለግለው ፣ ለትራንዛክሺን ፣ ታክስ ፣ ሳይሆን ፣ ያንዱን ፣ ዓመት ፣ የሂሳብ ፣ ኪሣራ ፣ ለተከታዩ ፣ ዓመት ፣ ለማዛወር ፣ በሚሞክርበት ፣ ጊዜ ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ ከመክራከሩም ፣ በላይ ፣ ያልተፈቀደለትን ፣ ግብር ፣ የአገር ፣ ውስጥ ፣ ገቢ ፣ አመልክቷል ፣ ሲል ፣ ተከራክሯል = በዚህ ፣ ደንብ ፣ አንቀጽ ፣ ፳፪/ ተመልክት = ለዚህ ፣ ክርክር ፣ መልስ ፣ ሰጭው ፣ በሰጠው ፣ መልስ ፣ የተባለው ፣ አንቀጽ ፣ አጠቃላይ ፣ እንደመሆኑ ፣ መጠን ፣ ማንኛውም ፣ ግብር ፣ ማለት ፣ አክሲዮን ፣ ትራንዛክሺንን ፣ የአገር ፣ ውስጥ ፣ ገቢን ፣ ግብርና ፣ ይህን ፣ የመሳሰሉትን ፣ ይጠቀሳሉ ፣ ሲል ፣ ተከራክሯል =

ከዚህ ፣ ላይ ፣ መጠቀስ ፣ የሚያስፈልገው ፣ አንቀጽ ፣ ረ/ ለይቶ ፣ የሚናገር ፣ ይኸውም ፣ በድንጋጌ ፣ ቍ. ፲፱ ፣ መሠረት ፣ ስለአገር ፣ ውስጥ ፣ ገቢ ፣ ግብር ፣ ወይም ፣ መቀመጫ ፣ ሲሆን ፣ በሌላ ፣ በኩል ፣ ደግሞ ፣ ድንጋጌው ፣ ሳይሆን ፣ እንደሚያወሳው ፣ ያኛው ፣ አንቀጽ ፣ የሚናገረው ፣ ገቢ ፣ ለማስገኘት ፣ ሳይሆን ፣ ለሌላ ፣ ለማናቸውም ፣ ጉዳይ ፣ ወጭ ፣ የተደረገ ፣ ግን ፣ ግብር ፣ ከሚከፈልበት ፣ ገቢ ፣ ላይ ፣ ሊቀነስ ፣ አይችልም ፣ ስለሚል ፣ አሁን ፣ በቀረበልንም ፣ ክርክር ፣ ቢሆን ፣ ይህ ፣ የኢት/ብር \$ ፳፮ሺህ፳፻፵፬ ፣ ተቀናሽ ፣ ሲሆን ፣ የማይችልበት ፣ ምክንያት ፣ በሐገር ፣ ውስጥ ፣ ስለሚሠሩ ፣ ዕቃዎች ፣ በወጣው ፣ የተሻሻለ ፣ ድንጋጌ ፣ በአንቀጽ ፣ ቍ. ፳፭ ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ቍ. ፲፬ ፣ ፲፯ኛው ፣ ዓመት ፣ መሠረት ፣ በአገር ፣ ውስጥ ፣ በሚሠሩት ፣ ዕቃዎች ፣ ላይ ፣ የሚከፈለው ፣ ታክስ ፣ ከአንዳንዱ ፣ ወር ፣ መጨረሻ ፣ አንስቶ ፣ በሠላሳ ፣ ቀን ፣ ውስጥ ፣ መክፈል ፣ አለበት ፣ የሚል ፣ ሲሆን ፣ ይግባኝ ፣ ባዩ ፣ የሰብቱን ፣ ዓመት ፣ ውዝፍ ፣ ግብር ፣ የከፈለው ፣ በ፲፱፻፶፬ ፣ ዓ ፣ ም ፣ መሆኑ ፣ ሲታወቅ ፣ በግል ፣ ጥፋት ፣ ተጠቃሚ ፣ ሲሆን ፣ አይችልም =

ከዚህ ፣ በላይ ፣ በተዘረዘረው ፣ ምክንያት ፣ ፍርድ ፣ ቤቱ ፣ ይግባኙን ፣ የሚፈቅደው ፣ በመጀመሪያው ፣ ነጥብ ፣ ለተጠቀሰው ፣ የሞዝቮልድ ፣ ኩባንያና ፣ የሞዝቦልድ ፣ የአንጨት ፣ ሥራ ፣ ማሕበር ፣ ስለሚለው ፣ ሁለት ፣ አካል ፣ የተለያየ ፣ ምደባ ፣ እንዲደረግ ፣ ብቻ ፣ ሲሆን ፣ የቀረውን ፣ በይግባኝ ፣ ባዩ ፣ በኩል ፣ የቀረበውን ፣ ክስ ፣ አልተቀበልንውም = ኪሣራ ፣ ይቻቻሉ ፣ ብለን ፣ ፈርደናል =

HIGH COURT
Commercial Div. No. 1

Judges:

FEBRUARY 20, 1967

Doctor William Buhagiar
Ato Abebe Awgitchew
Ato Tadesse Mengesha

MOSVOLD (ETHIOPIA) LTD. v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT

Civil Case No. 820/58

Taxation -- Income Tax — Definition of entry for income tax purposes.

Taxation — Income tax — Deductions — Deduction of other taxes paid.

Administrative law — Judicial review of administrative decisions.

On appeal from a decision of the Tax Appeal Commission holding that the appellant company and a related company should be treated as a single entity for income tax purposes, disallowing the deduction of interest allegedly paid by the appellant company, and disallowing deduction of transaction taxes paid by the appellant company.

Held: Decision reversed with respect to the first point and affirmed with respect to the second and third points

1. Companies organized separately under the Commercial Code must be treated as separate entities for income tax purposes.

2. On appeal from the Tax Appeal Commission, a court may consider only questions of law and may not consider questions of fact.

3. A payment of transaction taxes for the preceding three years is not a deductible expense for income tax purposes, on the grounds that it is not an expenses wholly and exclusively incurred for the purpose of producing income and that the transaction tax is payable monthly and the taxpayer may not take advantage of his failure to pay the tax on time.*

This is an appeal against a decision given by the Tax Appeal Commission partly on Maskaram 12, 1958 and partly on Ginbot 24, 1958, E.C.

The appeal concerns three points, namely:

- (a) whether the Tax Appeal Commission was correct in law in clubbing the income of Mosvold Company (Ethiopia) Ltd. and of Mosvold Wood works Ltd. which are two separate and distinct entities for income tax purposes;
- (b) whether the Tax Appeal Commission was correct in law in disallowing an item of E\$97,630 being interest of a loan which is shown in the books of the appellant company; and

* Ed. note: Article 9 of the 1958 (G.C.) regulations corresponds to Article 20 of the present regulations, L. Not. No. 258, 1962, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 1.

Article 8(f) of the 1958 (G.C.) regulations corresponds to Article 17(b)(iv) of the present regulations, cited above.

Article 17 of the Income Tax Proclamation allows the deduction from business income of "all expenses wholly and exclusively incurred for the purpose of carrying on such business."

- (c) whether the Tax Appeal Commission was correct in law in disallowing an item of E\$86,544 being Federal Transaction Tax relating to 1951, 1952, and 1953 E.C. which was paid in 1954, E.C.

On the first point, the argument of the respondent is the appellant company and the Mosvold Woodorks Ltd. were registered under different names for the purpose of avoiding taxation but in fact they are one in interest and work and are owned by the same shareholders. On behalf of the appellant it is submitted that the two companies are different persons and tax should be assessed separately. There is no question that the appellant company and the Mosvold Woodorks Ltd. are two companies registered as such with the Ministry of Commerce and Industry; under the general principles of the Commercial Code these two companies are two different entities or bodies; The Income Tax Proclamation (No. 173.—Negarit Gazeta No. 13 of the 20th Year) defines "taxpayer" as any person or body receiving income and makes no distinction, as there may be in other legislation, between two separate bodies and two bodies one of which is dependent financially on the other or two bodies which have the same shareholders. In default of such distinction two separate bodies like the two companies mentioned above are subject to be taxed separately. In view of the state of the law it cannot be said that the appellant company is evading payment of taxes; the true position is that there is a loophole in the law if it was the intention of the legislator, in a case like the present, to club the income of two bodies for the purpose of assessing tax.

On the second point, the appellant has submitted in detail the history of the alleged loan on which the item of E\$97,630 has been disallowed. The court has nothing before it concerning these points of fact; furthermore the decision of the Tax Appeal Commission was based on the provisions of Art. 17 of the Income Tax Proclamation. Nothing is stated in the decision about the alleged inflation of prices and the consequent reduction of profits, this was submitted as an argument by the Tax Authority before the Commission, but the Commission did not base its decision on such argument. In the memorandum of appeal, the appellant states that no loan was in fact secured and that no interest was ever paid. On these facts, the Court has nothing before it to enable it to say what the position actually was. The Commission found this amount as being interest. This is a question of fact into which this Court cannot intervene. As regards the conclusion arrived at by the Commission in disregarding this item under Art. 17 of the Proclamation, this Court cannot find any error in law.

The third point concerns the transaction tax for the years 1951, 1952 and 1953 E. C. which was paid in 1954 E.C., amounting to E\$86,544. The Tax Appeal Commission held that this amount was not deductible because such tax is collected from the public and furthermore in accordance with Art. 9 of the Income Tax Regulations (Negarit Gazeta No. 7 of the 17th Year) a loss sustained in one accounting period is not transferable to another period. The appellant submits that Art. 9 does not apply to transaction tax but to losses incurred in one accounting year which cannot be transferred to another period; furthermore he submits the only tax which is disallowed is income tax — see Art. 8(f) of the said Regulations. On the other hand, the respondent submits that "tax" in Art. 8(f) is a generic term for all kinds of taxes and as such includes excise, transaction, income etc. On this point it is to be pointed out that Art. 8(f) clearly qualifies the type of tax intended and that is "tax, or penalty or fine under the Decree No. 19" which is the Income Tax Decree. On the other hand, the items mentioned under the second part of

Art. 8 (being items of expenditure which shall not be allowed) are not exclusive; the items therein mentioned are some "among other items." In the opinion of this Court transaction tax should not be allowed for the reasons that it is not an expenditure wholly or exclusively incurred for the purpose of producing income. In the present case the item of E\$86,544 should not be allowed because under Art. 9 of the Federal Transaction Decree (as amended by Decree No. 35 — Negarit Gazeta No. 14 of the 18th Year) the tax is payable monthly within 30 days from the end of each month; the appellant paid the amount for the previous three years in 1954 and he cannot, therefore, take advantage of his own fault.

For the above reasons, the Court allows the appeal only in respect of the first point mentioned above and holds that for purposes of assessment Mosvold Company (Ethiopia) Ltd. and Mosvold Woodwork Ltd. must be considered as two separate bodies. The Court dismisses the appeal on the other points.

የክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

አንደኛ ፡ ንግድ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

ዶክተር ፡ ዊሊያም ፡ ቡሐጂያር ፤

አቶ ፡ አበበ ፡ አውግቸው ፤

አቶ ፡ ዘለቀ ፡ ደስታ ።

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ኢንግራ ፡ ለውጭ ፡ ንግድ ፡ የዩናዝላብ ፡ ባንክ ፡ ተከሳሾች ፤

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ነገር ፡ ቍ ፡ ጅጃጃ/ፃፀ =

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት— የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ — የአንድ ፡ አገር ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሥልጣን ፡ ክፍል ፡ እና ፡ በሥራ ፡ ነገር ፡ ክርክር ፡ ላይ ፡ ስላለው ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ — የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቍጥር ፡ ፻፳ ።

ሰለ ፡ ውል ፡ ግደታዎች ፡ — ዋስትና— ሰለ ፡ ተራ ፡ አንድነት ፡ ስለሆነ ፡ እና ፡ “ስላልተወሰነ” ዋስትና ፡ — የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱፻፱፻ ።

በኢንግራና ፡ በከሳሹ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ አለመስማማት ፡ እስከተወሰነ ፡ ድረስ ፡ ለከሳሹ ፡ ዋስ ፡ የሆነው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በዋስትናው ፡ መሠረት ፡ ለዩናዝላብ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ምንም ፡ ገንዘብ ፡ እንዳይከፍል ፡ በትእዛዝ ፡ ለማሳገድ ፡ የቀረበ ፡ ክስ ።

ውሳኔ I የማገጃው ፡ ትእዛዝ ፡ አልተሰጠም ፤ በተጨማሪም ፡ ከቢህ ፡ በፊት ፡ ለጊዜው ፡ ተሰጥቶ ፡ የነበረው ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡ ተነስቷል ።

፩/ በአንድ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ በሚገኝ ፡ ተከሳሽ ፡ ላይ ፡ ግምቱ ፡ ከጅቢህ ፡ ብር ፡ የሆነ ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡ ክስ ፡ ቢቀርብበት ፡ ጉዳዩን ፡ የሚወስነው ፡ የክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነው ።

፪/ አንድ ፡ ሰው ፡ ላንድ ፡ እዳ ፡ መከፈል ፡ ያልተወሰነ ፡ ዋስትና ፡ ሲሰጥ ፡ ዋስትናው ፡ እንደ ፡ ዋና ፡ ግደታ ፡ ተቆጥሮ ፡ በባለገንዘቡ ፡ በባለእዳው ፡ መካከል ፡ አለመስማማት ፡ ቢፈጠርም ፡ ባይፈጠርም ፡ ባለገንዘቡ ፡ እዳውን ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ ተጠይቆ ፡ የመቀበል ፡ መብቱ ፡ አንደተጠበቀ ፡ ነው ።

፫/ አንድ ፡ ሰው ፡ ለአንድ ፡ ባለእዳ ፡ ያልተወሰነ ፡ ዋስትና ፡ የሰጠ ፡ እንደሆነ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቍጥር ፡ ፲፱፻፳፻ ፡ የተመለከተውን ፡ የአንድነት ፡ ዋስትና ፡ እንደሰጠ ፡ ይቆጠራል ።

ከሳሽ ፡ ለፍ/ቤት ፡ ያቀረበው ፡ ልመና ፡ አንደኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ማለት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በቍጥር ፡ ፪፻፲፩ ፡ ለምስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ለዩናዝላብያ ፡ የውጭ ፡ ባንክ ፡ በገባው ፡ ዋስትና ፡ መሠረት ፡ ከሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ከኢንግራ ፡ ጋር ፡ ስለ ፡ ተፈጠረው ፡ አስመግባባት ፡ ጉዳይ ፡ በግልግል ፡ ላይ ፡ ስለሚገኝ ፡ አንደኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ማንኛውንም ፡ ዓይነት ፡ ክፍያ ፡ እንዳያደርግ ፡ እንዲከለከል ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲሰጥ ፡ በተጨማሪም ፡ ከሳሹ ፡

ጊዜአዊ ፡ ማገጃ ፡ እንዲሰጠው ፡ በመሐላ ፡ ቃል ፡ የጠየቀ ፡ በመሆኑ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ የመሐላውን ፡ ቃልና ፡ ሌሎችንም ፡ ሲነደች ፡ ተመልክቶ ፡ ጎዳር ፡ ጽፎ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በዋለው ፡ ችሎት ፡ በከላሹ ፡ ጥያቄ ፡ መሠረት ፡ እንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ለሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ በቀ ፡ ፪፻፲፩ ፡ በገባው ፡ ዋስትና ፡ መሠረት ፡ ከፍ/ቤቱ ፡ ተጨማሪ ፡ ትእዛዝ ፡ ካልደረሰ ፡ በስተቀር ፡ ገንዘብ ፡ እንዳያዛውር ፡ ወይም ፡ እንዳይከፍል ፡ ጊዜአዊ ፡ ማገጃ ፡ ሰዋቷል ።

ተከላሻቹ ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀርቡ ፡ መጥሪያ ፡ ተልኮላቸው ፡ እንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቀርቦ ፡ የመከላከያ ፡ መልሱን ፡ ያቀረበ ፡ ሲሆን ፡ ሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ አልቀረበም ። ሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ግን ፡ አድራሻውን ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ በማድረግ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ቴሌግራም ፡ ልኳል ።

“በቀጥር ፡ ፪፻፲፩ ፡ የተደረገው ፡ ዋስትና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ በዩጉዝላንዲያ ፡ የውጭ ፡ ባንክ ፡ መካከል ፡ የተደረገ ፡ ግንኙነት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በታኅሣሥ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሦስት ፡ ሰዓት ፡ እንድትቀርቡ ፡ ሲባል ፡ በደረሰን ፡ መጥሪያ ፡ መሠረት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በሚገኘው ፡ ንግድ ፡ ችሎት ፡ ለመቅረብ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ሥልጣንም ፡ ሆነ ፡ ያመልካችንን ፡ አቤቱታ ፡ የማንቀበለው ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ለመቅረብ ፡ አንችልም ።” የሚል ፡ ነው ።

በከላሹ ፡ የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተገለጸው ፡ ውሉ ፡ ከመቋረጡ ፡ በፊት ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ ተጠብቆ ፡ ከጎዳር ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ የተባለው ፡ ውልና ፡ ተጨማሪ ፡ ውሎች ፡ በሙሉ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ ተቋርጦ ፡ ነበር ። እንዲሁም ፡ ውሉ ፡ በመቋረጡ ፡ ምክንያት ፡ ኢንግራ ፡ የተባለው ፡ ኩባንያ ፡ ስለሚጠይቀው ፡ ገንዘብ ፡ መጠን ፡ በሁለቱ ፡ ተዋዋሮች ፡ መካከል ፡ ክርክር ፡ ተነሰቶ ፡ ነበር ፡ በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ሁለቱ ፡ ተዋዋሮች ፡ በመካከላቸው ፡ የተነሳውን ፡ ክርክር ፡ በስምምነት ፡ ለመጨረስ ፡ ሲሉ ፡ ንግግር ፡ ጀምረው ፡ ኢንግራ ፡ ስለሚጠይቀው ፡ ሂሳብና ፡ እንደዚሁም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ መልሶ ፡ ስለሚጠይቀው ፡ ሂሳብ ፡ በጽሑፍና ፡ በቃል ፡ መመርመርና ፡ አሳብ ፡ ለአሳብ ፡ መለዋወጥ ፡ ተጀምሮ ፡ ነበር ።

በተባለው ፡ ስምምነት ፡ ስለዚህ ፡ በተደረገው ፡ መጻጻፍ ፡ መሠረት ፡ በሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ ጉዳዩ ፡ በስምምነት ፡ ሳያልቅ ፡ ቢቀር ፡ በግልግል ፡ የሚወሰን ፡ መሆኑን ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ተስማምተው ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ በመስክረም ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ኢንግራ ፡ የራሱን ፡ የግል ፡ ዳኛ ፡ መርጦ ፡ ጉዳዩ ፡ በግልግል ፡ እንዲያልቅ ፡ ለከላሹ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ጥያቄውን ፡ አስተላልፎለት ፡ ነበር ። በጥያቄው ፡ መሠረት ፡ ከሳሹ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ በበኩሉ ፡ የግልግል ፡ ዳኛውን ፡ መርጦ ፡ የኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ደግሞ ፡ ነገሩን ፡ ለማሳጠር ፡ ያለውን ፡ ተጨማሪ ፡ ሃሳብ ፡ እንደገልጥለት ፡ በመጠየቅ ፡ በቀረበለት ፡ ጥያቄ ፡ የሚሰማማ ፡ መሆኑን ፡ ገልጦ ፡ ጥቅምት ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጻፈው ፡ ደብዳቤ ፡ አስታውቆት ፡ ነበር ፡ ይላል ። እንዲሁም ፡ ከሳሹ ፡ በማመልከቻው ፡ ላይ ፡ እንደገለጸው ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተደረገው ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ በበኩሉ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ወራሽ ፡ የሆነው ፡ የቀድሞው ፡ ባንክ ፡ ስለ ፡ ገንዘቡ ፡ አከፋፈል ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡

ዓ : ም : በተጻፈው : ደብዳቤ : ቀጥሎ : ፪፻፲፩ : የሆነውን : የዋስትና : ውል : የኢትዮጵያ : ባንክ : ለዩፎንዳሽን : የውጭ : ባንክ : ዋስ : አድርጎ : ነበር ።

ስምምነቱ : የተፈረመው : እ : ኤ : አ : ጥር : ፩ : ቀን : ፲፱፻፷፰ : ዓ : ም : ሲሆን : የኢንግራ : ኩባንያ : በጠየቀው : መሠረት : በኢትዮጵያ : የሲሚንቶ : ፋብሪካና : በኢንግራ : ኩባንያ : መካከል : ያለው : ክርክር : በግልግል : ላይ : እንዳለ : ገዳር : ፲፯ : ቀን : ፲፱፻፶፱ : ዓ : ም : ወይም : በዚህ : ስምን : የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : በሰጠው : ዋስትና : መሠረት : ሦስተኛው : ተከላሽ : ላንደኛው : የአሜሪካን : ብር : ፩፻፲፱ : ፲፱፻፶፯ : ፳፬ : ብር : ከ፵፯ : ላንቲም : እንዲከፍለው : ጠይቋል።

ከላሽ : ባቀረበው : ክርክር : ግልግሎት : እስከ : አለቀበት : ድረስ : ለኢንግራ : ኩባንያ : የሚከፈል : ገንዘብ : ካለመኖሩም : በስተቀር : የግልግሎት : ሁኔታ : ፍጻሜ : ከማግኘቱ : በፊት : በቀጥሎ : ፪፻፲፩ : የተፈረመው : ውል : ጊዜው : ገና : ያልበሰለ : እንደ : መሆኑ : መጠን : የግልግሎት : ዳኝነት : ውጤት : ከማግኘቱ : በፊት : የስምምነቱ : ግዳጅ : ተፈጻሚነት : አይኖረውም : ሦስተኛው : ተከላሽ : ላንደኛው : ተከላሽ : ክፍያ : ያደረገ : ከሆነ : የግልግል : ዳኝነቱ : ውሳኔ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : እንዲፈጸም : ካልተደረገ : በስተቀር : የከላሽን : መብት : ለመጠበቅ : መድሀን : ሊኖረው : አይችልም ።

በዚህ : ምክንያት : ከላይ : እንደ : ተጠቀሰው : ከላሹ : በክሱ : ማመልከቻ : ማገጃ : እንዲሰጠው : ጠይቋል ።

ታኅሣሥ : ፫ : ቀን : ፲፱፻፶፱ : ዓ : ም : አንደኛው : ተከላሽ : በሰጠው : የመከላከያ : መልስ : አንደኛው : ተከላሽ : ሚያዝያ : ፲፯ : ቀን : ፲፱፻፷፰ : ዓ : ም : ስለ : ተፈረመው : የሽያጭ : ውል : ከከፋይ : ሳይሆን : ዕቃዎቹን : ከመርከብ : ላይ : ለመቀበል : የሚያስችሉትን : የመርከብ : ሰነዶች : ለመቀበል : የማያክራክር : ዋስትና : የገባ : በመሆኑ : የተሰጠው : ጊዜአዊ : ማገጃ : እንዲነሳ : ሲል : ተቃውሟል ።

ከዚህም : ሌላ : ይህ : ዋስትና : የሁለተኛው : ተከላሹ : ግዴታ : ካለመሆኑም : በስተቀር : ለሁለተኛው : ተከላሽ : የሚከፈል : ገንዘብ : ስለሌለ : ሊታገድ : የሚችል : የሁለተኛው : ተከላሽ : ጥቅም : ወይም : ወለድ : የሌለበት : በመሆኑ : በቀጥሎ : ፪፻፲፩ : በተሰጠው : የማያክራክር : ዋስትና : መሠረት : ግዴታው : የሚመለከተው : ሦስተኛውን : ተከላሽ : ነው ።

ከተከራካሪዎቹ : ወገኖች : የቀረቡት : ሰነዶች : እንደሚያስረዱት : በግንቦት : ፮ : ቀን : ፲፱፻፶፱ : ዓ : ም : በዩፎንዳሽን : ሕዝብ : ሪፑብሊክና : በኢትዮጵያ : ን : ነ : መ : መካከል : በቤልግራድ : ከተማ : አንድ : የብድር : ውል : የተደረገ : መሆኑን : ያስገነዝባሉ ።

ብድሩ : የሚመለከተው : ካፒታሎንና : ዕቃዎቹን : በዱቤ : ለማስረከብ : ሲሆን : ስምምነቱን : ለማጠንከር : በዩፎንዳሽን : የውጭ : ሀገር : ንግድ : ባንክ : ቤልግራድ : በሚገኘውና : በአዲስ : አበባ : ከተማ : በሚገኘው : የኢትዮጵያ : ባንክ : መካከል : ሚያዝያ : ፲፱ : ቀን : ፲፱፻፷፰ : ዓ : ም : ቴክኒኩንና : ገንዘቡን : ስለሚመለከት : ጉዳይ : በአ : አ : ከተማ : ስምምነት : ተደርጓል ።

በክራዲቱ : ውል : መሠረት : አዲስ : አበባ : የሚገኘው : የኢትዮጵያ : መንግሥት : ባንክ : ቤልግራድ : ለሚገኘው : ለዩፎንዳሽን : የውጭ : ሀገር : ንግድ : ባንክ : (ፎር : ፎራን : ትሬድ) : የኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት :

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ወይም ፡ ምክትል ፡ ሚኒስቴር ፡ የተሰማሙበትን ፡ ሥራ ፡
 (ትራንዛክሺን) ፡ ያስታውቃል ። ይህም ፡ ሲሆን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ “ገዢ” እየተ
 ባለ ፡ የሚጠራውን ፡ የተፈቀደለትን ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ (ሺያዊ ፡ እየተባለ ፡ የሚጠ
 ራውን) ፡ በዩጉዛላቭ ፡ ኤኮኖሚ ፡ ድርጅት ፡ ስም ፡ መገለጽ ፡ ያለበት ፡ ሲሆን ፡
 ተለይቶ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ሥራና ፡ እንዲሁም ፡ ለዚህ ፡ ሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ በተጻ
 ፈው ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡ ገንዘብ ፡ ለመስጠት ፡ የሚችል ፡ መሆኑን ፡ ቤልግራድ ፡
 የሚገኘው ፡ የዩጉዛላቭ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ለሚገ
 ኘው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ ያስታውቃል ፡ ይላል ፡ በዚህ ፡ ውል ፡
 በ፪ኛው ፡ አንቀጽ ፡ እንደ ፡ ተመለከተውም ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ የሚገኘው ፡ የኢትዮ
 ጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ በገዥውና ፡ በሺያዊ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ መሠረት ፡
 መክፈል ፡ የሚገባውን ፡ ገንዘብ ፡ ሁሉ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ክርክር ፡ ለመክፈል ፡
 ለያንዳንዱ ፡ ስምምነት ፡ ዋስትና ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ የስምምነቱ ፡ ሁኔታው ፡
 አንቀጽ ፡ በዕቃው ፡ አረካከብ ፡ ጊዜ ፡ ያሠራሩ ፡ ደንብ ፡ የሚጠበቅ ፡ ለመሆኑ ፡
 ይገልጻል ።

እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በከላሹና ፡ በኢንግራ ፡
 መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ የሚመለከተው ፡ ሥራ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡
 ባንክ ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ያደረገውን ፡ ስምም
 ኑት ፡ ሲሆን ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ ስላንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ጥቅም ፡
 ወራሽ ፡ የሆነው ፡ በማያከራክረው ፡ ቀ ፡ ፪፻፲፩ ፡ ዋስትና ፡ የሚከተለው ፡ ቃል ፡
 የሠፈረበትን ፡ ደብዳቤ ፡ ጽፏል ።

“በናንተና ፡ በኛ ፡ ባንክ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ስምምነት ፡ ባንደኛው ፡ አን
 ቀጽ ፡ መሠረትና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ን ፡ ነ ፡ መ ፡ የንግድና ፡ ኢንዱስትሪ ፡ ሚኒስቴ
 ርና ፡ በላግራብ ፡ ኢንግራ ፡ አሰሰዩትድ ፡ ማኒፋክቸሪርስ ፡ ኦፍ ፡ ፓወር ፡ ኤንድ ፡
 ኢንዱስትሪያል ፡ ፕላንት ፡ መካከል ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷ ፡
 ዓ ፡ ም ፡ በተፈረመው ፡ የግዢ ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ማኅ
 ሰር ፡ ያደረገውን ፡ ጥያቄ ፡ በመከተል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ማኅሰር ፡ ለሲ
 ሚንቶ ፡ ፋብሪካ ፡ ማቋቋሚያ ፡ ከኢንግራ ፡ ላይ ፡ ስለሚገዛቸው ፡ የፋብሪካ ፡ መኪ
 ናዎች ፡ መሣሪያዎች ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ሚሊዮን ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ሃያ ፡ አራት ፡
 ሺህ ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ስድስት ፡ የአሚሪካን ፡ ብር ፡ ድረስና ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ወለ
 ዱን ፡ የኢንፎራንሰንና ፡ የማንገገገውን ፡ ወጭ ፡ በተጨማሪ ፡ ለመክፈል ፡ የማያ
 ከራክር ፡ ዋስትናችንን ፡ ሰጥተንዎታል ።

የፋብሪካውን ፡ መኪናዎች ፡ ከመርከብ ፡ ላይ ፡ ለመረከብ ፡ የሚያስችሉት ፡
 ሰነዶች ፡ ሁሉ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ የኢንዱስት
 ሪና ፡ የንግድ ፡ ብድር ፡ ክፍል ፡ መላክ ፡ አለባቸው” የሚል ፡ ሲሆን ፡ በዚህም ፡
 ዋስትና ፡ መሠረት ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ጥር ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ግድም ፡
 አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ከሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የገንዘብ ፡ ክፍያ ፡ ጥያቄ ፡ በሚከ
 ተለው ፡ አኳኋን ፡ ደርሶታል ።

“የአሚሪካ ፡ ብር ፡ ፩ ሚሊዮን ፡ ፻፳፬ሺህ ፡ ፬፻፳ ፡ ከነወለዱ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡
 ውለታ ፡ በዋስትና ፡ ውል ፡ ለመክፈል ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ባንክ ፡ ለኢት
 ዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ዋስ ፡ የሆነበትን ፡ ውል ፡ እናሳስባለን ።

“የመጨረሻው ፡ የፋብሪካ ፡ መሣሪያ ፡ የተላከው ፡ የካቲት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡
 ፲፱፻፷፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲሆን ፡ ከተመደበው ፡ ክፍያ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ አንዳችም ፡

ገንዘብ ፡ አልተከፈለንም ። ስለዚህ ፡ በተሰጠው ፡ ዋስትና ፡ መሠረት ፡ ዋጋውን ፡ የኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ ደምር ፡ እንደላከው ፡ ዋናውን ፡ ገንዘብ ፡ ከነወለዱ ፡ በአሜሪካን ፡ ብር ፡ ፩ ፡ ሚሊዮን ፡ ፪፻፵፯ሺህ ፡ ፰፻ ፡ ከ፵፯ ፡ ሳንቲም ፡ በሚያስቸኩል ፡ እንጠይቃለን ።

“ይህ ፡ የጠየቅነው ፡ ገንዘብ ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ከገዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ዓ ፡ ም ፡ በፊት ፡ መክፈል ፡ ስለሚገባው ፡ ወለዱም ፡ የታሰበው ፡ እስከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ መሆኑን ፡ እናስታውቃለን ።

ገንዘቡ ፡ የሚከፈልበትን ፡ ሰነድ ፡ እንጠባበቃለን ።”

ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ከሳሽ ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡ የጠየቀበት ፡ ገንዘብ ፡ ሦስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ እንዲከፈለው ፡ የጠየቀውን ፡ ገንዘብ ፡ ነው ፤ ሦስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ስለላከው ፡ የቴሌግራም ፡ ሙልእክት ፡ ጉዳይ ፡ የሆነ ፡ ቢሆን ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ቀረበው ፡ የማገጃ ፡ ማመልከቻ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ስላለው ፡ ሥልጣን ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ሦስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ከዚህ ፡ ፍ/ቤት ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ የሚገኝ ፡ ቢሆንም ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፰ ፡ መሠረት ፡ ተከሳሾች ፡ የሚኖረው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ውጭ ፡ ሆኖ ፡ መጥሪያ ፡ የሚቀበል ፡ ወኪል ፡ የሌለው ፡ እንደሆነና ፡ ያለበት ፡ አድራሻ ፡ ሲታወቅ ፡ መጥሪያው ፡ በተከሳሹ ፡ ስምና ፡ አድራሻ ፡ ተጽፎ ፡ ለሚገኝበት ፡ አገር ፡ ይላካል ፤ የሚል ፡ ድንጋጌ ፡ ስላለ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ የቀረበለትን ፡ ጥያቄ ፡ ለማየት ፡ ሥልጣን ፡ አለው ፤ በተጨማሪም ፡ ስለ ፡ ማገጃ ፡ የቀረበው ፡ አቤቱታ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ሥልጣን ፡ የተመረኮዘ ፡ ነው ።

የተባለው ፡ የቴሌግራም ፡ ትርጉም ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከተው ፡ የቀኑ ፡ ፪፻፲፩ ፡ ዋስትናን ፡ አፈጻጸምና ፡ ያንደኛና ፡ የሦስተኛ ፡ ተከሳሽን ፡ ግንኙነት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ፍ/ቤት ፡ ሥልጣን ፡ የለውም ፡ የሚል ፡ ከሆነ ፡ ሥረ ፡ ነገሩ ፡ ከዚህ ፡ ነጥብ ፡ ላይ ፡ ያረፈ ፡ በመሆኑ ፡ ፍ/ቤት ፡ በሥረ ፡ ነገሩ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ አለው ።

የከሳሹ ፡ ዓይነተኛ ፡ ክርክር ፡ አንደኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ከከሳሹ ፡ ጋር ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ባለፊት ፡ ለሆነው ፡ ስለ ፡ ከሳሽ ፡ ለገንዘብ ፡ ጠያቂው ፡ ለኢንግራ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ገንዘብ ፡ ጠያቂ ፡ ለሆነው ፡ ለሦስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በሰጠው ፡ ዋስትና ፡ ነው ።

የሆነው ፡ ሆኖ ፡ ከሳሽ ፡ የቆየውን ፡ ዕዳ ፡ ከመክፈል ፡ በመጓደሉ ፡ ባንደኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ላይ ፡ ኃላፊነትን ፡ አስከትሏል ፡ ቢባልም ፡ በቀረበልን ፡ ክርክር ፡ እንደተረዳነው ፡ በከሳሹና ፡ በኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ ላልተወሰነ ፡ ገንዘብ ፡ ሲሆን ፡ በሁለቱ ፡ መካከል ፡ አለመግባባት ፡ የተፈጠረ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ውሉ ፡ ጸንቷል ፡ አልጸናም ፡ የሚያሰኝ ፡ ነገር ፡ የለም ።

ከሳሽ ፡ ባቀረበው ፡ ክርክር ፡ ያንደኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ዋስትና ፡ ነጠላ ፡ ዋስትና ፡ እንደ ፡ መሆኑ ፡ መጠን ፡ የማያከራክር ፡ ዋስትና ፡ የሚለው ፡ ቅጽል ፡ በጥያቄው ፡ መሠረት ፡ ለመክፈል ፡ ግዴታ ፡ ገብቷል ፡ ወደሚያሰኝ ፡ ትርጉም ፡ የሚለውጠው ፡ አይደለም ።

ከዚህም ፡ በስተቀር ፡ እ ፡ ኤ ፡ ኢ ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተደረገው ፡ ስምምነት ፡ የተጣመረ ፡ ዕዳ ፡ መኖሩን ፡ የሚገልጽ ፡ ነገር ፡ ስለሌለ ፡

የግልግሉ ፡ ዳኝነት ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ውሳኔ ፡ ከመስጠቱ ፡ በፊት ፡ ከሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ አይችልም ፡ ሲል ፡ ተከራክሯል ።

በመሠረቱ ፡ ዓላማውን ፡ የተከተልን ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ አንድ ፡ ዋስ ፡ የዋና ውን ፡ ባለ ፡ ዕዳ ፡ ኃላፊነት ፡ እንደሚሸከም ፡ የታወቀ ፡ ቢሆንም ፡ እሁን ፡ በቀረ በልን ፡ ክስ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ያለው ፡ ግንኙነቱ ፡ የተጣመረ ፡ ከከላሹና ፡ ከሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ከኢንግራ ፡ ጋር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ን ፡ ነ ፡ መ ፡ እና ፡ በዩጋንዳ ፡ ሕዝብ ፡ ሪፑብሊክ ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ ከተደረገው ፡ የውል ፡ ውጤትና ፡ እንዲሁም ፡ ባንደኛውና ፡ በሦስተኛው ፡ ተከላሾች ፡ መካከል ፡ ከተደረገውም ፡ ስምምነት ፡ ጋር ፡ ነው ።

በስምምነቱ ፡ በ፯ኛው ፡ አንቀጽ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ በገዢ ፡ በኢትዮጵያ ፡ በሺያጭ ፡ በዩጋንዳ ፡ መካከል ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ለያንዳንዱ ፡ ውል ፡ የሚያከራክር ፡ ዋስትና ፡ ለመስጠት ፡ ተስማምቷል ።

በዩጋንዳ ፡ መንግሥት ፡ በዩጋንዳ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ በኢንግራ ፡ ኩባንያ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ በትክክል ፡ ባይታወቅም ፡ ሁለቱ ፡ ባንኮች ፡ ያደረጉትን ፡ ስምምነት ፡ ስንመረምርና ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥትና ፡ በዩጋንዳ ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ የተደረገውን ፡ ውል ፡ ስንመለከተው ፡ በዩጋንዳ ፡ ባለው ፡ የኢኮኖሚን ፡ እድም ፡ በሚመለከተው ፡ ያስተዳደር ፡ ልዩነት ፡ ምክንያት ፡ ግንኛውም ፡ ድርጅት ፡ ዋስትና ፡ እንዲኖረው ፡ በማስፈለጉ ፡ ከፍተኛው ፡ በዩጋንዳ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በኩል ፡ እንዲከፈል ፡ የተደረገ ፡ ለመሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ስምምነት ፡ መሠረት ፡ በአንደኛው ፡ ተከላሽና ፡ በኢንግራ ፡ መካከል ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ለሚቀርበው ፡ ዕቃ ፡ ዋጋ ፡ ለመክፈል ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ለመክፈል ፡ የመጀመሪያው ፡ ግዳጁ ፡ እድርጉ ፡ የተቀበለው ፡ ሲሆን ፡ ይህ ፡ ግዳጅና ፡ ውል ፡ ሊተረጎም ፡ የሚገባው ፡ በከላሽና ፡ በኢንግራ ፡ መካከል ፡ የሚፈጠረው ፡ አለመግባባት ፡ ጣልቃ ፡ እንዳገባ ፡ ነጻ ፡ ሆኖ ፡ እንደሚሠራ ፡ ሆኖ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ኃላፊነት ፡ ዓይነተኛ ፡ መነሻው ፡ በከላሹና ፡ በኢንግራ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ ነው ፡ ቢባልም ፡ ቅሉ ፡ ዋናው ፡ ምንጭ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በዩጋንዳ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ስምምነትና ፡ እንዲሁም ፡ ባንደኛውና ፡ በሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ ነው ። በመሠረቱ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ኃላፊነት ፡ ባይኖር ፡ ኖር ፡ በገዢ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በሺያጭ ፡ በዩጋንዳ ፡ መካከል ፡ አንዳችም ፡ ስምምነት ፡ ሊኖር ፡ ባልቻለ ፡ ነበር ።

ስለዚህም ፡ በቀጥር ፡ ፪፻፲፩ ፡ የተሰጠው ፡ ዋስትና ፡ ከላሽ ፡ ሊከፍለው ፡ ለሚገባው ፡ ገንዘብ ፡ ተገን ፡ ሊሆን ፡ የሚችል ፡ ነጠላ ፡ ዋስትና ፡ ሳይሆን ፡ ሁለቱ ፡ መንግሥታት ፡ ግለት ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥትና ፡ የዩጋንዳ ፡ መንግሥት ፡ ባደረጉት ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ባደረገው ፡ ውል ፡ ለሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የገባው ፡ ግዴታ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ገዢና ፡ የዩጋንዳ ፡ ሺያጭ ፡ አለመግባባት ፡ ጣልቃ ፡ ሳይገባበት ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ በግል ፡ ግዴታውን ፡ የማክበር ፡ ኃላፊነት ፡ አለበት ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ለክርክሩ ፡ ያህል ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ለሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ኃላፊነት ፡ የለውም ፡ ተብሎ ፡ ቢገመትም ፡ በመሠረቱ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱፻፴፫ ፡ መሠረት ፡ ያንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ የሚያከራክር ፡ ዋስትና ፡ ወደ ፡ አንድነትና ፡ ነጠላ ፡ ዋስትና ፡ እንደሚለወጥ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ መገለጽ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የጠየቀው ፡ ገንዘብ ፡ ሊከፈለው ፡ ይገባል ፡ አይገባም ፡ የሚለው ፡ ጉዳይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ የማይመለከተው ፡ መሆኑንና ፡ ውሳኔው ፡ ሊሰጥበት ፡ የሚገባው ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ የመክፈል ፡ ኃላፊነት ፡ አለው ፡ የለውም ፡ የሚለው ፡ ነጥብ ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የቀረበው ፡ መከራከሪያ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ በቀ ፡ ፪፻፲፩ ፡ በሰጠው ፡ ዋስትና ፡ መሠረት ፡ ገንዘብ ፡ እንዳይከፍል ፡ ለማገድ ፡ ይቻላል ፡ እይቻልም ፡ በሚል ፡ ጥያቄ ፡ ነው ።

ከላሹ ፡ ባቀረበው ፡ ማመልከቻ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ለሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የገንዘብ ፡ ክፍያ ፡ ያደረገ ፡ እንደሆነ ፡ የከላሹ ፡ ድርጅት ፡ በኢንግራ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ መብት ፡ ስለሚያጣ ፡ ክፍያ ፡ ይታገድልኝ ፡ የሚል ፡ ልመና ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ በሰጠው ፡ የመከላከያ ፡ መልስ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ ለኢንግራ ፡ የገባው ፡ ግዴታ ፡ ካለመኖሩም ፡ በላይ ፡ ለኢንግራ ፡ የሚከፍለውም ፡ ገንዘብ ፡ የለም ። አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ በሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ግዴታ ፡ የሌለው ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ አንደኛው ፡ ተከላሽ ፡ በሦስተኛው ፡ ተከላሽ ፡ በኩል ፡ ኃላፊነት ፡ አለብኝ ፡ ሲል ፡ እራሱ ፡ የሚያምንበት ፡ ቢሆን ፡ በከላሽና ፡ በኢንግራ ፡ መካከል ፡ የተፈጠረው ፡ ያለ ፡ መግባባት ፡ የሦስተኛውን ፡ ተከላሽ ፡ መብት ፡ የሚነካ ፡ ሆኖ ፡ አላገኘነውም ።

ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ማገጃ ፡ የቀረበውን ፡ ጥያቄ ፡ ሠርዘንና ፡ በጎዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከዚህ ፡ ፍ/ቤት ፡ የተሰጠው ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡ አንስተን ፡ ተከራካሪዎቹን ፡ በፍርድ ፡ አሰናብተናል ።

HIGH COURT

Commercial Div. No. 1, Addis Ababa

Judges :

JANUARY 14, 1967

Dr. William Buhagiar
Ato Abebe Awgichew
Ato Zeleke Desta

ETHIOPIAN CEMENT CORPORATION v. COMMERCIAL BANK OF ETHIOPIA, INGRA, YUGOSLAV BANK FOR FOREIGN TRADE

Civil Case No. 552/59

Civil Procedure — Jurisdiction and subject matter jurisdiction — Art. 108 Civ. Pro. C.
Contractual Obligations — Guarantee — Simple, Joint and “uncondition” guarantee — Art.
1933 Civ. C.

In an action to enjoin the Commercial Bank of Ethiopia from making any payment to the Yugoslav Bank For Foreign Trade with respect to a guarantee it had made for the plaintiff pending the settlement of a dispute between INGRA and the plaintiff.

Held: — Injunction denied and temporary injunction already granted lifted.

1. The High Court has jurisdiction over a petition for injunction concerning also a defendant who is outside Ethiopia where the amount of money involved is in excess of 55,000.

2. Where a person agrees to a guarantee a debt unconditionally, the undertaking is like a primary obligation and must be understood to entitle the creditor to demand payment from the guarantor irrespective of a dispute between the debtor and himself.

3. A person who guarantees a debt unconditionally is a joint guarantor within the meaning of Art. 1933 of the Civ. C.

The plaintiff is praying for an injunction restraining the first defendant, the Commercial Bank of Ethiopia, from making any payment with respect to a guarantee, No. 211, to the third defendant, the Yugoslav Bank for Foreign Trade, in any amount, pending the issuance of a final award by an arbitration tribunal with respect to the dispute between the second defendant, INGRA, and the plaintiff or pending further order of this Court. The plaintiff had also asked for a temporary injunction pending the hearing of this action; having seen the affidavit dated Hedar 24, 1959 E. C. (December 3, 1966 G.C.) and the other documents submitted by the plaintiff, this Court granted a temporary injunction on Hedar 24, 1959, restraining the first defendant from transferring any money or making any payment to the third defendant under guarantee No. 211, without a previous order of court.

The defendants were summoned to appear in court; the first defendant appeared and filed a defence on Tahsas 3, 1959 (E.C.) (December 12, 1966 G.C.); the second defendant did not appear, the third defendant sent a telegram addressed to the High Court of Ethiopia in the following terms:

“We shall not appear in the High Court of Addis Ababa Commercial Division on the 3rd day of Tahsas (December 12, 1966) at 9 a.m. We do not accept competence of that Court nor justifiableness of the petition. Realisation of the guarantee No. 211 is the matter of relations between Commercial Bank of Ethiopia and our Bank only.

“Yugoslav Bank for Foreign Trade.”

In the statement of claim the plaintiff alleges that under a contract, and and supplements thereto, between the plaintiff and INGRA, INGRA undertook to supply, erect and put into operation a cement plant at Addis Ababa and that on November 16, 1964 (G.C.) the prospective effect of the contract, with supplements, was terminated by the plaintiff, reserving to the parties all rights accrued under the contract prior to termination; as a result of such termination disputes arose between the parties as to the amounts due to INGRA; the parties agreed that failing an amicable settlement the dispute would be submitted to arbitration and in fact on September 19, 1966, INGRA communicated to the plaintiff a request for arbitration naming an arbitrator on their behalf and on November 1, 1966, the plaintiff responded to such request by naming an arbitrator on its behalf. The plaintiff also states that under Article 7 of the original contract, dated April 27, 1960 (G.C.) the Imperial Ethiopian Government caused the predecessor of the Commercial Bank of Ethiopia to produce a guarantee, Guarantee No. 211, to the Yugoslav Bank for Foreign Trade, such guarantee being dated January 4, 1961, and that under this guarantee the third defendant demanded from the first defendant payment of US\$1,247,064.47; according to the allegation of the plaintiff no amounts are presently due or will become due to INGRA until the dispute is determined by arbitration and therefore until that moment the debt to which guarantee No. 211 might apply is unmatured and the said guarantee remains executory. If payment is made by the first defendant to the third defendant the plaintiff's rights to obtain an arbitration award, subject to execution in Ethiopia would be irretrievably lost and any remedy elsewhere would be inadequate to protect the plaintiff's rights. On these facts as set out in the statement of claim the plaintiff has paid for the injunction.

In the defence dated Tahsas 3, 1959 (E.C.) (December 12, 1966 G.C.), the first defendant opposed the continuation of the injunction and the main ground is that the first defendant has given an unconditional guarantee of payment to the third defendant based on the sales contract of April 27, 1960 between the plaintiff and the second defendant but to which the first defendant was not a party; this guarantee is not an obligation to the second defendant, there is no money payable to the second defendant and there is no attachable interest of the second defendant in, to or under the said unconditional guarantee No. 211; the said guarantee is for payment of machinery and equipment shipped and received by the plaintiff with title under credit financing by the third defendant to the second defendant; the obligation under the said unconditional guarantee is only to the third defendant, the Yugoslav Bank for Foreign Trade.

It should be mentioned that from the documents submitted by the parties it appears that on June 6, 1959, a Credit Agreement was concluded in Beograd between the Government of the Federal People's Republic of Yugoslavia and the Government of the Empire of Ethiopia concerning the delivery of capital and other goods on credit basis and in order to enable the implementation of such Agreement an arrangement was concluded between the Yugoslav Bank for Foreign Trade, Beograd, and the State Bank of Ethiopia, Addis Ababa, concerning the technical and financial methods for implementing the Agreement; this Arrangement was concluded on February 19, 1960, in Addis Ababa; this Arrangement provides for the procedure to be followed for each business transaction that may be agreed upon by the Minister of Finance or Vice Minister of Finance of the Imperial Ethiopian Government as regards any authorised Ethiopian buyer and a Yugoslav economic organization; in accordance with the provisions of this Arrangement the Yugoslav Bank for Foreign Trade would inform the State Bank of Ethiopia

if they consider that they could undertake the financing of the specific business; but the State Bank of Ethiopia would guarantee for each contract unconditional payment of all sums in the manner provided for in the contract between the Ethiopian buyer and the Yugoslav seller (art. 7). Article 9 of the Arrangement also provides for the procedure to be followed in the delivery of the goods from the Yugoslav seller to the Ethiopian buyer.

The contract of April 27, 1960, between the plaintiff and INGRA was one of the transactions which came within the provides of the Arrangement, and, on December 30, 1960, the State Bank of Ethiopia (the predecessor in interest to the first defendant) issued its cable unconditional guarantee No. 211 in favour of the third defendant reading as follows:

“In compliance with the terms of article 1 of the Arrangement between your Bank and ours and in accordance with Article 7 of the purchase contract dated 27th April, 1960, between the Ministry of Commerce and Industry of the Imperial Ethiopian Government and INGRA Associated Manufacturers of Power and Industrial Plants Zagreb and at the request of the Ethiopian Cement Corporation we guarantee unconditionally payment to you of up to United States Dollars one million one hundred and twenty four thousand four hundred and six plus interest insurance cost and freight for purchase of machinery and equipment for a cement factory by Ethiopian Cement Corporation from INGRA. All shipping documents covering said machinery must be forwarded to Industrial and Commercial Section State Bank of Ethiopia, Addis Ababa.”

On the strength of this guarantee, on or about November 26, 1966, the first defendant received from the third defendant a demand for payment in the following terms:

“Reference is made to the State Bank of Ethiopia, Addis Ababa, Letter of Guarantee No. 211 of 4th January 1961, issued in our favour, at the request of Ethiopian Cement Corporation, in which you guarantee unconditionally payment to us of up to the amount of US\$1,124,406 — plus interest.

As the last shipment of machinery and equipment was effected on 2 March, 1964, the Cement Factory was put into operation on 4 June, 1964, and no payment of instalments due has been effected up to date, we claim from you immediate payment of the guaranteed amount plus interest as per enclosed consolidation of debt, i.e. US\$1,247,064.47 made by INGRA, Zagreb.

The interest is calculated till 30th November, 1966, when payment must be effected at the latest.

Awaiting to receive your respective credit advice.”

It is this payment demanded by the third defendant that the plaintiff now seeks to stop by injunction.

As regards the telegram addressed to the Court by the third defendant, this amounts to a plea of lack of jurisdiction of this Court to take cognizance of this petition for injunction. The Court holds that it has jurisdiction; the fact that the third defendant is outside Ethiopia is no objection and in fact Art. 108 of the Civil Procedure Code makes provision for the summons of a defendant who is outside Ethiopia; furthermore the subject-matter affected by the injunction prayed for is within the jurisdiction of this Court. If the said telegram is intended to mean that this

Court is not competent to grant the injunction because the realization of guarantee No. 211 is a matter of relations between the first and third defendants that is a question of the merits of the case and this Court is competent to decide on such merits.

The main argument of the plaintiff is that the first defendant's relationship with the plaintiff is that of guarantor to the plaintiff (debtor) in favour of INGRA (Creditor) or to the third defendant as creditor; whoever the creditor is, the first defendant's liability (as guarantor) to pay arises only upon failure of the debtor (plaintiff) to pay an existing debt; it is alleged that the long term credit set out in the contract between the plaintiff and INGRA was still of an indefinite amount and because of the disputed claim and counterclaims arising out of INGRA's performance could not be said to be due or in default; the plaintiff submits that the first defendant's guarantee is a simple guarantee and the adjective "unconditional" does not convert a guarantee into a promise to pay on demand. The plaintiff also adds that there is as yet no consolidated debt as contemplated in the contract of April 27, 1960, and this cannot be established until the arbitration tribunal has given a valid award.

Now it is true that in principal a guarantee assumes the existence of a principal obligation but in the present case the so called guarantee given by the first defendant is tied up only with the contract between the plaintiff and the second defendant, INGRA; it is also the result of the Agreement concluded between the Government of the Empire of Ethiopia and the Government of the Federal People's Republic of Yugoslavia and the Arrangement between the first defendant and the third defendant. Under the Arrangement (article 7) the first defendant agreed to guarantee, for each contract, unconditional payment of all sums due in the manner provided for in the contract between the buyer in Ethiopia and the seller in Yugoslavia. The exact relationship between the Government of Yugoslavia, the Yugoslav Bank for Foreign Trade and INGRA are not in evidence, but, from the examination of the terms of the Arrangement between the two Banks, (the Ethiopian and the Yugoslav) made in pursuance of the Arrangement between the Government of Ethiopia and the Government of Yugoslavia, it is clear, that, because of the different state organization existing in Yugoslavia as regards economic matters, all payments for exports by any corporation in Yugoslavia had to be guaranteed for, and payments were to be made, to the Yugoslav Bank for Foreign Trade. Under this Arrangement the first defendant undertook, as a primary obligation, to pay to the third defendant for anything supplied under the contract between the first defendant and INGRA; such undertaking was given unconditionally and this must be interpreted to mean that payment was to be independent of any conflict or disagreement between the plaintiff and INGRA. The immediate cause of this undertaking is the contract between the plaintiff and INGRA but its main source is the Agreement between Ethiopia and Yugoslavia and the Arrangement between the first defendant and the third defendant; in fact without such undertaking any contract between a buyer in Ethiopia and a seller in Yugoslavia would not be possible. Guarantee No. 211 is not, therefore, a simple guarantee by which the payment of money due by the plaintiff was secured; it is an obligation undertaken by the first defendant in favour of the third defendant under the Arrangement resulting from the Agreement between the Government of Ethiopia and the Government of Yugoslavia and the first defendant is bound to honour such obligation independently of any dispute between the Ethiopian buyer and the Yugoslav seller. But even if for the sake of argument the first defendant were to

be considered as a guarantor of the plaintiff (that is even if we were to ignore the primary obligation of the first defendant towards the third defendant), then the fact that the first defendant gave an unconditional guarantee amounts to a joint guarantee in terms of article 1933 of the Civil Code of Ethiopia. It should be made clear that in this case the Court is not concerned with the question whether the amount of money demanded by the third defendant is, in fact, due or not; it is for the first defendant to decide whether or not it is bound to make the payment, the issue before the Court is whether or not an injunction should be granted to restrain the first defendant from making payment with respect to guarantee No. 211.

The plaintiff is praying for an injunction on the ground that if the first defendant makes the payment to the third defendant the plaintiff corporation's rights against INGRA would be prejudiced. But as the first defendant pleaded in the defence, there is no obligation on the part of the first defendant to INGRA and there is no money payable by the first defendant to INGRA. The first defendant has an obligation to the third defendant and if the first defendant considers itself bound to make the payment demanded by the third defendant, the third defendant cannot be prejudiced in his rights because of disagreement between the plaintiff and INGRA.

For the above reasons the petition for injunction is hereby dismissed and the temporary injunction given by this Court on Hedar 24, 1959 (E.C.) (December 3, 1966 G.C.) is hereby lifted.

የታክስ ፡ ይግባኝ ፡ ጉባኤ ፡

አዲስ ፡ አበባ ፡

የጉባኤ ፡ አባሎች ፡

ፕሬዚዳንት ፤ አቶ ፡ ኃይለ ፡ ልዑል ፡ ኃብተጊዮርጊስ ፡

አቶ ፡ ገብረአግቢአብሔር ፡ ገብሩ ፡

አቶ ፡ አሰፋ ፡ ሐዋዛ ፡

አቶ ፡ ወልደአማኑኤል ፡ ሙላት ፡

አቶ ፡ ነጋ ፡ ፋንታ ፡

ሚስተር ፡ ኤች ፡ ኤ ፡ ግህታ ።

ሞዘቦልድ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ሺር ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

መዝገብ ፡ ቊጥር ፡ ሺ፻፴/፻፮ ፡ ዓ ፡ ም ።

ሰለ ፡ ግብር ፡ — የገቢ ፡ ግብር ፡ — ለገቢ ፡ ግብር ፡ አወጣጥ ፡ የአንድ ፡ “ድርጅት” ፡ ትርጓሜ ።

የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የይግባኝ ፡ ባዩን ፡ ያመት ፡ የገቢ ፡ ግብር ፡ በወሰነበት ፡ ጊዜ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩን ፡ ኩባንያና ፡ ከሱም ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ ያለውን ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ኩባንያ ፡ እንደ ፡ እንድ ፡ ኩባንያ ፡ ይቆጠራሉ ፡ ሲል ፡ የወሰነውን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የወሰነው ፡ ጸድቆል ።

የአንድ ፡ ኩባንያ ፡ አክሲዮኖች ፡ በሙሉ ፡ በሌላ ፡ ኩባንያና ፡ በመሥሪቶች ፡ የተያዙ ፡ ሲሆን ፡ አንድ ፡ ኩባንያና ፡ መሥሪቶች ፡ የሌላ ፡ ኩባንያ ፡ አክሲዮን ፡ ሙሉ ፡ ባለቤቶች ፡ ሲሆኑ ፡ ሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ የሽያጭ ፡ ሥራቸውን ፡ የሚያካሂዱት ፡ ባንድነት ፡ ሲሆንና ፡ የሁለተኛውም ፡ ኩባንያ ፡ መቋቋም ፡ ጠቅላላው ፡ ድርጅት ፡ ግለት ፡ ሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ አንድ ፡ ቢሆኑ ፡ የሚከፍለውን ፡ ግብር ፡ ለመቀነስ ፡ የተደረገ ፡ መስሎ ፡ ሲታይ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የተባሉት ፡ ኩባንያዎች ፡ ባንግድ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ለየብቻ ፡ የተቋቋሙ ፡ ቢሆንም ፡ ግብር ፡ በሚወሰንበት ፡ ጊዜ ፡ የሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ ገቢ ፡ ተጠቃሎ ፡ ሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ይቆጠራሉ ።

ይግባኝ ፡ ያሉትም ፡ በአስመጪነት ፡ ንግድ ፡ ሥራቸው ፡ ለ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፻፫፳፱ ፡ ፳፻፺፪ ፡ ብር ፡ ካፃፀ ፡ ሳንቲም ፡ እንዲከፍሉ ፡ ካገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ በማስታወቂያ ፡ ቊጥር ፡ ፻፳፱/፻፮ ፡ ለተጠየቁት ፡ ግብር ፡ ሆኖ ፡ ሐምሌ ፡ ፴/፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በቊጥር ፡ ሺ፻፴/፻፮ ፡ ተመዝግቦ ፡ የቀረበው ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻቸው ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ ፩ኛ/ ሞዘቦልድ ፡ ካምፓኒ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድና ፡ ሞዘቦልድ ፡ (የአንጨት ፡ ሥራ) ፡ ውድ ፡ ወርክስ ፡ ሁለት ፡ የተለያዩ ፡ ድርጅቶች ፡

ሲሆኑ ፡ ባንድነት ፡ አጠቃሎ ፡ ግብር ፡ መጠየቅ ፡ አይገባም ፤ ፪ኛ/ ያገር ፡ ውስጥ ፡
 ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ የሂሳብ ፡ መዝገቦችን ፡ በከፊል ፡ አለመቀበሉን ፤ ፫ኛ/ ፲፱፻፶፩ ፡
 እና ፡ ፶፱፻፶፪ ፡ እንዲሁም ፡ ፶፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተከፈለውን ፡
 የፌዴራል ፡ ትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ ፳፮ሺሀ ፡ ፳፻፵፬ ፡ ብር ፤ ፪ኛ/ ጠቅላላ ፡ ዕዳ
 ምችን ፤ ፮ኛ/ ለኤስ ፡ ኤ ፡ ኤስ ፡ ውክልና ፡ ለሞዘቮልድ ፡ አሰሎ ፡ የተከፈለ ፡
 ፪ሺሀ ፡ ፪፻፳፪ ፡ ብር ፡ ካግጅ ፡ ሳንቲም ፡ ፪ኛ/ ያራት ፡ ዓመት ፡ የናዘሬት ፡ ሱቅ ፡
 ኪራይ ፡ ፪ሺሀ ፡ ፳ ፡ ብር ፡ በወጪነት ፡ አለማሰቡ ፡ አግባብ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡
 ነው ፡ ለጉባኤው ፡ ጥያቄ ፡ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ መልስ ፡ ኩባንያዎቹ ፡
 ሞዘቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድና ፡ ሞዘቮልድ ፡ ውድ ፡ ወርክስ ፡ የተባሉ ፡
 ሆነው ፡ በመሠረቱ ፡ የተለያዩ ፡ አቋምና ፡ የተለያዩ ፡ የውስጥ ፡ ደንብ ፡ አላቸው ፡
 ካ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በፊት ፡ ግብር ፡ የሚከፍሉት ፡ ለየብቻ ፡ ነበር ፡ ሥራቸውም ፡
 እንደኛው ፡ የንግድ ፡ ሁለተኛው ፡ የእንዳስትሪ ፡ ነው ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/
 ቤት ፡ ፶፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሥራቸው ፡ የሁለቱንም ፡ ካምፓኒዎች ፡ ሂሳብ ፡ ለየብ
 ቻቸው ፡ ከመረመረ ፡ በኋላ ፡ ግብርን ፡ አጣምሮ ፡ ጠይቋል ፡ ይህ ፡ በየትኛውም ፡
 ሕግ ፡ ነው ፡ የሚፈቅድለት ፡ ኩባንያዎቹ ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለየብቻቸው ፡
 ተመዝግበው ፡ ራሳቸውን ፡ የቻሉ ፡ ሆኖ ፡ ላለ ፡ እንደ ፡ ቅርንጫፍ ፡ አንዱን ፡ ከሌ
 ላው ፡ ጋር ፡ በማጣመር ፡ ግብሩን ፡ አጠቃሎ ፡ መጠየቅ ፡ አይገባም ፤ የሥራቸው
 ንም ፡ አቋም ፡ የሚያመለክተው ፡ ውል ፡ ቀደም ፡ አድርጌ ፡ አቅርቤአለሁ ፡ አሉ ፤
 እንደገና ፡ ለተደረገላቸው ፡ ጥያቄ ፡ ኩባንያዎቹ ፡ ባንድ ፡ ስም ፡ መጠራት ፡ ብቻ ፡
 ሳይሆን ፡ በሥራም ፡ የተለያዩ ፡ ናቸው ፡ ፩ኛው ፡ ከውጪ ፡ የሚያስመጣ ፡ ሲሆን ፡
 ፪ኛው ፡ እዚህ ፡ ሠርቶ ፡ የሚያወጣና ፡ የሚሸጥ ፡ ነው ፡ አንደኛው ፡ ስድስት ፡
 ሁለተኛው ፡ አምስት ፡ ባለአክሲዮኖች ፡ አሉት ፤ ሁለተኛውንም ፡ አክሲዮን ፡ ያቋ
 ቋሙት ፡ መጀመሪያ ፡ ሥራውን ፡ የመሰረቱት ፡ ቢሆኑም ፡ የሥራው ፡ አቋም ፡ በሕ
 ግ ፡ ተለይቷል ፡ አሉ ፤ ስለ ፡ እገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ ሆነው ፡ የቀረቡት ፡
 ተከራካሪ ፡ አቶ ፡ መኰንን ፡ ጀምበሬ ፡ ለጉባኤው ፡ ጥያቄ ፡ የሰጡት ፡ መልስ ፡
 ኩባንያዎቹ ፡ ግብር ፡ ላለመክፈል ፡ ባቀዱት ፡ ዘዴ ፡ ለየብቻቸው ፡ ቢመዘገቡም ፡
 ጥቅሙን ፡ የሚያጠቃልለው ፡ ሞዘቮልድ ፡ ኮምፓኒ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድ ፡
 ነው ፡ ሥራቸውም ፡ የተያያዘና ፡ ለሁለቱም ፡ የንግድ ፡ አቋም ፡ ባለቤቶቹ ፡ አንድ ፡
 ሲሆኑ ፡ በግብሩ ፡ ሊለያዩ ፡ አይገባቸውም ፡ ይህን ፡ በመሰለው ፡ ሁኔታ ፡ በስታን
 ዳርድ ፡ ቫኩዎም ፡ መነሻነት ፡ የንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ተጠይቆ ፡ በግብር ፡ አከፋፈል ፡
 የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ እንዳስፈላጊነቱ ፡ ከመጠየቅ ፡ በስተቀር ፡ እርሱን ፡ የማያ
 ገባው ፡ መሆኑን ፡ ገልጿል ፤ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ እንደሚሉት ፡ ባለፈው ፡
 ዘመን ፡ ግብሩን ፡ ለየብቻ ፡ ቢከፍሉም ፡ እሁን ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡
 አድራጉታቸውን ፡ በመረዳት ፡ ለግብሩ ፡ አሰባሰብ ፡ በሚመቸው ፡ ሁኔታ ፡ አጠ
 ቃሎ ፡ ቢጠይቅ ፡ የሚያግደው ፡ ሕግ ፡ አይኖርም ፤ ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ጉባኤው ፡
 በሁለት ፡ የተከፈሉትን ፡ ኩባንያዎች ፡ የንግድ ፡ አቋም ፡ ውል ፡ አይቶና ፡ ሐሳብ ፡
 ተለዋውጦ ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የሚከተለውን ፡ አሟል ፡

ትእዛዝ ።

ዋናው ፡ ከርክር ፡ ሞዘቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድና ፡ ሞዘቮልድ ፡ ውድ ፡
 ወርክስ ፡ የተለያዩ ፡ በመሆናቸው ፡ ግብሩንም ፡ መጠየቅ ፡ የሚገባቸው ፡ ለየብቻ ፡
 ነው ፡ በማለት ፡ ነው ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ ደግሞ ፡ ሞዘቮልድ ፡ ኢት
 ዮጵያ ፡ ሊሚትድና ፡ ሞዘቮልድ ፡ ውድ ፡ ወርክስ ፡ በማለት ፡ ለየብቻ ፡ የተመዘ
 ገቡት ፡ ለግብር ፡ አከፋፈል ፡ ማምለጫ ፡ ዘዴ ፡ እንጂ ፡ ባለአክሲዮን ፡ በሥራና ፡

በጥቅምም ፡ በስምም ፡ ያልተለያዩ ፡ በመሆናቸው ፡ ግብሩን ፡ በማጠቃለል ፡ የጠየቅነው ፡ በሚገባ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ተከራክሯል ። እኛም ፡ መርምረን ፡ እንደተረዳነው ፡ የጥንቱ ፡ ሞዝቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድ ፡ ቀድሞውንም ፡ የእንጨቱን ፡ ፋብሪካ ፡ አጣምሮ ፡ ሲሠራ ፡ እንደቆየ ፡ ታውቋል ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የእንጨቱን ፡ ሥራ ፡ ፋብሪካ ፡ ሞዝቮልድ ፡ ውድ ፡ ወርክስ ፡ ብሎ ፡ በመለየም ፡ ለይተው ፡ ሲያቋቁሙ ፡ ካፒታሎን ፡ ፫፻፲፱ ፡ ብር ፡ መድበው ፡ ከዚህ ፡ ፪፻፺፬፲፱ ፡ ብር ፡ ለሞዝቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድ ፡ ድርሻ ፡ ቀሪውን ፡ ፮፻፲፱ ፡ ብር ፡ ለነዚያው ፡ ለቀድሞዎቹ ፡ የሞዝቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድ ፡ መሥራቾች ፡ ባለንብረቶች ፡ በማድረግ ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ያስመዘገቡ ፡ ሲሆን ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለማስመዘገቢያ ፡ የሚጠየቀው ፡ ሂሳብ ፡ እጅግ ፡ አነስተኛ ፡ ነውና ፡ ሥራው ፡ ቀድሞ ፡ ተጣምሮ ፡ በሚሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ከሚከፍሉት ፡ ግብር ፡ ያነሰ ፡ ለመክፈል ፡ የተፈለገ ፡ ዘዴ ፡ እንደሆነ ፡ ያስገነዝባል ። ሞዝቮልድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሊሚትድ ፡ ፪ኛ ፡ ሞዝቮልድ ፡ ውድ ፡ ወርክስ ፡ በማለት ፡ ለየብቻ ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ቢመዘገቡም ፡ በሁለተኛው ፡ አክሲዮን ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ እነዚያው ፡ የፊተኛውን ፡ ኩባንያ ፡ የመሠረቱት ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ እንኳ ፡ ከውጭ ፡ የተጨመረ ፡ ሰው ፡ የለም ፤ እንዲሁም ፡ ሽያጩን ፡ የሚፈጽሙትና ፡ ጥቅሙንም ፡ የሚካፈሉት ፡ ባንድነት ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ግብሩን ፡ መክፈል ፡ የሚገባን ፡ ለየብቻ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ የቀረበው ፡ ክርክር ፡ አግባብ ፡ ስላልሆነ ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ንቢ ፡ መ/ቤት ፡ አጠቃሎ ፡ በጠየቀው ፡ መሠረት ፡ ክርክር ፡ እንዲቀጥልና ፡ ያልተግባቡትን ፡ የሥራ ፡ ማስኬጃ ፡ ወጪ ፡ ሂሳብ ፡ ጉዳያቸውን ፡ ሰምተን ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ለጥቅምት ፡ ፩/፱፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቀጥረናል ።

የቃል ፡ ልዩነት ።

ካባሎቹ ፡ አንድ ፡ አቶ ፡ ገብረአግዚአብሔር ፡ ገብሩ ፡ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ሁለቱ ፡ የንግድ ፡ ቤቶች ፡ ባ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ሕግ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ ለየራሳቸው ፡ ለሥራቸው ፡ የተለያዩ ፡ አቋም ፡ ያላቸው ፡ መሆናቸውንና ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ የተመዘገቡበት ፡ የንግድ ፡ አስታላቅ ፡ ለጉባኤው ፡ አቅርቦ ፡ ስላሳዩና ፡ ሕጉም ፡ የተለያዩ ፡ አቋምና ፡ ሥራ ፡ ያላቸው ፡ የንግድ ፡ ቤቶች ፡ ሁሉ ፡ ለሀገር ፡ ውስጥ ፡ ንቢ ፡ ግብሩ ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ እየተጠቃለለ ፡ እየተዳመረ ፡ ይከፈላል ፡ ስለማይል ፡ ሁለቱ ፡ ኩባንያዎች ፡ የሥራ ፡ አቋማቸውን ፡ በመለየት ፡ በንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለየብቻ ፡ ተመዝግበው ፡ ከተገኙ ፡ በሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ግብሩን ፡ ለየብቻ ፡ ይጠየቃሉ ፡ ሲሉ ፡ በድምጽ ፡ ተለይተዋል ።

TAX APPEAL COMMISSION

Addis Ababa

Commission Members:

SEPTEMBER 22, 1965

President: Ato Haile Leul Habte Giorgis

Ato Gebre Egziabher Gebru

Ato Assefa Hawaz

Ato Wolde Ammanuel Mulat

Ato Negga Fanta

Mister H. A. Mahta

MOSVOLD (ETHIOPIA) LTD. v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT

File No. 1130/56

Taxation — Income tax — Definition of entity for income tax purposes.

On appeal from an income tax assessment by the Inland Revenue Department, which treated the appellant company and a related company as a single entity for income tax purposes.

Held: Assessment upheld.

Where the shares of one company are held exclusively by a second company and the founders.

Where one company and its founders are the sole owners of the shares of a second company, the two companies undertake sales transactions jointly, and it appears that the second company was formed in order to reduce the income tax liability of the enterprise as a whole, the incomes of the two companies will be consolidated for purposes of applying the income tax, notwithstanding the fact that they are organized as separate companies under the Commercial Code.

Counsel for the appellant Company is Mr. G. Hamawi. The Inland Revenue Department is represented by Ato Makonnen Jembero. This is an appeal against Notice No. 169/56 whereby the Inland Revenue Department charged the Company with income tax of E.\$103,892.22 on its import business for the year 1954 (E.C.). The main grounds of appeal are that whereas:

- I. Mosvold (Ethiopia) S.C. and Mosvold Wood Works S.C. are two separate entities. The Inland Revenue Department erred in considering them as a single entity for income tax purpose. . . .

In reply to a question put by the panel, the counsel for the appellant stated that Mosvold (Eth.) S.C. and Mosvold Wood Works S.C. were each formed by separate memoranda of association; that prior to 1954 (E.C.) they were taxed as different entities; that they have different business purposes since one is engaged in commercial activities while the other is engaged in manufacturing enterprise ("industry"); that the Inland Revenue Department in 1954 (E.C.), first examined the records and books of accounts of the two companies separately and then consolidated their incomes; that it is an error and there is no law enabling the Revenue Department to consider two entities as if they are main office and branch where they were separately registered with the Ministry of Commerce and Industry.

The Counsel for the Inland Revenue Department replied that even if the Companies were formed and registered separately for tax avoidance purposes their

income must not be treated separately since their activities are related and Mosvold (Eth.) S.C. gets all the benefit, and Mosvold Wood Works is owned exclusively by Mosvold (Eth.) S.C. and its share holders. He also pointed out that in a similar case with Standard Vacuum the Ministry of Commerce and Industry was consulted and replied that the question of tax does not concern it and rests with the Ministry of Finance to take any appropriate action. Finally the counsel stated that even if the companies had been paying income tax in the past as separate entities there is nothing in the law to prevent the Revenue Department from making a consolidation in a manner suitable for collection of the tax after being aware of the tax avoidance scheme.

After considering the memoranda of association of the two split companies and after deliberation the panel gave the following majority decision ("order")

The main argument raised by the appellant is that the two companies are separate entities and must therefore be taxed separately. The respondent on the other hand, argued that consolidation is proper since Mosvold (Eth.) S.C. and Mosvold Wood Works were registered separately as a tax avoidance scheme while the two are the same as regards shareholders, business activities, even in benefit and name. In studying the case, we have learned that originally Mosvold (Eth) S.C. was carrying out the Wood Works activity. Later on the Wood Works was separated and a share company of E\$300,500 capital was formed and registered under the name of Mosvold Wood Works S.C. Out of the total capital Mosvold (Eth.) S.C. owned E\$294,500 while the remaining E\$6,000 were owned by founders of Mosvold (Eth.) S.C. Since the registration fee is much less than the tax that could be avoided by having the two companies separate, the formation of the second company is indicative of tax avoidance scheme. Even if the two companies were registered separately the share holders in the second company are exclusively the founders of the original company. Whereas the two companies undertake sale transactions jointly and also share the profit, the argument brought up to keep the companies separate for tax purpose is not proper. The income of two companies must therefore be consolidated. . . .

Dissenting Opinion:

Ato Gebre Egziabher Gebru dissented on the ground that the two companies are separate entities registered in accordance with the Commercial Code of Ethiopia. The law does not authorize the Revenue Department to consolidate the income of two entities. Since the two companies are registered with the Ministry of Commerce and Industry as separate entities, they must be charged tax on their separate income in accordance with the spirit of the law.

አንቀጾች።

የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ (የአድሚኒስትራሲዮን)፡ ውሎች፡

በኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ውስጥ፡

ከሬኔ፡ ዳቪድ ።*

የዚህ፡ ጽሑፍ፡ አርዕስት፡ እራሱ፡ እንግዳ፡ ነገር፡ ይመስል፡ ይሆናል ።
ያስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውል፡ የሚለውን፡ ጽንሰ፡ ሐሳብ፡ አንዳንድ፡
የሕግ፡ ቅንጅቶች፡ (ሲብስተምስ)፡ ሲጠቀሙበት፡ ሌሎች፡ ደግሞ፡ አይጠቀሙ
በትም ። አንዳንዶቹ፡ የሕግ፡ ቅንጅቶች፡ በዚህ፡ ጽንሰ፡ ሐሳብ፡ የሚጠቀሙ
በት፡ ምክንያት፡ ያስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎችን፡ ከጠቅላላው፡ የፍ
ትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ደንቦች፡ ሥልጣን፡ ክልል፡ አውጥቶ፡ በልዩ፡ ያስተዳደር፡
ሕግ፡ ደንቦች፡ ሥር፡ ለማድረግ፡ ሲባል፡ ነው ። ስለዚህ፡ ነው፡ ያስተዳደር፡
መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎች፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥር፡ የማይጨመሩት ።

በዚህ፡ ረገድ፡ ሚያዝያ፡ ፳፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፪፡ ዓ፡ ም፡ ታውጆ፡ መስከረም፡
፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፫፡ ዓ፡ ም፡ በሥራ፡ ላይ፡ የዋለው፡ የኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔ
ር፡ ሕግ፡ የተለየ፡ ነው ። የፍትሐ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ፳ኛው፡ መጽሐፍ፡ (ስለልዩ፡
ውሎች)፡ ስለአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎች፡ የሚናገሩ፡ ፻፸፯፡ ቀጥሮች፡
(ከቀ፡ ፫፻፸፭፭—፫፻፸፮)፡ የያዘውን፡ አንቀጽ፡ ፲፱ን፡ ይጨምራል ። በዚህ፡
ባጅኛው፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ከአንቀጽ፡ ፲፱፡ ቀደም፡ ብለው፡ የሚመጡት፡
መብቶች፡ ማስተላለፍን፡ ስለሚመለከቱ፡ ውሎች፡ (አንቀጽ፡ ፲፮)፡ የሥራዎች፡
አገልግሎት፡ መስጠትን፡ ስለሚመለከቱ፡ ውሎች፡ (አንቀጽ፡ ፲፮)፡ የዕቃ፡
ጥበቃን፡ በዕቃ፡ መገልገልን፡ ወይም፡ በዕቃ፡ መጠቀምን፡ ስለሚመለከቱ፡
ውሎች፡ (አንቀጽ፡ ፲፯)፡ እና፡ የማይንቀሳቀሱ፡ ንብረቶችን፡ ስለሚመለከቱ፡
ውሎች፡ የሚናገሩት፡ አንቀጾች፡ ናቸው ። ከአንቀጽ፡ ፲፱፡ ለጥቆ፡ የሚመጣውና፡
የመጨረሻው፡ አንቀጽ፡ ስለ፡ ግልግልና፡ ስለ፡ ስምምነት፡ የሚደረግ፡ ውል፡
የሚናገረው፡ ነው ።

እንዲህ፡ ያለ፡ የተለየ፡ ነገር፡ ለምን፡ በኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡
ሕግ፡ ውስጥ፡ ተደረገ? የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግን፡ ረቂቅ፡ እንዳዘጋጅ፡ አደራ፡
የተጣለብኝ፡ እኔ፡ ስለ፡ ነበርኩ፡ ይህንን፡ ጥያቄ፡ ለመመለስ፡ የተመኛ፡ ቦታ፡
ያለሁት፡ እኔው፡ ነኝ ። ፈረንሳዊ፡ የሕግ፡ ሊቅ፡ እንደመሆኔ፡ መጠን፡ ለኔ፡ እን
ደሚመስለኝ፡ ጠቅላላውን፡ ሕግ፡ በምንከፋፍልበት፡ ጊዜ፡ የመንግሥት፡ ሕግ፡
ከግል፡ ሕግ፡ በተለይም፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ካስተዳደር፡ ሕግ፡ መለየቱ፡
ፍጹም፡ አስፈላጊ፡ ነው ። የመንግሥቱ፡ አስተዳዳሪዎች፡ የሕዝቡን፡ ጥቅም፡
እንዲጠብቁና፡ እንዲያከባከቡ፡ አደራ፡ ተጥሎባቸዋል፡ ከዚህም፡ በላይ፡ ቢታ
ወቅላቸውም፡ ባይታወቅላቸውም፡ እነዚህ፡ አስተዳዳሪዎች፡ ከግል፡ ኗሪዎች፡

(ከተራ ፡ ሰዎች) ፡ በእርግጥ ፡ የተለየ ፡ አቋም ፡ አላቸው ። የመንግሥት ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ የተዋዋሏቸው ፡ ውሎች ፡ ያስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ የሚያሰኙ ፡ ልዩ ፡ ጠባይ ፡ ሲኖራቸው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሳይሆን ፡ በተለዩ ፡ ደንቦች ፡ እንዲተዳደሩ ፡ ማድረግ ፡ ከትክክለኛ ፡ ፍትሕ ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ ነው ።

ሁሉም ፡ የሕግ ፡ ቅንጅቶች ፡ (ሲስተምስ) ፡ እነዚህን ፡ የተለዩ ፡ ደንቦች ፡ ማውጣት ፡ ነበረባቸው ። የተለያዩ ፡ የሕግ ፡ ቅንጅቶች ፡ ባወጧቸው ፡ የተለዩ ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ያንዱ ፡ የተለዩ ፡ ደንቦች ፡ የሌላውን ፡ ያህል ፡ ጉልተው ፡ አለመታየታቸው ፡ ብቻ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ስለ ፡ አስተዳደር ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ አስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ የሚናገሩ ፡ የተለዩ ፡ ጽሑፎች ፡ ወይም ፡ እነዚህን ፡ ውሎች ፡ የሚነካ ፡ ክርክር ፡ በተነሳ ፡ ጊዜ ፡ የመዳኘት ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ የተለዩ ፡ ያስተዳደር ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ስለሌሉ ፡ ነው ።

የሕግ ፡ መሰናዶ ፡ ሲደረግ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የነበረው ፡ ሁኔታ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነበር ።

የተለዩ ፡ ያስተዳደር ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እንዳሁኑ ፡ ያን ፡ ጊዜም ፡ አልነበሩም ። በተጨማሪም ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የተጻፉ ፡ ጽሑፎች ፡ ስላልነበሩ ፡ እንደ ፡ ምዕራባውያን ፡ ሕጎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ በኢትዮጵያ ፡ አለ ፡ ብሎ ፡ ለመተማመን ፡ አይቻልም ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ያስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ የሚለውን ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳብ ፡ እንጠቀምበት ፡ ወይስ ፡ እንጠቀምበት ፡ የሚለው ፡ ምርጫ ፡ ክፍት ፡ ነበር ።

ይህ ፡ ምርጫ ፡ መኖሩን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥም ፡ ያለውን ፡ ሁኔታ ፡ በመመልከት ፡ ላስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ የሚውሉ ፡ ደንቦች ፡ ለመምሪያ ፡ ያህል ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ይደረጉ ፡ ወይም ፡ መግባታቸው ፡ ይቅርና ፡ ትልቅ ፡ ያልተረጋጋና ፡ ያልተረጋገጠ ፡ ሁኔታ ፡ ይፈጠር ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ አድርገዋል ። ከሁለቱ ፡ አንዱ ፡ ሐሳብ ፡ መፈጸሙ ፡ የማይቀር ፡ መስሎ ፡ ታየኝ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አቋም ፡ እነዚህ ፡ ውሎች ፡ በተለዩ ፡ ደንቦች ፡ እንዳይተዳደሩ ፡ አያግድም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ የተለዩ ፡ ደንቦች ፡ በቀላሉ ፡ በሕግ ፡ አይወሰኑም ።

በዚህ ፡ አካባቢ ፡ ያለውን ፡ ሁኔታ ፡ አብራርቶ ፡ መግለጽ ፡ ፍጹም ፡ አስፈላጊ ፡ ነበር ። የመንግሥትና ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣናት ፡ ተግባር ፡ እየጨመረ ፡ በመሄዱ ፡ ባለፉት ፡ ቅርብ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ በሁሉም ፡ አገሮች ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነዋል ። ይህ ፡ በፈረንሳይ ፡ በእንግሊዝ ፡ በአሜሪካን ፡ አገር ፡ እውነት ፡ ከሆነ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ “በሶጺያሊስት” ፡ ሀገሮችና ፡ “ሊብራል” ፡ ኢኮኖሚ ፡ ባላቸው ፡ ሀገሮች ፡ መካከል ፡ በሚገኙት ፡ ወደ ፡ ጓላ ፡ በቀሩት ፡ ሀገሮች ፡ የበለጠ ፡ እውነት ፡ ይኖረዋል ። የነዚህ ፡ ሀገሮች ፡ የኢኮኖሚ ፡ ዕድገት ፡ መረዳት ፡ ያለበት ፡ ከግል ፡ ሥራዎች ፡ የሚገኘውን ፡ ያህል ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ይልቅ ፡ ከሕዝብና ፡ ሕዝብ ፡ ነክ ፡ ከሆኑ ፡ ሥራዎች ፡ ነው ። በ“ሊብራል” ፡ ኢኮኖሚ ፡ አቋም ፡ እንኳን ፡ የግል ፡ ሥራዎች ፡ እንዲነቃቁና ፡ ሥራቸውን ፡ እንዲያከናውኑ ፡ ለማድረግ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ባስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ መጠቀም ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆናል ።

ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ካፒታል ፡ በሚያጥርበት ፡ ሀገሮች ፡ ሁሉ ፡ ያለ ፡ እንደ ፡ መሆኑ ፡ መጠን ፡ በኢትዮጵያም ፡ መኖሩ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ያገሪቱ ፡ ዕድገት ፡ መረዳት ፡ ያለ

በት ፡ ላገር ፡ ውስጥ ፡ ለውጭ ፡ ለገር ፡ የንግድ ፡ ሥራዎች ፡ ኮንሲሲዮኖች ፡ በመ ስጠት ፡ ነው ፡ ላገሪቱ ፡ ዕድገት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ከግል ፡ የንግድ ፡ ሥራዎች ፡ ጋር ፡ መዋዋልን ፡ የሚጠይቁ ፡ ብዙ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎች ፡ ያስፈልጋሉ ።

እርግጥ ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ለእንግሊዝ ፡ “ካርፖራሽን” ፡ እና ፡ ለፈረንሳይ ፡ “ኮምፓኒ” ፡ ይሠራ ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ ለያንዳንዱ ፡ ኮንሲሲዮን ፡ የግል ፡ ቻር ተር ፡ ለማውጣት ፡ ይቻላል ፡ ነበር ። እያንዳንዱ ፡ ሚኒስቴር ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎ ችን ፡ የመደረገው ፡ ውሎችን ፡ የሚሰማግበትን ፡ የውል ፡ አጻጻፍ ፡ ዓይነት ፡ (ፎርም) ፡ ሊያወጣ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። ይህ ፡ ዓይነት ፡ ዘዴ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ መንግሥት ፡ ባንሪቱ ፡ ለኮኖሚ ፡ ውስጥ ፡ የነበረው ፡ የሥራ ፡ ድርሻ ፡ በቅጥጥ ፡ ብቻ ፡ የተ ወሰነ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ተቀባይነት ፡ ኖሮትም ፡ ቢሆን ፡ ባሁኑ ፡ ወቅት ፡ ጊዜው ፡ ያለፈበት ፡ ይመስላል ። ያሁኑ ፡ ዘመን ፡ ለገሮች ፡ በፊት ፡ ጊዜ ፡ ለየቻርተሮችና ፡ ለውሎች ፡ ተትተው ፡ የነበሩትን ፡ ነገሮች ፡ አሁን ፡ በሕግ ፡ እንዲተዳደሩ ፡ በማ ድረገግ ፡ በበለጠና ፡ የተሻለ ፡ ዝግጅት ፡ ባለው ፡ ዘዴ ፡ እያከናወኑ ፡ እላይ ፡ የተጠ ቀሰውን ፡ ዓይነት ፡ ዘዴ ፡ ወደ ፡ መተው ፡ አዘንብለዋል ። ጊዜው ፡ ተስማሚ ፡ በመሆኑ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የተማሩ ፡ የሕግ ፡ አዋቂዎች ፡ በማንሳቸውና ፡ ባንዳንድ ፡ በየመንግሥቱ ፡ ቅርንጫፍ ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የሠለጠኑ ፡ ሠራተ ችች ፡ ባለመኖራቸው ፡ ላስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ የሚውሉ ፡ ጠቅ ላላ ፡ ደንቦች ፡ ማዘጋጀት ፡ አስፈላጊ ። አንድ ፡ አቋም ፡ መዘጋጀት ፡ ነበረበት ፡ ይህም ፡ ሲሆን ፡ በዚህ ፡ አቋም ፡ ውስጥ ፡ ላስተዳደር ፡ ባለሥልጣናቸውና ፡ ከነር ሱም ፡ ጋር ፡ ውል ፡ ለሚገቡ ፡ ሰዎች ፡ እንደ ፡ ነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ መጠቀም ፡ እንዲ ችሉ ፡ በማሰብ ፡ ቦታ ፡ እንዲተውለት ፡ ተደርጓል ።

ስለዚህ ፡ ላስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ የሚውሉ ፡ ደንቦች ፡ በፍ ችሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ እንዲኖር ፡ ተወሰነ ። ይህ ፡ ውሳኔ ፡ የተነሳሳው ፡ የሀገሪቱን ፡ ዕድገት ፡ የሚረዳ ፡ ከመንግሥቱ ፡ ጋር ፡ በሚደረጉ ፡ የውል ፡ ስምም ነት ፡ ግንኙነት ፡ አስፈላጊው ፡ መተማመን ፡ ይፈጠራል ፡ ተብሎ ፡ በማሰብ ፡ ነው ። ስላስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ ደንቦች ፡ የተደረገ ፡ ማብራሪያ ፡ የውጭ ፡ ለገር ፡ የንግድ ፡ ሥራዎችና ፡ ካፒታል ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ እንዲገቡ ፡ ይረዳል ፡ ተብሎ ፡ በተለይ ፡ ተስፋ ፡ ተደርጎበታል ።

ውሳኔው ፡ ከተሰጠ ፡ ዘንድ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውለው ፡ እንዴት ፡ ነበር ፡ ስለ ፡ ውሎች ፡ በጠቅላላው ፡ በሚናገረው ፡ አንቀጽና ፡ በሌሎችም ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ውሎች ፡ በሚናገሩት ፡ አንቀጾች ፡ ውስጥ ፡ ጥቂት ፡ ደንቦች ፡ ማስገባት ፡ በቂ ፡ አለመሆኑ ፡ ወዲያውኑ ፡ ግልጽ ፡ ሆነ ። ያስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ በብዙ ፡ ረገድ ፡ አዲስ ፡ መሆናቸውን ፡ ለነርሱም ፡ ግልጽና ፡ የተስተካከሉ ፡ ደን ቦች ፡ ማዘጋጀት ፡ ጠቃሚ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችን ፡ እንደሚመ ለከቱ ፡ ውሎች ፡ ባንድ ፡ በተለየ ፡ አንቀጽ ፡ ሥር ፡ እንዲሆኑ ፡ ማስፈለጉ ፡ ግልጽ ፡ ነበር ።

ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ ደንቦች ፡ ለማውጣት ፡ የሚረዳ ፡ ሞዴል ፡ ከየት ፡ ይገኝ? ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳችም ፡ ሕግ ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ወጥቶ ፡ አያውቅም። በፈረንሳይ ፡ ሀገር ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ የሆኑት ፡ ከኮንሲል ፡ ደኤታ ፡ ውሳኔ ፡ የተገኙ ፡ “ሕጎች” ፡ በሕግነት ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ የተሰበሰቡ ፡ የሉም ። በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ሌሎች ፡ አንዳንድ ፡ አንቀጾችና ፡ ምዕራፎች ፡ እንደ ፡ ተደረገው ፡ ሁሉ ፡ ለዚህም ፡ አንቀጽ ፡ መሠረቱ ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ጽሑፎች ፡ ነበር ። ስላስተዳ

ደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች : የሚናገር : እጅግ : በጣም : ጥሩ : የሆነ : ጽሑፍ : በቅርቡ : በፈረንሳይ : አገር : ታትሞ : ነበር ።

እኛ : ማድረግ : የነበረብን : በዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : የተሰነዘሩትን : አሳቦች : በሕግ : መልክ : ካዘጋጀን : በኋላ : ከንሲል : ደሴታ : እና : የፈረንሳይ : ደራሲያን : ላገጃቸው : መፍትሔዎች : የኢትዮጵያን : ልዩ : ሁኔታ : በማሰብ : ማሻሻያዎች : ያስፈልጋቸው : እንደሆነ : መጠየቅ : ነበር ።

ኢትዮጵያ : በብዙ : ረገድ : ከምዕራብ : አውሮፓ : አገሮች : ትለያለች = አንድም : የውጭ : አገር : ደንብ : (ሕግ) : ቢሆን : ለኢትዮጵያ : ተስማሚና : ጠቃሚ : መሆኑን : ሳንጠይቅ : ከፍትሐ : ብሔር : ሕገ : ውስጥ : ያገባነው : የሰም ። ልክ : ሌሎች : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : አንቀጾች : ስናረቅ : እንዳደረግነው : ሁሉ : የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎችን : አንቀጽ : ስናረቅም : ይህንን : ጥያቄ : ጠይቀናል ። ይህም : ለመሆኑ : በመጨረሻ : ጸድቀው : የወጡት : ደንቦች : በግልጽ : ያሳያሉ ። በኢትዮጵያ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች : አመራር : በብዙ : ረገድ : ከፈረንሳይ : የአስተዳደር : ሕግ : ይለያል ። አቋሙ : የሚጠቀምባቸው : ጽንሰ : አሳቦች : የደንቦቹን : አቀራረጽ : የአተረጓጎሙ : መንገድና : በሥራ : ላይ : እንዴት : እንደሚውል : አስቀድሞ : በማመልከቱ : የኢትዮጵያ : ፍትሐ : ብሔር : ሕግ : የፈረንሳይ : የሕግ : ጥናት : ምርምር : (የሕግ : ሳይንስ) : ፍሬ : ነው ። ነገር : ግን : የፍትሐ : ብሔር : ሕገ : ስለያዘቸው : ደንቦች : የሆነ : እንደሆነ : የኢትዮጵያ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከግሪክ : ከሰዊስ : ከግብጽ : ወይም : ከእንግዚሊዝ : የበለጠ : የፈረንሳይን : አይመስልም ። ተስማሚ : እንዲያውም : ተፈላጊ : በሆነው : ልክ : የፍትሐ : ብሔር : ሕገ : ከመጀመሪያ : እስከ : መጨረሻ : የኢትዮጵያ : ሕግ : ነው ። የፍትሐ : ብሔር : ሕገ : ደንቦች : ከኢትዮጵያ : ሕዝብ : ፍላጎትና : ስሜት : ጋር : በሙሉ : የተስማሙ : መሆናቸውን : ለማረጋገጥ : መተማመኛዎች : ነበሩ ። ሕጉን : በማሰናዳቱ : ሥራ : ላይ : ብቻዬን : አልነበርኩም ። እኔ : ያዘጋጀሁት : የመጀመሪያ : ረቂቁን : ብቻ : ነበር ። ይህም : ረቂቅ : ወደ : አማርኛ : ከተተረጎመ : በኋላ : በመጀመሪያ : በኢትዮጵያውያን : የፍትሐ : ነገሥት : ኮሚሲዎን : አባሎች : ተዘጋጅቶ : ከዚያም : የፍትሐ : ብሔሩን : ሕግ : ለመቀበል : የመጨረሻው : ሥልጣን : ባለው : በኢትዮጵያ : ምክር : ቤት : (ፓርላማ) : ጸንቷል ።

ለብዙዎቹ : አንቀጾች : የዚህ : ዓይነቱ : ያሠራር : ሥነ : ሥርዓት : ማለፊያ : ነበር ። የኮሚሲዎኑም : ሥራ : ብዙውን : ጊዜ : ሊቃለል : የቻለው : ከመጀመሪያው : የሕግ : ረቂቅ ፣ ጋር : በላክሁት : የሕጎችን : መንፈስ : መግለጫ : (ኤክስፖዜ : ደ : ሞቲፍ) : እርዳታ ፣ ነው ። ነገር : ግን : እንዲህ : ያለ : መግለጫ : ለአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች : አንቀጽ : አለመደረጉን : ማስታወስ : ተገቢ ፣ ነው ። “የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች” : የሚለው : አንቀጽ : ለፍትሐ : ነገሥቱ : ኮሚሲዮን : ለማቅረብ : በመጨረሻ : ካረቀቅኋቸው : አንቀጾች : አንዱ : ከመሆኑም : በላይ : ለሕገ : መንፈስ : መግለጫ : አልወጣለትም ። አንቀጹ : ወደ : አማርኛ : በቀጥታ : ተተረጎመ : በተረፈ : ኮሚሲዮኑ : ሌላ : ሥራ : የነበረበት : ከመሆኑም : በላይ : በነገሩ : ላይ : በዝርዝር : ሊመክርበት : ጊዜ : ያልነበረው : ይመስላል ። ሌላው : ቀርቶ : ለሕግ : እርቃቂው : ስለዚህ : አንቀጽ : ምንም : ትችት : ወይም : ጥያቄ : አልተላከም ። ከአርቃቂውም : ጋር : አንዳች : ወይይት : አልተደረገም ። የመጀመሪያው : ረቂቅ : ያለምንም : ለውጥ : የኮሚሲዮኑ : የሕግ : አሳብ : ሆኖ : ቀርቦ : ምክር : ቤቱ : ደግሞ : እንዲሁ : ያለ : አን

ዳች ፣ ማሻሻያ ፣ ተቀብሎ ፣ ሕግ ፣ አደረገው ፣ ይህም ፣ አድራጎት ፣ ሊያስገርም ፣ ወይም ፣ ሊያስጋ ፣ አይገባም ፣ ምክንያቱም ፣ ይህ ፣ ክፍል ፣ (አንቀጽ) ፣ በጣም ፣ የጠለቀ ፣ የሕግ ፣ ምርምር ፣ የሚያስፈልገው ፣ (ቴክኒካል) ፣ ስለ ፣ ሆነና ፣ ስለዚህም ፣ ክፍል ፣ አንድም ፣ ልማዳዊ ፣ ሕግ ፣ ወይም ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ በተለይ ፣ ትክክል ፣ ፍትሕ ፣ ነው ፣ ብለው ፣ የሚያምኑበት ፣ ነገር ፣ ስለሌለ ፣ ነው ።

ይሁን ፣ እንጂ ፣ ይህ ፣ በግልጽ ፣ የሚያስቆጭ ፣ ሁኔታ ፣ ነበር ፣ ስለሌሎቹ ፣ አንቀጾች ፣ ከኮሚሲዎች ፣ ጋር ፣ የተደረገው ፣ ውይይት ፣ ያስገኘው ፣ ጥቅም ፣ ኮሚሲዮን ፣ ካቀረበው ፣ ትችት ፣ በላይ ፣ የመጀመሪያውን ፣ ረቂቅ ፣ በማሻሻል ፣ ረገድ ፣ ነበር ፣ ስላረቅቅኋቸው ፣ አንቀጾች ፣ ከሌሎች ፣ ሰዎች ፣ ጋር ፣ በተወያየውበት ፣ ጊዜ ፣ ሥራዬ ፣ ፍጹም ፣ አለመሆኑ ፣ እየተገለጸ ፣ ሄደ ፣ ስለ ፣ አንቀጽ ፣ አሥራ ፣ ዘጠኝ ፣ እንዲህ ፣ ያለ ፣ ውይይት ፣ አልተደረገም ፣ የአንቀጹን ፣ የመጀመሪያ ፣ ረቂቅ ፣ ከጨረሰኩ ፣ ከስድስት ፣ ወራት ፣ ወይም ፣ ከአመት ፣ በኋላ ፣ ለማረም ፣ ሳይመቸኝ ፣ ቀረ ፣ ስለዚህ ፣ ትክክለኛው ፣ የሕግ ፣ አሳብ ፣ ሳይሆን ፣ የመጀመሪያው ፣ ረቂቅ ፣ እንዳለ ፣ ሕግ ፣ ሆኖ ፣ ታወጀ ፣ ከዚህም ፣ የሥነ ፣ ሥርዓት ፣ መንገድ ፣ የተነሳ ፣ አንቀጹ ፣ በልዩ ፣ ልዩ ፣ ረገድ ፣ ያልተሟላ ፣ መሆኑ ፣ በፍጹም ፣ አያጠራጥርም ፣ ይህም ፣ ቢሆን ፣ አንቀጽ ፣ አሥራ ፣ ዘጠኝ ፣ በኢትዮጵያ ፣ በፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ውስጥ ፣ መግባቱ ፣ ትልቅ ፣ እድል ፣ ነው ፣ ይህ ፣ አንቀጽ ፣ ወደ ፊት ፣ በተመቸ ፣ ጊዜ ፣ ሊሻሻል ፣ ይቻላል ፣ አሁን ፣ ባለበትም ፣ ሁኔታ ፣ ሕጋዊ ፣ ግንኙነቶች ፣ ዋስትና ፣ እንዲኖራቸው ፣ በማድረግ ፣ ለኢትዮጵያ ፣ የኢኮኖሚ ፣ ዕድገት ፣ ታላቅ ፣ አገልግሎት ፣ ሊሰጥ ፣ ይቻላል ።

የአንቀጽ ፣ አሥራ ፣ ዘጠኝ ፣ ቅጥሮች ፣ የአስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ቤቶች ፣ ለሚዋዋሏቸው ፣ ውሎች ፣ ሁሉ ፣ ተፈጻሚ ፣ እይቻም ፣ ተፈጻሚነት ፣ ያላቸው ፣ ከነዚህ ፣ ውሎች ፣ ውስጥ ፣ የተለዩ ፣ ደንቦች ፣ ለሚፈልጉት ፣ በፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ውስጥ ፣ ያስተዳደር ፣ ክፍል ፣ መሥሪያ ፣ ቤቶች ፣ የሚያደርጉዋቸው ፣ ውሎች ፣ ተብለው ፣ ለታወቁት ፣ ውሎች ፣ ብቻ ፣ ነው ፣ በዚህ ፣ ረገድ ፣ የኢትዮጵያ ፣ ፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ በፈረንሳይ ፣ አገር ፣ የሚደረገውን ፣ ልዩነት ፣ በጠቅላላው ፣ አነጋገር ፣ ይቀበላል ፣ ቅጥር ፣ ፫፻፱፻፱ ፣ ያስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ውሎችን ፣ ትርጓሜ ፣ ይሰጣል ፣ የዚህ ፣ ቅጥር ፣ ንዑስ ፣ ቅጥር ፣ (ለ) ፣ እና ፣ (ሐ) የትኛቹ ፣ ውሎች ፣ ያስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ውሎች ፣ መሆናቸውን ፣ ለመለየት ፣ የሚያገለግሉ ፣ ጠቅላላ ፣ ማመዛዘኛዎች ፣ (መምሪያዎች) ፣ ይሰጣሉ ፣ ስለነዚህ ፣ ማመዛዘኛዎች ፣ ተፈጻሚነት ፣ የፈረንሳይን ፣ የሕግ ፣ ጽሑፎች ፣ ለመመልከት ፣ ይቻላል ፣ ሆኖም ፣ እነዚህ ፣ ማመዛዘኛዎች ፣ አንድ ፣ ውል ፣ የአስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ውል ፣ ነው ፣ አይደለም ፣ የሚለውን ፣ ክርክር ፣ ፈጽሞ ፣ ለማስወገድ ፣ እይቻሉም ፣ ስለዚህ ፣ ተዋዋቶች ፣ ወገኖች ፣ ስምምነታቸው ፣ በአንቀጽ ፣ አሥራ ፣ ዘጠኝ ፣ ሥር ፣ እንዲውል ፣ ከፈለጉ ፣ እንደዚህ ፣ ያለውን ፣ ክርክር ፣ ለማስቀረት ፣ ግልጽ ፣ በሆነ ፣ ቃል ፣ ውላቸውን ፣ “የአስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ውል” ፣ ብለው ፣ ሊሰይሙት ፣ መቻላቸውን ፣ ቀ፣ ፫፻፱፻፱ ፣ (ሀ) ፣ ያመለክታል ።

የአንቀጽ ፣ ሀሥራ ፣ ዘጠኝ ፣ ምዕራፍ ፣ ፩ ፣ መጀመሪያ ፣ ጠቅላላ ፣ ድንጋጌዎች ፣ በሚል ፣ አርዕስት ፣ መሠረታዊ ፣ አሳቦችንና ፣ ትርጓሜዎችን ፣ የያዘ ፣ ነው ፣ ከዚህ ፣ በኋላ ፣ በሁለት ፣ ክፍሎች ፣ ተከፍሎ ፣ እንደኛው ፣ ክፍል ፣ ስለአስተዳደር ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ውሎች ፣ ሥርዓት ፣ (ቅጥር ፣ ፫፻፱፻፱—፫፻፱፻፩) ፣ በሁለተኛው ፣ ክፍል ፣ ውሎች ፣ ስለሚያስከትሉት ፣ ውጤት ፣ (ቅጥር ፣ ፫፻፱፻፱—፫፻፱፻፮) ፣ እንዲዘረዘር ፣ ተመድቧል ።

የአተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣን ፡ ውል ፡ ሲገባም ፡ ሆነ ፡ በሚ
 ዋዋላቸው ፡ ውሎችም ፡ ወይም ፡ ውሎ ፡ የጸና ፡ እንዲሆን ፡ ባለሥልጣን ፡ ውሎን ፡
 ማጽደቅ ፡ ያለበት ፡ እንዲሆን ፡ ዝም ፡ ማለቱ ፡ ብቻ ፡ ያለውሉን ፡ አሳብ ፡ እን
 ደተቀበለ ፡ አያስቆጥረውም ፡ የሚለው ፡ መሠረታዊ ፡ አሳብ ፡ በንፁህ ፡ ክፍል ፡
 ፩ ፡ ፈቃድን ፡ ስለ ፡ መስጠት ፡ በሚናገረው ፡ ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ።
 በቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ ስለ ፡ ውሎች ፡ በጠቅላላው ፡ የተሰጠውን ፡ ደንብ ፡ ላስተዳደር ፡
 መሥሪያ ፡ ውሎች ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ በቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ እንደገና ፡ ተጽፎል ።
 ይህ ፡ የተደረገበት ፡ ምክንያት ፡ በቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ የተጠበቁት ፡ የቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱—
 ፫፻፲፱፻፱ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዳ
 ይሆኑ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ።

ስለ ፡ ውሎች ፡ በጠቅላላው ፡ በሚናገረው ፡ አንቀጽ ፡ ሥር ፡ የሚገኘው ፡
 ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ አንደኛው ፡ ተዋዋይ ፡ ወገን ፡ የሚጠቀምባቸውን ፡ ጠቅላላ ፡
 የሆኑ ፡ የሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ሁኔታዎች ፡ (ግዴታዎች) ፡ ይገልጻል ። እነዚህ ፡
 ጠቅላላ ፡ የሆኑ ፡ የሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ሁኔታዎች ፡ በተለይ ፡ በአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡
 ውሎች ፡ ውስጥ ፡ የተለየ ፡ ተፈላጊነት ፡ አላቸው ። ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ዘዴ ፡
 በመጠቀም ፡ ነው ፡ እንግሊዝ ፡ ከመንግሥት ፡ ጋር ፡ የሚደረጉ ፡ ውሎች ፡ ከሌሎች ፡
 ውሎች ፡ የተለዩ ፡ ደንቦች ፡ የሌላቸው ፡ ለማስመሰል ፡ የቻሉቸው ። ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱—
 ፫፻፲፱፻፱ ፡ ለአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ ለውሎ ፡ የሚችሉትን ፡ ጠቅ
 ላላ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ግዴታዎች) ፡ ትርጓሜ ፡ ይሰጠዋል ። እንዲሁም ፡ የአስተዳደር ፡
 መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ለሚዋዋሏቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ውሎች ፡
 በሚሰማማው ፡ ዓይነት ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንዲዘረዘሯቸው ፡ ስውር ፡ ባል
 ሆነ ፡ መንገድ ፡ ያሳበባሉ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ሌላ ፡
 ዝርዝር ፡ ደንቦችን ፡ ለመጨመር ፡ አልቻለም ፤ ምክንያቱም ፡ እንደዚህ ፡ ያሉ ፡
 ደንቦች ፡ በጣም ፡ ለተለያዩ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ፍላጎት ፡ ተስማሚ ፡
 መሆን ፡ ስላለባቸው ፡ ነው ።

ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱—፫፻፲፱፻፱ ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ግዴታዎች) ፡ ስለሚያስ
 ከትሉት ፡ ውጤት ፡ ያስረዳሉ ። ሁኔታዎቹ ፡ ስለ ፡ ውሎ ፡ አፈራረም ፡ (አመሠራ
 ረት) ፡ (ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱) ፡ በሚመለከቱበት ፡ ጊዜ ፡ ያላቸው ፡ ውጤት ፡ ስለ ፡ ውሎ ፡
 አተረጓጎም ፡ በውሎ ፡ ውስጥ ፡ ስላለው ፡ ቃልና ፡ ስለ ፡ ውሎ ፡ አፈጻጸም ፡ (ቀ ፡
 ፫፻፲፱፻፱ ፡ በሚያመለክቱበት ፡ ጊዜ ፡ ካላቸው ፡ ውጤት ፡ የተለያየ ፡ ይሆናል ።
 ስለ ፡ ውሎ ፡ አፈራረም ፡ የሚደረግበት ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታዎች ፡ የመንግሥት ፡
 ድንጋጌዎችን ፡ ያህል ፡ ተፈጻሚነት ፡ (አስገዳጅነት) ፡ ሲኖራቸው ፡ ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡
 የሚመለከቱት ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታዎች ፡ ግን ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዲኖራቸው ፡ በውሎ ፡
 ውስጥ ፡ መግባት ፡ አለባቸው ። የፍትሕ ፡ ብሔሩን ፡ ሕግ ፡ እንደገና ፡ በምናነ
 ብበት ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ የተደረገው ፡ ልዩነት ፡ ተገቢ ፡ መስሎ ፡ አይታይም ። በተ
 ጨማሪም ፡ ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ን ፡ እና ፡ ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ን ፡ ለማስማማት ፡ በጣም ፡
 አዳጋች ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ በቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ መሠረት ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታዎቹ ፡
 የሕዝብ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የደነገገቸው ፡ ከሆነ ፡ ተዋዋይ ፡ ወገን ፡ አስቀድሞ ፡
 ያላወቃቸው ፡ ቢሆንም ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናሉ ። ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ በእኔ ፡ በኩል ፡
 የሆነ ፡ የብዕር ፡ ስህተት ፡ (ላፕስስ ፡ ካላሚ) ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ። ይህ ፡ ምሳሌና ፡
 መግለጫ ፡ የሕገ ፡ አርቃቂ ፡ ሊቅና ፡ ኮሚሲዎኑ ፡ ውይይት ፡ ቢያደርጉ ፡ ኖሮ ፡
 የቱን ፡ ያህል ፡ ጠቃሚ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ እንደ ፡ ነበርና ፡ ውይይቱም ፡ የቱን ፡
 ያህል ፡ እንደ ፡ ተሳተ ፡ ያሳያል ። ቀ ፡ ፫፻፲፱፻፱ ፡ የአስተዳደሩ ፡ ባለሥልጣን ፡

ውሉ ፡ ከተፈረመ ፡ በኋላ ፡ በጠቅላላው ፡ ሁኔታዎች ፡ ውስጥ ፡ የሚያደርገው ፡ ሰውጥ ፡ የተዋዋዩን ፡ ወገን ፡ መብትና ፡ ግዴታዎች ፡ አይነካም ፡ ይላል ፤ ይህ ፡ ምንም ፡ ማብራሪያ ፡ አያስፈልገውም ።

የሚቀጥሉት ፡ ጥቂት ፡ ቅጥሮች ፡ ደግሞ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ ለመግባት ፡ ስላለው ፡ ነጻነትና ፡ አንድ ፡ ውል ፡ ተቆጣጣሪ ፡ ባለሥልጣን ፡ እንዲያጸድቀው ፡ አስፈላጊ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ለውሉ ፡ የመጨረሻ ፡ አመሠራረት ፡ አስፈላጊ ፡ ስለሆኑት ፡ ሁኔታዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማብራሪያዎች ፡ ይሰጣሉ ። ከነዚህ ፡ ቅጥሮች ፡ አንዱን ፡ ማለት ፡ አንድ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ ለተዋዋሉው ፡ ውል ፡ አፈጻጸም ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ገንዘቦች ፡ ያልተሰጡት ፡ ቢሆንም ፡ ውል ፡ የጸና ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ (ቍ ፡ ፫፻፶፪) ፡ ልብ ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልጋል ። ይህንንም ፡ ቅጥር ፡ ለመጻፍ ፡ የተፈለገው ፡ የዚህን ፡ ተቃራኒ ፡ ውጤት ፡ የሚያመጡ ፡ የሚመስሉትን ፡ የእንግሊዝ ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎች ፡ በተለይ ፡ እዚህ ፡ ተቀባይነት ፡ እንዳይኖራቸው ፡ ለማድረግ ፡ ነው ፡ እንዲሁም ፡ ቍ ፡ ፫፻፶፮ ፡ ልብ ፡ ብለው ፡ የሚመለከቱት ፡ ቅጥር ፡ ነው ፤ ይህ ፡ ቅጥር ፡ ተቆጣጣሪ ፡ ባለሥልጣን ፡ እንዲያጸድቀው ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ ውል ፡ ከአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የተዋዋለ ፡ ሰው ፡ ያደረገው ፡ ውል ፡ እስከ ፡ ስድስት ፡ ወር ፡ ድረስ ፡ የማጽደቁ ፡ ነገር ፡ ያልተፈጸመ ፡ እንደሆነ ፡ ከውሉ ፡ ግዴታዎች ፡ ውጭ ፡ ለመሆን ፡ ይችላል ፡ ይላል ። በሌሎች ፡ አገሮች ፡ እንዳለው ፡ ሁሉ ፡ በኢትዮጵያም ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ለሚያደርጉት ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ የማዋል ፡ ማሳደር ፡ ተግባር ፡ (በሮክራሲ) ፡ መከላከያ ፡ ማድረግ ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። በመጨረሻም ፡ ቍ ፡ ፫፻፶፮ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሉን ፡ ሳይፈራረም ፡ የቀረ ፡ እንደሆነ ፡ ውሉ ፡ ከመፈረሙ ፡ በፊት ፡ በተደረገው ፡ ንግግር ፡ ባሳየው ፡ ሁኔታ ፡ ምክንያት ፡ ተዋዋዩ ፡ ውሉ ፡ ይፈጸማል ፡ በማለት ፡ ላይረጋቸው ፡ ወጪዎች ፡ ኪሣራ ፡ እንዲጠይቅ ፡ መብት ፡ ይሰጠዋል ። በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ ሁኔታ ፡ ኪሣራ ፡ የሚሰጠው ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጥፋት ፡ (ኩልፓ ፡ ኢን ፡ ኮንትሬኤንድ) ፡ ወይም ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ሲኖር ፡ ነው ።

ቍ ፡ ፫፻፶፪—፫፻፶፱ ፡ ውሎች ፡ በጨረታ ፡ ስለሚሰጡበት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ይናገራሉ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የፍትህ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ይህን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አስፈላጊ ፡ ባያደርገውም ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ ታዘ ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆን ፡ በጨረታ ፡ ውል ፡ ለመስጠት ፡ ከወሰነ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ የፍትህ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ መሆን ፡ አለበት ። የኢትዮጵያ ፡ ፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በፈረንሳይ ፡ አገር ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ በቂ ፡ ሆነው ፡ የተገኙትን ፡ ደንቦች ፡ እንዳሉ ፡ ተቀብሎ ፡ አጽድቋቸዋል ።

ስለ ፡ ውል ፡ ምክንያት ፡ የተደነገጉት ፡ ቍ ፡ ፫፻፶፭ ፡ እና ፡ ፫፻፶፮ ፡ የታቀዱት ፡ የሕዝቡን ፡ ጥቅም ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ከሚያደርጉት ፡ ስህተትና ፡ ባለሥልጣኖችና ፡ የማይታመኑ ፡ ሰዎች ፡ ለግል ፡ ጥቅም ፡ ከሚወጡት ፡ ስምምነት ፡ ለመጠበቅ ፡ ሲባል ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ቅጥሮች ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ ሆነው ፡ አይታዩ ፡ ይሆናል ። ሆኖም ፡ አሁን ፡ ባለንበት ፡ የሊብራል ፡ ኤኮኖሚ ፡ ሁኔታዎች ፡ ከዚህ ፡ በበለጠ ፡ ለማስፋፋት ፡ የሚቻል ፡ አይመስልም ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ተገቢ ፡ መስሎ ፡ እንዲታዩቸው ፡ እነዚህን ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳቦች ፡ እያስፋፋ ፡ ሊተረጎሟቸው ፡ ይችላሉ ።

ውል ፡ ስለሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ የሚናገሩት ፡ ቍ ፡ ፫፻፶፪—፫፻፶፰ ፡ በውስጣቸው ፡ ሲመለከቷቸው ፡ የሚገባ ፡ ሁለት ፡ ደንቦች ፡ ይዘዋል ። አንደኛው ፡

(ቍ፡ ፫ሺ፻፸፰)፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ያለበትን፡ ግዴታ፡ አለመፈጸሙ፡ ተዋዋዩ፡ ያለበትን፡ ግዴታዎች፡ አልፈጽምም፡ ለማለት፡ ምክንያት፡ ሲሆንው፡ አይችልም፡ ይላል ። ሁለተኛው፡ ደግሞ፡ (ቍ፡ ፫ሺ፻፸፰)፡ ተዋዋዩ፡ ዕዳ፡ ይቻቻልልኝ፡ ብሎ፡ የአስተዳደሩን፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ለመጠየቅ፡ የሚችለው፡ ይቻቻልልኝ፡ የሚለው፡ ዕዳ፡ የቀረጥ፡ ዕዳን፡ የሚመለከት፡ ያልሆነ፡ እንደሆነ፡ ነው፡ የሚለው፡ ነው ። ቍ፡ ፫ሺ፻፸፰ንም፡ መመልከት፡ አስፈላጊ፡ ነው፡ በዚህ፡ ቍ፡ ጥር፡ መሠረት፡ ሥልጣኑ፡ በውሎ፡ ውስጥ፡ አስቀድሞ፡ የተወሰነ፡ ከሆነ፡ የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ በራሳቸው፡ ሥልጣን፡ ብቻ፡ ተዋዋዩን፡ ግዴታዎቹን፡ እነርሱ፡ በወሰኑት፡ ጊዜ፡ እንዲፈጽም፡ ሊያስገድዱት፡ ይችላሉ ። የቍ፡ ፫ሺ፻፸፰፡ ዓላማ፡ የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ ውል፡ በሚዋዋሉበት፡ ጊዜ፡ እንደዚህ፡ ያለ፡ ውለታ፡ አስቀድሞ፡ ቢደረግ፡ ጠቃሚ፡ መሆኑን፡ ለማስገንዘብ፡ ነው ።

ሰለ፡ ውል፡ መሻሻል፡ ሰለ፡ ውሎች፡ በጠቅላላው፡ በሚናገረው፡ አንቀጽ፡ በቍ፡ ፫ሺ፻፸፰—፫ሺ፻፸፱፡ ውስጥ፡ ተደንግጓል ። የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎች፡ በዚህ፡ ረገድ፡ ከነዚህ፡ ከጠቅላላዎቹ፡ ደንቦች፡ በጣም፡ ስለሚለዩ፡ በቍ፡ ፫ሺ፻፸፱—፫ሺ፻፹፫፡ ውስጥ፡ ተደርገዋል ። እነዚህ፡ ቍ፡ ጥር፡ ለአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ በተለይ፡ የተፈቀዱላቸውን፡ መጠቀሚያዎች፡ ይደንግጋሉ፡ ኢምፕሪቪሊክ፡ የተባለውን፡ የሕግ፡ አሳብ፡ (ቲኦሪ)፡ ይቀበላሉ፤ እንዲሁም፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎችን፡ የሚነኩ፡ የመንግሥት፡ አድራጎቶች፡ ስለሚያስከትሏቸው፡ ውጤቶች፡ ደንቦች፡ አስፍረዋል ።

ቍ፡ ፫ሺ፻፹፡ እና፡ ፫ሺ፻፹፩፡ በእንግሊዝ፡ አገር፡ ፕሮፌሰር፡ ሚቪል፡ የሚደግፉትን፡ “የመንግሥት፡ ሥራ፡ ውጤት፡ የሚያስገኝ፡ መሆን፡ አለበት” የሚለውን፡ መሠረታዊ፡ አሳብ፡ ይዘዋል ። ውሎ፡ ለሕዝባዊ፡ አገልግሎት፡ የሚጠቅም፡ ሳይሆን፡ ሲቀር፡ ወይም፡ ለፍላጎቱ፡ የማይስማማ፡ ሆኖ፡ ሲገኝ፡ ተዋዋዩ፡ ጥፋት፡ ባይኖርበትም፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎን፡ ሊያፈርስ፡ ይቻለዋል ። ይህንንም፡ ሲፈጽሙ፡ በሕግ፡ በተሰጣቸው፡ መብት፡ መጠቀሚያቸው፡ በመሆኑ፡ እንደ፡ “ውለታ፡ ማፍረስ”፡ ባይቆጠርም፡ ለተዋዋዩ፡ ወገን፡ ኪሣራ፡ መክፈል፡ አለባቸው ። ቍ፡ ፫ሺ፻፹፩፡ እንደገና፡ ልብ፡ ተደርጎ፡ ቢነበብ፡ ለተዋዋዩ፡ ኪሣራ፡ የሚሰጥበት፡ ምክንያት፡ በጣም፡ ሊጋስ፡ ይመስላል ። እዚህ፡ ላይም፡ በፍትሐ፡ ነገሥት፡ ኮሚሽንን፡ ውይይት፡ ቢደረግ፡ ኖሮ፡ የመጀመሪያው፡ ረቂቅ፡ ሊሻሻል፡ ይችላል፡ የነበረ፡ ይመስላል ።

የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ መብት፡ ውሎን፡ በማስቀረት፡ ብቻ፡ አልተወሰኑም ። በራሳቸው፡ ሥልጣን፡ ብቻ፡ በውሎ፡ ውለታ፡ ላይ፡ መሻሻያዎችን፡ ሲያደርጉ፡ ይችላሉ፡ (፫ሺ፻፸፱)፡ በእንዲህ፡ ያለ፡ ጊዜ፡ ተዋዋዩ፡ ወገን፡ ኪሣራ፡ ለማግኘት፡ መብት፡ አለው፤ አንዳንድ፡ ጊዜም፡ ውሎ፡ እንዲቀርለት፡ ሊጠይቅ፡ ይችላል ። (ቍ፡ ፫ሺ፻፹፪) ።

ቍ፡ ፫ሺ፻፹፫—፫ሺ፻፹፬፡ የኢምፕሪቪሊክን፡ የሕግ፡ ሐሳብ፡ (ቲኦሪ)፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ተፈጻሚ፡ ያደርጋሉ ። ሕጉ፡ በእንዴት፡ ያሉ፡ ሁኔታዎች፡ ይህ፡ ሐሳብ፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንደሚውልና፡ የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ የሚከፍሉት፡ ኪሣራ፡ እንዴት፡ እንደሚወሰን፡ ይደንግጋል ። ሕጉ፡ የሚፈቅደው፡ ርትዕ፡ የሆነው፡ የኪሣራ፡ አስተሳሰብ፡ የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ በራሳቸው፡ ሥልጣን፡ ብቻ፡ ውልን፡ በማስቀረት፡ ወይም፡ በማሻሻል፡ ከሚከፍሉት፡ ኪሣራ፡ የአስተሳሰብ፡ መንገድ፡ በፍጹም፡ የተለየ፡ ነው ።

በመጨረሻም ፡ ቊ ፡ ፫፻፶፯—፫፻፶፮ ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሥርዓት ፡ (ፈ ፡ ዱ ፡ ፕሪንስ) ፡ ይናገራሉ ። እነዚህ ፡ ቊጥሮች ፡ አዲስ ፡ የሚወጡ ፡ ሕጎችና ፡ ደንቦች ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በተዋዋሏቸው ፡ ውሎች ፡ ላይ ፡ የሚያደርሱትን ፡ የውል ፡ ሚዛን ፡ መናወጥ ፡ ውጤት ፡ እነዚህ ፡ አዲስ ፡ ሕጎችና ፡ ደንቦች ፡ ይቆጣጠራሉ ። የሚደነገጉት ፡ በቀጥታ ፡ ውልን ፡ ለማስቀረት ፡ ወይም ፡ ለማሻሻል ፡ ስላልሆነ ፡ በቊ ፡ ፫፻፶፱—፫፻፷፪ ፡ ካሉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ይለያሉ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሁኔታዎቹ ፡ ከመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ የመነጨ ፡ መሆናቸውንና ፡ ተዋዋዩ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤትም ፡ የዚህ ፡ መንግሥት ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ መሆኑን ፡ ለመርሳት ፡ የማይቻል ፡ ይመስላል ። በልዩ ፡ ልዩ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የርስ ፡ በርስ ፡ መረዳዳት ፡ ሁኔታ ፡ ከእነርሱ ፡ ጋር ፡ የተዋዋለውን ፡ ሰው ፡ መጠበቅ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ያስረዳናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ተዋዋዩን ፡ ወገን ፡ በመጠበቅ ፡ ረገድ ፡ አለመቆጠብ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በተፈራረሟቸው ፡ ውሎች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ ያልተረጋጋ ፡ ሁኔታ ፡ ይፈጥር ፡ ይሆናል ። ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሁለቱንም ፡ ሁኔታዎች ፡ ለማስማማት ፡ ጠቅላላ ፡ እና ፡ በተለይ ፡ የሆኑ ፡ ዋናዎቹ ፡ (ውሳኔዎች) ፡ ብሉ ፡ ልዩነት ፡ አበጅቷል ። ጠቅላላ ፡ ጥንቃቄዎችን ፡ ደግሞ ፡ የውሉን ፡ ቃላት ፡ የሚነኩ ፡ እና ፡ የውሉን ፡ አፈጻጸም ፡ በጣም ፡ ውድ ፡ የሚያደርጉ ፡ ሁኔታዎች ፡ በማለት ፡ በሁለት ፡ ለይቷቸዋል ። በተለይ ፡ ስለሆኑ ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ግን ፡ ልዩነት ፡ የተደረገው ፡ ውሳኔዎችን ፡ ባመነጨው ፡ ባለሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ነው ፤ ይህም ፡ ባለሥልጣን ፡ ተዋዋዩ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ እራሱ ፡ (በቊ ፡ ፫፻፶፱ ፡ በተደነገገው ፡ መሠረት ፡ በቀጥታ ፡ ውሉን ፡ በማሻሻል ፡ ዘዴ ፡ ሳይሆን) ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የአስተዳደር ፡ ወይም ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

ቊ ፡ ፫፻፶፱—፫፻፷፮ ፡ ስለ ፡ ውሎች ፡ በጠቅላላው ፡ የደነገጉትን ፡ ቊ ፡ ፫፻፶፯—፫፻፶፯ ፡ ለአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ አብራርተውና ፡ አሻሽለው ፡ ያቀርባሉ ። ውልን ፡ በግድ ፡ እንዲፈጽሙ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ አይገደዱም ፡ (፫፻፶፯) ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግም ፡ (ኮመን ፡ ሎው) ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ የገባበትን ፡ የውል ፡ ግዴታ ፡ እንዲፈጽም ፡ በማዘገጥ (በማንዳመስ) ፡ ለማስገደድ ፡ አይቻልም ። የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ከእንግሊዝና ፡ ፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ ተመሳሳይ ፡ ነው ። ቊ ፡ ፫፻፶፯ ፡ እና ፡ ፫፻፶፮ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑበት ፡ ምክንያት ፡ ቊ ፡ ፫፻፶፯ ፡ በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ እንዲጨመር ፡ ከገፋፋው ፡ ምክንያት ፡ አይለይም ። እንደሌላው ፡ አገር ፡ በኢትዮጵያም ፡ ውስጥ ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሥራ ፡ መጉተት ፡ የተለመደ ፡ ነገር ፡ ነው ። የፍትሐ ፡ ብሔሩም ፡ ሕግ ፡ ይህን ፡ ዓለም ፡ ሁሉ ፡ ያወገዘውን ፡ ሁኔታ ፡ ሳይመለከተው ፡ ባለማለፍ ፡ በእርግጥ ፡ ከሚደርሱ ፡ ችግሮች ፡ ጋር ፡ የሚታገል ፡ መሆኑን ፡ ያሳያል ። ስለዚህም ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የውሉን ፡ ግዴታ ፡ ሳይፈጽሙ ፡ በማዋል ፡ በማሳደር ፡ ነገሩን ፡ የጉተቱ ፡ እንደሆነ ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ለደረሰው ፡ ጉዳት ፡ እንዳችም ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ሳያስፈልግ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ በቀጥታ ፡ ኪሣራ ፡ እንዲታሰብ ፡ ሕጉ ፡ ያዛል ። በተጨማሪም ፡ ከዚህ ፡ ግዴታ ፡ ለመዳን ፡ ሲሉ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በውሉ ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጡት ፡ ቃል ፡ የሚሰጠው ፡ ውጤት ፡ የተወሰነ ፡ ነው ።

ከአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ ጋር ፡ የተዋዋለው ፡ ሰው ፡ የውሉ ፡ አፈጻጸም ፡ እንዲጉተት ፡ ስለሚያደርግበት ፡ ሁኔታ ፡ ቊ ፡ ፫፻፶፯ ፡ እና ፡ ፫፻፶፱ ፡ ይናገራሉ ። እነዚህ ፡ ቊጥሮች ፡ ተዋዋዩ ፡ ወገን ፡ መብቴ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ የባለሥል

ጣት ፡ ግዴታ ፡ ነው ፡ ከሚላቸው ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮችና ፡ ከሚፈጥራቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የመውጫ ፡ ዘዴዎች ፡ የሕዝቡን ፡ ጥቅም ፡ ለመጠበቅ ፡ የታቀዱ ፡ ናቸው ። የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ተዋዋዩ ፡ የውሉን ፡ አፈጻጸም ፡ በመጉተቱ ፡ አንድ ፡ የቅጣት ፡ ውሳኔ ፡ ሳያደርጉ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ቢያሳልፉም ፡ (ቍ ፡ ፫፻፺፯) ፡ ተዋዋዩን ፡ አይጠቅመውም ፤ እንዲሁም ፡ አቅራቢዎቹ ፡ አስቀድሞ ፡ በአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የተፈቀዱ ፡ ካልሆኑ ፡ በስተቀር ፡ የነርሱ ፡ መዘግየት ፡ ተዋዋዩ ፡ በውሉ ፡ አፈጻጸም ፡ መጉተት ፡ ምክንያት ፡ ከሚደርስበት ፡ ኃላፊነት ፡ አያድነውም ፡ (ቍ ፡ ፫፻፺፱) ። በመጨረሻም ፡ ቍ ፡ ፫፻፺፻ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ተዋዋዩ ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ለማለት ፡ የተሰጠውን ፡ መብት ፡ በመንፈግ ፡ ቅጣት ፡ ሊወስኑበት ፡ እንደማይችሉ ፡ ይናገራል ። ይህም ፡ ደንብ ፡ በአንቀጽ ፡ አሥራ ፡ ዘጠኝ ፡ ውስጥ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ቦታ ፡ ተደጋግሞ ፡ ተጽፏል ።

ቍ ፡ ፫፻፺፩—፫፻፺፯ ፡ ደግሞ ፡ ውሎችን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ መልቀቅና ፡ ከዋናው ፡ ተቋራጭ ፡ ስለ ፡ ተሰማማ ፡ ሁለተኛ ፡ ተቋራጭ ፡ በመናገር ፡ የጠቅላላውን ፡ ደንጋጌዎች ፡ ምዕራፍ ፡ ይደምድማሉ ።

የአንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ የሚቀጥሉት ፡ ሦስት ፡ ምዕራፎች ፡ ደግሞ ፡ ለሦስት ፡ ዋና ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ ዓይነት ፡ ተመድበዋል ። እነዚህም ፡ ስለ ፡ ሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ሥራ ፡ ኮንሴሲዮን ፡ (ቍ ፡ ፫፻፺፯—፫፻፺፱) ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎችን ፡ የመቋረጥ ፡ ውል ፡ (ቍ ፡ ፫፻፺፱፬—፫፻፺፺፮) ፡ እና ፡ ስለ ፡ ዕቃዎች ፡ ማቅረብ ፡ ውል ፡ (ቍ ፡ ፫፻፺፻፮—፫፻፺፻፺) ፡ ናቸው ። የሕዝብ ፡ አገልግሎትን ፡ እና ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ሥራ ፡ ኮንሴሲዮንን ፡ ትርጉም ፡ በቍ ፡ ፫፻፺፯ ፡ ከገለጸ ፡ በኋላ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጉ ፡ በአስተዳደር ፡ በአሰራር ፡ በባለሥልጣኖችና ፡ በባለኮንሴሲዮኑ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በመመልከት ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ሥራ ፡ ኮንሴሲዮንን ፡ መወሰን ፡ ይጀምራል ። ሕጉ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ባለኮንሴሲዮኑ ፡ የገባበትን ፡ ግዴታ ፡ አፈጻጸም ፡ ለመቆጣጠር ፡ ስላላቸው ፡ መብት ፡ እንዳንድ ፡ ጠቅላላ ፡ ደንቦችን ፡ አስፍሯል ። አንድ ፡ አንዶቹ ፡ ደንቦች ፡ በአንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ የዋጋና ፡ የታሪፍ ፡ ለውጥ ፡ ለማድረግ ፡ ስለሚፈቅደው ፡ የኮንሴሲዮን ፡ ውል ፡ ቃል ፡ አተረጎጡምና ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ አዋዋል ፡ ይደነግጋሉ ። ሌሎቹ ፡ ደንቦች ፡ ደግሞ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በራሳቸው ፡ ሥልጣን ፡ ብቻ ፡ የኮንሴሲዮኑ ፡ የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡ ስለሚችሉት ፡ ለውጥ ፡ ይናገራሉ ። እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ለአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በተለይ ፡ የተፈቀደላቸውን ፡ መጠቀሚያዎች ፡ ሲሰጡ ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ እነዚህ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ አግባብ ፡ ያልሆነ ፡ እርምጃ ፡ እንዳይወስዱ ፡ ይወስኗቸዋል ። በተጨማሪም ፡ ስለ ፡ ኮንሴሲዮኑ ፡ የውሉታ ፡ ቃሎች ፡ የትኞቹ ፡ ሊለወጡና ፡ የትኞቹ ፡ ሊለወጡ ፡ እንደማይችሉ ፡ ይዘረዝራሉ ። የሚረገውም ፡ ለውጥ ፡ በባለኮንሴሲዮኑ ፡ ላይ ፡ ተጨማሪ ፡ ወጪ ፡ ያስከተለ ፡ እንደሆነ ፡ ኪሣራ ፡ እንዲያገኝ ፡ መብት ፡ ይሰጡታል ። እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ኮንሴሲዮን ፡ እንደ ፡ ተራ ፡ ውል ፡ ሊቆጠር ፡ እንደማይችል ፡ በግልጽ ፡ ያሳያሉ ። ዓላማው ፡ የሕዝብን ፡ ጠቅላላ ፡ ጥቅም ፡ ለማሟላት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የኮንሴሲዮን ፡ ውል ፡ ተዋዋዮች ፡ የግል ፡ ትርፍ ፡ ወይም ፡ ጥቅም ፡ ከሚፈልጉ ባቸው ፡ ውሎች ፡ የተለየ ፡ ነው ።

የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ኮንሴሲዮን ፡ ከጠቅላላው ፡ የውል ፡ ሕግ ፡ የሚለይ ፡ ደንቦች ፡ ያስፈልጉታል ። በጠቅላላው ፡ ውሎች ፡ የሚመለከቱት ፡ ተዋዋይ ፡

ወገኖችን፡ ብቻ፡ ነው ። እንደ፡ እንግሊዝ፡ ሕግ፡ (የውል፡ ግልነት)፡ እና፡ እንደ፡ ፈረንሳይ፡ ሕግ፡ (ቊ፡ ሺጃጃጃ፡ የኖትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ)፡ በኢትዮጵያም፡ ሕግ፡ ውሎች፡ የሚመለከቱት፡ በጠቅላላው፡ ተዋዋይ፡ ወገኖችን፡ ብቻ፡ ነው፡ (ቊ፡ ሺጃጃጃጃ) ። ሆኖም፡ ምንም፡ እንኳን፡ የሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ኮንሴሲዮን፡ የመንግሥት፡ ባለሥልጣኖችና፡ ባለኮንሴሲዮን፡ የሚዋዋሉት፡ በሆንም፡ ዓላማው፡ ባገልግሎቱ፡ የሚጠቀሙትን፡ የሦስተኛ፡ ወገኖችን፡ ፍላጎት፡ ለማርካት፡ ነው ። የአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ የውል፡ ቃሉን፡ ሲደረገሩ፡ ለራሳቸው፡ ጥቅም፡ ነው፡ በባልም፡ በትክክል፡ አነጋገር፡ የሆነ፡ እንደሆነ፡ ድርድሩ፡ እነርሱን፡ አይመለከትም ። የሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ኮንሴሲዮንን፡ ከሚያስተዳድረው፡ ምዕራፍ፡ ውስጥ፡ የሚገኙ፡ ደንቦች፡ (ቊ፡ የሺጃጃጃጃ—የሺጃጃጃጃ)፡ እነዚህ፡ ሦስተኛ፡ ወገኖች፡ ያላቸውን፡ አቋም፡ ያስረዳሉ ። በተለይም፡ ተጠቃሚዎች፡ (ደንቦች)፡ በባለኮንሴሲዮኑ፡ እኩል፡ መታየት፡ አለባቸው፡ የሚለውን፡ ጠቅላላ፡ ደንብ፡ ይዘገባል፡ (ቊ፡ የሺጃጃጃጃ—የሺጃጃጃጃ)፡ እንዲሁም፡ ባንዳንድ፡ ሁኔታዎች፡ ጊዜ፡ ተጠቃሚዎቹ፡ በአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ ቦታ፡ ሆነው፡ ባለኮንሴሲዮኑን፡ ለመክሰስ፡ መብት፡ ይሰጧቸዋል፡ (ቊ፡ የሺጃጃጃጃ—የሺጃጃጃጃ) ።

ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ እና፡ ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ ኮንሴሲዮኑ፡ ስለሚጸናበት፡ ጊዜ፡ ልክና፡ ስለ፡ መታደሱ፡ ያስረዳሉ ። ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ የኮንሴሲዮኑ፡ ጊዜ፡ ከስልሳ፡ ዓመታት፡ መብለጥ፡ የለበትም፡ ብሎ፡ ያውጃል፤ ነገር፡ ግን፡ ይህ፡ የሕገ፡ መንግሥትን፡ ያህል፡ አስገዳጅነት፡ የለውም ። ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ ይህን፡ ሲል፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ፈቃድ፡ ከስልሳ፡ ዓመት፡ በላይ፡ ኮንሴሲዮን፡ ለመስጠት፡ ባቂ፡ አይደለም፡ ለማለት፡ ብቻ፡ ነው ። በእንደዚህ፡ ያለ፡ ጊዜ፡ የምክር፡ ቤቱን፡ (የፓርላማን)፡ ፈቃድ፡ ማግኘት፡ አስፈላጊ፡ ነው ።

የኮንሴሲዮኑን፡ ሂሳብ፡ ማጣራት፡ የጠጠሩ፡ ችግሮችን፡ (ፐርብሌሞችን)፡ ስለሚያሰነሳ፡ ይህንኑ፡ ለመቋቋም፡ ቊ፡ የሺጃጃጃጃ—የሺጃጃጃጃ፡ ተደንግገዋል ። የባለኮንሴሲዮኑን፡ ተገቢ፡ ጥቅሞች፡ መጠበቅ፡ ብቻ፡ በቂ፡ አይሆንም ። የኮንሴሲዮኑ፡ ጊዜ፡ ወደ፡ ማለቂያው፡ ሲደርስ፡ ባለ፡ ኮንሴሲዮኑ፡ የሚያደርገው፡ የግዴታሽነት፡ ሥራ፡ መከልከል፡ አለበት ። ከዚህም፡ በላይ፡ የሕዝቡ፡ አገልግሎት፡ በመንግሥትም፡ ሆነ፡ በአዲስ፡ ባለ፡ ኮንሴሲዮን፡ እጅ፡ በተቻለ፡ መጠን፡ በጥሩ፡ ሁኔታ፡ መቀጠሉ፡ መረጋገጥ፡ አለበት ። ባለ፡ ኮንሴሲዮኑ፡ ከሦስተኛ፡ ወገኖች፡ ጋር፡ በመሠረተው፡ ውል፡ አረጸጸም፡ ኮንሴሲዮን፡ ሰጭውን፡ በባለ፡ ኮንሴሲዮኑ፡ እግር፡ የሚዳርገው፡ (የሚከተለውን)፡ ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ ይህ፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውል፡ የገንዘብን፡ መብት፡ ስለ፡ ማስተላለፍ፡ እና፡ ስለ፡ መዳረግ፡ የተጸፉት፡ ደንቦች፡ (ቊ፡ ሺጃጃጃጃ—ሺጃጃጃጃ)፡ ተረጸሚ፡ ከሚሆኑ ባቸው፡ ተራ፡ ውሎች፡ በመሠረቱ፡ የተለዩ፡ መሆኑን፡ ያሳያል ።

ለአስተዳደር፡ ባለሥልጣኖች፡ ኮንሴሲዮን፡ መልሶ፡ ለመግዛት፡ የተሰጣቸው፡ መብት፡ (ቊ፡ የሺጃጃጃጃ፡ እና፡ የሺጃጃጃጃ)፡ በራሳቸው፡ ሥልጣን፡ ብቻ፡ በቊ፡ የሺጃጃጃ፡ መሠረት፡ ማንኛውንም፡ የአተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውል፡ ለማስቀረት፡ ከተሰጣቸው፡ መብት፡ ጋር፡ የሚመሳሰል፡ ነው ። ሆኖም፡ ኮንሴሲዮኑን፡ መልሶ፡ የመግዛቱ፡ መብት፡ ቊ፡ የሺጃጃጃ፡ በሚከረገራቸው፡ ሁኔታዎች፡ የተወሰነ፡ አይደለም ። የኪሳራውም፡ አሰጣጥ፡ የሚወሰነው፡ በቊ፡ የሺጃጃጃ፡ መሠረት፡ አይደለም ።

ስለ፡ ባለኮንሴሲዮን፡ መብት፡ እጦት፡ (ዴቪኦንስ)፡ እና፡ ስለ፡ ማስያዝ፡ በሁለተኛው፡ ምዕራፍ፡ መጨረሻ፡ ላይ፡ የሚገኙት፡ ቊ፡ ጥሮች፡ ይናገራሉ ። እነ

ዚህ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሊያዛቸው ፡ የሚችሉት ፡ ቅጣቶች ፡ ናቸው ፤ ግን ፡ ተገቢ ፡ መሆናቸውን ፡ በመጨረሻ ፡ መወሰኑ ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ፍንታ ፡ ነው ። አስፈላጊ ፡ ከሆነ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እነዚህን ፡ ቅጣቶች ፡ ሰርዞ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ ባለኮንሲሲዮኑ ፡ ለደረሰበት ፡ ጉዳት ፡ ኪሣራ ፡ እንዲከፍሉ ፡ ሊያዝ ፡ ይችላል ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፵፮) ።

ስለ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎች ፡ የመቋረጥ ፡ ውል ፡ የሚናገረው ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ለየትኞቹ ፡ ውሎች ፡ ተፈጻሚ ፡ እንደሚሆንና ፡ ትርጉምም ፡ በመስጠት ፡ ይጀምራል ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፵፮—፫ሺ፪፻፵፯) ። ለጥቅም ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖቹ ፡ ተቋራጭ ችን ፡ በውድድር ፡ ለመምረጥ ፡ በፈለጉ ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ውሎ ፡ አመሠራረት ፡ ይኸው ፡ ምዕራፍ ፡ ይናገራል ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፵፮—፫ሺ፪፻፵፱) ።

የምዕራፉ ፡ ተከታታይ ፡ ቍጥሮች ፡ ደግሞ ፡ ለአስተዳደሩ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎችን ፡ ውል ፡ አፈጻጸም ፡ ለመቆጣጠርና ፡ ለመምራት ፡ የሚያስችለውን ፡ መብት ፡ ይሰጣሉ ። እነዚህን ፡ ቍጥሮች ፡ (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፶—፫ሺ፪፻፷) ፡ ስለማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ የሥራ ፡ ውል ፡ ከሚናገሩት ፡ ቍጥሮች ፡ (ቍ ፡ ፫ሺ፲፱—፫ሺ፵) ፡ ጋር ፡ ብናስተያያቸው ፡ የመንግሥት ፡ ሥራዎችን ፡ የመቋረጥ ፡ ውል ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ በመሆኑ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ውል ፡ እንደሆነ ፡ መገንዘብ ፡ እንችላለን ። የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ውል ፡ በሚዋወሉበት ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ እንደ ፡ ግል ፡ ተዋዋይ ፡ ወገኖች ፡ አይደሉም ። ከሌላ ፡ ማዕዘን ፡ በኩል ፡ ሆነን ፡ ብንመለከት ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የሚዋወሉት ፡ ውል ፡ የሕዝቡን ፡ ጥቅም ፡ የሚነካ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ዋጋ ፡ እንደሌለው ፡ ሊቆጠር ፡ አይገባም ። እርግጥ ፡ ነው ፡ አግባብ ፡ ያልሆነ ፡ እርምጃ ፡ ለመውሰድ ፡ የሚያስችለው ፡ ሥልጣን ፡ መፈቀድ ፡ የለበትም ። ግን ፡ በሁለቱ ፡ ተዋዋይ ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ የውል ፡ ሚዛን ፡ ስናመጣጥን ፡ ውሎ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ መሆኑን ፡ መገንዘብ ፡ ይኖርብናል ። አንድ ፡ የግል ፡ ነዋሪ ፡ እንዲሠራለት ፡ የተዋዋለውን ፡ እንዲመራ ፡ በማይቆይበት ፡ ጊዜ ፡ ሲያቅተው ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ባንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ጊዜ ፡ የሥራው ፡ የበላይ ፡ አዛዥነታቸው ፡ መጠበቅ ፡ አለበት ። ለሚሠራው ፡ ሥራ ፡ አስፈላጊውን ፡ ሰው ፡ ማሰልጠንና ፡ መቆጣጠር ፡ የሚያስችሉ ፡ ደንቦች ፡ ለአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ ማውጣት ፡ ተገቢ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። የኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እነዚህን ፡ ደንቦች ፡ ለማውጣት ፡ ሞክሯል ።

ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፷፩—፫ሺ፪፻፷፫ ፡ ስለ ፡ ዋጋ ፡ አከፋፈል ፡ ደንቦች ፡ ይዛል ። በመጀመሪያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ያከፋፈል ፡ ዘዴዎች ፡ ተዘርዘረዋል ። የሚከተሉት ፡ ቍጥሮች ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ባንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ጊዜ ፡ ሲዘገዩ ፡ ለተዋዋይ ፡ ወገን ፡ መተማመኛ ፡ ይሰጣሉ ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፷፮) ፤ እንዲሁም ፡ ተዋዋይ ፡ ወገን ፡ በግዴታው ፡ መሠረት ፡ ለፈጸማቸው ፡ ነገሮች ፡ ከሂሳቡ ፡ ላይ ፡ የሚታሰብ ፡ ገንዘብ ፡ አስቀድሞ ፡ የመቀበል ፡ መብት ፡ ይሰጡታል ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፷፱ ፡ እና ፡ ፫ሺ፪፻፸፩) ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ላልተሠራ ፡ ሥራ ፡ አስቀድሞ ፡ የሚከፈልበትን ፡ ሁኔታዎች ፡ ወስኗቸዋል ። (ቍ ፡ ፫ሺ፪፻፸፩) ።

ስለ ፡ ሥራዎች ፡ ርክክብ ፡ ጉዳይ ፡ ደግሞ ፡ በቍ ፡ ፫ሺ፪፻፸፬—፫ሺ፪፻፸፮ ፡ ተደንግጓል ። በእነዚህ ፡ ቍጥሮች ፡ ውስጥም ፡ ስለ ፡ አሠራር ፡ ጉድለት ፡ መደገንን ፡ ደንቦች ፡ ይገኛሉ ።

በክፍል : ፫ : ውስጥ : የመንግሥት : ሥራዎች : ውል : የሚሻሻሉባቸው : ልዩ : ልዩ : ደንቦች : ሰፍረዋል ። በራሳቸው : ፈቃድ : ብቻ : ያስተዳደር : ባለሥልጣኖች : ውሉን : ሊያሻሽሉ : ይችላሉ : (ቍ : ፫ሺ፪፻፹፫—፫ሺ፪፻፹፮) ። ሥራ : ተቋራጭ : ውሉን : በሚፈጽምበት : ጊዜ : ታይቶ : የማይታወቅ : ውሉም : በተደረገ : ጊዜ : ያልታሰቡ : እክል : ያጋጠመው : እንደ : ሆነ : ውሉ : እንዲሻሻል : ሊጠይቅ : ይችላል : (ቍ : ፫ሺ፪፻፹፮—፫ሺ፪፻፹፯) ። ተቋራጩ : ውሉን : ለማስቀረት : መቻሉና : የሚጠይቀውም : የኪሣራ : መጠን : እሳይ : በተጠቀሰው : ክፍል : ውስጥ : ተጠቅሷል ።

ቍ : ፫ሺ፪፻፹፰—፫ሺ፪፻፺፪ : ደግሞ : ግዴታውን : በሚገባ : ያልፈጸመ : እንደ : ሆነ : በተቋራጩ : ላይ : የአስተዳደር : ባለሥልጣኖች : ሊወሰዱ : የሚችሉትን : እርምጃዎች : ይዘረዘራሉ ። እነዚህም : እርምጃዎች : በሚገባ : ያልተሠራውን : ሥራ : በሥራ : መሪ : (በመንግሥት : ቁጥጥር) : ሥር : ማድረግና : ውሉን : እንደገና : ማረጋገጥ : ናቸው ። እነዚህ : እርምጃዎች : የፍርድ : ቤቶች : የሚቆጣጠሯቸው : ቢሆንም : ፍርድ : ቤቶች : ሊሰርዛቸው : አይችሉም ። የተወሰዱት : እርምጃዎች : ተገቢ : ያልሆኑ : እንደ : ሆነ : የአስተዳደር : ባለሥልጣኖች : ለተቋራጩ : ኪሣራ : እንዲከፍሉ : ከማድረግ : (ቍ : ፫ሺ፪፻፺፪) : በስተቀር : ፍርድ : ቤቶች : ሌላ : ትእዛዝ : ለመስጠት : አይችሉም ።

የምዕራፍ : ፫ : ክፍል : ፭ : ውልን : ለዋስትና : መያዣነት : ስለ : ማስተላለፍ : ይናገራል ። እንዲህ : ያለው : ዘዴ : አብዛኛውን : ጊዜ : ጠቃሚነቱ : ሥራው : ገንዘብ : ማግኘቱንና : መፋጠኑን : ለማረጋገጥ : ነው ። እዚህ : ላይም : በመብት : ተቀባይና : በዋናው : ተቋራጭ : ውስጥ : ተቋራጭ : በሆነው : ሰው : አቋም : መካከል : ልዩነት : ተደርጓል ።

የዕቃዎች : ማቅረብ : ውል : ያሉት : የተለዩ : ጠባዮች : ከመንግሥት : ሥራዎችን : የመቋረጥ : ውልና : ከሕዝብ : አገልግሎት : ኮንሴሲዮን : ውል : ጠባዮች : ያነሱ : ናቸው ። ሆኖም : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : የተለየ : ቦታ : ተሰጥቶታል ። በአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎች : አንቀጽ : ሥር : በመጨረሻው : ምዕራፍ : ስለዚህ : ውል : አሥር : ቍጥሮች : ተደንግገዋል ።

ባጭሩ : የኢትዮጵያ : ፍትህ : ብሔር : ሕግ : የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ውሎችን : የሚመለከታቸው : በዚህ : ዓይነት : ነው ። እነዚህ : ደንቦች : በእርግጥ : ከፍጹምነት : የራቁ : ናቸው ። ለዚህም : አንድ : ምክንያት : ቀደም : ብለን : ተናግረናል ። በተጨማሪም : ይህ : ክፍል : ገና : ያልተረጋገጠና : ያልተረጋጋ : ስለ : ሆነ : እንዴት : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ለመቆጣጠር : ይቻላል : በማለት : ክርክር : ይነሳ : ይሆናል ። ይህ : ክርክር : አብዛኛውን : ጊዜ : ለሌላው : የሕግ : ክፍል : የሕግ : መሰናደዎች : (ኮዲፊኬሽን) : በሚያደርጉበት : አገሮች : የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ሕግ : ለምን : በሕግ : መጽሐፍ : መልክ : እንዳልተሰናዳ : ለመግለጽ : የሚቀርብ : ነው ። የሕግ : መሰናደ : ለማድረግ : ከፍርድ : የተገኙ : “ሕጎች” ወይም : የአስተዳደር : ልምድ : የተጨበጠ : መሠረት : በማይሆኑበት : እንደ : ኢትዮጵያ : ባሉ : አገሮችማ : ይህ : ክርክር : የበለጠ : የጸና : አይሆንምን ?

ይህን : ችግር : በሰፊው : ተነጋግረንበት : ነበር ። ነገር : ግን : ክርክሩን : ትተን : ለማለፍ : ወሰን ። የአስተዳደር : ሕግ : በፈረንሳይ : አገር : እንኳን : ከተጀመረ : መቶ : ዓመታት : ብቻ : በመሆኑ : በጠቅላላው : የሕግ : አከፋፈል : ውስጥ : አዲስ : መጥ : ነው ። በዚህም : ምክንያት : አንዳንድ : የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቅርንጫፎች : ያላቸውን : የተረጋገጠ : ሁኔታ : ያህል : የአስተዳደር : ሕግ :

እንደሌለው ፡ ምንም ፡ አያጠራጥርም ። በቅርብ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ የመንግሥት ፡ የሥራ ፡ ክፍያ ፡ በመለወጡ ፡ የአስተዳደር ፡ ሕግ ፡ የተረጋገጠ ፡ በመሰለበት ፡ ጊዜ ፡ እንደገና ፡ መሠረቱ ፡ ተናጋ ። በዚህ ፡ ወደፊት ፡ ምን ፡ እንደሚሆን ፡ በማይታወቅበት ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ የአስተዳደር ፡ ሕግ ፡ መጨረሻው ፡ ምን ፡ እንደሚሆን ፡ ለማወቅ ፡ የሚችል ፡ አንድም ፡ ሰው ፡ የለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የአስተዳደር ፡ ሕግን ፡ እንዳናዳብረው ፡ ምክንያት ፡ የሚሆን ፡ ነውን ? ሕግ ፡ አውጪውስ ፡ ቢሆን ፡ አሁን ፡ ላለው ፡ ኅብረተሰብ ፡ ደንቦች ፡ ለማውጣት ፡ የዳኞችን ፡ ያህል ፡ ችሎታ ፡ አለውን ?

የመጨረሻው ፡ ጥያቄ ፡ በአሱታ ፡ የተመለሰ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ከልምድ ፡ (ባህል) እና ፡ ከፍርድ ፡ የተገኘ ፡ ሕግ ፡ ይልቅ ፡ ተጽፎ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ የሕጎችን ፡ መዳቦር ፡ ይገታል ፡ በሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተመረከዘ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ይህ ፡ ሳቪኛ ፡ በጠቅላላው ፡ የሕግ ፡ መሰናዶን ፡ በመሠረቱ ፡ ሳይሆን ፡ በሁኔታው ፡ ሲታወቅም ፡ የተመረከዘው ፡ አስተሳሰብ ፡ ያልተረጋገጠ ፡ ነው ፡ እንዲያውም ፡ የዚህ ፡ ተቃራኒው ፡ ልክ ፡ ይመስላል ። ለኢትዮጵያ ፡ ተዘርዘሮ ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ በቂ ፡ ጠቅላላ ፡ ደንቦችን ፡ ስለ ፡ ያዘ ፡ ለአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የመዋዋል ፡ ተግባራቸው ፡ በማይገባ ፡ አኳኋን ፡ እንዳይታገት ፡ ሰፊ ፡ ቦታ ፡ ተትቶላቸዋል ።

በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖችን ፡ የሚመራ ፡ የጥንት ፡ ልምድ ፡ ስለሌለና ፡ ዳኞችም ፡ አሁን ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ስላይደሉ ፡ ከሌሎች ፡ አገሮች ፡ ይልቅ ፡ እዚህ ፡ ለአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሥራ ፡ መምሪያ ፡ የሚሆን ፡ መሠረት ፡ መጣል ፡ በበለጠ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ኢትዮጵያ ፡ በከመን ፡ ሎው ፡ (የአንግሊዝና ፡ የአሜሪካን ፡ ሕግ) ፡ እና ፡ በፈረንሳይ ፡ እንደ ፡ ተደረገው ፡ ሁሉ ፡ የአስተዳደርን ፡ ሕግ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በኩል ፡ ለማዳበርና ፡ ለማስፋፋት ፡ ጊዜና ፡ አስፈላጊ ፡ ነገሮችም ፡ የሷትም ።

አቋሚን ፡ በቶሎ ፡ ለማደሰና ፡ ዘመናዊ ፡ በማድረግ ፡ የሕዝቧን ፡ የኑሮ ፡ ደረጃ ፡ ለማሻሻል ፡ ለምትፈልግ ፡ ሀገር ፡ የሕግ ፡ መሰናዶ ፡ ፍጹም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ ለፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የተነገረውን ፡ ያህል ፡ ለአስተዳደር ፡ ሕግም ፡ እውነትነት ፡ አለው ። የሕጉ ፡ አመሠራረት ፡ ዳኞች ፡ በሚሰጡት ፡ ፍርድ ፡ ቢሆን ፡ በጥቃቅን ፡ ትርጉሞች ፡ የበለጸገ ፡ ሆኖ ፡ ለኅብረተ ፡ ሰቡም ፡ ፍላጎት ፡ የሚሰማግ ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ፡ ሆኖም ፡ ይህ ፡ ጠቃሚነት ፡ የተረጋገጠ ፡ አይደለም ፡ ምክንያቱም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የዳኞች ፡ ዝብዘባ ፡ በአንዳንድ ፡ ዘመናት ፡ ብዙ ፡ መስዋዕት ፡ ጠይቋል ። በከመን ፡ ሎው ፡ ሀገሮች ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ጣልቃ ፡ ይገባ ፡ ኖሮ ፡ ሕጋቸው ፡ በጠነጠኑ ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳቦችና ፡ ደንቦች ፡ ተውጠው ፡ ይቀሩ ፡ ነበር ። በማንኛውም ፡ ረገድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በእውቅ ፡ እንደ ፡ ተሠራ ፡ ልብስ ፡ ይስማሟታል ፡ ተብሎ ፡ በዳኞች ፡ ፍርድ ፡ ሕጉን ፡ ለማዳበር ፡ መጠበቅ ፡ አትችልም ።

ስለዚህ ፡ አንድ ፡ አስቀድሞ ፡ የተዘጋጀ ፡ ሕግ ፡ ሰጥተናል ። ሥራውን ፡ ለመጀመር ፡ ከማመንታታችን ፡ ይበልጥ ፡ ሥራውን ፡ መፈጸማችን ፡ አያሳፍረንም ። ግን ፡ በእርግጥም ፡ የሕጉ ፡ መሻሻያ ፡ መንገድ ፡ ምንም ፡ አልተዘጋም ። በሌላው ፡ አገር ፡ እንደ ፡ ተደረገው ፡ በኢትዮጵያም ፡ ውስጥ ፡ ዳኞችና ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩን ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ ሁኔታዎቹ ፡ ሊያስማሙት ፡ ይችላሉ ። ወደፊት ፡ ሕጋቸውን ፡ የሚገነቡበት ፡ መሠረት ፡ አስተሳሰባቸውንና ፡ ክርክራቸውን ፡ የሚመሠርቱበት ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳቦች ፡ ሥራቸውንም ፡ የሚመሩበት ፡ አቋም ፡ ለማስገኘት ፡ መርዳታችንን ፡ በእርግጥ ፡ እናምናለን ። እንዲህ ፡ ያለ ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ሊያደርግ ፡ የሚችለው ፡ ይህንኑ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

* ይህ ፡ አንቀጽ ፡ በሚላንዠ ፡ ሰዎች—ላሰ ፡ ውስጥ ፡ እንዲታተም ፡ በፈረንሳይኛ ፡ የተጻፈ ፡ ሲሆን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ውስጥ ፡ እንዲታተም ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የኒቮርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ረዳት ፡ ፕሮፌሰርና ፡ ረዳት ፡ ዲን ፡ በሆኑት ፡ በማይክል ፡ ኪንድረድ ፡ ወደ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ተተረጎመ ።

በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ተርጓሚ ፡ የጨመራቸው ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ የተመለከቱት ፡ በሆሀያት ፡ ሲሆን ፤ በአረብኛ ፡ ቊሮቶች ፡ የተመለከቱት ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ አንቀጹ ፡ በፕሮፌሰር ፡ ዳቪድ ፡ እንደ ፡ ተጻፈ ፡ የነበሩት ፡ ናቸው ።

የግርጌ ፡ ማስታወሻ ።

** በፓሪስ ፡ የሕግና ፡ የአገር ፡ ምጣኔ ፡ ሀብት ፡ ጥናት ፡ ፋኩልቲ ፡ የሕግ ፡ ፕሮፌሰር ።

1 የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ የታወጀው ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲሆን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ የጀመረው ፡ ከመስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ ነው ። ይህ ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሕግ ፡ ታትሞ ፡ የሚወጣበት ፡ አረብካዊ ፡ ጋዜጣ ፡ በሆነው ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በተለይ ፡ በወጣው ፡ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ታትሞ ፡ ወጥቷል ። ሆኖም ፡ የሕጉ ፡ ሁለቱም ፡ ጽሑፎች ፡ የተተረጎሙት ፡ የሕጉ ፡ የመጀመሪያ ፡ ረቂቅ ፡ በተጻፈበት ፡ ከፈረንሳይኛ ፡ ነው ። እኛም ፡ ይኸንን ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ለማዘጋጀት ፡ በመመረጣችን ፡ ክብር ፡ ይሰማናል ። በኋላም ፡ ሕጉ ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ኮድ ፡ ሲሸል ፡ ደ ፡ ላምጥየር ፡ ዲቲዮፒ ፡ (ሊቭሪ ፡ ገጭራል ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ኤ ፡ ደ ፡ ጁሪስፕሩዳንስ ፡ ፲፱፻፷፪) ፡ ተብሎ ፡ ታትሟል ። በአማርኛውና ፡ በእንግሊዝኛው ፡ እትሞች ፡ ውስጥ ፡ ያልተጨመረው ፡ በሬደል ፡ ቅደም ፡ ተከተልነት ፡ የተዘጋጀ ፡ ዝርዝር ፡ ማውጫ ፡ በፈረንሳይ ፡ እትም ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ።

2 የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በአምስት ፡ መጻሕፍት ፡ የተከፋፈለ ፡ ነው ። ፩ኛ ፡ ስለ ፡ ሰዎች ፡ ፪ኛ ፡ ስለ ፡ ቤተ ፡ ዘመድና ፡ ስለ ፡ ውርስ ፡ (አወራረስ) ፡ ፫ኛ ፡ ስለ ፡ ንብረት ፡ ፬ኛ ፡ ስለ ፡ ግዴታዎች ፡ ፭ኛ ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ውሎች ። ይህ ፡ ሕግ ፡ መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በዋለው ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ የተሟላ ፡ ነው ። የንግድ ፡ ሕጉም ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ኮድ ፡ ደ ፡ ኮሜርስ ፡ ደ ፡ ላምጥየር ፡ (ለ ፡ ሊትዮፒ) ፡ ደ ፡ ዲቲዮፒ ፡ ፲፱፻፷፰ ፡ (ሊብሪ ፡ ገጭራል ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ዲቲዮፒ ፡ ኤ ፡ ደ ፡ ጁሪስፕሩዳንስ ፡ ፲፱፻፷፩) ፡ ተብሎ ፡ ታትሟል ። የንግድ ፡ ሕጉ ፡ የመጀመሪያ ፡ ረቂቅ ፡ የተዘጋጀው ፡ በሁለት ፡ የፈረንሳይ ፡ የሕግ ፡ ምሁሮች ፡ ነው ። እነሱም ፡ ፕሮፌሰር ፡ እስካራራና ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዠፍሬ ፡ ናቸው ።

(ሀ) አንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ የዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ተቀጣይ ፡ ሆኖ ፡ ወጥቷል ።

(ለ) ዴ ፡ ኮንትራ ፡ ቪሳ ፡ አ ፡ አን ፡ ትራንሰፊር ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ “ኮንትራክትስ ፡ ሪሌቲንግ ፡ ቱ ፡ ዚ ፡ አሳይንመንት ፡ አፍ ፡ ራይትስ” ተብሎ ፡ ተተርጉሟል ።

(ሐ) ዴ ፡ ዴ ፡ ኮንትራት ፡ ቪሳን ፡ አ ፡ ላ ፡ ግራንድ ፡ ኡላዥ ፡ ኡ ፡ ላ ፡ ዠዌ ሳንስ ፡ ዲውን ፡ ሾዝ ፡ ይህ ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ “ኮንትራክትስ ፡ ፎር ፡ ዘ ፡ ካስቶዲ ፡ ዩዝ ፡ ኤንድ ፡ ፓዜሽን ፡ አፍ ፡ ቻትልስ” ተብሎ ፡ ተተርጉሟል ።

3 ምንም፡ እንኳን፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ የሚዋዋላቸው፡ ውሎች፡ ሁሉ፡ በአስተዳደር፡ ሕግ፡ እንደሚተዳደሩ፡ እድርገን፡ ብንቆጥራቸውም፡ የአስተዳደር፡ ሕግ፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ የሚዋዋላቸውን፡ እንዳንድ፡ ውሎች፡ በአንድ፡ በኩል፡ ሲመለከታቸው፡ ሌሎችን፡ ደግሞ፡ በሌላ፡ አስተያየት፡ ሊመለከታቸው፡ የማይችሉበት፡ ምክንያት፡ የለም ። እንዳንደቻን፡ ከፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ስር፡ ሲያደርጋቸው፡ የፈረንሳይ፡ ሕግ፡ እንዳረገው፡ ለሌሎች፡ የተለየ፡ ሕግ፡ ሊፈጥርላቸው፡ ይችላል ። ከዚህ፡ በኋላ፡ የሚቀረው፡ ችግር፡ ሁለቱን፡ የውል፡ ዓይነቶች፡ ለመለየት፡ የሚያስችለውን፡ ማመዛዘኛ፡ የመወሰኑ፡ ነገር፡ ነው ።

4 ከኮመን፡ ሉው፡ ጋር፡ ለማነጻጸር፡ ጄይ፡ ሚሺል፡ ዘ፡ ኮንትራክትስ፡ አፍ፡ ፓብሊክ፡ ኦቶሪቲስ፡ (፲፱፻፳፭)፡ ኤች፡ በትሪት፡ ጋቨርንመንት፡ ሳያሲሊቲ፡ (ኬምብሪጅ፡ ፲፱፻፶፫)፡ ጄ፡ ላንግሮድ፡ “የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ውሎች፡ በማነጻጸር፡ የተደረገ፡ ጥናት”፡ አሚሪካን፡ ጆርናል፡ አፍ፡ ኮምፓራቲቭ፡ ሎው፡

5 የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ በመጽሐፍ፡ መልክ፡ ከመሰናዳቱ፡ በፊት፡ ወደቅጥ፡ የለሽነት፡ የተቃረበ፡ ነበር ። ኢትዮጵያን፡ ለክርስቲያኖች፡ የቤተ፡ ክህነትን፡ ሕግ፡ ማለት፡ የፍትሐ፡ ነገሥትን፡ የበላይነት፡ ለእስላሞች፡ የእስላም፡ ሕጎችን፡ የበላይነት፡ ሲያውቁ፡ በውን፡ ግን፡ የኖሩት፡ በእርግጥ፡ ምን፡ መሆናቸው፡ ባልታወቁት፡ የበላይነታቸው፡ በማሳበራዊ፡ ኑሮ፡ በሚደረጉ፡ ለውጦች፡ ምክንያት፡ ያልተረጋጋና፡ ከቀበሌ፡ ወደ፡ ቀበሌ፡ በሚለዋወጡት፡ ባህሎች፡ ነበር ። ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ ባህላዊ፡ ሕግ፡ ሲ፡ ኮንቲ፡ ሮሲኒ፡ ዲሪቶ፡ ኮንትራክቲዲናሪዩ፡ ዲሌሪትሪያ፡ (ሮማ፡ ፲፱፻፲፮)፡ እና፡ ኤፍ፡ ኡስቲኒ፡ ዲሪቶ፡ ኮንትራክቲዲናሪዩ፡ ዲሌሪትሪያ፡ (አሥመራ፡ ፲፱፻፶፮)፡ ጋር፡ አነጻጽረው ። የማሪያን፡ (ኤን)፡ ዘ፡ ዲሻል፡ ሲስተም፡ ኤንድ፡ ዘ፡ ሎውስ፡ አፍ፡ ኢትዮጵያ፡ (ሮተርዳም፡ ፲፱፻፶፩)፡ የሚለው፡ መጽሐፍ፡ የተመለከተው፡ ስለ፡ እንዳንድ፡ ዘመናዊ፡ ሕጎች፡ ብቻ፡ ነው፡ በተለይም፡ በመንግሥት፡ አስተዳደር፡ ንግድ፡ ግምራክና፡ እነሱን፡ በመሳሰሉት፡ ጉዳዮች፡ ነው ።

6 የኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ከታወጀ፡ ወዲህ፡ የአስተዳደር፡ መሥሪያ፡ ቤትን፡ ውሎች፡ የሚመለከቱት፡ የተሟሉ፡ ሕጎች፡ ወይም፡ ሕጎቹን፡ በሚጠቀልሉ፡ መጻሕፍት፡ በቼኮስላቫኪያና፡ በጀርመን፡ ዲሞክራቲካዊ፡ ሪፑብሊክ፡ ታትመዋል ። እነዚህ፡ ሕጎች፡ የኢትዮጵያ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በሚዘጋጅበት፡ ጊዜ፡ አልነበሩም ። የሆነ፡ ሆኖ፡ እነዚህ፡ ሕጎች፡ የተዘጋጁት፡ በምጣኔ፡ ሀብት፡ አቅዋማቸውና፡ በፖለቲካ፡ ፍልስፍናቸው፡ ከኢትዮጵያ፡ በጣም፡ ለሚለዩት፡ “ለሶሻሊስት”፡ አገሮች፡ በመሆኑ፡ ለኢትዮጵያ፡ ተስማሚ፡ ሞዴሎች፡ ሊሆኑ፡ አይችሉም፡ ነበር ።

(መ) ኮንሲ፡ ዴታ፡ የፈረንሳይ፡ የአስተዳደር፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ቁንጮ፡ ነው ። እነዚህ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ከፍትሐ፡ ብሔር፡ ችሎቶች፡ የተለዩ፡ ናቸው ።

7 በተለይ፡ የምንጠቅሰው፡ በአንቀጽ፡ ፲፫፡ ውስጥ፡ የሚገኘውን፡ ከውል፡ ውጭ፡ ስለሚደርስ፡ ኃላፊነት፡ የሚለውን፡ ምዕራፍ፡ ነው ። ፻፴፭፡ ቍጥሮች፡ ያሉትን፡ ይህን፡ ምዕራፍ፡ ስናዘጋጅ፡ የሚከተሉትን፡ ሁለት፡ መጻሕፍት፡ በሰፊው፡ ተጠቅመንባቸዋል ። አር፡ ሮዲየር፡ ላ፡ ሪስፖንሲቢሊቲ፡ ሲሺል፡ (ፖሪስ፡ ፲፱፻፶፯)፡ እና፡ ኢ፡ ጄንክስ፡ ዳይጀስት፡ አፍ፡ ኢንግሊሽ፡ ሲሺል፡ ሎው፡ (፴ኛ፡ እትም፡ ለንደን፡ ፲፱፻፵፯) ።

8 ኤ : ሉባዳር : ትራቴ : ቴዎሪክ : ኤ : ፕራቴክ : ዴ : ኮንትራት : አድሚኒ
ስትራቴጅ : (፫ ሾልዩሞች : ፓሪስ : ፲፱፻፶፮) ።

9 አንቀጽ : ፩ን : (ሰለ : ሥጋ : ዝምድናና : ሰለ : ጋብቻ : ዝምድና) : አን
ቀጽ : ፯ን : (ሰለ : ግል : ሀብት) : አንቀጽ : ፱ን : (በማይንቀሳቀሱ : ንብረቶች :
በኅብረት : ሰለ : መጠቀም) : እና : አንቀጽ : ፲፫ን : (ከውል : ውጭ : ስለሚደርስ :
ኃላፊነትና : ያላግባብ : ሰለ : መበልጸግ) : ኮሚሰዮኑና : ምክር : ቤቱ : ብዙ : ማሻ
ሻያዎች : አድርገውባቸዋል ። ኮሚሰዮኑና : ምክር : ቤቱ : እንደዚህ : ጥልቅ : ያል
ሆኑ : ለውጦች : ሳያደርግ : ከቀሩት : የፍትህ : ብሔር : ሕግ : አንቀጾች : ከግ
ማሻ : በላይ : የሆኑትን : በመጠኑ : አሻሽሏቸዋል ።

(ሠ) ስለደንበኞቹ : አመጣጥና : የደንበኞቹን : አገልግሎት : የሚገልጽ : ማብራሪያ ።

10 የፍትህ : ብሔር : ሰነድ : ቊጥር : ፳፬ : ሰኔ : ፪ : ቀን : ፲፱፻፶፮ : ዓ : ም :
እ : ኤ : አ : ለኢትዮጵያ : የፍርድ : ሚኒስቴር : የተላከ ።

11 ከፍትህ : ብሔር : ሕግ : ጋር : እንዲታወጅ : የንግድ : ሕግ : መዘጋ
ጀት : እንደነበረበት : ማስታወስ : ያስፈልጋል ።

12 ይህ : የሆነው : በጣም : ጥቂት : ለሆኑ : አንቀጾች : ብቻ : ነው ። ከአ
ንቀጽ : ፲፱ : በስተቀር : ልጠቅሰው : የምችለው : አንቀጽ : ፫ን : (በሕግ : የሰው :
መብት : ሰለ : ተሰጣቸው : ማግበሮችና : ለልዩ : አገልግሎት : ሰለ : ተመደቡ :
ንብረቶች) : አንቀጽ : ፲ን : (ሰለ : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : መዝገብ) : አንቀጽ :
፲፬ን : (ሰለ : እንደራሴነት) : እና : አንቀጽ : ፳ን : (ሰለ : ግልግልና : ሰለ : ስም
ምነት : የሚደረግ : ውል) : ነው ። ይህም : ቢሆን : ለአንቀጽ : ፫ : ምዕራፍ : ፬ :
ኮሚሰዮኑ : ኃላፊነት : ቢኖረውም : ያደረጋቸው : ለውጦች : እስከዚህም : ብዙ :
አይደለም ።

13 ይህ : አንጋገር : ከመቆጣጠር : የተነሳ : ነው ። ለኢትዮጵያ : ፍርድ :
ሚኒስቴር : የላክኋቸውን : የመጨረሻ : አንቀጾች : (አንቀጽ : ፳፩ : ሰለ : ሕጎች :
በሥራ : ላይ : መዋል : (የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ሰነድ : ቊጥር : ፹፮ : የካቲት :
፲፭ : ፲፱፻፶፰ : ዓ : ም : እ : ኤ : አ) እና : አንቀጽ : ፳፪ : ስለዚህ : የፍትህ :
ብሔር : ሕግ : የሚጻፍበት : ጊዜና : በሥራ : ላይ : ስለመዋሉ : (የፍትህ : ብሔር :
ሕግ : ሰነድ : ቊጥር : ፺፪ : ሚያዝያ : ፲፭ : ፲፱፻፶፰ : ዓ : ም : እ : ኤ : አ) ለመተ
ርጉምና : ለመመርመር : ጊዜ : አልነበረም ። አንቀጽ : ፳፩ : እና : አንቀጽ : ፳፪ :
በታወጁበት : ሁኔታ : ከነዚህ : ሰነዶች : ጋር : ግንኙነት : የላቸውም : በረቂቅ :
አውጪውም : የተዘጋጁ : አይደሉም ። በዚህ : ምክንያት : የኢትዮጵያ : የፍትህ :
ብሔር : ሕግ : እንደታሰበው : ግላዊ : የኢንተርናሽናል : ሕግንና : ሕጉ : በሥራ :
ላይ : የሚውልበት : ጊዜ : የሚመለከቱ : የሕጉ : ክፍሎችን : አልጨመረም :
ከዚህም : በላይ : የመሸጋገሪያ : ሕጉም : በቂ : አይደለም ። ቢሆንም : እነዚህ :
ጉድለቶች : በቅርብ : ጊዜ : እንደሚሟሉ : ተስፋ : አለን ። “ጠቅላላ : የሆኑ : የሥ
ራ : አፈጻጸም : ሁኔታዎች” : የሚለው : ሐረግ : በሞዴል : ውሎች : በጣም :
ከተለመዱት : ሐረጎች : አንዱ : ነው ። ጠቅላላ : ሁኔታዎች : ሰለ : አንድ : ችግር :
የሚመለከቱ : ለሆኑ : ይችላሉ : ወይም : ምክር : ቤት : የመከረባቸው : ሕጎች :
ወይም : የአስተዳደር : ደንቦችን : በመጥቀስ : ለመጨመር : ይቻላል ።

14 የቸርችዎርድና : የረጅና : (ንግሥት) : ጉዳይ : (ኢግግ : ፲፰፻፷፮) :
ሎው : ሪፖርትስ : ኩዊንስ : ቤንች : ሾል : ፩ : ገጽ : ፻፸፫ : በግርጌ : ማስታወሻ :

ቍጥር : ፬ : ከላይ : የተጠቀሰው : መጽሐፍ : ገጽ : ፳፭ : እና : ከዚያም : የሚቀጥሉት : ገጾች : በግርጌ : ማሰታወሻ : ቍጥር : ፬ : ከላይ : የተጠቀሰው : የሚሾል : መጽሐፍ ።

(ሰ) በሁለት : ተዋዋዮች : መካከል : በሚደረግ : ውል : አንዱ : ተዋዋይ : ግዴታው : መፈጸሚያው : ጊዜ : ደርሶ : ሳለ : ሳይፈጽም : ከቅረ : ሁለተኛው : ተዋዋይ : ግዴታውን : አልፈጽምም : ለማለት : ያለው : መብት ።

(ሸ) ያልታሰበ : ነገሮች : የውሉን : አፈጻጸም : ሁኔታ : በጣም : ከለውጡት : ፍርድ : ቤቱ : ውሉን : ሊያሻሽለው : መቻሉን : የሚገልጽ : ሐሳብ : ነው ። ሾን : ሜረን : ዘ : ሲቪል : ሎው : ሲስተም : (ኢንግል : ውድ : ክሌድስ : ቲንክ : 1997) : ገጽ : 285—286 : ተመልከት ።

(ቀ) በውሉ : አፈጻጸም : መዘግየት : ከሣራ : መታሰብ : ከመጀመሩ : በፊት : አብዛኛውን : ጊዜ : የሚያስፈልግ : አድራጎት : ፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፳፻፳፪—፳፮ ።

(በ) ይህ : የመዉረሻው : ሐረግ : የፈረንሳይኛው : ቍጥር : ፫፻፺፱(፪) : ትክክለኛ : ትርጉም : ሲሆን : የአማርኛውና : የእንግሊዝኛው : ቍጥር : ፫፻፺፱(፪) ግን : የቍጥር : ፫፻፺፱(፩) : ሐሳብ : ትንሽ : በተለየ : አገላለጽ : በመድገም : በጣም : የተለየ : ነው ። ስለዚህም : በቀ : ፫፻፺፱ : አማርኛውና : በእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : ስለ : አቅራቢዎቹ : አስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : ባለሥልጣኖች : የተስማሙበት : ስለ : መሆኑ : ምንም : ከጠቅላላው : ሕግ : የተለየ : ሁኔታዎች : አልተደነገጉም ።

ADMINISTRATIVE CONTRACTS IN THE ETHIOPIAN CIVIL CODE*

by René David**

The title of this article may seem paradoxical. The term "administrative contract" is not used in all legal systems, but where it is used it designates contracts beyond the civil code's purview, contracts that are subject to special administrative law rules. Administrative contracts are, therefore, never dealt with in civil codes.

The Civil Code of Ethiopia is exceptional in this respect.¹ Book V of the Code, dealing with "Special Contracts,"² includes a title on "Administrative Contracts" (Title XIX, Art. 3136-306).³ This title is preceded in Book V by titles dealing with "Contracts Relating to the Transfer of Rights" (XV),⁴ "Contracts for the Performance of Services" (XVI), "Contracts for the Custody, Use or Possession of Things" (XVII),⁵ and "Contracts Relating to Immovables" (XVIII); it is followed by a final title, which treats "Compromise and Arbitral Submission."

Why this anomaly in the Ethiopian Civil Code? Having prepared the preliminary draft of the Code, I may be able to answer the question. To a French jurist such as I, the distinction between public law and private law, and more particularly between civil law and administrative law, seems essential to legal classification. Government administrators are to represent and defend the public interest, and whether it is acknowledged or not, they are in fact in a different position from private individuals. It is in conformity with justice, properly under-

* This article was prepared in French for publication in the *Mélanges Sayagùès-Laso* and has been translated into English by Michael Kindred, Assistant Professor and Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, for publication in the *Journal of Ethiopian Law*.

Footnotes added by the translator are indicated by letters; the arabic unnumbered footnotes appear in the articles as written by Professor David.

** Professor of Law, Faculté de droit et des sciences économiques de Paris.

1. The Civil Code was promulgated on May 5, 1960 and came into force on September 11, 1960. It was published in Amharic and in English in an extraordinary issue of the *Negarit Gazeta*, Ethiopia's official legislative reporter. Both of these versions, however, are translations from French, the language of the preliminary draft of the Code, which we had the honor of preparing. The Code was later published in French as the *Code civil de l'Éthiopie* (Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1962). A detailed alphabetical index that was omitted in the Amharic and English editions is included in the French edition.
2. The Ethiopian Code is divided into five books: I — Persons, II — Family and Successions, III — Goods, IV — Obligations, V — Special Contracts. It is complemented by a Commercial Code which also came into force on September 11, 1960. The Commercial Code has been published in French as the *Code de Commerce de l'Empire d'Éthiopie de 1960* (Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1965). The preliminary draft of the Commercial Code was prepared by two French jurists, Professors Escarra and Jauffret.
- a. As this Article contains references to numerous specific provisions of Title XIX, the reader should have the *Civil Code of Ethiopia* available for consultation.
- b. *Des contrats visant à un transfert de droits*, translated as "Contracts Relating to the Assignment of Rights" in the English version of the Code.
- c. *Des contrats visant à la garde, l'usage, ou la jouissance d'une chose*, translated as "Contracts for the Custody, Use, or Possession of Chattels" in the English version of the Code.

stood, to subject contracts concluded by them to special rules, other than those of the civil law, at least when these contracts have the characteristics peculiar to "administrative contracts."³

All legal systems have had to develop such special rules.⁴ The only difference among various systems is that this development is less apparent in some than in others, either because administrative law or administrative contracts are not dealt with in specialized treatises, or simply because there are special administrative courts with jurisdiction over litigation concerning these contracts.

This was the situation in Ethiopia when codification was undertaken. There were not, and still are not, special administrative courts, although both the High Court and the Supreme Court in Addis Ababa contain a division that deals with government cases. In addition, since there were no treatises on Ethiopian law,⁵ one could not be sure to what extent any of the western categories existed in Ethiopia. The choice was open as to whether or not to use the concept of administrative contract.

Given this option and conditions in Ethiopia, it seemed to me that one of two things would happen. Either rules relating to administrative contracts would be set forth in the Civil Code as a guide in this area, or no such rules would be included in the Code and great uncertainty would result. But the silence of the Code would not prevent these contracts from being subject to special rules; the special rules would simply not be stated in a statute.

It was very desirable to clarify the law in this area. Because of the increased functions assumed by the state and its administrative authorities, administrative contracts have become more important in all countries in recent years. True as this is in France, the United Kingdom, and even the United States, it is even more so in the developing countries. The economic development of these countries must come from public and semi-public undertakings as much as or more than from private enterprise. Even in the framework of a "liberal" economy, it will often be necessary to use administrative contracts to stimulate private enterprise.

This situation clearly prevails in Ethiopia, as in all countries where capital is scarce. The country's development must be aided by concessions given to domestic and foreign enterprises; it will require many public works, which will often involve contracts with private businesses. It would have been possible, of

3. Although we consider all contracts concluded by administrative authorities to be subject to administrative law, there is no reason why administrative law cannot treat some of these contracts one way and others another. It can subject some to the civil law and and create special rules for others as French law has done. The only problem then is to decide what criteria should be used to distinguish between the two classes of contracts.

4. Cf., for the common law, J. Mitchell, *The Contracts of Public Authorities* (1965); H. Street, *Governmental Liability* (Cambridge 1953); G. Langrod, "Administrative Contracts. A Comparative Study," *American J. of Comparative L.*, vol. 4 (1955), pp 325-64.

5. Before codification, Ethiopian law verged on chaos. While theoretically recognizing the authority of an ancient nomocanon, the *Fetha Negast*, for non-Muslims and of Islamic law for Muslims, Ethiopians in fact lived according to customs that varied from community to community, customs whose content was often unclear and whose authority was impaired by instability due to social change. Concerning Ethiopian customary law, cf. C. Conti-Rossini, *Diritto consuetudinario dell'Eritrea* (Roma 1916) and F. Ostini, *Diritto consuetudinario dell'Eritrea* (Asmara 1956). The work of N. Marein, *The Judicial System and the Laws of Ethiopia* (Rotterdam 1951), only deals with certain modern laws, particularly in the areas of government administration, commerce, customs and the like.

course, to draw up individual "charters" for each concession, as was done years ago for English "corporations" and French "*compagnies*." Each ministry could develop "form contracts" to be used for contracts of public works. These solutions, acceptable when the government's role in the economy was limited to regulation, seem outmoded now. Modern states have abandoned this approach and become more systematic, regulating by legislation things that were formerly left to charters or to ordinary contracts. The shortage of trained lawyers in Ethiopia and lack of trained personnel in the government required that general rules be drawn up to deal with administrative contracts. A framework had to be provided, with the understanding that within this framework there would be room for adaptation by the administrative authorities and the persons with whom they contract.

Thus it was decided to provide in the Civil Code itself rules that would apply to administrative contracts. This decision was motivated by the feeling that it would lead to a security in contractual relations with the government that would enhance the country's development. It was particularly hoped that the clarification of the rules on administrative contracts would help attract foreign enterprises and capital to Ethiopia.

Once the decision was made, how was it to be carried out? It was soon apparent that it would not be enough to insert a few rules here and there in the title on "Contracts in General" and in the various titles dealing with the special contracts. Because of the particularity of administrative contracts and the importance of providing a clear and coherent system of rules for them, it was apparent that, like contracts relating to immovables, they should be dealt with in a special title.

But where could one find a model for such a set of rules? No previous legislation had dealt with it;⁶ in France there had been no "consolidation" of the case-law of the Council of State⁴ into a statute or code. As in some other titles and chapters of the Ethiopian Civil Code,⁷ the basis here had to be scholarly writing. An excellent treatise on administrative contracts had just appeared in France.⁸ We had only to put into legislative terms the propositions formulated by this work, and then of course to ask if the solutions adopted by the Council of State and French writers needed to be modified on account of conditions peculiar to Ethiopia.

In many respects, Ethiopia differs from the countries of Western Europe. No rule of any foreign law whatsoever went into the Ethiopian Civil Code without our asking whether it was suitable for Ethiopia. We asked this question in drafting the title on administrative contracts just as we did for all the other titles of the

-
6. Since the enactment of the Ethiopian Civil Code, administrative contracts have been dealt with in comprehensive statutes or codes in Czechoslovakia and the Democratic Republic of Germany. These statutes did not exist, however, when the Ethiopian Civil Code was being prepared. In any case, they would not have been suitable as models, since they were prepared for "socialist" countries, which by virtue of their economic structures and political philosophies are very different from Ethiopia.
 - d. The *Conseil d'Etat* is the highest court in the French hierarchy of administrative courts. These courts are independent of the civil courts.
 7. We are referring in particular to the chapter on "Extra-contractual liability" in Title XIII. Two works were used extensively in drafting this chapter of 133 articles: R. Rodière, *La responsabilité civile* (Paris 1952) and E. Jenks, *Digest of English Civil Law* (4th ed., London 1947).
 8. A. Laubadère, *Traité théorique et pratique des contrats administratifs*, (3 vols., Paris 1956).

Code. This is evident from the rules that were finally adopted; the regulation of administrative contracts in the Ethiopian Civil Code differs in many respects from that in French administrative law. In its organization, the concepts it uses, the style of formulation of its rules, and the method of interpretation and application that it presupposes, the Ethiopian Civil Code is a product of French legal science, but in terms of the content of the rules it contains, it is no more French than Greek, Swiss, Egyptian, or English. Necessarily, it is an Ethiopian code from end to end.

Fortunately, there were checks to assure that the rules of the code would correspond to the needs and sentiments of the Ethiopian nation. I did not work alone on the codification. I prepared the preliminary draft of the Code, but this draft, after it was translated into Amharic, was studied and revised, first by a Codification Commission made up of Ethiopians and then by the Ethiopian Parliament, which had the final power to adopt the text of the Civil Code.

For many of the titles of the Code, this procedure worked well.⁹ The task of the Commission was often facilitated by an *exposé des motifs*^e that I submitted with the text of the preliminary draft. This procedure was not followed, however, for the title dealing with administrative contracts. The title "Administrative Contracts" was one of the last that I drafted for submission to the Codification Commission¹⁰ and was not accompanied by an *exposé des motifs*. It was translated into Amharic, but the Commission was otherwise occupied¹¹ and apparently did not have time to go over the text in detail. At least, no comments or questions were sent to me concerning this title and it was not discussed with me. The preliminary draft became the proposal of the Commission without change, and it was adopted by Parliament without amendment.¹² This should not cause undue surprise or alarm, however, since the subject is highly technical and is not one on which there would be any customary law or any peculiarly Ethiopian feeling of what is just.

Nevertheless, this was clearly regrettable. In the case of the other titles, the discussion with the Commission resulted in improvements on the preliminary draft. Quite apart from critical observations made by the Commission, imperfections in my work became apparent to me as I was called upon to present it and discuss it with others. Title XIX was not the subject of such a discussion, and circumstances also prevented me from revising my preliminary draft six months or a year after

9. The Commission and Parliament thus revised very considerably Title IV ("Bonds of Relationship by Consanguinity and by Affinity"), Title VII ("Individual Ownership"), Title IX ("Collective Exploitation of Property"), and Title XIII ("Extra-contractual Liability and Unjust Enrichment"). Without making such radical changes, the Commission and Parliament revised and improved appreciably the majority of the other titles of the Civil Code.

e. A statement of the background of and reasons for the provisions recommended.

10. Document C. Civ. 64, sent to the Ethiopian Ministry of Justice on July 2, 1957.

11. It should be remembered that a commercial code had to be prepared for promulgation at the same time as the Civil Code.

12. This happened to only a very few titles. In addition to Title XIX, I can cite only Title III ("Bodies Corporate and Property with a Specific Destination"), Title X ("Registers of Immoveable Property"), Title XIV ("Agency"), and Title XX ("Compromise and Arbitral Submission"). Even for these titles, it should be pointed out that the Commission is responsible for Chapter IV of Title III, but on the whole the modifications made by the Commission in these titles were minimal.

finishing it. Thus, a mere preliminary draft, rather than a true proposal, became law, and it is beyond doubt that various imperfections resulted from this procedural failing. Even so, it is fortunate that Title XIX was included in the Ethiopian Code.¹³ This title can be improved at an appropriate time, but as it stands it can play a useful role in making legal relations more secure and, thus, in the economic development of Ethiopia.

The provisions of Title XIX of the Civil Code do not apply to all contracts concluded by the administrative authorities. As in France, the specialized rules only apply where they are needed, to contracts termed "administrative contracts" by the law. Sub-articles 3132(b) and (c) provide a general definition of administrative contracts, for the interpretation of which one can refer to French treatises. This definition cannot, however, eliminate all uncertainty, so Sub-article 3132(a) invites contracting parties to eliminate any possible doubt by expressly calling their contract an "administrative contract" where they wish the rules of Title XIX to apply.

Chapter I of Title XIX, entitled "General Provisions," after setting forth principles and definitions, is divided into two Sections, devoted respectively to the formation (Arts. 3134-71) and the effects (Arts. 3172-206) of administrative contracts.

In Paragraph 1 of Section 1, on "Consent," Article 3134 states the principle that silence is not acceptance, either where an administrative authority concludes a contract or where his approval is required for the validity of the contract. Article 3134 reiterates for administrative contracts the rule given for all contracts by Article 1682. Its purpose is to exclude, with respect to administrative contracts, the exceptions to Article 1682 that are provided in Articles 1683-86.

Article 1686, in the title on "Contracts In General," deals with general terms of business applied^f by a contracting party, a matter of particular importance in administrative contracts. It is largely by having recourse to general terms of business that England has created the appearance that there is no special set of rules for contracts with the government. Articles 3135-39 define the various types of general terms to which administrative contracts may be subject and make an undisguised appeal to the various administrative authorities to develop such general terms, adapted to the various types of contracts that they have to conclude. The Code could not go further in the establishment of rules on this subject, since such rules must be appropriate to the needs of very different administrative bodies. Articles 3137-39 deal with the effect of general terms. Their effect differs according to whether they relate to the conclusion of the contract (Art. 3137) or to the interpretation, content and execution of the contract (Art. 3138). General terms have

13. This statement is inspired by a regret. There was not time to translate and examine the last titles that I sent to the Ethiopian Ministry of Justice: Title XXI on "The Application of Laws" (C. Civ. 86, of February 15, 1958) and Title XXII on the coming into force and the application of the Civil Code (C. Civ. 92, of April 15, 1958). Titles XXI and XXII of the Civil Code, as promulgated, are not related to these documents and were not prepared by the author of the preliminary draft. As a result, the Ethiopian Civil Code does not include, as had been planned, provisions on private international law and the application of laws in time, and its transitory provisions are far from adequate. One can only hope that these gaps will be filled in the not too distant future.

f. "General terms of business" are standard clauses printed in a form contract. A general term may deal with a particular problem or it may incorporate by reference a whole set of legislative or administrative rules.

the force of government regulations in the first case, while in the second they must be expressly incorporated by the contract in order to have obligatory force. On re-reading the Code, this distinction does not seem justified. In addition, Article 3138 is hard to reconcile with Article 1686, according to which general terms of business obligate a party even if they were unknown to him whenever they have been prescribed by the public authority. Article 3138 may be due to a *lapsus calami* on my part. This example and this confession show how useful a discussion between the expert and the commission could have been and how much it was missed. Article 3139 provides that a person contracting with an administrative authority shall not be affected by the authority's modifications of the general terms after the contract is concluded; it requires no comment.

The next few articles clarify certain points concerning the administration's freedom to contract and the time when a contract is concluded where approval by a supervisory authority is required. Among these provisions, one should note Article 3142, which provides that a contract concluded by an administrative authority is valid even in the absence of the appropriation necessary for the performance of the contract. This article is included so as to exclude the adoption of a line of English cases that might seem to reach the contrary result.¹⁴ Similarly noteworthy is Article 3145, which permits a person contracting with an administrative authority to withdraw from a contract where approval by a supervisory authority is required, if such approval is not forthcoming within six months. In Ethiopia as in other countries, it is useful to protect against excessive bureaucratic delays. Finally, Article 3146 gives a right of compensation to one who has incurred certain expenses with a view to contracting with the administrative authorities where the contract is not concluded. In such a situation, compensation can be granted on either of two grounds, fault (*cupa in contrahendu*) or unjust enrichment of the administrative authorities.

Articles 3147-69 deal with the allocation of contracts by tender. Although the Code itself never requires the use of this procedure, it regulates it where the administrative authority, whether or not required to do so by law, does decide to use it. On this subject, the Ethiopian Code reproduces the rules of French law, which seemed satisfactory.

Articles 3170 and 3171, on cause, are designed to protect the public interest against administrative carelessness and against collusion between administrators and scoundrels. These articles may seem incomplete, but it seemed impossible to develop them more fully with the present aspirations for a liberal economy. The courts can interpret the the principles set forth here as extensively as appears appropriate to them.

Articles 3172-78, in the section relating to the effect of contracts, include two noteworthy rules. Article 3177 provides that ordinarily a person who has contracted with the administrative authorities may not invoke the *exceptio non adimpleti contractus*,^g and Article 3178 denies to a co-contractant of the government the possibility of setting off tax debts owing to him. Article 3175 should also be noted:

14. Churchward V. Regina (Eng. 1865), *L. Repts. Queen's Bench*, vol. 1, p. 173; Street, work cited at note 4, pp. 85 ff.; Mitchell, work cited at note 4, p. 69.

g. The right of a person to refuse to perform his obligations under a bilateral contract where the other party has not performed his obligations even though they are due.

if the contract so provides, the administrative authorities may unilaterally impose on the other party by requisition orders a time limit for the performance of his obligations. Article 3175 is intended to call to the attention of the authorities, at the time the contract is being made, the possible usefulness of such a stipulation.

The modification of countries is dealt with in the title on "Contracts. In General" in Articles 1763-70 of the Civil Code. The corresponding rules concerning administrative contracts appear in Articles 3179-93 and differ considerably from these general rules. Articles 3179-93 grant certain prerogatives to the administrative authorities, adopt the theory of *imprevision*,^h and deal with acts of the government affecting administrative contracts.

Articles 3180 and 3181 incorporate the principle of "governmental effectiveness," of which Professor Mitchell has been the advocate in the United Kingdom. The authorities may terminate a contract in the absence of any fault by the other party where the contract has become useless to the public service or unsuited to its requirements. Although they do not commit a "breach of contract" in so doing, since they are only exercising a right given them by law, compensation must be paid to the other party. On re-reading Article 3181, the basis for compensation seems too generous. Here again, the preliminary draft might have been improved by a discussion in the Codification Commission.

The administrative authorities' rights are not limited to the termination of the contract. They may unilaterally impose modifications of its terms (Art. 3179), but again the other party has a right to compensation and, in some cases to termination of the contract (Art. 3182).

Articles 3183-89 adopt for Ethiopia the theory of *imprevision*. The law specifies the circumstances in which this theory can be invoked and the measure of compensation due from the authorities. The equitable compensation provided for by the law here differs greatly from the case, considered above, where the modification or termination of the contract results from a unilateral decision of the administrative authorities.

Finally, Articles 3190-93 specify the consequences of new legislation or administrative regulations (*faits du prince*) that upset the balance of a contract concluded by the administrative authorities. Since these measures are not a direct termination or modification of the contract, the situation is different from that provided for in Articles 3179-82. Nevertheless, it seems impossible to ignore the fact that they emanate from an organ of the same State as the contracting authority. The community of interests of the various organs of the State justifies some protection for a person who has contracted with the administrative authorities. To go too far in this direction, however, might create instability in all government contracts, so the Ethiopian Civil Code seeks a compromise position by distinguishing between general and particular measures. For the former, a further distinction is made according to whether they affect the very terms of the contract or just make performance more onerous. For the latter, a distinction is made according to the authority from which they emanate; it may be the contracting administrative authority itself (acting by a procedure other than the direct modifica-

h. A doctrine according to which a contract may be modified by the court where unforeseeable occurrences alter radically the conditions for performance of the contract. See A. Von Mehren, *The Civil Law System* (Englewood Cliffs, New Jersey, 1957), pp. 705-24.

tion of the contract, provided for in Article 3179), or it may be a different administrative or governmental authority.

Articles 3194-200 clarify and modify, for administrative contracts, the general rule concerning the effects of non-performance of contracts. Specific performance may not be ordered against the administrative authorities (Art. 3194), just as in the common law orders of *mandamus* cannot be used to force the Crown to perform contractual obligations. Ethiopian law thus resembles both English and French law in this respect. Articles 3196 and 3197 are inspired by the same concern as Article 3135. Bureaucratic procrastination is as common in Ethiopia as in other countries, and the Code realistically acknowledges and deals with this universally deplored situation. Damages for delay in performance are thus made to run automatically against administrative authorities in various circumstances without a preliminary *mise en demeure*.ⁱ In addition, only limited effect is given to clauses which pretend to free the administrative authorities from liability for such damages.

Tardy performance by a person who contracts with the administrative authorities is dealt with in Articles 3198 and 3199, which protect the public interest by excluding certain claims and tactics such a person might employ. He does not profit from delay by the administrative authorities in applying sanctions for late performance (Art. 3198), and delay by his suppliers do not excuse his own tardiness, unless the suppliers were previously approved by the administrative authorities (Article 3199).^j Finally, Article 3200 provides that the administrative authorities may not impose a penalty on the other party without the latter having a right to appeal to a court. This rule is reaffirmed at various points in Title XIX.

Articles 3201 to 3206 close the chapter of "General Provisions" by dealing with sub-contracts and the assignment of contracts.

The three following chapters of Title XIX are devoted, respectively, to the three principal types of administrative contracts: the "Concession of Public Service" (Arts. 3207-43), the "Contract of Public Works" (Arts. 3244-96), and the "Contract of Supplies" (Arts. 3297-306).

The Code defines the concession of public service in Article 3207 and then begins the regulation of this kind of contract by considering the relations between the administrative authority and the grantee of the concession. It deals with the right of the authority to control the way the grantee performs his obligations. There are rules for the interpretation and application of concession clauses allowing the modification of prices and rates in certain circumstances, and others dealing with modifications that the administrative authorities may make unilaterally in the original terms of the concession. These provisions simultaneously grant administrative authorities certain prerogatives and limit the possibility of arbitrary action. They specify that some kinds of clauses in the concession may be modified but that others may not, and they establish the grantee's right to compensation where the

-
- i. A formal act ordinarily required by the Code before damages for delay in performance begin to run. See Civ. C., Arts. 1772-75 and 1803.
 - j. This last phrase is a correct paraphrasing of the French version of Article 3199(2), but 3199(2) is completely different in the English and Amharic version of the Code, where it simply repeats 3199(1) in slightly different language. Thus, in the English and Amharic versions of Article 3199, no exception is provided for the case where the suppliers were approved by the administrative authorities.

modification of the contract increases his costs. These dispositions clearly show that the concession of public service cannot be treated as an ordinary contract. Because its function is the fulfillment of a public interest, it differs from those where the parties simply seek profit or pursue a personal interest.

The concession of public service requires rules that derogate in another respect from the general law of contracts. Ordinarily, contracts involve only the contracting parties. Ethiopian law, like French law (French Civil Code, Art. 1145) and English doctrine (privity of contract), provides that ordinarily contracts only affect the contracting parties (Civ. C., Art 1952). The concession of public service, however, though concluded between the administrative authorities and the grantee of the concession, is designed to satisfy needs of other persons, the users of the service. The administrative authorities stipulate for their benefit, although it cannot technically be said to represent them. A second group of provisions in the Chapter regulating the concession of public service deals with the position of these third persons. In particular, it is provided that users must be treated equally by the grantee (Arts. 3223-24), and users are given the right to sue in place of the administrative authorities in certain circumstances (Arts. 3225-26).

Articles 3227 and 3228 deal with the duration and extension of the concession. Article 3227 declares that the concession may not exceed sixty years, but this is not a provision of constitutional force. It only means that an administrative act is insufficient to grant a concession for more than sixty years; the approval of Parliament must be obtained.

The winding up of the concession raises difficult problems which are dealt with in Articles 3229-35. It is not enough to protect the legitimate interests of the grantee. Neglect of the concession by the grantee, as he sees its expiration approaching, must be prevented, and the continuation of the public service under the best possible conditions, either by the State or by a new grantee, must be assured. The subrogation by Article 3234 of the grantor of the concession to the grantee in the performance of contracts passed by the latter with third persons accentuates again the uniqueness of this administrative contract in relation to ordinary contracts.

The right to redeem concessions, given to the administrative authority by Articles 3236 and 3237, is similar to its general right under Article 3180 to terminate unilaterally any administrative contract. The possibility of redemption of a concession is not limited, however, to the cases provided in Article 3180, and compensation is not fixed according to the rules of Article 3181.

Loss of right (*déchéance*) and sequestration are provided for in the closing articles of Chapter II. These are sanctions that the administrative authorities can order, but the courts have the final task of deciding if they are justified. The court may cancel the sanctions and, if necessary, order the authorities to compensate the grantee for any loss sustained (Art. 3243).

Chapter III, on the "Contract of Public Works," also begins by defining and specifying the contracts to which it applies (Arts. 3244-45). It then deals with the formation of the contract where the authorities hold a competition to choose their contractor (Arts. 3246-49).

The administration is given a right of direction as well as of supervision in the case of contracts of public works. The uniqueness of this contract, resulting from its being an administrative contract, is evident from a comparison of Articles

3250-60 with Articles 3019-40, which are generally applicable to contracts of work and labour relating to immovables. The administrative authority, even as it enters into contracts, is unlike private contracting parties. The contracts it concludes affect the public interest and should not be treated as if this were of no importance. Of course one must not permit arbitrary action, but the balance established between the contracting parties must take into account the fact that it is an administrative contract. The authority must remain master of the undertaking in some circumstances where an ordinary individual would not remain in charge of a project he contracted to have done. Special provisions seem to be justified for administrative contracts with respect to the timing and supervision of the work to be done. The Ethiopian Civil Code has attempted to formulate these rules.

Articles 3261-73 contain rules relating to payment. Various methods of payment are first defined. The Articles that follow guarantee a person who contracts with the administrative authorities against certain delays (Art. 3268) and give him the right ordinarily to require the payment of installments to the extent that he has performed his obligations (Arts. 3269 and 3270). On the other hand, the Code limits the possibility of obtaining advances for work that has not yet been done (Art. 3271).

Acceptance of work done is dealt with in Articles 3274-81. Also dealt with in these articles is the warranty of the contractor against defects of construction.

In Section III of the chapter various possibilities for the modification of contracts of public works are set forth. Modifications can result from a unilateral decision of the authorities (Arts. 3283-85). It can also occur in case of "unforeseen difficulties" (Arts. 3286-87), where the contractor encounters in the performance of his contract abnormal material difficulties that could not reasonably be foreseen at the time of the conclusion of the contract. The contractor's right to terminate the contract and the amount of compensation he may claim are dealt with in the Code at this point.

Articles 3288-92 provide sanctions that the administrative authorities may take against their contractor when he does not perform his obligations as he should: placing the undertaking under State control, or re-allocation of the contract by auction. These sanctions are subject to the control of the courts, who, however, cannot cancel them. If the sanctions are not justified, the court may only order the administrative authorities to compensate the contractor (Art. 3292).

Section V of Chapter III deals with assignment of the contract and giving it as security. These operations are frequently used to finance work and to speed its performance. The distinction has been made here again between the position of the assignee and that of the sub-contractor.

The contract of supplies presents fewer peculiarities than the concession of public service and the contract of public works. Nevertheless, it has received special attention in the Code. Ten articles are devoted to it in a last chapter of the title on "Administrative Contracts."

In brief, this is how administrative contracts have been dealt with in the Ethiopian Civil Code. These provisions certainly are far from perfect and we have pointed out one of the reasons for this. In addition, one might ask whether the subject is not insufficiently settled, too much in flux, to be able to be regulated in a code. This argument is frequently invoked to explain why administrative law has

not been codified in countries where, for other areas of the law, codification is the norm. Is the argument not valid *a fortiori* for a country like Ethiopia where neither case-law nor administrative practice affords a solid basis for codification?

We considered this problem at length, but concluded that these objections must be ignored. Because administrative law has only been in existence, even in France, for about 100 years, it is a relative newcomer to legal study. No doubt it lacks, for this reason, the stability of some branches of civil law. The transformation of the State's role in recent years has upset the foundations of administrative law at the very moment when it seemed to be reaching maturity, and no one knows, in the uncertainty of this world, what is its destiny. Is that, however, a reason to refuse to try to develop it? And is the legislator not as able as judges to establish its general rules, for the present conditions of society?

A negative answer to this last question must rest on an assumption that statutes inhibit the evolution of the law more than do customs and case-law. This assumption, on which Savigny based his opposition — actually of circumstance more than of principle — to codification in general, is unproved; quite the contrary. Legislation of the kind we have tried to elaborate for Ethiopia includes enough general formulas and leaves sufficient room for the contractual practice of the administrative authorities to be not unduly restrictive.

In a country like Ethiopia, where there is no tradition to guide the administrative authorities and where judges are still usually not jurists, it is particularly important to establish a framework for administrative action. Ethiopia has neither the time nor the means to elaborate its own law judicially as the common law has done and as France has done in the area of administrative law.

Codification is an imperative for a country that wants to renovate its structure rapidly in order to modernize and raise its standard of living. This is as true for administrative law as for civil law. Formation of the law by judges might result in a law richer in nuances and better adapted to the society for which it is made, although even this advantage is far from established. The plodding of judges has cost much in certain periods and in the common law countries the law would be filled with archaic concepts and rules if the legislator had not frequently intervened. In any case, Ethiopia cannot wait the several centuries that would be needed for the elaboration of a judge-made law just so it will fit like a custom-made suit.

We have, therefore, given her one ready-made. We are no more ashamed of having done it than we were hesitant to undertake it. And the way is certainly not closed to the development of the law. Judges and jurists will be able in Ethiopia, as they have been in other countries, to adapt the code to circumstances. We only hope, and firmly believe, that we have assisted them in providing a foundation on which they can build, principles on which they can base their reasoning, a framework in which they will be able to move. That is all a code ever is.

ሥራ : ለማድረግ : የማይችሉ : ሠራተኞች ።

ክርበርት : ሲ : ሚንስ ።

ስለ : አሠሪና : ሠራተኞች : ጉዳይ : የወጣው : አዋጅ : ፣ በኢትዮጵያ : ውስጥ : ላሉት : አብዛኞቹ : ሠራተኞች : ሥራን : የማድረግ : መብት : ሰጥቷቸዋል : ወይም : መብቱን : እንደነበረ : ጠብቆላቸዋል ። በአዋጁ : መሠረት : ይህ : መብት : ያልተወሰነ : አይደለም ። በዚህ : መብት : ሊጠቀም : የሚችለው : የሠራተኛ : ማኅበር : ብቻ : ሲሆን : የሥራው : ክርክር : ቢያንስ : ከስድሳ : ቀናት : በፊት : ለአሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : ካልቀረበ : በስተቀር : የሠራተኛ : ማኅበርም : እንኳን : በመብቱ : ሊጠቀምበት : አይችልም ። ሆኖም : ምንም : እንኳን : የሥራ : ማድረግ : መብት : በነዚህና : በሌሎችም : ሁኔታዎች : ቢወሰንም : አዋጁ : በአሠሪና : በሠራተኞች : መካከል : ላለው : ግንኙነት : ሥራ : ማድረግ : የሠራተኞች : ተገቢ : መሣሪያ : አድርጎ : በጠቅላላው : ያውቅለታል ።

ይህ : ጠቅላላ : መሠረተ : ሐሳብ : የማይመለከታቸው : ሁለት : ዋና : ዋና : የሠራተኛ : ጋዶች : አሉ ። የመጀመሪያው : “የመንግሥት : ሠራተኞች” ፣ ሲሆኑ : “የመንግሥት : ሠራተኞች” : የተሰኘው : ሐረግ : ሲተረጎም : ትርፍ : በሚያስገኙ : የሥራ : ድርጅቶች : ከሚሠሩት : በስተቀር : በጠቅላላው : ሌሎችን : በመንግሥት : የተቀጠሩ : ሠራተኞችን : ሁሉ : ያጠቃልላል ። ሁለተኛው : እንደማመላለሻና : የመብራት : ኃይል : በመሰሉት : የሕዝብ : አገልግሎቶች : በሚሰጡ : የሥራ : ድርጅቶች : ውስጥ : ያሉ : ሠራተኞች : ናቸው ።

የመንግሥት : ሠራተኞች ።

የመንግሥት : ሠራተኞች : አቋም : በቀላሉ : እንደሚከተለው : ሊገለጽ : ይቻላል ። በማናቸውም : ሁኔታ : ቢሆን : ሥራ : ለማድረግ : አይችሉም ። ይህ : ክልከላ : ዋና : የሆኑ : የሕግ : ጭብጦች : አያስነሳም ፤ ነገር : ግን : ስለ : ክልከላው : የሚመለከቱትን : ደንቦች : መመርመር : ስለ : አሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : አዋጅ : አቋምና : በአዋጁም : ውስጥ : ስላሉት : እያሌ : ትርጓሜዎች : ጠቃሚ : ማብራሪያ : ይሰጣል ።

አዋጁ : ራሱ : በመንግሥት : ሠራተኞች : የሚደረግ : የሥራ : ማድረግን : አይከለክልም ። አዋጁ : የመንግሥት : ሠራተኞችን : ከ“ሠራተኛ” : ትርጓሜ : ውጭ : ያደርጋቸዋል ። “ሠራተኛ” : የሚለው : ቃል : “የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : በጀጌጅጀጅፍው : አንቀጽ : እንደ : ተመለከተው ፣ የሥራ : ውል : የገባ : ማናቸውም : ሰው : ማለት : ነው” ፣ ሲል : አንቀጽ : ፪(ረ) በጠቅላላ : አንጋገር :

1. የ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ. ም. አዋጅ : ቍጥር : ፪፻፲ ፣ ኃጋሪት : ጋዜጣ : ሸፎኛ : ዓመት : ቍጥር : ፫ ፣ ሕጉ : ቀድሞ : እንደ ፣ ንጉሠ : ነገሥታዊ ፣ ድንጋጌ : ወጥቶ : ነበር ፤ የ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ. ም. ድንጋጌ : ቍጥር : ፵፱ ፣ ኃጋሪት : ጋዜጣ : ሸፎኛ : ዓመት : ቍጥር : ፲፰ ፣ በሚቀጥለው : ዓመት : ምክር ቤቱ : ከጥቂት : ማሻሻያዎች ፣ ጋር : አድርጎት : አዋጁ : ቍጥር : ፪፻፲ ፣ ተብሎ : እንደገና : ተሰየመ ።
2. አንቀጽ : ሁለት : ደ : ፩(፱) (ሀ) : የሌላ : ሆነው : ካልተገለጹ : በስተቀር : የግርጌ : ግስታዎቻቸው : ሁሉ : የሚመለከቱት : ስለ : አሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : የወጣውን : አዋጅ : ነው ።
3. አንቀጽ : ሁለት : ደ : ፩(፪) (መ) ።

ይገልጸዋል ። ሆኖም ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ ሥራቸውን ፣ በሥራ ፣ ውል ፣ መሠረት ፣ ቢያከናውኑም ፣ ለአዋጁ ፣ አፈጻጸም ፣ ሲባል ፣ እንደሠራተኞች ፣ የማይቆጠሩ ፣ አራት ፣ የልዩ ፣ ልዩ ፣ ተግባር ፣ ጓዶች ፣ ከጠቅላላው ፣ ትርጓሜ ፣ ቀጥሎ ፣ ተዘርዝረዋል ፣ እነዚህም ፣ ሥራ ፣ አስከፊያጆች ፣ የቤት ፣ አሽከሮች ፣ ከአሥር ፣ የሚያንሱ ፣ ቀዋሚ ፣ ሠራተኞች ፣ በሚገኙበት ፣ እርሻ ፣ ውስጥ ፣ የሚሠሩ ፣ ሠራተኞችና ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ናቸው ።

ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኞች ፣ ጉዳይ ፣ የወጣው ፣ አዋጅ ፣ “ሠራተኛ” ፣ በሚለው ፣ ቃል ፣ ደጋግሞ ፣ ቢጠቀምበት ፣ ምንም ፣ አያስደንቅም ። አዋጁ ፣ የሚመለከተው ፣ በጠቅላላው ፣ ስለ ፣ ምጣኔ ፣ ሀብት ፣ (ኤኮኖሚክ) ፣ ግኑኑነት ፣ ሳይሆን ፣ በአሠሪዎችና ፣ በሠራተኞች ፣ መካከል ፣ ስላለው ፣ የምጣኔ ፣ ሀብት ፣ ግንኙነት ፣ ብቻ ፣ ነው ። ስለዚህም ፣ ሠራተኞች ፣ በሆኑትና ፣ ባልሆኑት ፣ ሰዎች ፣ መካከል ፣ ያለው ፣ ልዩነት ፣ መሠረታዊ ፣ ነው ፤ የሚከተለውም ፣ ውይይት ፣ የአዋጁን ፣ ረቂቅ ፣ ያዘጋጁት ፣ ሰዎች ፣ “ሠራተኛ” ፣ የሚለውን ፣ ቃል ፣ የሚጠቀሙበት ፣ በሰጡት ፣ ትርጓሜ ፣ መሠረት ፣ ነው ። በሚል ፣ እምነት ፣ መመሥረቱን ፣ አጥብቆ ፣ ማስገንዘብ ፣ መልካም ፣ ነው ። በሌላ ፣ አነጋገር ፣ አዋጁ ፣ “ሠራተኞች”ን ፣ መብት ፣ ሲሰጣቸው ፣ ወይም ፣ ግዴታ ፣ ሲጥልባቸው ፣ ይህን ፣ የሚያደርገው ፣ በአንቀጽ ፣ ፪(ረ) ፣ ሠራተኛ ፣ በሚለው ፣ ትርጓሜ ፣ ስር ፣ ለተጠቃለሉ ፣ ሰዎች ፣ ብቻ ፣ ነው ፣ ተብሎ ፣ ይታመናል ።

ከዚህ ፣ አስቀድመን ፣ አራት ፣ የልዩ ፣ ልዩ ፣ ተግባር ፣ ጓዶች ፣ ከአንቀጽ ፣ ፪(ረ) ፣ ትርጓሜ ፣ ውጭ ፣ ናቸው ፣ ብለናል ። ከትርጓሜው ፣ ውጭ ፣ መሆናቸው ፣ ከሚያስከትለው ፣ ሕጋዊ ፣ ውጤቶች ፣ እዚህ ፣ ላይ ፣ የምንመለከተው ፣ ሁለቱን ፣ ነው ። በመጀመሪያ ፣ አዋጁ ፣ ማኅበርን ፣ “ሠራተኞች ... አባል ፣ የሆኑበት ፣ ድርጅት ፣ ማለት ፣ ነው”⁴¹ ብሎ ፣ ትርጓሜ ፣ ስለሚሰጠው ፣ እነዚህ ፣ ሰዎች ፣ የሠራተኛ ፣ ማኅበር ፣ ሲያቋቁሙ ፣ አይችሉም ። የመንግሥት ፣ ሠራተኞችና ፣ ሌሎችም ፣ ከአንቀጽ ፣ ፪(ረ) ፣ ውጭ ፣ የተተውት ፣ ጓዶች ፣ ከአሠሪዎቻቸው ፣ ጋር ፣ የሚነጋገርላቸውን ፣ ድርጅት ፣ ከማቋቋም ፣ ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኛ ፣ ጉዳይ ፣ የወጣው ፣ አዋጅ ፣ አያግዳቸውም ፣ ነገር ፣ ግን ፣ ማንኛውም ፣ የሚያቋቁሙት ፣ ድርጅት ፣ ለአዋጁ ፣ አፈጻጸም ፣ እንደ ፣ ሠራተኛ ፣ ማኅበር ፣ አይቆጠርም ። ስለዚህም ፣ አዋጁ ፣ ሥራ ፣ ማቋረጥን ፣ ለሠራተኛ ፣ ማኅበሮች ፣ ብቻ ፣ ስለሚፈቅድ ፣ እነዚህ ፣ ጓዶች ፣ ውስጥ ፣ ያሉት ፣ ሰዎች ፣ ሥራቸውን ፣ ቢያቋርጡ ፣ አድራጎቱ ፣ በአዋጁ ፣ መሠረት ፣ ሕገ-ወጥ ፣ ይሆናል ።

ሁለተኛ ፣ በሌላው ፣ በኩል ፣ “ሥራ ፣ ማቋረጥ” ፣ በአዋጁ ፣ በተለይ ፣ ትርጓሜ ፣ የተሰጠው ፣ ቃል ፣ ነው ። ሥራ ፣ ማቋረጥ ፣ “ብዙ ፣ ሠራተኞች ፣ ለጊዜው ፣

41 አንቀጽ ፣ ሁለት ፣ በ ።

5. ሠራተኞች ፣ እንደማንኛውም ፣ ሰው ፣ ሕጋዊ ፣ የሆነ ፣ የኅብረት ፣ ጥቅም ፣ ለማግኘት ፣ ማኅበሮች ፣ ለማቋቋም ፣ በጠቅላላው ፣ ነጻ ፣ ናቸው ፤ ቢያንስ ፣ አንድ ፣ የሠራተኞች ፣ ማኅበር ፣ የኢትዮጵያ ፣ ሠራተኞች ፣ ማኅበር ፣ በ፲፱፻፶፫ ፣ ዓ ፣ ም ፣ (በፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ደንቦች ፣ መሠረት) ፣ በአገር ፣ ግዛት ፣ ሚኒስቴር ፣ ተመዝግቧል ፤ ይህም ፣ የሆነው ፣ ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኛ ፣ ጉዳይ ፣ አዋጅ ፣ ከመውጣቱ ፣ እንደ ፣ ዓመት ፣ እስቀድሞ ፣ ነው ። አር ፣ ስተትዝ ፣ ዘ ፣ ዴቪሎፕሜንት ፣ አፍ ፣ ሌበር ፣ ሌጅ ፣ ሰሌዥ ፣ ኢን ፣ ኢትዮፒያ ፣ (ያልታተመ) ። አዋጁ ፣ ከወጣ ፣ በኋላ ፣ ሠራተኞች ፣ በአዋጁ ፣ ስር ፣ “የሠራተኛ ፣ ማኅበር” ፣ የሆነ ፣ ማኅበርን ፣ ብቻ ፣ ሲያቋቁሙ ፣ ይችላሉ ፣ ብሎ ፣ መከራከር ፣ ይቻላል ። ሆኖም ፣ ይህን ፣ ዓይነት ፣ መደምደሚያ ፣ ከአዋጁ ፣ መውሰድ ፣ ተገቢ ፣ መሆኑ ፣ በጣም ፣ አጠራጣሪ ፣ ነው ፤ ያም ፣ ሆነ ፣ ይህ ፣ በአዋጁ ፣ ውስጥ ፣ ከሠራተኛ ፣ ትርጓሜ ፣ በመገለጻቸው ፣ ከአዋጁ ፣ ውጭ ፣ የሆኑትን ፣ ሠራተኞች ፣ መመልከት ፣ እይገባውም ።

ተሰማምተው ፡ የሚያደርጉት ፡ የሥራ ፡ ማድረግ ፡ ማለት ፡ ነው ።” 6 (አንክሮው ፡ የተጨመረ ፡ ነው) ፡ ከአንቀጽ ፡ ፪(ረ) ፡ ትርጓሜ ፡ ውጭ ፡ የሆኑት ፡ የሥራ ፡ ጓዶች ፡ “ሠራተኞች” ፡ ስላልሆኑ ፡ በነሱ ፡ በኩል ፡ በስምምነት ፡ የሚደረግ ፡ ማናቸውም ፡ የሥራ ፡ ማቆም ፡- በተራ ፡ አነጋገር ፡ ሥራ ፡ ማድረግ ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡- በአዋጁ ፡ አተረጓጎም ፡ ሥራ ፡ ማድረግ ፡ አይደለም ፤ በአዋጁም ፡ ስለ ፡ ሥራ ፡ ማድረግ ፡ የተደነገጉት ፡ ማናቸውም ፡ ገደቦች ፡ ተፈጻሚነት ፡ የላቸውም ፡ በተለይም ፡ ከሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ሌላ ፡ ሥራ ፡ ማድረግን ፡ ቢያዘጋጅ ፡ ሕገ-ወጥ ፡ ይሆናል ፡ የሚለውን ፡ ደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ አንዳችም ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡ ለነዚህን ፡ ከ“ሠራተኛ” ፡ ትርጓሜ ፡ ውጭ ፡ የተተውትን ፡ አራት ፡ ጓዶች ፡ የወሰድን ፡ እንደሆነ ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ በብዙ ፡ ረገድ በጭራሽ ፡ እንዳልወጣ ፡ ይቆጠራል ፡ በሠራተኛ ፡ አቋም ፡ ላይ ፡ በቀጥታ ፡ ወይም ፡ በተዘዋዋሪ ፡ መንገድ ፡ የተመሠረተ ፡ የአዋጁ ፡ ደንብ ፡ በእነርሱ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ውጤት ፡ የለውም ።

ሆኖም ፡ ከአዋጁ ፡ ከአብዛኛዎቹ ፡ ደንቦች ፡ ክልል ፡ ውጭ ፡ መወገዳቸው ፡ ለመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ ለሌሎች ፡ ከትርጓሜው ፡ ውጭ ፡ ለተተውት ፡ ጓዶች ፡ ከሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ አይደለም ፡ ለሌሎች ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ የአሠሪንና ፡ የሠራተኛን ፡ ግንኙነት ፡ በሚመለከቱት ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ ውስጥ ፡ መተውን ፡ ነው ። ከነዚህም ፡ ቅጥሮች ፡ አንዱ ፡ ብቻ ፡ ቅጥር ፡ ፪፲፭፻፹፩ ፡ በሥራ ፡ ማድረግ ፡ መብት ፡ ላይ ፡ ሕጋዊ ፡ ወሰኖችን ፡ ይደነግጋል ፡ ቅጥሩም ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ፡

፩ ፤ ላንድ ፡ የሥራ ፡ ማቆም ፡ አድማ ፡ የሠራተኛው ፡ ተካፋይ ፡ መሆን ፡ የሥራ ፡ ማቆም ፡ አድማ ፡ የተደረገው ፡ አሠሪውን ፡ ለመጉዳት ፡ ብቻ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ ወይም ፡ በሕዝብ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የተከለከለ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ውሉን ፡ ለማፍረስ ፡ ለአሠሪው ፡ ትክክለኛ ፡ ምክንያት ፡ ይሆናል ።

፪ ፤ ከነዚህ ፡ ሁኔታዎች ፡ ውጭ ፡ የሥራ ፡ ማቆም ፡ አድማ ፡ ውሉን ፡ ለማፍረስ ፡ ትክክለኛ ፡ ምክንያት ፡ አይሆንም ።

በቅጥር ፡ ፪፲፭፻፹፩(፩) ፡ የተደነገገው ፡ ወሰን ፡ ብዙ ፡ የሚከለክል ፡ አይደለም ፡ ቅጥሩ ፡ ተፈጻሚ ፡ ከሚሆንባቸው ፡ ሦስት ፡ ሁኔታዎች ፡ ሦስተኛው ፡ ብቻ ፡ ማለት ፡ የሥራ ፡ ማቆም ፡ አድማው ፡ በሕዝብ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ዘንድ ፡ የተከለከለ ፡ እንደሆነ ፡ የሚለው ፡ በተግባር ፡ ላይ ፡ የሚውል ፡ ጠቃሚነት ፡ ሲኖረው ፡ ይችላል ፡ ሠራተኞች ፡ አሠሪያቸውን ፡ ለመጉዳት ፡ ብቻ ፡ ሲሉ ፡ ሥራ ፡ ቢቆዩ ፡ ይህን ፡ የሚያደርጉባቸው ፡ ጊዜያት ፡ በጣም ፡ ጥቂት ፡ ናቸው ፡ በሥራ ፡ ማድረግ ፡ ምክንያት ፡ በአሠሪያቸው ፡ ላይ ፡ የሚደርሰው ፡ ጉዳት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡

6. አንቀጽ ፡ ሁለት ፡ ዘ ።

7. ላንድ ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ ማድረግ ፡ በዓላማው ፡ ወይም ፡ ሥራ ፡ ያደረጉት ፡ በወሰዱት ፡ እርምጃ ፡ በከብንያ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ እንደ ፡ ማፍረስ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅሜ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፪፻፶፬ ፡ ምክንያት ፡ ሕገ-ወጥ ፡ ሊሆን ፡ ቢችልም ፡ ሥራ ፡ ማድረግን ፡ በተጥታ ፡ የሚመለከት ፡ ምንም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅሜ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ያለ ፡ አይመስልም ፡ ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ ቦታች ፡ በታተተው ፡ የኢ ፡ አ ፡ መ ፡ ጉዳይ ፡ ሥራ ፡ ያደረጉት ፡ ሠራተኞች ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ የተፈረደባቸው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅሜ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፪፻፶፯ና ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅሜ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፱፻፺ ፡ ተላልፈዋል ፡ ተብሎ ፡ ነው ፡ ታዲላ ፡ አብላፊ ፡ ፖብሊክ ፡ ስርጌስ ፡ ስትራቴጂስ ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ያልታተመ ፡ ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡) ይመለከታል ።

እንደ፡ ከፍተኛ ፣ ደመወዝ ፣ የመሳሰሉትን ፣ ሌሎች ፣ ግቦች ፣ ለማግኘት ፣ ሲባል ፣ ብቻ ፣ ነው ፣ ስለ ፣ ሁለተኛው ፣ ሁኔታ ፣ ማለት ፣ ሥራ ፣ ማድረግ ፣ በሕግ ፣ በተከለከለበት ፣ ጊዜ ፣ ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኞች ፣ ጉዳይ ፣ ከወጣው ፣ አዋጅ ፣ (አዋጅ ፣ በእነዚህ ፣ ጓደኞች ፣ ላይ ፣ ተፈጻሚ ፣ አይደለም) ፣ እና ፣ በመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ላይ ፣ ብቻ ፣ ተፈጻሚ ፣ ከሆነው ፣ ልዩ ፣ ሕግ ፣ በስተቀር ፣ ይህን ፣ የመሰለ ፣ ሕግ ፣ በአሁኑ ፣ ጊዜ ፣ ያለ ፣ አይመስልም ።

በተጨማሪም ፣ ቍጥር፡ ፪፻፳፻፱(፩) ፣ ተፈጻሚ ፣ በሚሆንበት ፣ ጊዜ ፣ እንኳን ፣ ሠራተኞችን ፣ ሥራ ፣ እንዳያደርጉ ፣ አይከለክላቸውም ፣ በቍጥሩ ፣ ውስጥ ፣ በተዘረዘሩት ፣ ሁኔታዎች ፣ ሥራ ፣ የሚያደርጉት ፣ ሠራተኞች ፣ የወንጀል ፣ ቅጣቶች ፣ ወይም ፣ ወደ ፣ ሥራ ፣ እንዲመለሱ ፣ የሚሰጥ ፣ የፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ትእዛዝ ፣ በቍጥሩ ፣ መሠረት ፣ ፣ አይፈጸምባቸውም ። በሌላ ፣ ሁኔታ ፣ ሲሰጣቸው ፣ የሚገባቸውን ፣ የሥራ ፣ ስንብት ፣ ክፍያ ፣ ያጣሉ ፣ ደግሞም ፣ ሥራ ፣ ማድረግ ፣ የሥራውን ፣ ውል ፣ የሚያፈርሰው ፣ ከሆነ ፣ በአሠሪያቸው ፣ ላይ ፣ ላደረሱት ፣ ጉዳት ፣ ተጠያቂ ፣ ይሆናሉ ። 9

በመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ዘንድ ፣ ሁኔታው ፣ ሌላ ፣ ነው ። በዚህና ፣ በሌላ ፣ ረገድ ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞችን ፣ የሚመለከቱት ፣ ልዩ ፣ ሕጎች ፣ ሲሆኑ ፣ እነርሱም ፣ በ፲፱፻፶፩ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የወጣው ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ማስተዳደሪያ ፣ ጠቅላይ ፣ መሥሪያ ፣ ቤትና ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ትእዛዝ ፣ እንዲሁም ፣ በትእዛዙ ፣ መሠረት ፣ በ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የወጡት ፣ ደንቦች ፣ ናቸው ። 10 የደንብቆ ፣ ቍጥር ፣ ፳፫ ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ በስምምነት ፣ ሥራን ፣ እንዳያደርጉ ፣ ፈጽሞ ፣ ይከለክላል ። ይህ ፣ ክልሉ ፣ ትርፍ ፣ በሚያስገኙ ፣ የሥራ ፣ ድርጅቶች ፣ ውስጥ ፣ ለተቀጠሩ ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኛ ፣ ጉዳይ ፣ በወጣው ፣ አዋጅ ፣ ምናልባት ፣ በስውር ፣ ተሸሮ ፣ ይሆናል ። እነዚህ ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ አዋጅ ፣ ስለ ፣ ሠራተኛ ፣ ከሚሰጠው ፣ ትርጓሜ ፣ ውጭ ፣ አይደሉም ፣ ስለዚህም ፣ ለሠራተኛ ፣ ማኅበሮች ፣ በአዋጁ ፣ የተሠጣቸውን ፣ መብቶች ፣ ያላቸው ፣ ድርጅቶችን ፣ ሊያቋቁሙ ፣ ይችላሉ ፤ ይህም ፣ መብት ፣ ሥራ ፣ የማድረግን ፣

8. ሥራ ፣ ማድረግ ፣ በሕግ ፣ ሕገ-ወጥ ፣ ተብሎ ፣ ተደንግጎ ፣ ስለነበር ፣ ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፱(፩) ፣ ተፈጻሚ ፣ በሆነ ፣ ሕገ-የራሱን ፣ ፍትሕ ፣ ብሔራዊ ፣ ወይም ፣ ወንጀላዊ ፣ ውጤቶችን ፣ ሲያስከትል ፣ ይችላል ። ሆኖም ፣ ቍጥሩ ፣ ተፈጻሚ ፣ የሚሆነው ፣ ሥራ ፣ ማድረግ ፣ በሕዝብ ፣ ባለሥልጣኖች ፣ ሕገ-ወጥ ፣ ተብሎ ፣ ስለነበር ፣ ከሆነ ፣ ምንም ፣ ፍትሕ ፣ ብሔራዊ ፣ ወይም ፣ ወንጀላዊ ፣ ውጤቶች ፣ (ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፱(፩) ፣ ተፈጻሚ ፣ ከመሆኑ ፣ በስተቀር) ፣ ሲከተሉ ፣ የሚችሉ ፣ አይመስልም ፤ ሕገ-ወጥ ፣ የተባለው ፣ እነዚህ ፣ ውጤቶች ፣ እንዲከተሉ ፣ በሚያዝ ፣ ሥልጣን ፣ ሕግ ፣ መሠረት ፣ ካልሆነ ፣ በስተቀር ፣ እንዲያውም ፣ የሕዝብ ፣ ባለሥልጣን ፣ በሌላ ፣ ሕግ ፣ ሥራ ፣ ማድረግ ፣ ሕገ-ወጥ ፣ ነው ፣ ለማለት ፣ ሥልጣን ፣ ካልተሰጠው ፣ በስተቀር ፣ ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፱(፩) ፣ ራሱ ፣ ተፈጻሚ ፣ እንዲሆን ፣ ታስቦ ፣ ነበርን ፣ ብሎ ፣ ለመጠየቅ ፣ እንኳን ፣ ይቻላል ።
9. ስለ ፣ አሠሪና ፣ ሠራተኛ ፣ ጉዳይ ፣ በወጣው ፣ አዋጅ ፣ ለተመለከቱት ፣ ሠራተኞችም ፣ ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፱(፩) ፣ ተፈጻሚነት ፣ ያለው ፣ ይመስላል ፤ ለነሱም ፣ አዋጅ ፣ ላልመለሰው ፣ በሆነበት ፣ ለአንድ ፣ ዋና ፣ ጥያቄ ፣ ከፊል ፣ መልስ ፣ ይሰጣል ። ጥያቄውም ፣ ሥራ ፣ ያድረጉ ፣ ሠራተኞች ፣ አሠሪው ፣ በሥራ ፣ ማድረግ ፣ ወቅት ፣ እነሱን ፣ ለመተካት ፣ ከቀጠራቸው ፣ ሠራተኞች ፣ ጋር ፣ ሲተያይዩ ፣ መብታቸው ፣ ምንድር ፣ ነው? ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፱(፪) ፣ አሠሪው ፣ ሥራ ፣ አድራጮቹን ፣ ሥራ ፣ ማድረግ ፣ ሲያቀም ፣ እንደገና ፣ እንዲቀጥራቸው ፣ ወይም ፣ ያለ ፣ በቂ ፣ ምክንያት ፣ ሲሰናበቱ ፣ የሚገባቸውን ፣ ካጣ ፣ እንዲከፍላቸው ፣ የሚጠይቅ ፣ ይመስላል ።
10. የ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ትእዛዝ ፣ ቍጥር ፣ ፳፫ ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ፳፭ኛ ፣ ዓመት ፣ ቍጥር ፣ ፫ና ፣ የ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የሕግ ፣ ክፍል ፣ ግብታወቂያ ፣ ቍጥር ፣ ፪፻፳፱ ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ፳፭ኛ ፣ ዓመት ፣ ቍጥር ፣ ፮ ፣ የሥራ ፣ ውሎችን ፣ የሚመለከቱት ፣ የፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ቍጥሮች ፣ ለመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ተፈጻሚነት ፣ እንደሌላቸው ፣ በፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ቍጥር ፣ ፪፻፳፻፲፫ ፣ ተደንግጧል ።

መብት፡ የሚጨምር፡ ይመስላል ። ስ ሆኖም፡ በአብዛኛዎቹ፡ የመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ላይ፡ ክልከላው፡ የጸና፡ ነው ።

በሕዝብ፡ አገልግሎቶች፡ ውስጥ፡ ያሉ፡ ሠራተኞች ።

በሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ውስጥ፡ ያሉ፡ የሠራተኞች፡ ሥራ፡ የማቋረጥ፡ መብት፡ ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ በወጣው፡ አዋጅ፡ በራሱ፡ የተወሰነ፡ ነው ። ወሳኝም፡ ደንብ፡ እንቀጽ፡ ፪/ደ/፩(፪)(ሰ)፡ ሲሆን፡

“ጉዳዩ፡ የሚመለከተው፡ የሥራ፡ ድርጅት፡ ለሕዝብ፡ የሚሰጠው፡ አገልግሎት፡ ለምሳሌ፡ ያህል፡ የኤሌክትሪክ፡ የቴሌፎንና፡ የቴሌግራፍ፡ መገናኛዎች፡ የትራንስፖርት፡ አገልግሎት፡ እጅግ፡ አስፈላጊ፡ በመሆናቸው፡ ሥራውን፡ በማቋረጥ፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ ብርቱ፡ ጉዳት፡ የሚያመጣ”፡ በሆነ፡ ጊዜ፡ በሠራተኞችም፡ ሆነ፡ በሠራተኛ፡ ማኅበር፡ የሚደረግ፡ ሥራ፡ ማቋረጥን፡ “ተገቢ፡ ያልሆነ፡ የሥራ፡ አፈጻጸም”፡ ያደርገዋል ። ስለዚህም፡ ሥራ፡ ማቋረጡን፡ ሕገ-ወጥ፡ ያደርገዋል ።¹¹

በአንድ፡ በኩል፡ የዚህ፡ ደንብ፡ ፍች፡ ፈጽሞ፡ ግልጽ፡ ነው ። በዚህ፡ ደንብ፡ አነጋገር፡ ውስጥ፡ የሚገቡ፡ ሥራ፡ ማቋረጫች፡ ሕገ-ወጥ፡ ናቸው፡ ደግሞም፡ ሥራ፡ ማቋረጡ፡ በሥራው፡ ድርጅት፡ ወይም፡ በሚሰጠው፡ አገልግሎት፡ ጠቃሚነት፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ ብርቱ፡ ጉዳት፡ የሚያመጣ፡ ከሆነ፡ ሥራ፡ ማቋረጡ፡ በደንቡ፡ አነጋገር፡ ውስጥ፡ ይገባል ። ትርጉም፡ የሚያሻው፡ ዋናው፡ ጥያቄ፡ የተነሳው፡ “በሕዝብ፡ ላይ፡ ብርቱ፡ ጉዳት፡ የሚያመጣ”፡ የሚለውን፡ ጭብጥ፡ የሚመለከት፡ ነው ። ወይም፡ ይልቅስ፡ ጥያቄው፡ ይህ፡ ጭብጥ፡ በንጉሱ፡ እንቀጽ፡ (ሰ)፡ ስር፡ አንድ፡ ጉዳይ፡ ለአሠሪና፡ ሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ በርድ፡ ሲቀርብ፡ ጭብጥ፡ ነው፡ ወይ፡ የሚለው፡ ጥያቄ፡ ነበር ። ለዚህ፡ ጥያቄ፡ ሁለት፡ መልሶች፡ ተሰጥተዋል ።

የመጀመሪያው፡ አተረጓጎም፡- በደራሲው፡ አስተያየት፡ አንድ፡ ሥራ፡ ማቋረጥ፡ ተገቢ ። ያልሆነ፡ የሥራ፡ አፈጻጸም፡ ነው፡ የሚል፡ መደምደሚያ፡ ለመስጠት፡ በርድ፡ ሁለት፡ ፍሬ፡ ነገሮችን፡ እንዲያጣራ፡ ያስፈልጋል ። (ቃሉ፡ የተከመረበትን፡ ምክንያት፡ በቅርቡ፡ እንገልጻለን)፡ እነርሱም፡ (፩)፡ ሥራ፡ ማቋረጡ፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ ብርቱ፡ ጉዳት፡ ሲያመጣ፡ መቻሉንና ፡ ሲመጣ፡ የሚችለውም፡ ጉዳት፡ ምክንያት፡ “ጉዳዩ፡ የሚመለከተው፡ የሥራ፡ ድርጅት፡ ለሕዝብ፡ የሚ

11. እንቀጽ፡ ሐያ፡ (ሀ)፡ የሠራተኛ፡ ማኅበሮችን፡ “እጋጂ፡ ሥራዎችን፡ ሁሉ፡ ለመሥራት”፡ ይፈቅድላቸዋል ። ይህ፡ እንቀጽ፡ የቀድሞውን፡ የቀጥር፡ ቧ፣ ክልከላ፡ ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ ለወጣው፡ አዋጅ፡ አፈጻጸም፡ ሠራተኞች፡ ለሆኑት፡ የመንግሥት፡ ሠራተኞችም፡ እንኳን፡ እንዳለ፡ (ተፈጻሚ፡ እንደሆነ)፡ ይተዋል፡ ተብሎ፡ ለማንበብ፡ ቢቻልም፡ ቀጥሎ፡ በራሱ፡ በአዋጁ፡ ከተከለከሉት፡ ሁኔታዎች፡ በስተቀር፡ በሠራተኛ፡ ማኅበር፡ የሚደረጉ፡ ሥራ፡ ማቋረጫችን፡ ይፈቅዳል፡ ብሎ፡ ማንበቡ፡ የበልጠ፡ ተገቢ፡ ይመስላል ። ያም፡ ሆነ፡ ይህ፡ ጭብጥ፡ በይበልጥ፡ ለምርምር፡ ያህል፡ የተነሳ፡ ነው፡ ምክንያቱም፡ ትርፍ፡ በሚያስገኙ፡ የመንግሥት፡ ድርጅቶች፡ የሚሠሩ፡ አብዛኛቹ፡ የመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ከመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ክፍል፡ ውጭ፡ በመሆናቸው፡ ከሕግ፡ ክፍል፡ ማስታወቂያ፡ ቀጥሮ፡ ቧ፣ ሥልጣን፡ ውጭ፡ ተደርገዋል ። ለምሳሌ፡ ያህል፡ ለኢትዮጵያ፡ ለየር፡ መንገድ፡ ሠራተኞች፡ ይህን፡ የሚያደርገውን፡ የ፲፱፻፶፯፡ ዓ፡ ም፡ የሕግ፡ ክፍል፡ ማስታወቂያ፡ ቀጥሮ፡ ፪፻፶፭፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፳፻፶፯፡ ዓመት፡ ቀጥሮ፡ ፲፱፻፶፯፡ ይመለከታል ።

12. እንቀጽ፡ ሐያ፡ በምንት ።

ሰጠው ፡ አገልግሎት ፡ . . . እጅግ ፡ አስፈላጊ ፡ በመሆናቸው። ፡ ነው ። ከጥቂቶች ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫች ፡ ሌላ ፡ ማናቸውም ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያደርስ ፡ የሚችለው ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ በተገለጹት ፡ ምክንያቶች ፡ ስለሆነ ፡ ሁለተኛውን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ማጣራት ፡ ችግር ፡ የሚፈጥር ፡ አይመስልም ። በዚህ ፡ አተረጓጎም ፡ ስር ፡ ለቦርዱ ፡ ዋናው ፡ ጥያቄ ፡ ብርቱ ፡ የሕዝብ ፡ ጉዳት ፡ ሊመጣ ፡ ይችላልን ፡ የሚለው ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ አተረጓጎም፡— በቦርዱ ፡ ተቀባይነት ፡ ያገኘ ፡ የሚመስለው ፡ ሌላው ፡ አስተያየት ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ማመላለሻ ፡ (ትራንስፖርት) ፡ በተለይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ አገልግሎቶች ፡ ላይ ፡ የተመረኮዘ ፡ ነው ። በዚህ ፡ አስተያየት ፡ መዘርዘራቸው ፡ በነዚህ ፡ አገልግሎቶች ፡ ላይ ፡ የሚደረግ ፡ ሥራ ፡ ማቆም ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ማምጣቱን ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ (ፓርላማው) ፡ መወሰኑን ፡ ያመለክታል ። ስለዚህም ፡ በአንድ ፡ የተለየ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ያመጣ ፡ እንደሆነ ፡ ቦርዱ ፡ መጠየቅ ፡ በጠቅላላው ፡ እያስፈልገውም ። ሥራ ፡ ማቋረጡ ፡ ከተዘረዘሩት ፡ አገልግሎቶች ፡ በአንዱ ፡ ላይ ፡ እተደረገ ፡ ድረስ—ደግሞም ፡ ከጥቂቶች ፡ በስተቀር ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ ስር ፡ የሚነሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ይህን ፡ ዓይነት ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫ ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ። ቦርዱ ፡ የምክር ፡ ቤቱን ፡ ውሳኔ ፡ ተመርኩዞ ፡ ጉዳዩን ፡ ሊወስን ፡ ይችላል ።

ምናልባት ፡ ማናቸውም ፡ አተረጓጎም ፡ በሆነ ፡ የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ)ን ፡ ቋንቋ ፡ ወይም ፡ ዓላማ ፡ በብርቱ ፡ እያካንፈውም ፤ ደግሞም ፡ ሁለተኛው ፡ አተረጓጎም ፡ በአንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ የተወሳሰበ ፡ የሚሆነውን ፡ ፍሬ ፡ ነገርን ፡ የማጣራት ፡ ተግባር ፡ በአብዛኛው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ባለማስፈለጉ ፡ ጠቃሚነት ፡ አለው። ሆኖም ፡ የመጀመሪያው ፡ አተረጓጎም ፡ ከአንቀጹ ፡ አነጋገር ፡ ጋር ፡ በይበልጥ ፡ የሚስማማ ፡ ይመስላል ።

ምናልባት ፡ ይህ ፡ አስተያየት ፡ የበለጠ ፡ ሊብራራ ፡ የሚችለው ፡ የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ ሐረጎች ፡ እንደሚከተለው ፡ እንደገና ፡ ቢሳኩና ፡ በሐረጉ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የሥራ ፡ ማቋረጫ ፡ ቢያመለክቱ ፡ ነው ፡—

“በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጡ ፡ የሚችሉ ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከተው ፡ የሥራ ፡ ድርጅት ፡ ለሕዝብ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ በመሆኑ ፡ ወይም ፡ የሚሰጡት ፡ አገልግሎቶች ፡ ዓይነት ፡ አስፈላጊ ፡ በመሆናቸው ፡ በሚከተሉት ፡ ሳይወሰን ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ የመብራት ፡ ኃይል ፡ ውሃና ፡ ሌሎችም ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎቶች ፡ የሰልክና ፡ የቴሌግራፍ ፡ መገናኛዎችና ፡ የሕዝብ ፡ ማመላለሻ ፡ አገልግሎቶች” ። በዚህ ፡ አሰካክ ፡ መሠረት ፡ አንቀጹ ፡ “በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጡ ፡ የሚችሉ” ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫችን ፡ በመጥቀስ ፡ ይጀመራል ። አንቀጹ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ቢያቆም ፡ ኖሮ ፡ ቦርዱ ፡ በያንዳንዱ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ጉዳት ፡ ሊመጣ ፡ ስለመቻሉ ፡ መወሰን ፡ እንዳለበት ፡ አንቀጹ ፡ ስለ ፡ መጠየቁ ፡ ምንም ፡ ጥርጥር ፡ አይኖርም ። እንግዲያስ ፡ የተቀሩት ፡ የአንቀጹ ፡ ቃላት ፡ አስፈላጊነት ፡ ምንድር ፡ ነው? የተቀሩት ፡ ቃላት ፡ አንቀጹ ፡ የሚመለከታቸውን ፡ ሥራ ፡ ማቋረጫች ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጡ ፡ በሚችሉት ፡ የተለዩ ፡ ምክንያቶች ፡ የወሰኗቸው ፡ ይመስላል ። የተለዩት ፡ ምክንያቶችም ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከተው ፡ የሥራ ፡ ድርጅት ፡ ለሕዝብ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ወይም ፡ የሚሰጡት ፡ አገልግሎቶች ፡ ዓይነት ፡ አስፈላጊ ፡ መሆናቸውን ፡

ቸው ፡ ናቸው ። የልዩ ፡ አገልግሎቶችም ፡ ዝርዝር ፡ የሚገኘው ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ወሰን ፡ አገባብ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ዝርዝር ፡ የምክር ፡ ቤቱ ፡ (የፓርላማ) ፡ ውሳኔ ፡ ነው ። ውሳኔው ፡ ግን ፡ የሚደነግገው ፡ የተዘረዘሩት ፡ አገልግሎቶች ፡ “አስፈላጊ” ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በነርሱ ፡ ላይ ፡ የተደረገ ፡ ማናቸውም ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ማምጣት ፡ መቻሉን ፡ አይደለም ።

በ“አስፈላጊ” ፡ አገልግሎት ፡ ላይ ፡ የሚደረግ ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጣ ፡ የሚችል ፡ ይመስል ፡ ይሆናል ፤ አለበለዚያ ፡ አገልግሎቱ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ አይቻልም ። ሆኖም ፡ ነገሩ ፡ የግድ ፡ (ሁልጊዜ) ፡ እንደዚህ ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ በብዙ ፡ ኩባንያዎች ፡ የሚሰጥ ፡ በአዲስ ፡ አበባና ፡ በጂማ ፡ መካከል ፡ ያለ ፡ የአውቶቡስ ፡ አገልግሎትን ፡ እንውሰድ ። የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ በአንዱ ፡ ኩባንያ ፡ ላይ ፡ ስለተደረገ ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ አለበት? ሁለተኛውን ፡ አተረጓጎም ፡ ከተቀበልን ፡ መልሱ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህ ፡ አተረጓጎም ፡ መሠረት ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ በማመላለሻ ፡ ላይ ፡ የሚደረግ ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ ከተዘረዘሩት ፡ አገልግሎቶች ፡ አንዱ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ለማምጣት ፡ መቻሉን ፡ ወስኗል ። ሥራው ፡ የተቋረጠበት ፡ ኩባንያ ፡ ማመላለሻን ፡ ይሰጣል ። ስለዚህ ፡ ሥራ ፡ ማቋረጡ ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ ስር ፡ ሕገ-ወጥ ፡ ነው ። ሆኖም ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ የወሰነው ፡ ማመላለሻ ፡ አስፈላጊ ፡ አገልግሎት ፡ መሆኑን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጣ ፡ ይችላልን ፡ የሚለውን ፡ ጥያቄ ፡ ለቦርዱ ፡ ትቶለታል ፡ ካልን ፡ የነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ይለወጣል ። በአዲስ ፡ አበባና ፡ በአንድ ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፡ መካከል ፡ ያለ ፡ ማመላለሻ ፡ ያለ ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ ውሳኔ ፡ እንደ ፡ አስፈላጊ ፡ አገልግሎት ፡ እንደሚቆጠር ፡ አያጠራጥርም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ አገልግሎት ፡ በከፊል ፡ የሚያቆም ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጣም ፡ ሊያመጣም ፡ ይችላል ። እላይ ፡ ለምሳሌ ፡ በቀረበው ፡ ጉዳይ ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ ብርቱ ፡ ጉዳት ፡ ሊያመጣ ፡ መቻሉን ፡ ለመወሰን ፡ በአዲስ ፡ አበባና ፡ በጂማ ፡ መካከል ፡ በአውቶቡስ ፡ የሚንቀሳቀሰውን ፡ የሰውና ፡ የዕቃ ፡ ልክ ፡ በሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ የተስፈራራው ፡ ኩባንያ ፡ የሚያመላልሰው ፡ የሰውና ፡ የዕቃ ፡ ድርሻ ፡ እንዲሁም ፡ ይህ ፡ ኩባንያ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የሚያጓጉዘውን ፡ ሰውና ፡ ዕቃ ፡ ሌሎቹ ፡ ኩባንያዎች ፡ ለመጫን ፡ ያላቸውን ፡ ችሎታ ፡ መመርመር ፡ ያስፈልጋል ።

ምንም ፡ እንኳን ፡ የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ በነዚህ ፡ ሁለት ፡ ተንጻሪ ፡ አተረጓጎሞች ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ አስተያየት ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ፍጹም ፡ ግልጽ ፡ ባይሆንም ፡ (የዚህ ፡ ምክንያት ፡ በከፊል ፡ እንደ ፡ አዲስ ፡ አበባ—ጅማ ፡ አውቶቡስ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነገር ፡ መወሰን ፡ ስላልነበረበት ፡ ነው) ፡ ቦርዱ ፡ ሁለተኛውን ፡ አተረጓጎም ፡ የተቀበለ ፡ ይመስላል ። እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ)ን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሁለት ፡ ጉዳዮች ፡ በቦርዱ ፡ ፊት ፡ ቀርበዋል ፡ የኢትዮጵያ ፡ አየር ፡ መንገድ ፡ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ አየር ፡ መንገድ ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ተከላሽ ፡ (የኢ ፡ አ ፡ መ ፡ ጉዳይ) ፡ እና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ማመላለሻ ፡ አክሲዮን ፡ ማኅበር ፡ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ማመላለሻ ፡ አክሲዮን ፡ ማኅበር ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ተከላሽ ፡ (የማመላለሻ ፡ ጉዳይ) ።¹³ በጥቅምት ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡

13. የሁለቱ ፡ ጉዳዮች ፡ ሐተታ ፡ የተወሰደው ፡ በግርጌ ፡ ግስታወሻ ፡ ፯ ፡ ከተጠቀሰው ፡ የታደሰ ፡ አብዲ ፡ ጽሑፍ ፡ ነው ።

ም : የኢ : አ : መ : ሠራተኞች : ሥራ : በማድረጥ : ዓለም : አቀፋን : እገልግሎት : ሳይሆን : ብሔራዊውን : እገልግሎት : አድረጎት ። በዚያኑ : ዕለት : የአሠሪና : የሠራተኞች : ጉዳይ : ቦርድ : እስኞኳይ : ስብሰባ : አድርጎ : የሚከተለውን : ውሳኔ : ሰጠ ።

“የኢ : አ : መ : ሠራተኞች : አቤቱታቸውን : ስለ : አሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : በወጣው : አዋጅ : ፪፻፲/፲፱፻፺፮ : መሠረት : ለቦርድ : ስላላቀረቡ : የኢ : አ : መ : ሥራ : የሕዝብ : ማመላለሻ : እገልግሎት : ስለሆነ : የዚህን : ዓይነት : ሥራ : ማቆም : በሕዝብ : ሳይ : ብርቱ : ጉዳት : የሚያመጣ : ስለሆነና : በአንቀጽ : ፪ (ደ) (፩) (፪) (ሰ) : ስር : የኢ : አ : መ : ሠራተኞች : በማናቸውም : ሁኔታ : ቢሆን : ሥራ : የማድረጥ : መብት : ስለሌላቸው : ቦርድ : እንደሚከተለው : ያዝዛል ።

፩ በአንቀጽ : ፲፪ (ሀ) (፪) በተሰጠው : ሥልጣን : መሠረት : የኢ : አ : መ : ሠራተኞች : ሥራ : ማድረጡን : አቁመው : ወደ : ሥራቸው : ይመለሱ”

የሕዝብ : ማመላለሻ : ጉዳይ : ከአንድ : ዓመት : ይበልጥ : በኋላ : ተነሳ ። የሕዝብ : ማመላለሻ : ኩባንያ : በአዲስ : አበባ : ውስጥ : የአውቶቡስ : እገልግሎትን : ያካሄዳል ። በታኅሣሥ : ፲፱፻፷፰ : ዓ : ም : ሠራተኞቹ : ለሁለት : ቀናት : ሥራ : አድረጎት ። በአዲስ : አበባ : የአውቶቡስ : እገልግሎት : ቆመ ። ከጥቂት : ወራት : በኋላ : ቦርድ : በውሳኔው : ሳይ :

“አቤቱታውን : ያቀረበው : ኩባንያ : ሰዎችን : በኢትዮጵያ : ጠቅላይ : ግዛቶችና : በዋናው : ከተማ : በሙሉ : ያመላልሳል ። ሥራው : የማመላለሻ : እገልግሎትን : መስጠት : ነው ። በማመላለሻ : እገልግሎት : የሚሠሩ : ሠራተኞች : በአንቀጽ : ፪ (ደ) (፩) (፪) (ሰ) : ሥራ : ከማድረጥ : ተከልክለዋል”

ብሎ : በየን ።

የኢ : አ : መ : ን : ጉዳይ : እንደቀደምት : ብይን : በመጥቀስ : ቦርድ : ሠራተኞቹ : ተገቢ : ያልሆነ : የሥራ : አረጸጸም : በማድረግ : ጥፋተኞች : ናቸው : አለ ።

የኢ : አ : መ : ጉዳይ : ስብቻው : ሲወሰድ : ስለ : ንዑስ : አንቀጽ : (ሰ) : አተረጓጎም : ቦርድ : ስላለው : አስተያየት : የተጻረሩ : (የተቃረኑ) : ፍንጮች : ይሰጣል ። ቦርድ : ሥራ : ማድረጡ : በሕዝብ : ሳይ : ብርቱ : ጉዳት : ለማምጣት : መቻሉን : በግልጽ : ወሰነ ፤ ይህም : የመጀመሪያውን : አተረጓጎም : መቀበሉን : ያመለክታል ። በሌላው : በኩል : የኢ : አ : መ : ሠራተኞች : “በማናቸውም : ሁኔታ : ቢሆን : ሥራ : ለማድረጥ : መብት” : የላቸውም : የሚለው : ውሳኔው : የኢ : አ : መን : የወሰድን : እንደሆነ : በእያንዳንዱ : ጉዳይ : ሳይ : በሕዝብ : ሳይ : ጉዳት : ሊደርስ : መቻሉን : መመልከት : አለማስፈለጉን : ስለሚያመለክት : ከመጀመሪያው : አተረጓጎም : የተለየ : ይሆናል ።

ቦርድ : ምናልባት : ሁለተኛውን : አተረጓጎም : ተቀብሏል : ብለን : ለመወሰን : የሕዝብ : ማመላለሻን : ጉዳይ : መመርኮዝ : አሰብን ። በመጀመሪያ : በኢ : አ : መ : ጉዳይ : እንደወሰነው : ሳይሆን : በሕዝብ : ማመላለሻ : ጉዳይ : ቦርድ : ሥራ : ማድረጡ : በሕዝብ : ሳይ : ብርቱ : ጉዳት : ማምጣቱን : በግልጽ : አልወሰነም ። ሁለተኛ : ቦርድ : ክልክላውን : የገለጸው : ምንም : የተለየ : ሁኔ

ታዎች : እንደሌለው : አድርጎ : ሲሆን : ውሳኔው : እፈቱ : ቀርቦ : በነበረው : ጉዳይ : ለተመለከተው : አንዱን : ኩባንያ : በመጥቀስ : አልተወሰነም = ውሳኔው : የሚለው : “ በማመላለሻ : አገልግሎት : የሚሠሩ : ሠራተኞች : ከሥራ : ማደረጥ : ተከልክለዋል : ... ” ነው = ይህ : የውሳኔው : ቃል : እንዲሁ : (ለብቻው) : ሲነበብ : በሚሰጠው : ስሜት : ሊወሰድ : ከተቻለ : የንዑስ : አንቀጽ : (ሰ)ን : ሁለተኛውን : አተረጓጎም : በርዱ : ሙሉ : በሙሉ : የተቀበለው : መሆኑን : ያሳያል =

ሆኖም : የውሳኔው : ቃል : ለብቻው : ሲነበብ : በሚሰጠው : ስሜት : ለመውሰድ : ይቻላል : ብሎ : ከማመን : በፊት : ቃሉ : በምን : አገባብ : እንደ : ተነገረ : ማስታወሱ : መልካም : ነው = የሕዝብ : ማመላለሻ : ጉዳይ : እንደ : የኢ : አ : መ : ጉዳይ : የተመለከተው : በአንድ : ዓይነት : ማመላለሻ : ሞኖፖሊ : ያለው : ኩባንያ : ላይ : የተደረገን : ሥራ : ማደረጥ : ነው = በሕዝብ : ማመላለሻ : ኩባንያ : ላይ : የተደረገ : የተሳካ : ሥራ : ማደረጥ : የአዲስ : አበባ : ነዋሪዎችን : ከታክሲዎች : በስተቀር : ሌላ : የሕዝብ : ማመላለሻ : ያሳጣቸዋል : ባለፈውም : ሥራ : ማደረጥ : ጊዜ : አሳጥቷቸዋል = ታክሲዎቹም : በሕዝብ : ማመላለሻ : አውቶቡሶች : የሚጓጓዙትን : ለመጫን : በቂ : አይሆኑ : ይሆናል : በቂ : ቢሆኑም : ከአውቶቡሶቹ : የበለጠ : ወድ : ናቸው = ይህን : በመሰለ : ሁኔታ : በሕዝብ : ላይ : ጉዳት የሚያመጣ : ነው : አይደለም : ብሎ : መጠየቅ : በመጀመሪያው : አተረጓጎም : እንኳን : ምናልባት : አስፈላጊ : አይሆንም = በሕዝብ : ላይ : ብርቱ : ጉዳት : የሚያመጣ : ነው : አይደለም : የሚለው : ጥያቄ : ይበልጥ : አጠራጣሪ : የሆነበት : ጉዳይ : እስኪገጥመው : ድረስ : በርዱ : ሁለተኛውን : አተረጓጎም : ተቀብሏል : ብሎ : ማመን : አይገባም =

የገደቡ : ፍች =

የመንግሥት : ሠራተኞችና : የሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞች : በሥራ : ማደረጥ : መብት : ረገድ : አዳማቸው : ተመሳሳይ : ነው = በምንም : ሁኔታ : ቢሆን : የመንግሥት : ሠራተኞች : ሥራ : ሊያቋርጡ : አይችሉም = የሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞችም : በንዑስ : አንቀጽ : (ሰ) : ሁለተኛ : አተረጓጎም : መሠረት : ሥራ : ሊያቋርጡ : አይችሉም ፤ በመጀመሪያውም : አተረጓጎም : እንኳን : በብዙ : ምናልባትም : በአብዛኛዎቹ : ሁኔታዎች : ሥራ : ከማደረጥ : ይከለክላሉ = ሆኖም : የገደቡ : ፍች : ለሁለቱም : ዓይነት : ሠራተኞች : አንድ : አይደለም = ንዑስ : አንቀጽ : (ሰ) : ሥራ : ማደረጥን : በፍጹም : ይከለክላል ፤ እንዲሁም : በሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞች : አዳምና : በተራ : ሠራተኞች : አዳም : መካከል : ያለው : ልዩነት : በጣም : የተቀነሰ : ነው : ብለን : ብንወስድም : የሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞች : ከአሠሪዎቻቸው : ጋር : ለመከራከር : በሕግ : ፊት : ያላቸው : አዳም : የመንግሥት : ሠራተኞች : ካላቸው : አዳም : በይበልጥ : የጠነከረ : ነው : የሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞች : ሥራ : እንዳያቋርጡ : ምናልባት : ፈጽሞ : ቢከለክሉም : ከዚህ : ሌላ : ስለ : አሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : በወጣው : አዋጅ : ለሠራተኞች : በተሰጡት : መብቶች : ለመጠቀም : ነፃ : ናቸው = ተሰብስበው : የሠራተኛ : ማኅበር : ለማድቀም : ይችላሉ ፤ የሕዝብ : አገልግሎት : ሠራተኞች : ማኅበር : በሥራው : ውስጥ : ካሉት : አብዛኛቸውን : ሠራተኞች :

ከጨመረ ፡ አሠሪው ፡ ከሠራተኛው ፡ ማኅበር ፡ ጋር ፡ የኅብረት ፡ ክርክር ፡ ለማድረግ ፡ የሕግ ፡ ግዴታ ፡ ሳይኖርበት ፡ አይቀርም ። ¹⁴

እነዚህ ፡ መብቶች ፡ ራሳቸው ፡ (ለብቻቸው) ፡ ጠቃሚ ፡ ናቸው ። የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ በርድ ፡ በተሰጠው ፡ ሰፊ ፡ ሥልጣን ፡ ምክንያት ፡ ጠቃሚነታቸው ፡ የላቀ ፡ ይሆናል ። የቦርዱ ፡ ተግባር ፡ በመሠረቱ ፡ ዳኝነት ፡ ነክ ፡ የሆነው ፡ ሕጋዊ ፡ መብቶችንና ፡ ግዴታዎችን ፡ መዳኘት ፡ ነው ። ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ የሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ተደርጓል ፡ ብሎ ፡ የሚቀርብን ፡ እቤቱታ ፡ ለመመርመር ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ ¹⁵ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ ¹⁶ የደነገገውን ፡ ግዴታዎች ፡ የማስፈጸም ፡ ሥልጣን ፡ ነው ፡ ዳግም ፡ በአሠሪና ፡ በሠራተኛ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ የሥራ ፡ ክርክር ፡ ለመገላገል ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ ¹⁷ አሠሪዎችና ፡ ሠራተኞች ፡ በኅብረት ፡ ስምምነታቸው ፡ የወሰኑትን ፡ ግዴታዎች ፡ የማስፈጸም ፡ ሥልጣን ፡ የሚጫምር ፡ ይመስላል ። ¹⁸ ሆኖም ፡ አዋጁ ፡ ውስጥ ፡ የሥራ ፡ ክርክሮች ፡ ሰፊ ፡ ትርጓሜ ፡ የተሰጣቸው ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ቦርዱ ፡ በእንዲህ ፡ ዓይነት ፡ ክርክሮች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ የኅብረት ፡ ክርክሮችንም ፡ ማለት ፡ በአንድ ፡ በቀረበ ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ የወገኖቹ ፡ መብቶችና ፡ ግዴታዎች ፡ ምን ፡ እንደሚሆኑ ፡ የሚነሱ ፡ ክርክሮችን ፡ ለመወሰን ፡ ያስችለዋል ።

ቦርዱ ፡ የኅብረት ፡ ክርክሮችን ፡ ለመገላገል ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ ቢያንስ ፡ ለሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ መብት ፡ በከፊል ፡ ምትክ ፡ ሊሆን ፡ የሚችል ፡ ነው ። የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ግሩ ፡ ቢል ፡ ከተወሰኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ በስተቀር ፡ ከአሠሪው ፡ ጥቅም ፡ ለማግኘት ፡ ሲባል ፡ በሕጋዊ ፡ መንገድ ፡ ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡

14. “ያለ ፡ ሥጋት ፡ (A) ፡ መንጋገር”ና ፡ “በተቻለ ፡ መጠን ፡ የሥራ ፡ ክርክሮችን ፡ በሰላማዊ ፡ መንገድ ፡ እንዲወሰን” ፡ ግዴታ ፡ ከሚደነገጉት ፡ ከንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ ሐያ ፡ ሁለት ፡ (A)ና ፡ (መ) ፡ ይህ ፡ ግዴታ ፡ ምናልባት ፡ ሊወሰድ ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ። ሆኖም ፡ ነጥቡ ፡ ከአከፊካሪነት ፡ አልወጣም ፡ ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ የሚጠቅሱት ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበሮችንና ፡ የአሠሪዎች ፡ ማኅበሮችን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የግል ፡ አሠሪዎችን ፡ አይደለም ። ግዴታው ፡ የኅብረት ፡ ክርክር ፡ ከጀመሩ ፡ በኋላ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኞች ፡ ያለባቸውን ፡ ግዴታዎች ፡ በሚከረከሩት ፡ በቀጥታ ፡ ጅጅና ፡ ጅጅ ፡ ላይ ፡ በቀጥታ ፡ ለመሠረት ፡ አለመቻሉን ፡ ማስታወስ ፡ ይገባል ። እዚህ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ ይሆን ፡ የኅብረት ፡ ክርክር ፡ ማድረግ ፡ አለባቸውን ፡ የሚለው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ክርክሩን ፡ ቢያደርጉ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ምግባር ፡ ማሳየት ፡ አለባቸው ፡ የሚለው ፡ አይደለም ።

15. አንቀጽ ፡ አሥራ ፡ ሁለት ፡ ሀ) ፡ (ደ) ።

16. ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ የደነገገውን ፡ ማኛቸውንም ፡ ግዴታዎች ፡ በመጣስ ፡ በሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ በአሠሪ ፡ ወይም ፡ በአሠሪዎች ፡ ማኅበር ፡ የሚደረግ ፡ አድራጎት ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ የሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ነው ። አንቀጽ ፡ ሁለት ፡ ለ(ገ)ና ፡ ለ(ገ)።

17. አንቀጽ ፡ ዐሥራ ፡ ሁለት ፡ ሀ) ፡ (ገ) ።

18. አንቀጽ ፡ ዐሥራ ፡ ሁለት ፡ ሀ) ፡ (ገ) ፡ የታሰበው ፡ ቦርዱ ፡ የሥራ ፡ ክርክሮችን ፡ በሚነካ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በተመሠረቱ ፡ የውል ፡ ድርድሮች ፡ ላይ ፡ በሚነሳው ፡ አለመግባባት ፡ ተከፊካሪዎችን ፡ ለመገላገል ፡ አይደለም ፡ ተብሏል ። ነገር ፡ ግን ፡ ለዚህ ፡ ወሰን ፡ ከአዋጁ ፡ መሠረት ፡ ማግኘት ፡ በጣም ፡ ከባድ ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ በአዋጁ ፡ መሠረት ፡ ቦርዱ ፡ የግል ፡ ውሎችን ፡ ትርጓሜ ፡ የሚነካ ፡ ክርክር ፡ ለማየት ፡ የሚችል ፡ ይመስላል ። (ከአንቀጽ ፡ ፱፣ ተቃራኒውን ፡ መውሰድ ፡ ካልቻልን) ። በአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ በሙሉ ፡ የሚከተሉትን ፡ መወሰን ፡ ሊያስፈልግ ፡ ነው ፡ (ገ) ፡ የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርዱ ፡ በምን ፡ ሁኔታ ፡ ለብቻው ፡ (ማንም ፡ የማይጋራው) ፡ ሥልጣን ፡ እንዳለው ፡ (ገ) ፡ ቦርዱና ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በምን ፡ ሁኔታዎች ፡ ሁለቱም ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸው ፡ (ገ) ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በምን ፡ ሁኔታ ፡ ማንም ፡ የማይጋራቸው ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸው ፡ የሥራ ፡ ክርክርን ፡ በሚነካ ፡ ነገር ፡ ተከፊካሪዎችን ፡ ከመገላገል ፡ ውጭ ፡ በሆነ ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ ቦርዱ ፡ ሁለቱም ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ ይመስላል ። የሥራ ፡ ክርክሮች ፡ ለብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ መብቶችን ፡ በመዳኘት ፡ ሊወሰኑ ፡ አይችሉም ፤ ስለዚህ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚገቡ ፡ ጉዳዮች ፡ አይደሉም ።

አሠሪውን ፡ ሊያስፈራራ ፡ አይችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ በማናቸውም ፡ ሁኔታ ፡ ክርክሩን ፡ ለአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ሊያቀርብ ፡ ይችላል ። ክርክሩን ፡ ለቦርዱ ፡ ለማቅረብ ፡ በማስፈራራት ፡ ወይንም ፡ ለቦርዱ ፡ በማቅረብ ፡ የሠራተኛው ፡ ማኅበር ፡ በንትርክና ፡ ለአሠሪው ፡ የትክክለኛነት ፡ ስሜት ፡ በማመልከት ፡ ከሚያገኘው ፡ ጥቅም ፡ ይበልጥ ፡ ለማግኘት ፡ ተስፋ ፡ አለው ።

የዳበረ ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ወደ ፡ ቦርዱ ፡ የመሄድን ፡ መብት ፡ ላልተወሰነ ፡ ሥራ ፡ የማቋረጥ ፡ መብት ፡ አጥጋቢ ፡ ምትክ ፡ አድርጎ ፡ ላይቆርጠው ፡ ይቻላል ። ሆኖም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ማናቸውም ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ያልተወሰነ ፡ ሥራ ፡ የማቋረጥ ፡ መብት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ መታወስ ፡ አለበት ። 19 ሥራ ፡ የማቋረጥ ፡ መብት ፡ የበዙ ፡ ገደቦች ፡ አሉበት ፤ ከነዚህም ፡ ዋናው ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ ከማቋረጡ ፡ ቢያንስ ፡ ከስድሳ ፡ ቀናት ፡ በፊት ፡ የሥራውን ፡ ክርክር ፡ ለቦርዱ ፡ እንዲያቀርብ ፡ የሚጠይቀው ፡ የስድሳ ፡ ቀኑ ፡ ደንብ ፡ መሆኑ ፡ ተረጋግጧል ። ደንቡም ፡ የሠራተኛው ፡ ማኅበር ፡ የጠየቀውን ፡ ለማግኘት ፡ ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ ከመቻሉ ፡ በፊት ፡ የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ተከራካሪዎቹን ፡ የመገላገል ፡ ዕድል ፡ ይሰጠዋል ፤ ቦርዱም ፡ ክርክሩን ፡ በስድሳው ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ ከገላገለ ፤ 20 ከዚያ ፡ በኋላ ፡ የሠራተኛው ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ አይችልም ፤ ምክንያቱም ፡ ሥራ ፡ ማቋረጡ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የቦርዱን ፡ የግልግል ፡ ብይን ፡ ስለሚቃወምና ፡ በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ሕገ-ወጥ ፡ ስለሚሆን ፡ ነው ። 21

በመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የክርክር ፡ አቋምና ፡ በሌሎቹ ፡ ሠራተኞች ፡ የክርክር ፡ አቋም ፡ መከላከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ፡ የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ በስድሳ ፡ ቀናት ፡ ውስጥ ፡ ክርክሩን ፡ ያልወሰነ ፡ እንደሆነ ፡ ስለተራ ፡ ሠራተኞች ፡ ሆኖ ፡ የሚነጋገር ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ ሲችል ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ሆኖ ፡ የሚነጋገር ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ግን ፡ የዚያን ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ ሥራ ፡ ማቋረጥ ፡ አይችልም ። በተግባር ፡ ላይ ፡ ቦርዱ ፡ የእንዳስትሪን ፡ ሰላም ፡ ለመጠበቅ ፡ ያለውን ፡ ውሳኔ ፡ በመመርመር ፤ የፊተኛው ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ የማቋረጥ ፡ መብት ፡ የተመሠረተበት ፡ ሁኔታ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የሚደርስ ፡ አይመስልም ።

ወደ ፡ መንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ስንመለስ ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ከወጣው ፡ አዋጅ ፡ ውጭ ፡ መሆናቸው ፡ አሁንም ፡ ይገጥሙናል ። ከአዋጁ ፡ የሠራተኛ ፡ ትርጓሜ ፡ ውጭ ፡ ስለሆኑ ፡ አሠሪያቸው ፡ መንግሥት ፡ ከነሱ ፡ ጋር ፡ ለመ

19. ካልተወሰነ ፡ ሥራ ፡ የማቋረጥ ፡ መብት ፡ ጋር ፡ እጅግ ፡ በጣም ፡ የተቃረበ ፡ መብት ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ ከሠራተኛ ፡ ትርጓሜ ፡ ውጭ ፡ የተተውት ፡ ሰዎች ፡ (ከመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ሌላ) ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

20. ቦርዱ ፡ የዳኝነት-መሰል ፡ ተግባር ፡ ሲያከናውን ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ግዴታ ፡ አለበት ፡ ተብሎ ፡ ይገመታል ። ተገቢው ፡ ባለሥልጣን ፡ ሊያስፈጽማቸው ፡ ካልፈቀደ ፡ በስተቀር ፡ ሕጋዊ ፡ መብቶች ፡ ዋጋ ፡ የላቸውም ። የሥራ ፡ ክርክሮችን ፡ በሚነካ ፡ ነገር ፡ ተከራካሪዎች ፡ ጉዳያቸውን ፡ ለግልግል ፡ ሲያቀርቡለት ፡ ተመሳሳይ ፡ ግዴታ ፡ እንዳለበት ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ። በሥራ ፡ ክርክር ፡ ጉዳይ ፡ ወገኖቹ ፡ የራሳቸውን ፡ መፍትሔ ፡ እንዲሹ ፡ ሊነግራቸው ፡ ይችላል ፡ ተብሎ ፡ መከራከር ፡ ይቻላል ።

21. አንቀጽ ፡ ሁለት ፡ ደ)፩/(፪)ሠ) ።

ክራከር : ሕጋዊ : ግዴታ : የለበትም ፤ 22 ደግሞም : ከመንግሥት : ጋር : ባላቸው : ክርክር : ላይ : የአሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : ምንም : ሥልጣን : የለውም ። 23 የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት : ትእዛዝ : በግል : ወይም : በኅብረት : ክርክር : ፈንታ : ለመላው : የመንግሥት : ሠራተኞች : አንድ : ዓይነት : የሆነ : የደመወዝ : ደረጃ : በሕግ : እንዲወጣ : አዝዟል ። 24 ዳግም በአሠሪና : በሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : ፈንታ : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት : ተቋቁሟል ፤ መሥሪያ : ቤቱም : ከገንዘብ : ሚኒስቴር : ጋር : በአንድነት : ሆኖ : የደመወዝ : ደረጃዎችን : ለማውጣት : ኃላፊነት : ተጥሎበታል ። 25

ላይ : ላዩን : ስንመለከተው : በመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት : የደመወዝ : ደረጃ : መውጣቱ : የአሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : በኅብረት : ክርክር : ከሚያደርገው : ውሳኔ : በጣም : የሚለያይ : ላይመስል : ይችላል ። በደመወዝ : ደረጃ : አወጣጥም : ሆነ : በኅብረት : ክርክር : አወሳሰን : አንድ : የተለየ : የመንግሥት : መሥሪያ : ቤት : ለተለዩ : ሠራተኞች : ክፍያቸውን : ወይም : የሥራ : ሁኔታዎችን : ይወስናል ። ሆኖም : በቦርዱ : ፊት : በሚቀርቡት : ጉዳዮች : ሥርዓቱ : በሁለቱ : ወገኖች : መካከል : የሚደረግ : የሙግት : ሥርዓት : ነው ። ተሟጋቾቹ : ወገኖች : እንዲያውቁት : ሊደረግ : የሚያስፈልግና : የመሰማት : ዕድል : ይኖራቸው : ዘንድ : የመሰማት : ሥርዓት : መኖር : አለበት ። 26 ሥርዓቱም : ቦርዱ : በአሠሪና : በሠራተኛ : ማኅበር : መካከል : ላለው : ክርክር : የማያዳላ : ገላጋይን : ቦታ : እንዲይዝ : ተደርጓል ።

የሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : ጽሕፈት : ቤት : ስለ : መንግሥት : ሠራተኞች : የሥራ : ሁኔታዎች : አንድ : እርምጃ : ከመውሰዱ : በፊት : የመሰማት : ሥርዓት : እንዲደረግ : አያስፈልግም ። 27 ጽሕፈት : ቤቱም : የማያዳላ : ገላጋይን : ቦታ : እንዲይዝ : በሕግ : ተደንግጓል : ለማለት : አይቻልም ። በብዙ :

- 22. በተለያዩ : አያሌ : የክርክር : መንገዶች : እዚህ : መደምደሚያ : ላይ : ሊደረስ : ይቻላል ። ለምሳሌ : (ጸ) : የመንግሥት : ሠራተኞችን : የወሰድን : እንደሆነ : ስለ : አሠሪና : ሠራተኛ : ጉዳይ : ለወጣው : አዋጅ : አፈጻጸም : መንግሥት : አሠሪ : አይደለም ፤ ምክንያቱም : አሠሪ : ግለት : “ሠራተኛን : ቀጥሮ : የሚያሠራ : ሰው” : ስለሆነ ። (፪) : በመንግሥትና : ለመንግሥት : ሠራተኞች : በሚነጋገር : ማኅበር : መካከል : የሚደረግ : ክርክር : “የኅብረት : ክርክር” : አይሆንም ፤ ምክንያቱም : ይህን : ለመሰል : ክርክር : ተገቢ : ወገኖች : ስላልሆኑ : ነው : (አንቀጽ : ፳፫) ፤ ደግሞም : “የሠራተኛ : ሁኔታዎችን” : አይመለከትም : (አንቀጽ : ሁለት : ሐ) : መ) : እና : ጎ) ።
- 23. ቦርዱ : በ“ሥራ : ክርክሮች”ና : “ተገቢ : ባልሆኑ : የሥራ : አፈጻጸሞች” : ላይ : ሥልጣን : አለው ። (አንቀጽ : ዐሥራ : ሁለት : ሀ) : እኒህ : ሐረጎች : የተጻለጹት : አሠሪዎችንና : ሠራተኞችን : ብቻ : እንዲመለከቱ : ተደርጎ : ነው ።
- 24. እላይ : በማስታወሻ : ፲ : የተጠቀሰው : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት : ትእዛዝ : አንቀጽ : ፳፭(፪) ።
- 25. ከዚያው ።
- 26. አንቀጽ : ፲፬ : እስከ : ፲፮ ።
- 27. አንዳንድ : ጊዜ : በአንድ : የመንግሥት : ሠራተኛ : ላይ : የዲሲፕሊን : እርምጃ : ከመውሰዱ : በፊት : የመሰማት : ሥርዓት : መደረግ : ያስፈልጋል ። እላይ : በማስታወሻ : ፲ : የተጠቀሰው : የ፲፱፻፶፮ : ዓ : ም : የመንግሥት : ሠራተኞች : ደንብ : ቍጥር : ፩ : ቍጥር : ፶፪ና : የሚከተሉት ። ነገር : ግን : የመንግሥት : ሠራተኞችን : በጠቅላላ : የሚመለከት : ከሆነ : ምንም : የመሰማት : ሥርዓት : አያሻም ።

ረገድ፡ ያለው፡ ኃላፊነት፡ ከግል፡ አሠሪ፡ የፕሮሶኔል፡ (ቀጣሪ)፡ ክፍል፡ ጋር፡ የበ
 ሰጠ፡ እንዲመሰሰል፡ ያደርገዋል ። በአሠሪና፡ በሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ በርድና፡ በሠ
 ራተኞች፡ አስተዳደር፡ ጽሕፈት፡ ቤት፡ መካከል፡ በሕግ፡ ያለው፡ ልዩነት፡
 በሥራ፡ ላይ፡ መዋሉ፡ ወደፊት፡ የሚታይ፡ ነገር፡ ነው ። የጠንግሥት፡ ሠራተ
 ኞች፡ ማስተዳደሪያ፡ ጠቅላይ፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ከወጣ፡ አሁን፡ እንድ፡
 ስድስት፡ ዓመታት፡ ቢሞላውም፡ የደመወዝ፡ ደረጃዎች፡ የመጀመሪያ፡ ሠንጠ
 ረዥ፡ እስካሁን፡ ድረስ፡ በጽሕፈት፡ ቤቱና፡ በገንዘብ፡ ሚኒስትር፡ በይፋ፡ (በአ
 ፊሴል)፡ አልታወጀም ። ከዚህም፡ ይበልጥ፡ በመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ በኩል፡
 በጽሕፈት፡ ቤቱ፡ ፊት፡ ስለ፡ ጥቅማቸው፡ የሚነጋገርላቸው፡ ማኅበር፡ (ድር
 ጅት)፡ ለማቋቋም፡ እስካሁን፡ ድረስ፡ ጽኑ፡ ጥረት፡ የተደረገ፡ አይመስልም ።
 የደመወዝ፡ ደረጃን፡ በመወሰን፡ ዓይነት፡ ነገር፡ ጠቃሚ፡ የሆነ፡ የመሰማት፡ ሥር
 ዓት፡ ለማድረግ፡ የጽሕፈት፡ ቤቱ፡ ምኞት፡ ቢሆንም፡ እንኳን፡ እላይ፡ የተጠቀ
 ሰውን፡ የመሰለ፡ ማኅበር፡ እስኪቋቋም፡ ድረስ፡ ፈጽሞ፡ የማይቻል፡ ይሆናል ።

EMPLOYEES WHO MAY NOT STRIKE

by Robert C. Means

Faculty of Law, Haile Selassie I University

For most employees in Ethiopia the Labour Relations Proclamation¹ has conferred or preserved the right to strike. This right is not an unqualified one under the Proclamation. Only a union may exercise it,² and even a union may not do so unless the dispute has been submitted to the Labour Relations Board at least sixty days previously.³ Subject to these and other conditions, however, the strike is generally recognized in the Proclamation as a proper weapon on labour's side in labour-management relations.

There are two important groups of employees to whom this general principle does not extend. The first are "public servants," a term defined to include virtually all government employees other than those working in profit-making enterprises. The second are employees of enterprises that provide public services such as transportation and electricity.

Public Servants

The position of public servants can be stated easily: They may not strike under any circumstances. This prohibition raises no apparent legal issues of any importance, but an examination of the legal provisions from which the prohibition results is worthwhile for the light that it sheds on the structure of the Labour Relations Proclamation and on the importance of several of its definitions.

The Proclamation does not itself prohibit strikes by public servants. What it does is to exclude public servants from its definition of "employee." That term is defined generally by Article 2(f) to include any "person bound under a contract of employment as defined in Article 2512 of the Civil Code . . ." This general definition is followed by the enumeration of four groups of persons who, although working under a contract of employment, are not to be considered employees for purposes of the Proclamation: management personnel, domestic servants, agricultural employees on farms having fewer than ten permanent employees, and public servants.

The exclusion of these employees (in the ordinary sense of the word) from the Proclamation's special definition of employee has a number of immediate consequences, two of which are of concern to us at this point. First, none of these persons may form a union, since the Proclamation defines a union as "an

1 Proc. No. 210 of 1963, Neg. Gaz., year 23, no. 3. The statute initially was promulgated as an Imperial decree, Dec. No. 49, 1962, Neg. Gaz., year 21, no. 18. It was approved by Parliament the following year, with minor amendments, and redesignated Proclamation No. 210.

2 Art. 2(s)(2)A. All references in these footnotes are to the Labour Relations Proclamation except where indicated otherwise.

3 Art. 2(s)(2)D.

organisation ... in which *employees join*.”⁴ (Emphasis added.) Public servants and the other excluded groups are not barred by the Labour Relations Proclamation from forming organizations to represent them in their dealings with their employers, but no organization that they might form can be regarded as union for purposes of the Proclamation. Accordingly, because the Proclamation allows only unions to conduct a strike, a strike by persons falling within one of these groups would necessarily be unlawful under the Proclamation.

However, “strike” also is a term specially defined by the Proclamation. It is a “temporary cessation of work by the concerted action of a group of *employees*.”⁵ (Emphasis added.) Since the excluded groups are not “employees,” any concerted cessation of work on their part — what one would ordinarily call a strike — is not a strike within the meaning of the Proclamation, and none of the limits imposed on strikes by the Proclamation is applicable. In particular, there is no basis for applying the provision making it unlawful for anyone other than a union to conduct a strike.

So far as these four excluded groups are concerned, it is for most purposes as if the Labour Relations Proclamation had never been enacted. No provision of the Proclamation that is based directly or indirectly on the status of employee is of any effect for them.

The effect of being thus removed from the scope of most of the provisions of the Proclamation is not the same for public servants as it is for the other excluded groups, however. For the others, the effect is to leave them under the provisions of the Civil Code governing the relations between employer and employee.⁶ Of these provisions, only one, Article 2581, places any legal limitations on the right to strike. It provides as follows:

- (1) The participation of the employee in a strike shall constitute for the employer good cause for cancellation where the strike has been instigated with the sole purpose of injuring the employer or has been declared unlawful by law or the public authorities.
- (2) It shall in no other case constitute good cause for cancellation.

The limitation imposed by Article 2581(1) is not very restrictive. Of the three cases in which the provision applies, only the third — where the strike has been declared unlawful by the public authorities — is of any practical importance at present. Employees seldom if ever strike for the *sole* purpose of injuring their employer; the injury done to the employer by the strike ordinarily is only a means of achieving such other ends as higher wages. As to the second case — declaration of the strike’s unlawfulness by law — there appears not to be any such law at present apart from the Labour Relations Proclamation (which does not apply to these excluded groups of employees) and the special legislation applicable only to public servants.

⁴ Art. 2(f).

⁵ Art. 2(g).

⁶ There appear not to be any provisions of criminal law dealing generally with strikes as such, although a *particular* strike might be unlawful by reason of its object or the methods used by the strikers (such as destruction of company property). For example, the strikers in the *EAL case*, discussed below, were held by a court to have violated Article 499 of the Penal Code and Article 733 of the Code of Petty Offences. See Tadesse Abdi, *Public Service Strikes in Ethiopia*, (unpublished, Faculty of Law, 1967).

EMPLOYEES WHO MAY NOT STRIKE

In addition, even where Article 2581(1) does apply, it does not forbid employees to strike. Employees who strike under the circumstances enumerated in it are not, at least by force of that provision,⁷ subject to criminal penalties or even to a civil order directing them to return to work. They are merely subject to dismissal without the compensation that would otherwise be due to them and, if the strike constitutes a breach of the employment contract, liable to the employer for the damage caused by the strike.⁸

The case is quite otherwise for public servants. In this and other respects they are governed by special legislation, the 1961 Central Personnel Agency and Public Servants Order and the regulations issued under it in 1962.⁹ Article 83 of the regulations flatly forbids public servants to engage in concerted refusals to work. For public servants employed in profit-making enterprises this prohibition probably was implicitly repealed by the Labour Relations Proclamation. Those public servants are not excluded from the Proclamation's definition of employee and therefore may form organizations having the rights given to unions by the Proclamation, apparently including the right to strike.¹⁰ For the great majority of public servants, however, the prohibition still stands.

Employees in Public Services

The right to strike of public service employees is restricted by the Labour Relations Proclamation itself. The controlling provision is Article 2(s)(i)(2)G, which makes it an "unfair labour practice" — and therefore unlawful¹¹ — for employees or a labour union to conduct a strike that is

7 Article 2581(1) is applicable because the strike has been declared unlawful by law, that law may carry its own civil or penal consequences. However, if it is applicable because the strike has been declared unlawful by "the public authorities," it seems that no civil or penal consequences (other than the application of Article 2581(1)) could follow unless the declaration was made pursuant to a statutory authorization that provided for such consequences. Indeed, it may even be questioned whether it was intended that Article 2581(1) itself should apply unless the public authority making the declaration was empowered to do so by some other legislation.

8 Article 2581 appears also to control for employees who are subject to the Labour Relations Proclamation, and for them it gives at least a partial answer to an important question left unanswered by the Proclamation: What are the rights of strikers relative to workers that the employer may have hired to replace them during the strike. Article 2581(2) appears to require the employer either to rehire the strikers at the end of the strike or pay them the compensation due to them for a dismissal without good cause.

9 Order No. 23, 1961, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 3, and L. Not. No. 269, 1962, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 6. The provisions of the Civil Code governing employment contracts are expressly declared to be inapplicable to public servants by Code Article 2513.

10 Article 20(a) allows labour unions to "engage in all lawful activities." While this could be read to leave standing the earlier prohibition of Article 83 even as public servants who are employees for purposes of the Labour Relations Proclamation, it seems more reasonable to read it as allowing strikes by unions in circumstances prohibited by the Proclamation itself. This issue is largely academic in any event, since most or perhaps all public servants working in the government's profit-making enterprises have been excluded from the category of public servant, and thus from the scope of Article 83, by legal notice. See, e.g., L. Not. No. 285 of 1964, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 12, doing so for Ethiopian Airlines employees.

11 Art. 28.

“likely by reasons of the vital public nature of the enterprise concerned or the essential character of the services being rendered, such, as, without limitation, the provision of electricity, water and other public utility services, telephone and telegraphic communications and transportation services, to produce serious public injury.”

The meaning of this provision is in one sense quite clear. Strikes coming within the terms of the provision are unlawful, and a strike comes within the terms of the provision if it is likely to produce serious public injury by reason of the importance of the enterprise or the service rendered. The principal question of interpretation that has arisen is with respect to the central issue of “serious public injury.” Or, to be exact, the question has been whether that issue is an issue when a case under sub-paragraph G comes before the Labour Relations Board. To this question two answers have been given.

The first interpretation: In this author’s view, a conclusion that a strike constitutes an unfair labour practice under sub-paragraph G requires two findings of fact by the Board. (The reason for emphasizing the last words will appear shortly.) They are: (1) that the strike is likely to cause serious public injury and (2) that the reason for the likely injury is either the “vital public nature of the enterprise concerned or the essential character of the services being rendered.” The second finding is unlikely to cause much difficulty, since almost any strike that would be likely to cause serious public injury would be likely to do so for the reasons stated in sub-paragraph G. The essential inquiry for the Board, under this interpretation, is as to whether serious public injury is likely.

The second interpretation: The other view, which probably has been adopted by the Board, centers on the specific enumeration of certain services, such as transportation, in sub-paragraph G. On this view, their enumeration constitutes a determination by the legislature that strikes against such services are likely to cause serious public injury. There thus is generally no need for inquiry by the Board as to whether the strike involved in a particular case is likely to do so. So long as the strike is against one of the enumerated services — and nearly all of the cases likely to arise under sub-paragraph G will involve strikes of this kind — the Board can dispose of the case by relying on the legislature’s determination.

Probably neither interpretation does really great violence to the language or purposes of sub-paragraph G, and the second interpretation does have the advantage of rendering unnecessary in most cases a factual inquiry that is certain to be complex in some instances. However, the first interpretation appears to accord more closely with the provision’s wording.

Perhaps this point will appear more strongly if the clauses of sub-paragraph G are rearranged somewhat, so that it refers to strikes that are

“likely to produce serious public injury by reasons of the vital public nature of the enterprise concerned or the essential character of the services being rendered, such as, without limitation, the provision of electricity, water and other public utility services, telephone and telegraphic communications and transportation services.”

EMPLOYEES WHO MAY NOT STRIKE

Thus, rearranged, the provision commences by referring to strikes "likely to produce serious public injury." If the provision stopped at this point there could be no doubt but that it required the Board to make a determination of the likelihood of such injury in each case. What then is the significance of the rest of the provision? Apparently, it further *limits* the scope of the provision by restricting it to strikes in which the serious public injury is likely for particular reasons: either the "vital public nature of the enterprise concerned or the essential character of the services being rendered." It is in the context of this *limitation* that the enumeration of particular services appears. The enumeration does constitute a determination by the legislature, but the determination is that the enumerated services are "essential," not that any strike against them would by definition be likely to cause serious public injury.

Let us take, for example, bus service between Addis Ababa and Jimma, a service provided by a number of different individuals and companies. How should the Labour Relations Board deal with a strike against one of these companies? If we adopt the second interpretation the answer is clear: The legislature has determined that strikes against transportation (as one of the enumerated services) are likely to cause serious public injury. The company that has been struck provides transportation. Therefore, the strike is unlawful under sub-paragraph G.

The case takes quite a different course, however, if we assume that the legislature had determined only that transportation is an essential service and has left the question of likely serious public injury to the Board. A strike against an essential service may or may not be likely to produce serious public injury. To determine whether it would be likely to do so in this hypothetical case, it would be necessary to consider the amount of traffic moving by bus between Addis Ababa and Jimma, the proportion of the traffic carried by the company threatened by the strike, and the ability of the other carriers to absorb the traffic.

Although the position of the Labour Relations Board as between the two competing interpretations has not yet become entirely clear — in part because it has not had to deal with a case as doubtful as the hypothetical Addis Ababa - Jimma bus case — the Board appears probably to have adopted the second interpretation. Two cases involving sub-paragraph G have so far come before the Board, *Ethiopian Airlines v. Ethiopian Airlines Union* (the EAL case) and *General Ethiopian Transportation Share Company, v. General Ethiopian Transport Share Company Union*¹² (the General Transport case). On October 20, 1964, the employees of EAL went on strike, stopping the airline's domestic but not its international service. On the same day the Labour Relations Board met in emergency session and gave the following decision:

"Whereas the employees of EAL did not submit their grievances to the Board in accordance with the Labour Relations Proclamation 210/1963; whereas the EAL's activity is public transportation services; whereas the stopping of such activity produces serious harm to the public; and whereas under Article 2(s)(i)(2)(g) the EAL employees have no right to go on strike under any circumstances; therefore the Board orders:

12. The account of the two cases is taken from Tadess Abdi, work cited above at note 6.

- (1) In accordance with the authority vested in it by Article 12(a) (ii), that the EAL employees shall cease striking and return to their work. . . .”

The General Transport Case arose somewhat more than a year later. The General Transport company operates the municipal bus system in Addis Ababa. Its employees staged a two-day strike in December 1965, totally halting bus service within Addis Ababa. In its decision some months later, the Board stated that

“the Petitioner Company carries people throughout the Govern-
orates-General of Ethiopia and in the capital city; its function is
to provide transportation service. Employees in transportation
services are forbidden to strike by Article 2(s)(i)(2)(G)”

Citing the EAL case as precedent, the Board then held that the employees were guilty of an unfair labour practice.

Taken by itself, the EAL case gives conflicting clues as to the Board's position in interpreting sub-paragraph G. The Board expressly found that the strike was likely to cause serious public injury, which suggests that it had adopted the first interpretation. On the other hand, its statement that EAL employees “have no right to go on strike *under any circumstances*” points in the opposite direction, since it indicates that at least so far as EAL is concerned there is no need to consider the likelihood of public injury in each case.

It is in the General Transport case that we find our warrant for concluding that the Board probably has adopted the second interpretation. First, unlike its decision in *EAL*, the Board's decision in *General Transport* contains no express finding that the strike was likely to cause serious public injury. Second, the Board again described the prohibition in “no-exception” terms and this time did not confine itself to referring to the single company involved in the case before it. It stated simply that “employees in transportation services are forbidden to strike. . . .” If this statement can be taken at face value, it reflects a full adoption of the second interpretation of sub-paragraph G.

The Significance of the Limitation

Public servants and public service employees stand in similar positions with respect to the right to strike. Public servants may not strike under any circumstances. Neither may public service employees under the second interpretation of sub-paragraph 6, and even under the first interpretation they are forbidden to strike under many, perhaps most, circumstances. The significance of the limitation is not the same in each case, however. Public service employees, even if we assume that sub-paragraph G constitutes an absolute ban on strikes, stand in a considerably stronger legal position in bargaining with their employers than do public servants, and the difference between their position and that of ordinary employees is considerably less.

Although public service employees are, perhaps, absolutely forbidden to strike, they are otherwise free to take advantage of the rights given to employees by the Labour Relations Proclamation. They may organize themselves into unions, and if a union of public service employees includes a majority of the employees in the

EMPLOYEES WHO MAY NOT STRIKE

enterprise, the employer probably is under a legal obligation to enter into collective bargaining with it.¹³

These rights are important in themselves. They become more so by reason of the broad powers given to the Labour Relations Board. The role of the Board is in part the essentially judicial one of adjudicating legal rights and duties. Its power to consider complaints of unfair labour practice¹⁴ is in effect a power to enforce the duties imposed by the Labour Relations Proclamation,¹⁵ and its power to arbitrate labour disputes¹⁶ apparently includes the power to enforce the duties that employers and employees have imposed on themselves in their collective agreements.¹⁷ Given the Proclamation's broad definition of labour disputes, however, the Board's jurisdiction over such disputes allows it also to settle bargaining disputes — disputes as to what the parties' rights and duties will be in a proposed agreement.

The Board's power to arbitrate bargaining disputes is at least potentially a partial substitute for the right to strike. A union of public service employees can lawfully threaten a strike in order to obtain concessions from their employer in at most a limited number of cases, but in all cases it can submit the bargaining dispute to the Labour Relations Board. Through the threat to submit the dispute to the Board or through actually submitting it, the union has the prospect of obtaining concessions that go beyond those obtainable by mere argument and appeals to the employer's sense of fairness.

A strong union is not likely to regard this right to go to the Board as a satisfactory substitute for an unrestricted right to strike.

It must be remembered, however, that no union in Ethiopia has an unrestricted right to strike.¹⁸ The right to strike is subject to a number of restrictions, of which

13 This obligation perhaps may be inferred from sub-Articles 22(b) and (d), which impose a duty to "negotiate freely" and "to settle labour disputes by peaceful means whenever possible." The point is hardly beyond dispute, however, since these provisions refer to unions and employers' associations but not to individual employers. It should be noted that the obligation cannot be grounded directly on Articles 26 and 27, both of which deal with the duties of the parties once they are engaged in collective bargaining. The question here is whether they are required to engage in such bargaining, not how they must behave if they do so.

14 Art. 12(a) (ii).

15 A violation by an employee, union, employer or employer's association of any duty imposed by the Labour Relations Proclamation is an unfair labour practice, Art. 2(s) (i)(1) and (ii) (1).

16 Art. 12(a)(i).

17 It has been suggested that Art. 12(a)(i) was intended only to allow the Board to arbitrate bargaining disputes and not disputes as to the terms of existing contracts, but it is difficult to find any basis for this limitation in the Proclamation. Indeed, it would appear from the Proclamation that the Board has jurisdiction over disputes concerning the interpretation of *individual* contracts of employment (unless we can infer otherwise from Article 33). Throughout the area of labour relations it is going to be necessary to determine (1) where the Labour Relations Board has exclusive jurisdiction, (2) where it and the courts have concurrent jurisdiction, and (3) where only the courts have jurisdiction. On the face of it, the Courts and the Board have concurrent jurisdiction throughout the area, except in the matter of arbitrating disputes. Bargaining disputes ordinarily cannot be resolved by the adjudication of rights; they therefore are not an appropriate matter for the courts.

18 The closest thing to an unrestricted right to strike may be that possessed by persons (other than public servants) who are excluded from the definition of employee in the Labour Relations Proclamation.

the most important has proved to be the sixty-day rule — the requirement that a labour dispute have been submitted to the Labour Relations Board for a period of at least sixty days before the union goes on strike. The effect of this rule is to give the Labour Relations Board the opportunity to arbitrate a bargaining dispute before the union may strike to enforce its demands, and if the Board does arbitrate the dispute within the sixty day period,¹⁹ the union may not subsequently strike, since the strike would then be an attack on the Board's arbitral award and therefore unlawful.²⁰

In sum, the difference between the bargaining position of public service employees and that of other employees seems to come down to this: A union representing a group of ordinary employees may strike if the Labour Relations Board fails to settle the bargaining dispute within sixty days, but a union representing a group of public service employees may not strike even then. In practice, considering the Board's apparent determination to preserve industrial peace, the contingency on which the former union's right to strike depends is not likely to occur in many cases.

When we turn to public servants we are again immediately confronted by the fact that they stand outside the Labour Relations Proclamation. Because they are excluded from the Proclamation's definition of employee, their employer, the government, is under no legal duty to bargain with them,²¹ and the Labour Relations Board has no jurisdiction over their disputes with the government.²² In place of individual or collective bargaining the Central Personnel Agency Order has provided for the promulgation of uniform pay scales for the entire public service,²³ and in place of the Labour Relations Board the Order has created the Central Personnel Agency, which is jointly responsible with the Minister of Finance for establishing the pay scales.²⁴

Superficially the establishment of pay scales by the Central Personnel Agency may not appear too dissimilar from the resolution of bargaining disputes by the Labour Relations Board. In each case a specialized government agency is determining the pay or other labour conditions for certain employees. In the case of proceedings before the Labour Relations Board, however, the legal framework is that of an adversary proceeding. There must be a hearing, of which the parties must be notified and in which they must have an opportunity to be heard.²⁵ The Board is placed in the position of an impartial arbiter of the dispute between the employer and union.

19 Where the Board is performing a quasi-judicial function, it presumably is under an obligation to hand down a decision: Legal rights are of no value unless the appropriate body is willing to enforce them. It is not clear that it is under any similar obligation where it is called on to arbitrate a bargaining dispute. Arguably in the latter case it might simply tell the parties to work out their own solution.

20 Art. 2(s)(1)(2)E.

21 This conclusion can be reached by several different lines of argument. For example: (1) the government is not an employer for purposes of the Labour Relations Proclamations so far as public servants are concerned, since an employer is defined as "any person who has work done by an employee." (2) Bargaining between the government and an organization representing public servants would not be "collective bargaining" because it would not be between the proper parties for such bargaining (Art. 23) and it would not concern "labour conditions" (Art. 2(c), (d) and (E)).

22 The Board has jurisdiction over "labour disputes" and "unfair labour practices." (Art. 12(a)). Both of those terms are defined so as to concern only employers and employees.

23 Central Personnel Agency Order, cited above at note 9, Art. 28(2).

24 *Ibid.*

25 Arts. 14-15.

EMPLOYEES WHO MAY NOT STRIKE

No hearing is required before the Central Personnel Agency takes action with respect to the labour conditions of public servants.²⁶ Nor can it be said that the Agency is placed by the law in the position of an impartial arbiter. Its responsibilities in many respects make it more akin to the personnel department of a private employer.

The importance in practice of these differences in law between the Labour Relations Board and the Central Personnel Agency has yet to be seen. The first schedule of pay scales has not yet been officially promulgated by the Agency and Minister of Finance. More important, there appears not yet to have been any serious attempt on the part of public servants to form an organization to represent their interests before the Agency. Until such an organization is formed, it would be virtually impossible to hold a useful hearing on such matters as pay scales even if the Agency wished to do so.

²⁶ A hearing is required in some instances before disciplinary action is taken against an individual public servant. Public Service Regulations No. 1 of 1962, cited above at note 9, Arts. 92 ff. However, none is required for actions affecting public servants generally.

(ሀ) ሲቪል ሉው ፡ (የአውሮፓ ፡ የሕግ ፡ አጭም ።)

ኑዛዜ ፡ የመነጨው ፡ ከሮማውያን ፡ ሕግ ፡ አይደለም ። ንብረት ፡ በኑዛዜ ። የሚተላለፍባቸው ፡ አንዳንድ ፡ ሥርዓቶች ፡ (ፎርምች) ፡ በብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ አጭሞችና ፡ እንዲሁም ፡ በቀድሞው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ይታወቁ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ኑዛዜን ፡ የያንዳንዱን ፡ ሰው ፡ ፈቃድ ፡ መግለጫ ፡ ይልቁንም ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ “የግል ፡ አጋጊ” ፡ እንዲሆን ፡ ያደረገው ፡ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ (ጄራስፕሩዳንስ) ፡ ነው ። አንድ ፡ ሰው ፡ ኑዛዜውን ፡ እንደረገገው ፡ በግልጽ ፡ ስማ ረጋገጥ ፡ የሚያስችለውን ፡ “ኑዛዜን ፡ በግልጽ ፡ ስለ ፡ ማድረግ” ፡ የሚባለውን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከመደንገጉም ፡ በላይ ፡ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ የባለሥልጣን ፡ የማጽደቅ ፡ ምልክት ፡ ሳይደረግበት ፡ በአካላት ፡ ብቻ ፡ ብቁ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘን ፡ “ግላዊ ፡ ኑዛዜ” ፡ ይፈቅድ ፡ ነበር ። ይህም ፡ የሚሆነው ፡ ተናገዥ ፡ አንዳንድ ፡ ሥርዓቶችን ፡ (በተለይም ፡ የተወሰኑ ፡ ምስክሮች ፡ እንዲኖሩ ፡ የሚሉትን) ፡ የተከተሉ ፡ እንደሆነ ፡ ነበር ።

ዘመናዊ ፡ ሲቪል ሉው ፡ እነኝህን ፡ አማራጭ ፡ የማረጋገጫ ፡ ዘዴዎች ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ። “በግልጽ ፡ የሚደረገውን ፡ ኑዛዜ” ፡ አጭም ፡ (ማለት ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ በውል ፡ አዋዋይ ፡ (ኖታሪ) ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ የሚደረግ ፡ ኑዛዜ) ፡ በይበልጥ ፡ ቢያስፋፋ ፡ እና ፡ በውርስ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ (ሰርቲፊኬት ፡ ደ ፡ ኤሬድቲ፤ ኤርቢቪ) ፡ አማካኝነት ፡ የባለሥልጣንን ፡ ማረጋገጫ ፡ ለሚጠይቁ ፡ ቢሰጥም ፡ እንኳ ፡ ዘመናዊው ፡ ሲቪል ሉው ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በጉዳዩ ፡ ተካፋይ ፡ ሳይሆኑ ፡ የተፈጸሙትን ፡ ግላዊ ፡ ኑዛዜዎች ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ የጸኑ ፡ መሆን ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ይቀበላል ። ስለዚህ ፡ ግላዊ ፡ ሰነዶች ፡ አንዳንድ ፡ የተወሰኑ ፡

- 6. በ፲፱፻፮ ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ በንጉሥ ፡ መልእክ ፡ ሰገድ ፡ ገድል ፡ ውስጥ ፡ እንድ ፡ ሲሞት ፡ ሲል ፡ ገገውን ፡ የክሱ ፡ ወራሽ ፡ እድርጉ ፡ የመረጠ ፡ ባላባት ፡ ታሪክ ፡ አለ ፡ በተጨማሪ ፡ ኤፍ ፡ አስተኔ ፡ ትራታቶ ፡ ጂ ፡ ጂራቶ ፡ ከንቡወቱዲናሪዮ ፡ ደለ ፡ ዑራትሪዮ ፡ (አሥመራ ፡ ፲፱፻፶፪) ፡ ገጽ ፡ ፲፩ ፡ ይመለከታል ።
- 7. በግሪክ ፡ ሥልጣኔ ፡ አመካኝነት ፡ ምናልባት ፡ ከጥንቱ ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ በነበረው ፡ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ ይሆናል ፡ ተብሎ ፡ የሚገመተው ፡ “በግልጽ ፡ የሚደረግ ፡ ኑዛዜ” ፡ (ቴስታሜንቲታም ፡ አፕጵ ፡ አክታ ፡ ኮንዲቲታም) ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅት ፡ መዝገብ ፡ ውስጥ ፡ ይሰፈር ፡ ነበር ፡ ወይም ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ተላልፎ ፡ ነበር ፡ (ቴስታሜንቲታም ፡ ፕሪንሲፒ ፡ አብላቲታም) ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ “በግልጽ ፡ የሚደረግ ፡ ኑዛዜ” ፡ ተብሎ ፡ የተጠራው ፡ (ቍፕር ፡ ፳፻፳፩—፳፻፫) ፡ በታወቀ ፡ ጽሑፍ ፡ እንደሚረጋገጥ ፡ ኑዛዜ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ በተወሰኑ ፡ ምስክሮች ፡ ቍፕር ፡ የሚረጋገጥ ፡ የግል ፡ ኑዛዜ ፡ ሲሆን ፡ መቻሉን ፡ ያስታውሳል ። ሰዉ ፡ ይብልጠኑ ፡ “በግልጽ ፡ በሚደረጉ ፡ ኑዛዜዎች” ፡ እንዲጠቀም ፡ ስማድረግ ፡ ሲሉ ፡ ፕሪረሰር ፡ ሬጌ ፡ ጻፏድ ፡ በፈጠራት ፡ ልዩነት ፡ መሠረት ፡ በቃል ፡ ከሚደረግ ፡ ኑዛዜና ፡ በተናገዡ ፡ ጽሑፍ ፡ ከሚደረግ ፡ ኑዛዜ ፡ ተለይቶ ፡ “በግልጽ ፡ የሚደረጉ ፡ ኑዛዜ” ፡ የተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ካላፈ ፡ በኋላ ፡ ውድቅ ፡ አይሆንም ፡ (ቍፕር ፡ ፳፻፳፫—፫) ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መሰሪያ ፡ ኮሚሽን ፡ ፕር ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ የተደረገው ፡ ስብሰባ ፡ ክርክሮች ፡ የሰፈሩበትን ፡ መዝገብ ፡ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሰነድ ፡ ቍፕር ፡ ፩) ፡ ገጽ ፡ ፱ ፡ ይመለከታል ።
- 8. በሮማውያን ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ (ሲ ፡ 6.23.21) ፡ አንድ ፡ የተለመደ ፡ ኑዛዜ ፡ ለመናዘዝ ፡ ሰባት ፡ ምስክሮች ፡ አስፈላጊ ፡ ነበሩ ፡ በግርጌ ፡ ግስታወሻ ፡ ቍፕር ፡ ፯ ፡ በተጠቀሰው ፡ በአስተኔ ፡ መጽሐፍ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ቍፕር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ጥንት ፡ ሕግ ፡ ውስጥም ፡ አለ ። ከክላሲካል ፡ ዘመን ፡ በኋላ ፡ የነበረው ፡ “በተናገዡ ፡ ጽሑፍ ፡ የሚደረግ ፡ ኑዛዜ” ፡ (ቴስታሜንቲታም ፡ ፕር ፡ ሆሎግራፋም ፡ ስክሪፕሩቲራም) ፡ ምንም ፡ ምስክሮች ፡ አያስፈልጉም ፡ ሲል ፡ ይሠራበት ፡ የነበረው ፡ በምዕራባዊ ፡ የሮማውያን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ነበር ፡ ከዚያም ፡ ወደ ፡ ዘመናዊው ፡ የፈረንሳይ ፡ ሕግና ፡ ቀጥሎም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ (ቍፕር ፡ ፳፻፳፪) ፡ ገብቶ ፡ ይገኛል ።

ጥብቅ ፡ ሥርዓቶችን ፡ ከተከተሉ ፡ (የቤትንሀምን ፡ ስያሜ ፡ ብንወስድ) ፡⁹ “በተቀዳ ሚናት ፡ የተደነገገ ፡ መረጃ” ፡ (ፕሪ ፡ አፖዴንትድ ፡ ኤቪደንስ) ፡ በሚለው ፡ ስያሜ ፡ እንዲታወቁ ፡ ሆነዋል ።

ይህም ፡ አቋም ፡ ግልጽ ፡ የሆኑ ፡ ጥቅሞችና ፡ ጉዳቶች ፡ አሉት ። በአንድ ፡ ወገን ፡ ከሕግ ፡ ሙያተኞች ፡ ፅርዓታ ፡ ሳያገኝና ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሳያጸድቁለት ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ ኑዛዜ ፡ እንዲያደርግ ፡ በጣም ፡ ሲረዳ ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ጉድለት ፡ ላለው ፡ ኑዛዜ ፡ ምንም ፡ መፍትሔ ፡ አይሰጥም ። አንድ ፡ ጊዜ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ያልተጠበቀ ፡ እንደሆነ ፡ የተናዛዥን ፡ እውነተኛ ፡ አሳብ ፡ ለማስረዳት ፡ የውጭ ፡ አስረጅ ፡ ቢኖርም ፡ ኑዛዜው ፡ ከሥረ ፡ መሠረቱ ፡ የጸና ፡ አይደለም ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ሊያሻሽለው ፡ አይችልም ።

(ለ) ኮመን ፡ ሎው ፡ (የአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግ ፡ አቋም ወ)

የአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ የኑዛዜ ፡ ሕግ ፡ እያንዳንዱ ፡ ተናዛዥ ፡ እንደ ፡ ፍላጎቱ ፡ እንዲሠራ ፡ የበለጠ ፡ መብት ፡ በመስጠቱ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ ጥብቅነት ፡ አነስ ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ይገመታል ። ነገር ፡ ግን ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ሳናስተውል ፡ የምናልፈው ፡ የውርስና ፡ የአስተዳደር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ (ፕሮቤት ፡ ፕሮሲጀር) መኖሩን ፡ ነው ፤ ያለዚያ ፡ ሥርዓት ፡ የኑዛዜ ፡ ተጠቃሚዎች ፡ መብታቸውን ፡ ለማረጋገጥ ፡ አይችሉም ። ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ከኑዛዜውም ፡ በላይ ፡ የቃል ፡ ምስክር ፡ የሚያስፈልገው ፡ ይህ ፡ የማረጋገጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ዘዴ ፡ በአንግሊዝ ፡ እገር ፡ በቤተ ፡ ክህነት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ተጀመረ ። በመጀመሪያም ፡ ይህ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ስለ ፡ መሪት ፡ ጉዳይ ፡ ለሚደረጉ ፡ ኑዛዜዎች ፡ አይፈለግም ፡ እንዲያውም ፡ አይፈቀድም ፡ ነበር ።¹⁰ ነገር ፡ ግን ፡ ከ፲፰፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ ፡) ጀምሮ የአንግሊዝ ፡ ሕግ ፡ አዲስ ፡ በወጣው ፡ “የውርስና ፡ የአስተዳደር ፡ የሥራ ፡ ፋይል ፡ ተከፍቶ ፡ በሚረጋገጥበት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡”¹¹ (እንደዚህም ፡ ደግሞ ፡ በአንዳንድ ፡ የአሜሪካን ፡ ግዛቶች ፡ (ስቴትስ) ፡ “የኦርጂናሪ” ፡ “የሶርጊስት” ፡ “የኦርፋን” ወይም ፡ “የፕሪሮጌቲቭ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች” ተብለው ፡ ይጠራሉ) ፡¹² ሁሉም ፡ ኑዛዜዎች ፡ እንዲረጋገጡ ፡ ያዘዛል ። የውርስን ፡ መብት ፡ የሚያረጋግጠው ፡ በሕግ ፡ የታወቀው ፡ መረጃ ፡ ግላዊ ፡ ኑዛዜ ፡ ሳይሆን ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ማህተም ፡ የሠፈረ በት ፡ የውርስና ፡ የአስተዳደር ፡ የማረጋገጫ ፡ ግልባጭ ፡ ነው ። የእነዚህ ፡ ሥርዓቶች ፡ ጥብቅነት ፡ በሲቪል ፡ ሎው ፡ ከሚያስፈልጉት ፡ ሥርዓቶች ፡ ጥብቅነት ፡ ያነሰ ፡ አይደለም ፤ ግን ፡ ተፈጻሚነታቸው ፡ የሚከበረው ፡ መብትና ፡ ግዴታን ፡ በሚደነገጉ ፡ የማረጋገጫ ፡ ሕጎች ፡ ሳይሆን ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ነው ።

9. ዘ ፡ ዎርክስ ፡ አፍ ፡ ጀሪሜ ፡ ቤንትሃም ፡ (ጀይ ፡ ቡራሪንግ ፡ እትም ፡ ኤዲዎበሪ ፡ ፲፱፻፵፫) ፡ ሾል ፡ ጁ ፡ ገጽ ፡ ፳፻፲ - ፳፻፳፭ ። (‘ሪቭሳል ፡ አፍ ፡ ጁዲሻል ፡ ኤቪደንስ ፡’ ምዕራፍ ፡ ፩ ወ)

10. ቴ ፡ ኤ ፡ እትኪንሰን ፡ ሆንድሎክ ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ ሎው ፡ አፍ ፡ ዊልስ ፡ (ጀኖ ፡ እትም ፡ ሴንት ፡ ፖል ፡ ሜኔስታ ፡ ፲፱፻፶፫) ፡ ገጽ ፡ ፳፻፳፭ ።

11. ጸእና ፡ ፳፩ ፡ ቪክቶሪያ ፡ ሲ ፡ ፳፯ ፡ ሴክ ፡ ፲፫ ።

12. ኤል ፡ ኤም ፡ ሳይምስ ፡ እና ፡ ፒ ፡ ኢ ፡ ቤሲ ፡ “የአሜሪካ ፡ የውርስ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቋም ፡ ማረጋገጫ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሾልዮም ፡ ማዘ ፡ (፲፱፻፵፫ - ፵፮) ፡ ገጽ ፡ ፱፻፳፭ ፡ ሾልዮም ፡ ማዘ ፡ (፱፻፵፮ - ፵፩) ፡ ገጽ ፡ ፻፲፫ ።

ይህም፡ የሕግ፡ አቋም፡ (ሲስተም)፡ ጥቅሞችና፡ ጉዳዮች፡ አሉት ። በአንድ፡ ወገን፡ ጉድለት፡ ላለው፡ የኑዛዜ፡ ቃል፡ መፍትሔ፡ ይሰጣል ፤ ጉድለቱ፡ ብዙ ውን፡ ጊዜ፡ በሌሎች፡ መረጃዎች፡ ረዳትነት፡ በውርስና፡ በአስተዳደር፡ የማረጋገጫ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ብዙውን፡ ጊዜ፡ ሊሻሻል፡ ይችላል ። በሌላ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ የማያወላውሉ፡ የሥርዓት፡ ድንጋጌዎች፡ አለመኖርን፡ ለውርስና፡ ለአስተዳደር፡ የማረጋገጫ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የተተወ፡ ሰፊ፡ ሥልጣን፡ ተጣምረው፡ አለመረጋገጥን፡ ያበዛሉ፡ ፍርድ፡ ቤቶችንም፡ ሊያከራክሩ፡ በማይገቡ፡ ጉዳዮች፡ ሊያስቸግሩ፡ ይችላሉ ፤ ቀላሉንም፡ የመናዘዝ፡ ተግባር፡ የሕግ፡ አዋቂዎችና፡ የንብረት፡ ፕላን፡ አውጪ፡ ሙያተኞች፡ ተግባር፡ ያደርጉታል ።

(ሐ) ድብልቅ፡ የሕግ፡ አቋሞች ።

በካናዳ፡ በኪውቤክ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ የእንግሊዝና፡ የፈረንሳይ፡ የኑዛዜ፡ ሕጎች፡ ባገኙበት፡ ጊዜ፡ ፡ ፡ ፡ (እ፡ ኤ፡ አ) የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ተዋሕዶው፡ ይገኛሉ ። በውል፡ አዋዋይ፡ የተደረጉ፡ ወይም፡ የተረጋገጡ፡ ኑዛዜዎች፡ (ማለት፡ ጥብቅ፡ ሥርዓትን፡ በመከተል፡ በውል፡ አዋዋይ፡ ጽሕፈት፡ ቤት፡ የተደረጉ፡ ኑዛዜዎች)፡ በዚህ፡ ብቻ፡ የጸኑ፡ ሲሆኑ፡ በተናዛዥ፡ ጽሑፍ፡ የሚደረጉ፡ ኑዛዜዎችና፡ “ከእንግሊዝ፡ ሕግ፡ በተገኘው፡ ሥርዓት፡ የተፈጸሙት” (ማለት፡ በጽሑፍና፡ በምስክሮች፡ ፊት)፡ በውርስና፡ በአስተዳደር፡ ማረጋገጫ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ የሥራ፡ ፋይል፡ ተከፍቶ፡ መረጋገጥ፡ አሰባቸው፡ (የኪውቤክ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍ፡ 319) ። የውርስና፡ የአስተዳደር፡ ማረጋገጫ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በገገገገገ፡ ጊዜ፡ ፡ ፡ ፡ (እ፡ ኤ፡ አ)፡ ከእንግሊዝ፡ ተወሰደ ። የውርስና፡ የአስተዳደር፡ ማረጋገጫ፡ የተለዩ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በኪውቤክ፡ ስለሌሉ፡ ኑዛዜዎች፡ የሚረጋገጡት፡ በማንኛውም፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ነው ። 14 በኪውቤክ፡ ውስጥ፡ ውርስንና፡ አስተዳደርን፡ ለማረጋገጥ፡ ከሚረዱት፡ ማስረጃዎች፡ በሚመነጩት፡ ውጤቶች፡ ረገድ፡ አንዳንድ፡ ልዩነት፡ ቢኖርም፡ 15 በመሠረቱ፡ በኮመን፡ ሎው፡ በሚጠቀም፡ አገር፡ ውስጥ፡ የሚገኘውን፡ ተመሳሳይ፡ ግብ፡ ይፈጽማሉ ። በአንድ፡ ወገን፡ የውርስን፡ መብት፡ ሥርዓትን፡ በተከበተለ፡ በፍርድ፡ ቤት፡ ተቀባይነት፡ ላይ፡ የተመረኮዘ፡ ሲያደርገው፡ በሌላ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ ጉድለት፡ ያላቸው፡ የግል፡ ኑዛዜዎች፡ በፍርድ፡ ቤት፡ ሥልጣን፡ ወደፊት፡ እንዲሻሻሉ፡ ሕጉ፡ ይፈቅዳል ። 16

13. ኢ፡ ፍብር—ሰርጌየር ፡ “በፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕጎችን፡ የእንግሊዝ፡ ሕጎች፡ ጣልቃ፡ ገብነት፡ ጉዳይ” ። ሪፖርት ፡ ጸ። ባር፡ ፕላይም ፡ 11 ፡ (1992) ፡ ገጽ ፡ 336 ።

14. ግጽ ፡ ጃዩ ፡ 1 ፡ ቢ ፡ 319 ፡ (1992) ።

15. ሚኛ ፡ ከማሉ ፡ ጋር ፡ የተካሰሱት ፡ (ኢግ ፡ 1992) ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ (ፕሪቪ ፡ ካውንስል) ፡ 35 ፡ ሲ ፡ 199 ፡ በ ፡ 199 ፡ በተጨማሪ ፡ ኤል ፡ ቦይዌን ፡ ለ ፡ ደግሞ ፡ ሲቢል ፡ 2 ፡ ላ ፡ ፕሮቫንስ ፡ ኩቤክ ፡ (ምንትሪዩል ፡ 1992) ፡ ገጽ ፡ 199 ፡ ካስተላለፈ ፡ ስ ፡ ሲቪል ፡ ሎው ፡ ሲስተም ፡ እ፡ ስ ፡ ፕሮቫንስ ፡ እ፡ ኩቤክ ፡ (ቶሮንቶ ፡ 1992) ፡ ገጽ ፡ 19 ፡ ተመልከት ።

16. በተለይም ፡ የኪውቤክ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍ፡ ፡ 319 ፡ (የጠፋ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ በምስክሮች ፡ ቃል ፡ ስለማረጋገጥ) ፡ እና ፡ ጃ ፡ ኤስ ፡ ቫሊ ፡ “በፈረንሳይና ፡ በኪውቤክ ፡ ለኑዛዜዎች ፡ ሕጋዊነት ፡ የሚያስፈልጉ ፡ ሁኔታዎች” ። ሪፖርት ፡ ጸ። ባር ፡ ፕላ ፡ 8 ፡ (1992) ፡ ገጽ ፡ 336 ፡ 337 ፡ (ጉዳዮችን ፡ በመጥቀስ) ፡ ተመልከት ።

ሠረተው ፡ መጥፎ ፡ ነገርን ፡ ለማስወገድ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። የሥርዓት ፡ ጉዳቶች ፡ በአስገራሚ ፡ ሁኔታ ፡ ለሕዝብ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ሲታዩ ፡ (ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ኑዛዜ ፡ በሥርዓት ፡ ጉድለት ፡ ምክንያት ፡ ፍርስ ፡ ነው ፡ ሲባል ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ክስ ፡ በአንዳንድ ፡ የክስ ፡ ጉድለት ፡ ውድቅ ፡ ሲሆን) ፡ የድርጊቶች ፡ ሁኔታ ፡ ልማዳዊ ፡ ከሆነበትና ፡ ሥርዓትም ፡ የተፈለገበትን ፡ ግብ ፡ ከሚፈጽምበት ፡ ሺ ፡ ጊዜም ፡ ከሚደረገው ፡ ነገር ፡ ይልቅ ፡ የበለጠ ፡ ውይይት ፡ ይፈጥራል ።” 20

በኢትዮጵያ ፡ የተወሰነው ፡ የአቫኪያን ፡ ከሳሽና ፡ አቫኪያን ፡ ተከሳሽ ፡ ጉዳይ ፡ የብዙ ፡ ሌሎች ፡ አገሮች ፡ ዳኞችንም ፡ ላጋጠማቸው ፡ ለዚህ ፡ ችግር ፡ ጥሩ ፡ ማስረጃ ፡ ነው ። የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ፳፻፱፩ ፡ በግልጽ ፡ አራት ፡ ምስክሮች ፡ ያስፈልጋሉ ፡ ስለሚል ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሦስት ፡ ሞስክሮች ፡ ፊት ፡ የተደረገ ፡ ግልጽ ፡ ኑዛዜ ፡ እይጸናም ፡ ብሎ ፡ ወሰነ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ኑዛዜው ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጉድለት ፡ ቢኖረውም ፡ የተናዛዥ ፡ ፍላጎት ፡ ስለማያጠራጥርና ፡ “የአጋጊው ፡ ዓላማ ፡ ከኑዛዜው ፡ ሥርዓት ፡ ይልቅ ፡ የተናዛዥን ፡ ሐሳብ ፡ ይበልጥ ፡ አስፈላጊ ፡ አድርጎ ፡ ስለሚቆጥረው” ፡ 21 የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድን ፡ ገልብጦታል ። ማክዳጋልና ፡ ሀበር ፡ እንደተናገሩት ፡ ጭብጡ ፡ “በእያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ ፈቃድና ፡ በኅብረተ ፡ ሰብ ፡ ቁጥጥር ፡ መካከል ፡ ስላለው ፡ ወሰን ፡ ነው ።” 22 በአገላለጹ ፡ ጉድለት ፡ ቢኖረውም ፡ እንኳ ፡ ሕግ ፡ የያንዳንዱን ፡ ተናዛዥ ፡ ምኞት ፡ ሁልጊዜ ፡ ማክበር ፡ አለበት ፤ ወይስ ፡ የጠበቁና ፡ የሚከበሩ ፡ ሥርዓቶች ፡ የሚጠይቁ ፡ የጠቅላላው ፡ ኅብረ ፡ ሰብ ፡ ተገቢ ፡ ጥቅሞች ፡ አሉ?

(ሀ) ሺኒኛ ፡ ኢንተርፕራታሲዩ ።

በጣም ፡ ጥንታዊ ፡ በሆነው ፡ የኑዛዜ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ዳኞች ፡ የረገበ ፡ የአተረጓጎም ፡ ዘዴ ፡ እንዲኖራቸው ፡ የነበራቸውን ፡ ዝንባሌ ፡ እናያለን ። በሮማ ፡ ክላሲካል ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎች ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ያጸጸፋቸውን ፡ ትርጉም ፡ በሚገባው ፡ መሠረት ፡ በጥብቅ ፡ መተርጎም ፡ ቢኖርባቸውም ፡ ” 23 ንግግርን ፡ አሳምሮ ፡ ሰውን ፡ በመማረክ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተው ፡ (ሪቶሪክ) ፡ የግሪክ ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳብ ፡ ተጽእኖ ፡ የተናዛዥ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ በሚል ፡ ግምት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ “ግላዊ” (ሳቭጀንቲብ) ፡ አተረጓጎም ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እንዲታወቅ ፡ አደረገ ። በሲሴሮ ፡ ጊዜ ፡ በተወሰነው ፡ በዝነኛው ፡ የውርስ ፡ ጉዳይ ፡ “በከዛ ፡ ኩርያኛ ፡ በዘመኑ ፡ በጣም ፡ ከታወቁት ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ውስጥ ፡ በአንዱ ፡ ኪው ፡ ሙሲየስ ፡ ሺይቮላ ፡

20. ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቀጥር ፡ ፫ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የሊሂሪንግን ፡ መጽሐፍ ፡ ተመልክት ።
 21. የአቫኪያንና ፡ የአቫኪያን ፡ ጉዳይ ፡ (የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቀጥር ፡ ፳፻፲፮ ፡ (፱፻ ፡ ፩ ፡ ም) ፡ የኢት ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ፩ኛ ፡ ቦልዩም ፡ (፲፱፻፶፮) ፡ ገጽ ፡ ፳፫ ፡ ለከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ በል ፡ ቤትሪክ ፡ አቫኪያን ፡ ንብረት ፡ (፲፱፻፶፮) ፡ የውርስና ፡ የአስተዳደር ፡ ነገር ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ፩ኛ ፡ ቦልዩም ፡ (፲፱፻፶፮) ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ ይመለከታል ።
 22. ኤም ፡ ኤስ ፡ ማክዳጋል ፡ ኤንድ ፡ ጲ ፡ ሀበር ፡ ፕሮፕሮቲ ፡ ዌልዝ ፡ ላንድ ፡ ለላቫኒሽን ፡ ፕላኒግ ፡ ኤንድ ፡ ዲቬሎፕሜንት ፡ (ቻርሎትባቪል ፡ ቨርጂኒያ ፡ ፲፱፻፵፭) ፡ ገጽ ፡ ፳፻፳፭—፵፬ ።
 23. “ኩም ፡ ኢን ፡ ሸርቢስ ፡ ኑላ ፡ አፖቢግዊታስ ፡ ኢ ፡ ናን ፡ ደቤት ፡ አድሚቲ ፡ ቮሎንታቲስ ፡ ካየስ ቴዩ” ፡ (ጲ ፡ ፵፪ ፡ ፳፭ ፡ ፩) ፡ (ቃላቱ ፡ የግያሻሙ ፡ ሲሆን ፡ የፈቃዱ ፡ ነገር ፡ በጉዳዩ ፡ አይገባም ።)

በተባለው፣ የተደገፈውን፣ አሳብ፣ በመቃወም፣ የሮማው፣ ሴንቲምፕራል፣ ፍርድ፣
ቤት፣ ግላዊውን፣ የአተረጓጎም፣ ጽንሰ፣ ሐሳብ፣ ተከተለ ።

በሮማ፣ ፖስት፣ ክሳሲካል፣ ሕግ፣ የቤኒኛ፣ ኢንተርፕራታሲዩ፣ ወይም፣
የፊቨር፣ ቴስታሚንቲ፣ መሠረተ፣ ሐሳብ፣ የተናዛዥን፣ እውነተኛ፣ ሐሳብ፣
ለትርጉም፣ መምሪያ፣ በማድረግ፣ በሁሉም፣ ዘንድ፣ ተቀባይነትን፣ አገኘ፣ 24
የመክከለኛው፣ ዘመን፣ (ሚዲቬያል)፣ የቤተ፣ ክርስቲያን፣ ሕግ፣ ለኑዛዜዎች፣
የረገበ፣ ትርጉም፣ ለመስጠት፣ ተጨማሪ፣ ምክንያት፣ ነበረው፣ ይኸውም፣ አንድ፣
ሰው፣ በሚሞትበት፣ ጊዜ፣ ለቤተ፣ ክርስቲያን፣ ጥቅም፣ የሚሰጠው፣ ስጦታ
ዎች፣ በቀላሉ፣ እንዲፈጸሙ፣ ለማድረግ፣ ነበር ። ከዚህ፣ የተነሳ፣ “ቬሪታስ፣ ፕራ
ቫሌት፣ ሶሌምኒታቲ”፣ (ማለት፣ ሥርዓትን፣ በጥብቅ፣ ከመከተል፣ ይልቅ፣ እው
ነትን፣ መከተል፣ ይበልጣል)፣ ለሚለው፣ የምሳሌ፣ አነጋገር፣ መነሻ፣ ሆነ ።
የግላዊ፣ አተረጓጎም፣ ጽንሰ፣ ሐሳብ፣ ወደ፣ ተቀናባበሩ፣ የሲቪል፣ ስው፣ ሕጎች፣
ለምሳሌ፣ የጀርመን፣ የፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ (ቊ፣ ጀቪህ፡፱፡፩)፣ እና፣ የኢትዮጵያ፣
የፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ (ቊ፣ ፱፻፲(፩))፣ በዚህ፣ አኳኋን፣ ገባ ።

ይህ፣ አዝማሚያ፣ በፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕጎች፣ ብቻ፣ ተወስኖ፣ አልቀረም ።
የሚከተለው፣ ምሳሌ፣ እንደሚያሳየው፣ በሁለቱም፣ በኮመን፣ ስውና፣ በሲቪል፣
ስው፣ በሚተዳደሩ፣ አገሮች፣ የሚገኙት፣ ፍርድ፣ ቤቶች፣ በፈረዳላቸው፣ ጉዳ
ዮች፣ ውስጥ፣ ሐሳቡ፣ ተቀባይነትን፣ አግኝቷል ።

“አንድ፣ የአተረጓጎም፣ ደንብ፣ አለ፣ . . . ይኸውም፣ አንድ፣ ተናዛዥ፣
የጠበቀ፣ ሥርዓትን፣ በመከተል፣ ሲናዘዝ፣ ኑዛዜው፣ ሥርዓትን፣ የተከተለ፣ መ
ሳቅያ፣ ሊያደርገው፣ እንዳላቀደና፣ ኑዛዜ፣ የማድረግን፣ ሥርዓት፣ በፈጸመበት፣
ጊዜ፣ ሳይናዘዝ፣ ሊሞት፣ እንዳላሰበ፣ መገመት፣ አለባቸው ። ከተቻለ፣ ኑዛዜ
ውን፣ ማንበብ፣ ያለባችሁ፣ ተናዘ፣ እንጂ፣ ሳይናዘዝ፣ ሞቷል፣ እንዲል፣ አይ
ደለም ። ይህ፣ አንድ፣ ትልቅ፣ ሕግ፣ ነው ።” (በሀሪሰን፣ ጉዳይ፣ ላይ፣ እንግ
ሊሽ፣ ኮርት፣ እፍ፣ አፒል፣ ፳፻፶፭) ። 25

“በስሕተት፣ ምክንያት፣ ብቻ፣ በደንብ፣ ሥርዓትን፣ የተከተለና፣ ፍጹም፣
ብቁ፣ የሆነ፣ የኑዛዜ፣ ተግባር፣ እንዳልተሟላ፣ መቁጠር፣ የሕዝቡን፣ ትክክለኛ፣
አመራር፣ መቃወም፣ ነው ። የሚሾች፣ ኑዛዜ፣ የማረጋገጫ፣ ሥነ፣ ሥርዓት፣
አንዳንድ፣ የተረጋገጡ፣ ስህተቶች፣ ያሉባቸውን፣ ኑዛዜዎች፣ ከሚወገድለት፣
ይልቅ፣ ቊ፣ ጥር፣ በሌላቸው፣ በልብ፣ ወለድ፣ ስህተቶች፣ ከሚሰነዘሩ፣ መቃወም
ያዎች፣ በደንብ፣ እንዲከላከሉለት፣ ይበልጥ፣ አስፈላጊ፣ ነው ። አንድ፣ ተናዛዥ፣
በሕይወቱ፣ ሳለ፣ ተገቢ፣ ጥንቃቄ፣ በማድረግ፣ የመጀመሪያውን፣ ጉድለት፣
ሊያስወግድ፣ ይችላል፣ ይሆናል፣ ስለ፣ ጎለኛው፣ ግን፣ ምንም፣ ሊያደርግ፣ አይ
ችልም” ።

24. ኢንተርፕራታሲዩ፣ ኑዛዜ፣ በምንተረጎምበት፣ ጊዜ፣ የተናዛዥዎችን፣ ፍላጎት፣ በተቻለን፣
መጠን፣ ለመከተል፣ እንግሊዝራሲን፣ 2.50.17.12) ፤ በአንድ፣ ኑዛዜ፣ ውስጥ፣ የሚያሻማ፣ ወይም፣
የተሳሳተ፣ አነጋገር፣ ከተገኘ፣ ልል፣ በሆነ፣ እኳኋን፣ እንተረጎምና፣ ይህ፣ ይሆናል፣ ብለን፣ የምን
ገምተውን፣ ትርጉም፣ እንሰጠዋለን፣ (ዲ፣ 34.5.24) ። በተጨማሪ፣ ዲ፣ 50.17.192፣ እና፣ ዲ፣ 28
4 . 33 ፣ ይመለከታል ።

25. ቻንስሪ፣ ዲቫ፣ ቦልዩም፣ ፴፣ ገጽ፣ ፫፻፶፣ ኤል፣ ዲይ፣ ቻንስሪ፣ ቮልዩም፣ ፶፭፣ ገጽ፣ ፯፻፺፬፣
ኤል፣ ታይምስ፣ ቮልዩም፣ ፶፫፣ ገጽ፣ ፯፻፺፬፣ (ፕር፣ ስርድ፣ ኤቫር፣ ኤም፣ አር) ።

(በለ : ሪ : ጉሎከማን : ኑዛዜ : ኒው : ጀርዚ : ኮርት : እፍ : ኤረርስ : ኤንድ : አፕላስ : ፲፱፻፲፮) = 26

“(በግልጽ : በሚደረግ : ኑዛዜ : ረገድ) : የሥርዓት : ግዴታዎች : የተደነገጉት : እንዲሁ : ሳይሆን : የሚቸን : የመጨረሻ : ኑዛዜ : ለማስከበር : ነው ፤ ስለዚህ : ወጥመድ : መሆን : አይባባቸውም ፤ የተናዛዥ : ሐሳብ : ከሥርዓት : ግዴታዎች : ይዘታ : ጋር : እንደምንም : ተደርጎ : የሚሰማማ : ከሆነ : ተቀባይነት : ማግኘት : አለበት” =

(ጥቅምት : ፩ : ፲፱፻፴፮ : ዓ : ም : (እ : ኤ : አ) የበርሊን : ካሜርገሪች : የይ ግባኝ : ፍርድ : ቤት) ፤ 27

“የተናዛዥን : የመጨረሻ : ምኞት : ለማስከበርና : ግብ : ለማድረስ : በማ ሰብ : ስለ : ኑዛዜዎች : ሥርዓት : የተጻፉትን : ሕጋዊ : ድንጋጌዎች : በሰፊው : መተርጎም : የፈራጀች : ግዴታ : መሆኑን : በማሰብ : ”

(የላርዥንና : የአድት : ጉዳይ : የካናዳ : ጠቅላይ : ፍርድ : ቤት : ፲፱፻፵፭ : ዓ : ም : (እ : ኤ : አ) =

እነዚህ : ውሳኔዎች ፤ እንደኛ : ምንም : እንኳን : ጠቅላላ : ሕግ : ቢኖርም : ለያንዳንዱ : ጉዳይ : ቅን : ፍርድ : ለመስጠት : ዳኞች : ያላቸውን : ፍላጎት ፤ ሁለተኛ : ሰው : ሳይናዘዝ : በሞተ : ጊዜ : እንዲህ : መሆን : አለበት : ብሎ : አስ ቀድሞ : ከታቀዱ : ሕጎች : ይልቅ : ሁልጊዜ : የውርስን : ነገር : ለመወሰን : ኑዛዜ : ይሻላል : የሚል : እምነታቸው ፤ ሦስተኛ : በተቻለ : መጠን : ሕግን : የተ ከተለን : ድርጊት : የጻፍ : ለማድረግ : ዳኞች : ያላቸውን : ዝንባሌ : በተለይ : ያመ ለክታል =

ሎርድ : አትኪን : አንድ : ጊዜ : እንዲህ : ሲሉ : ተናግረው : ነበር : “በእ ንድ : የቻንሰሪ : ዳኛ : ሐሳብ : ኑዛዜዎችን : በስህተት : የተረጎሙትን : ዳኞች : ነፍስ : ለመቀበል : በወዲያኛው : የሲኦል : ወንዝ : ዳርቻ : የሚጠባበቁት : ቅር : የተሰኙት : የተናዛዥች : የነፍስ : መለኮታት : ከዛሬ : ጀምሮ : ቅጥራቸው : በጣም እየቀነሰ : ይሄላል : ብዬ : በደስታ : እጠባበቃለሁ” = 29 ይህ : የሞተን : ሰው : ምኞት : ፈጽሞ : የማያሰናክለው : አስደንጋጭ : የፍርድ : ቤት : የምሳሌ : አነጋገር : ለኑ ዛዜ : ሕግ : የተለየ : “ግላዊ : ጠባይ” : ሰጥቶታል = 30 ጥያቄው : እንዲህ : ያለው : ግላዊ : አቀራረብ : የኅብረተ : ሰብን : ጠቅላላ : ጥቅም : በቂ : የሆነ : መንገድ : ይጠብቃል : ወይስ : አይጠበቅም : በሚል : ነው =

26. ኒው : ጀርሲ : ኤክዊት : ቮልዩም : ጻፏ : ገጽ : ፳፻፴፭ : ፳፻፵፩ : አትላንቲክ : ሪፖርተር : ቮልዩም : ፲፩ : ገጽ : ፳፻፭ : ፳፻፲፮ =

27. ጆይ : ለፍ : ፳ : ቮልዩም : ፲፮ : ገጽ : ፲፭፭ : ፲፭፮ =

28. ሱፐር : ኮርት ሪፖርትስ : (፲፱፻፵፭) : ገጽ : ፲፻፳፮ : (ፐር : ዱራንሎ : ጂ) =

29. በከላሽ : ፔሪን : ተከላሽ : ሞርጋን : ጉዳይ : (እንግላንድ : ፲፱፻፵፫) : ኤ : ሲ : ፲፻፶፬ : ፳፻፲፭ =

30. ሙ : ዳብሊው : ስቅት : “ሟኞች : በንብረታቸው : ላይ : ስላላቸው : ቁጥጥር” የኒዩርሲቲ : ለፍ : ፔንሲልቫኒያ : ሱው : ሪ፪ው : ቮልዩም : ፳፭ : (፲፱፻፲፮) : ገጽ : ፳፻፶፪ =

(ሰ) የፍርድ ጤቶች ሥልጣን ገደቦች

ከልክ፡ ያለፈ፡ “የርትዕ፡ ፍርድ”፡ የመስጠት፡ ፍላጎት፡ በአእምሮ፡ ግምት፡ ወደ፡ ተመሠረተ፡ (ከዝግብቴክ)፡ አተረጎገውምና፡ ጠቅላላ፡ የሕግ፡ ደንቦችን፡ ወደሚንድ፡ ተከታታይ፡ ውጤት፡ ያለ፡ ጥርጥር፡ ያመራል። አንድ፡ ዳኛ፡ የሥርዓትን፡ ደንጋጌዎች፡ በሰፊው፡ በሚተረጎምበት፡ ጊዜ፡ የተሻለ፡ ነገር፡ ሳይተካለት፡ የመጀመርያውን፡ መሠረት፡ ያናውጃል።³¹ ይህም፡ “የሕግ፡ ተፈጻሚነት፡ እራሱ፡ የሕግ፡ ግብ፡ ነው”³² ሲሉ፡ ኮርዶዞ፡ እንደገለጹት፡ ሁሉ፡ ለሕጋዊ፡ ድርጊቶች፡ ጥበቃ፡ በየቅኛውም፡ ጎብከተሰብ፡ ያለውን፡ ፍላጎት፡ ችል፡ ይላል። ስለ፡ ሥርዓት፡ አጠባበቅ፡ የፍርድ፡ ቤት፡ አስተያየት፡ በጣም፡ የላላ፡ እንዲሆን፡ ምንም፡ እንኳን፡ ኑዛዜያቸው፡ ጉድለት፡ ቢኖረውም፡ አንድ፡ ጥበቅ፡ ያልሆነ፡ ዳኛ፡ እንደሚያጸናላቸው፡ ተስፋ፡ በማድረግ፡ እንዳሻቸው፡ ለመሥራት፡ ተናዛዮቹ፡ ይደፋፈራሉ። ችሬ፡ በምሳሌ፡ እንዳስረዳው፡ ሁሉ፡ “በዚህ፡ መሠረት፡ ጥበቅ፡ የሥርዓትን፡ መከበር፡ የማይደነገግ፡ ደንብ፡ ቢኖር፡ ኖሮ፡ ባቡሮች፡ ሁልጊዜ፡ ዘግይተው፡ ሲነሱ፡ ብዙ፡ ሰዎች፡ ባቡር፡ ባመለጣቸው፡ ነበር።”³³ ኑዛዜዎችን፡ ለማሻሻል፡ ያላቸው፡ የፍርድ፡ ቤቶች፡ የጠቅላላ፡ ሥልጣን፡ ውጤት የክስ፡ ጉዳዮችን፡ ቍጥር፡ ማብዛት፡ ነው።³⁴ ቪኒኛ፡ ኢንተርፕሪትሎር፡ የሚባለው፡ የሮማውያን፡ ሰፋ፡ ያለ፡ ያተረጎገውም፡ ዘዴ፡ በኑዛዜዎች፡ ያጸጸፍ፡ ሥርዓት፡ ላይ፡ ተፈጻሚነት፡ አልነበረውም። ተናዛዮቹ፡ ሊናዘዘው፡ የፈለገው፡ አሳብ፡ አጠራጣሪ፡ ባይሆንም፡ እንኳን፡ ስለ፡ ኑዛዜዎች፡ ተፈጻሚነት፡ የተደነገጉት፡ ብዙዎቹን፡ የሥርዓትን፡ ደንቦች፡ ያልተከተለ፡ ኑዛዜ፡ ኑዛዜውን፡ በሙሉ፡ ያፈርሰዋል።³⁵ የኮመን፡ ሎው፡ ፍርድ፡ ቤቶችም፡ (እንደ፡ ሮማውያን፡ ሁሉ)፡ እንደሚከተለው፡ ወስነዋል፡-

“ኑዛዜዎች፡ በተደነገጉት፡ የሥርዓት፡ ደንቦች፡ መሠረት፡ መፈጸም፡ አለባቸው፡ ይህ፡ ባይሆን፡ ግን፡ ፍጹም፡ ዋጋ፡ አይኖራቸውም። ፍርድ፡ ቤቶች፡

31. የኦፍ፡ ፎን፡ ሂፐላ፡ ፎርማሊስሙስ፡ ዑንድ፡ ፈሽትሰዶማሚቴክ፡ (“ሥርዓትና፡ በሕግ፡ ውስጥ፡ ስለሚገኙ፡ ግትር፡ ሐሳቦች”) (በርሊን፡ 1998)፡ ተመልከት። ይህ፡ ሰው፡ በዚህ፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ በደረሰ፡ ጉዳዮች፡ መሠረት፡ የሆነውን፡ የጀርመን፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የኑዛዜ፡ አተረጎገውም፡ መርምሯል። ፒ፡ ቴዩር፡ ለ፡ ኮድ፡ ሲቪል፡ ስዊስ፡ (በኢት፡ ደቡብ፡ ደቡብ)፡ 1998፡ የፈረንሳይ፡ ትርጉም፡ ደኛ፡ እትም)፡ ገጽ፡ 198፡ (ኢን፡ ጽጌ)፡ በሚለው፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ይህንን፡ የሚመስሉ፡ የስዊስ፡ የፍርድ፡ ጉዳዮችን፡ ይጠቅሳል።
32. ቢ፡ ካርዶዞ፡ ዘ፡ ፖራዶክስስ፡ ኦፍ፡ ሊጋል፡ ሳይንስ፡ (ኳው፡ የርዝ፡ 1998)፡ ገጽ፡ 22፡ በተጨማሪ፡ በግርጌ፡ ማስታወሻ፡ ቍጥር፡ ፫፡ የተጠቀሰውን፡ የኢኒሪንግን፡ መጽሐፍ፡ ይመለከታል።
33. ዜድ፡ ቫፊ፡ “የተስፋ፡ ወረቀት፡ ውስጥ፡ የሚገኙ፡ የመከፈያውን፡ ጊዜ፡ ለማቅረብ፡ የሚያስችሉ፡ ሕጎች”፡ ሀርቫርድ፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሸልዶም፡ ህጻ፡ (1997)፡ ገጽ፡ 229።
34. አር፡ ዳብሎው፡ ፖወር፡ “ኑዛዜ፡ ያተረጎገውም፡ መምሪያ”፡ እዩዋ፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሸልዶም፡ 22፡ (1998)፡ ገጽ፡ 22።
35. ኢም፡ ኬስር፡ ሮማን፡ ፕራይቪት፡ ሎው፡ (ደኛ፡ እትም)፡ ሀምበርግ፡ 1998፡ የኢንግሊዝኛው፡ ትርጉም፡ የተዘጋጀው፡ በአር፡ ዳንብሪንግ፡ ደርባን፡ 1998)፡ ገጽ፡ 229።
36. ስለ፡ ተይለር፡ ንብረት፡ (ከሳሽ፡ ሮስ፡ ተከላሽ፡ ተይለር)፡ (ጠቅላይ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ደቡብ፡ ዳክታ፡ 1997)፡ ሳውዝ፡ ዳክታ፡ ሪፖርትስ፡ ሸል፡ ህጻ፡ ገጽ፡ 229፡ ፍርድ፡ ጭስተርን፡ ሪፖርት፡ ሸልዩም፡ 1998፡ ገጽ፡ 229።

ጉድለቶችን፣ ለማስተካከልም፣ ሆነ፣ የሥርዓት፣ ደንቦች፣ አስፈላጊ፣ አይደለም፣ ብሎ፣ ለመውሰን፣ ሥልጣን፣ የላቸውም ። ነዛዜዎችን፣ ለመተርጉም፣ ሲባል፣ መታየት፣ ያለበት፣ የተናገረ፣ ሐሳብ፣ ነው፣ የሚለው፣ ደንብ፣ ስለ፣ ነዛዜዎች፣ አጻጻፍ፣ ተገቢነት፣ የለውም” ። 36

ሌላው፣ ቢቀር፣ በሚከተለው፣ አንድ፣ መሠረተ፣ ሐሳብ፣ ሙሉ፣ ስምምነት፣ ያለ፣ ይመስላል ። ከሁሉ፣ ይበልጥ፣ ሰፊ፣ አስተያየት፣ ያለው፣ የፍርድ፣ ቤት፣ አተረጓጎም፣ እንኳን፣ አጋጊ፣ ካወጣቸው፣ ግልጽ፣ ድንጋጌዎች፣ ለመውጣት፣ አይችልም ። ይህንን፣ የሚደግፈውን፣ “በሕግ፣ የሠፈረው፣ ግልጽ፣ በሆነበት፣ ጊዜ ፣ ጻፍ፣ ከሕግ፣ ስር፣ ነው፣ ሕጉንም፣ መተርጎም፣ አይገባውም” ። 37 የሚለውን፣ የሲሴሮን፣ መሪ፣ ንግግር፣ ሁለቱም፣ ሲቪል፣ ሎውና፣ ኮመን፣ ሎው፣ ተከትለውታል ። 38 ሕጎች፣ በሚፈቅዱት፣ ገደብ፣ ውስጥ፣ ፍርድ፣ ቤቶች፣ ሥልጣን፣ እንዲያገኙ፣ ይደግፉ፣ የነበሩት፣ በፈረንሳይ፣ እንደ፣ ጄኔና፣ በጀርመን፣ “የነጻ፣ ሕግ”፣ እንቅስቃሴ፣ ተከታዮች፣ የመሰሉት፣ የኮንቲኔታል፣ የሕግ፣ ሊቃውንት፣ እንኳን፣ ሕግን፣ የሚጻፈር፣ አተረጓጎም፣ በፍጹም፣ አልደገፉም ። 39 ምንም፣ እንኳን፣ የኢትዮጵያ፣ የፍትሐ፣ ባሕር፣ ሕግ፣ ስለ፣ ሕግ፣ አተረጓጎም፣ ደንቦች፣ ባይኖሩትም፣ (አለመኖራቸው፣ አሳዛኝ፣ ነው)፣ 40 ራሱን፣ የፍትሐ፣ ብሔርን፣ ሕግ፣ ለመተርጎም፣ ቊጥር፣ ፱፻፲(፪)፣ (ስለ፣ ነዛዜ፣ አተረጓጎም፣ የሚናገረውን)፣ በምሳሌነት፣ ብንወስድ፣ ተገቢ፣ ነው ። የሕጉ፣ አነጋገር፣ ግልጽ፣ በሆነበት፣ ጊዜ፣ የአጋጊውን፣ ትክክለኛ፣ መንፈስ፣ ለመፈለግ፣ ሲባል፣ ከሕጉ፣ ለመራቅ፣ አይቻልም ። ይህም፣ “ሕጉ፣ ግልጽ፣ በሆነበት፣ ጊዜ፣ መንፈሱን፣ ለመከተል፣ በማሳበብ፣ ከቃል፣ በቃል፣ ትርጉሙ፣ መራቅ፣ አይገባም” 41 ወደሚለው፣ በስምንተኛው፣ የፈረንሳይ፣ ዓመት፣ ተረጋግጦና፣ ተቀናብሮ፣ በወጣው፣ የምሳሌ፣ አነጋገር፣ ያደርሳል ።

በሕግ፣ ውስጥ፣ ያለውን፣ ባዶ፣ ቦታ፣ ጻፍኞች፣ ሥልጣኔን፣ በሚከተል፣ የአተረጓጎም፣ ዘዴ፣ ማሟላትና፣ ግልጽ፣ የሆኑ፣ የሕግ፣ ድንጋጌዎችን፣ ወደ፣ ጎን፣

- 37. ሲሴር፣ ደ፣ ሊንጄንሲያን፣ መጽሐፍ፣ ፪፣ ፲፪፣ ፲፫ ።
- 38. ኤም፣ ራዲን፣ “ሕግ፣ ለመርዳት፣ አጥር፣ ዘዴ”፣ ሀርቫርድ፣ ሎው፣ ሪቪው፣ ሾል፣ ፶፮፣ (፲፱፻፵፪ ገጽ፣ ፱፻፫፣ አንድ፣ የተለየ፣ የእንግሊዝ፣ የመካከለኛው፣ ክፍለ፣ ዘመን፣ ሕግ፣ (በተራ፣ አነጋገር)፣ ይጠቅሳል ፤ ይኸውም፣ “የግንባታ-ሪቪሲዮን፣ ደ፣ በታሪክ፣ ኮንቲ፣ ሌፖርታ”፣ የሚለው፣ የኤገር ተን፣ ጽሑፍ፣ ነው ።
- 39. ኤፍ፣ ጃን፣ ሚቶድ፣ ዲሊንተር፣ ሲሴር፣ ኤ፣ ስርስ፣ አን፣ ድርጥ፣ ፕሪቪ፣ ፖሊቲክ፣ (ጸኛ፣ እትም፣ ፖሪስ፣ ፲፱፻፶፩)፣ ሾልዮም፣ ፩፣ ገጽ፣ ፲፫፣ እና፣ ከዚያ፣ የሚቀጥሉት፣ (የእንግሊዝኛው፣ ትርጉም፣ የተዘጋጀው፣ በሎዊዚያና፣ እስቴት፣ ሎው፣ ኢኒስቲትዩት፣ ፲፱፻፳፫)፣ ገጽ፣ ፪፻፮፣ እና፣ ከዚያ፣ የሚቀጥሉት፣ ገጾች፣ ተመልክት፣ በተጨማሪ፣ ኤች፣ ካንቶኒዩስ፣ ሪቮትዊስን፣ ሪቪት፣ ቡንድ፣ ሲዚሎ፣ (ቀቢንገን፣ ፲፱፻፲፩)፣ ገጽ፣ ፪፻፶፭፣ ከዚያም፣ የሚቀጥሉት፣ ገጾች፣ (ዲ፣ ኮንትራ፣ ሌጊም፣ 4 ቢል) ።
- 40. ፕሮፈሰር፣ ሬኔ፣ ጻቪድ፣ ያቀረቡትን፣ አርእስት፣ ፳፩፣ (ሕጎችን፣ በሥራ፣ ላይ፣ ስለጥዋል)፣ (የፍትሐ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ሰነድ፣ ቊጥር፣ ፶፮፣ የካቲት፣ ፲፩፣ ፲፱፻፶፭)፣ የኢትዮጵያ፣ ምክር ቤቶች፣ አልተቀበሉትም ።
- 41. በሬኔ፣ ሬካዊል፣ ካምፕሌ፣ ደ፣ ትራቮ፣ ፕራፖራቲር፣ ዶ፣ ኮድ፣ ሲቪል፣ (ፖሪስ፣ ፲፱፻፶፮) ፤ ኤም፣ ፕላጥል፣ ላና፣ ፪፣ ሪፎር፣ ትራቲስ፣ አን፣ ዘ፣ ሲቪል፣ ሎው፣ (፲፱፻፶፯፣ እትም፣ ፖሪስ፣ ፲፱፻፶፱)፣ የእንግሊዝኛው፣ ትርጉም፣ የተዘጋጀው፣ በሎዊዚያና፣ እስቴት፣ ሎው፣ ኢንቲትዩት፣ ፲፱፻፶፱)፣ ፩ኛ፣ ሾልዮም፣ ክፍል፣ ፩፣ ገጽ፣ ፲፱፻ ።

መተው፡ ወይም፡ መጣል፡ የተለያዩ፡ ነገሮች፡ ናቸው። የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቊጥር፡ ፳፻፱፩፡ ግልጽ፡ ነው። ነዛዜው፡ በአራት፡ ምስክሮች፡ ራት፡ መደረግ፡ ካለበት፡ ሦስት፡ ምስክሮች፡ ብቻ፡ እይባቁም። 42 ዳኛው፡ ሕጉን፡ ለመከተል፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ግዴታ፡ አለበት። 43 ግልጽ፡ ከሆነው፡ ሕግ፡ አልፎ፡ ቢገኝ፡ ግን፡ በተለይ፡ ለአጋጊው፡ የተሰጠውን፡ ሥልጣን፡ እንደ፡ መድፈር፡ ይቆጠር በታል።

መደምደማያ =

አንድ፡ ምሁር፡ ተቺ፡ በከላሽ፡ ሚሰስ፡ ሻኬ፡ አቫኪያን፤ በተከላሽ፡ ሚሰ ተር፡ አርቲን፡ አቫኪያን፡ ጉዳይ፡ የተሰጠው፡ ውሳኔ፡ “በአዲስ፡ ሕጎችና፡ ባል ተማረው፡ ሕዝብ፡ መካከል፡ ያለውን፡ ግንኙነት፡ ለማለዘብ፡ ይረዳ፡ ይሆናል።” እንዲሁም፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ የሚደረገው፡ ማስማማት፡ “አዳዲስ፡ ሕጎች፡ ባል ለሙ፡ አገሮች፡ ሲታወጁ፡ የሚፈጠሩትን፡ ችግሮች፡ ለመወጣት፡ በጣም፡ የተ ሻለው፡ መንገድ፡ ሲሆን፡ ይችላል”። 44 ሲሉ፡ አሳብ፡ አቅርቦዋል። በዚህ፡ ሐሳብ፡ አለመስማማቱን፡ በአክብሮት፡ አገልጸለሁ።

እዚህ፡ ላይ፡ አንድ፡ የሚያስጠነቅቀን፡ የውጭ፡ አገር፡ ማስረጃ፡ አለ፤ ይኸውም፡ አላይ፡ የተጠቀሰው፡ ዳኞች፡ በፈለጉት፡ ዓይነት፡ የሚሰጡት፡ የአተ ረገጉም፡ ዘዴ፡ በመጨረሻው፡ ውድቀትን፡ ማስከተሉን፡ ነው። የቻይና፡ የፍ ትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ (፲፱፻፳፱—፲፱፻፵፩)፡ በአውሮፓ፡ ዘመናዊ፡ ሞዴሎች፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ሆኖ፡ በጣም፡ የተዋጡ፡ ናቸው፡ ከሚባሉት፡ የሕግ፡ መሰና ዶዎች፡ አንዱ፡ ነው። 45 ነገር፡ ግን፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በሥራ፡ ላይ፡ ያዋሉት፡ ከባህላዊው፡ ፍትሐቸው፡ ጋር፡ እስካልተቃረነ፡ ድረስ፡ ብቻ፡ ነበር። “ውጤቱም፡ ዳኞች፡ በተጻፈው፡ ሕግ፡ ምትክ፡ የኮንፈውሽስን፡ የፍትሕ፡ ጽንሰ፡ ሐሳብ፡ መከ ተላቸው፡ ሆነ፡ በዚህ፡ ምክንያት፡ የተጻፈው፡ ሕግ፡ በሕዝቡ፡ ዘንድ፡ የተለ

42. ይህ፡ ደንብ፡ ከፍትሕ፡ ነገሥቱ፡ ምዕራፍ 198፡ ክፍል፡ 8፡ ይበልጥ፡ ግትር፡ አይደለም። “የም ሰከሮች፡ ቊጥር፡ ቢቻል፡ ሰባት፡ ወይም፡ አምስት፡ ባይቻል፡ ግን፡ ሦስት፡ ወይም፡ ሁለት” እንደሆነ፡ ይፈትድ፡ ነበር። ስለ፡ ወይዘሮ፡ በየነች፡ አባ፡ ነብሮ፡ ንብረት፡ ጉዳይ፡ (፲፱፻፺፮፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ይግባኝ፡ ቊጥር፡ ፪፻፳፯/፺፮)፡ የኢት፡ ሕግ፡ መጽሐት፡ ፪ኛ፡ ሾል፡ (፲፱፻፺፮)፡ ገጽ፡ ፪፻፵፰፡ ጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በሰጠው፡ ትርጉም፡ መሠረት፡ “ብዙ፡ ምስክሮች፡ ለማግኘት፡ የማያስችል፡ የመከራ፡ ጊዜ፡ ካልሆነ፡ በስተቀር፡ በልግዳትን፡ መሠ ረት፡ የሚያስፈልጉት፡ ምስክሮች፡ ከ፩፡ ያነሱ፡ አልነበሩም።” (አንክሮ፡ የተጨመረለት)፡ የአቫ ኪያን፡ ነዛዜ፡ ከላይ፡ እንደተጠቀሰው፡ በአስቸኳይ፡ ሁኔታ፡ የተደረገ፡ ለመሆኑ፡ የአቫኪያን፡ ጉዳይ፡ ፍሬ፡ ነገር፡ (በግርጌ፡ ማስታወሻ፡ ቊጥር፡ 88)፡ ምንም፡ ምልክት፡ አይሰጥም።

43. የኢትዮጵያ፡ የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ (፲፱፻፵፩)፡ ቊጥር፡ ፲፫፡ እና፡ ፲፯፡ ይመለከታል።

44. ፯፡ ጃንደርሊንድን፡ “በታዳጊው፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ላይ፡ የኮመን፡ ሎው፡ እና፡ የሲቪል፡ ሎው፡ ተጽእኖ”፡ በተሉ፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሾልዮም፡ 13 (፲፱፻፳፮)፡ ገጽ፡ ፪፻፳፭፡ ፪፻፳፭።

45. አር፡ ፖውንድ፡ “ለቻይና፡ ሕግ፡ መሠረት፡ የሆኑት፡ የተነጻጻረ፡ የሕግና፡ የታሪክ፡ ጥናት” ሀርባርድ፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሾልዮም፡ ፳፮(፲፱፻፵፩)፡ ገጽ፡ ፯፻፵፱፡ አር፡ ፖውንድ፡ “የቻይና፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ”፡ ቴሌን፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሾልዮም፡ ፳፮(፲፱፻፵፩)፡ ገጽ፡ ፯፻፵፯፡ ይመለከታል።

46. የአር፡ ዳቪድ፡ ሌ፡ ግራን፡ ሲብቴም፡ ደ፡ ድርዋ፡ ኮንቴምፖራሪን፡ (ፖሪስ፡ ፲፱፻፳፱)፡ ገጽ፡ ፩፻፳፮፡ ይመለከታል።

መደ : አልነበረም ፣ ከሚኒስቶች ፣ ሥልጣን ፣ በወሰዱበትም ፣ ጊዜ ፣ በቀላሉ ፣ ሊጠፋ ፣ ችግሩ ።⁴⁷

ፍትሕ ፣ ነገሥት ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ እንደማይውል ፣ ሕግ ፣ ሲታይ ፣ እንደ ፣ ነበር ፣ ሁሉ ፣ የኢትዮጵያ ፣ ዳኞች ፣ የፍትሕ ፣ ብሔርን ፣ ሕግ ፣ እንደዚህ ፣ ሊቆጥሩት ፣ ይከፈሉ ፣ ይሆናል ።⁴⁸ ነገር ፣ ግን ፣ “አንድ ፣ ዘመናዊ ፣ ሕግ ፣ በእንደዚህ ፣ ሁኔታ ፣ ለብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሊቆይ ፣ አይችልም ።”⁴⁹ ኢትዮጵያውያን ፣ የነዛዜዎችን ፣ ማረጋገጫ ፣ ሕጎችን ፣ ማክበር ፣ ካለባቸው ፣ የኢትዮጵያ ፣ ዳኞችም ፣ ሕጎቹን ፣ ተፈጻሚነት ፣ ሊሰጧቸው ፣ ይገባል ። አለዚያም ፣ ፕሮፌሰር ፣ ፋላር ፣ እንዳሉት ፣ “በጣም ፣ ውስብስብ ፣ ከሆኑት ፣ የሕጉን ፣ ውስጣዊ ፣ ግብረገብነት ፣ ከሚያቋቁሙ ፣ አሰራላጊ ፣ ነገሮች ፣ ማለት ፣ በሕጉና ፣ በእራሱል ፣ በሚወሰደው ፣ እርምጃ ፣ መካከል ፣ ስምምነት” ፣⁵⁰ መኖር ፣ እንዳለበት ፣ ዳኞቹ ፣ ይዘነጉታል ።

47. ከላይ ፣ የተጠቀሰውን ፣ የዳጂድን ፣ መጽሐፍ ፣ ገጽ ፣ ፳፻፱ ፣ ከጥንግ ፣ ደ ፣ ፲፫ን ፣ “ዲ ፣ አውፍናሙ ፣ ዲስ ፣ ልርጥሽን ፣ ራበትሰ ፣ ኢን ፣ ቺና” (የአውሮፓ ፣ ሕግ ፣ በቻይና ፣ ያገኘው ፣ ተቀባይነት) ፣ ለርፔፍ ፣ ፊየር ፣ ዲ ፣ ሲፊሲስቲቭ ፣ ፕሪብሊስ ፣ ሆልዩም ፣ ፻፳፮(፲፱፻፳፮) ፣ ገጽ ፣ ፲፻፶፩ ።

48. እንደ ፣ ለር ፣ ዳጂድ ፣ አስተሳሰብ ፣ ከሆነ ፣ “፲፱፻፶፱ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የኢትዮጵያ ፣ የፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ” ፣ ራቪልስ ፣ ዛይትስጃሪፍት ፣ ሆልዩም ፣ ፳፮(፲፱፻፳፮) ፣ ገጽ ፣ ፲፻፳፮ ፣ ፍትሕ ፣ ነገሥት ፣ አልያዘም ፣ አንድ ፣ ፍጹም ፣ የሆነ ፣ ሰው ፣ ሊከተለው ፣ ከሚገባው ፣ ሐሳብ ፣ የበለጠ ፣ ነገር ፣ ግን ፣ ፍጹም ፣ ደግ ፣ የሆነ ፣ ግን ፣ አለ ፣ (የተተረጉሙ) ።

49. ጂ ፣ ቺቸናሚች ፣ “የኢትዮጵያ ፣ የፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ - ጥቅሙ ፣ ከልማድ ፣ ጋር ፣ ያለው ፣ ግን ፣ ጉንትና ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ ለመዋል ፣ በሰመቻሉ ፣” ፻፸፭ናል ፣ ለፍ ፣ አፍሪካን ፣ ሉው ፣ ሆልዩም ፣ ፮ ፣ (፲፱፻፳፫) ፣ ገጽ ፣ ፻፳፮ ።

50. ሌል ፣ ፋላር ፣ ዘ ፣ ምራሲቲ ፣ ለፍ ፣ ዘ ፣ ሉው ፣ (ኒው ፣ ሄሽን ፣ ፲፱፻፳፱) ፣ ገጽ ፣ ፳፩ ።

CURRENT ISSUES AUTHENTICATION AND VALIDATION OF WILLS

Peter H. Sand

Faculty of Law, Haile Sellassie I University

The power of free testamentary disposition implies, according to Sir Henry Sumner Maine, "the greatest latitude ever given in the history of the world to the volition or caprice of the individual."¹ A legislator who grants this power to the individual — as the Ethiopian Constitution does in Article 44² — must also guarantee that an individual's will can be preserved and ascertained after the death of its author. However, formal safeguards for the authenticity and clarity of wills not only serve the interests of the individual testator, or the interests of his heirs — they also set a standard of legal certainty reflecting the interests of the community at large.

I. Authentication of Wills: A Procedural Comparison

At the beginning there is a problem of legislative technique: In order to "authenticate" the will of an individual for legal purposes — a process compared by Ihering to the official coinage whereby a piece of metal is authenticated as legal currency³ — certain formal procedures are prescribed by law, sometimes called the "procedural law of succession."⁴ This does not imply that the forms prescribed must be part of the law of civil procedure; the legislator may decide to achieve his objective by substantive rules of civil law, or by a combination of procedural and substantive rules.⁵

(a) Civil Law

The *testamentum* is not a creation of Roman law — certain forms of testamentary disposition were recognized in many other legal systems, including early Ethiopian law⁶ — but it was Roman jurisprudence which turned the will into one of the most refined instruments of individual volition or even "private law-making." While providing an optional public procedure of authentication, the so-called "public will,"⁷ Roman law at the same time permitted the making of

1 H.S. Maine, *Village Communities in the East and West* (3rd ed., New York 1876), p.42.

2 "Everyone has the right, within the limits of the law, to own and dispose of property." This article would seem to cover dispositions *mortis causa*.

3 R. von Ihering, *Der Geist des römischen Rechts* ("The Spirit of Roman Law") (7th ed. Leipzig 1923), vol. 2, sec. 45, pp. 480 ff.; for an English translation see L. Fuller, *Basic Contract Law* (St. Paul, Minn., 1947), p. 300.

4 T. Kipp, *Erbrecht* ("Law of Succession") (12th ed. by H. Coing, Tübingen 1965), p. 139.

5 Significantly, the 1961 French draft civil code refers to the civil procedure code for certain parts of the law of succession; see *Avant-projet de code civil*, pt. 2, book 2 ("Des successions et des libéralités") (Paris 1962) pp. 189-91; see also (for Louisiana) L. Oppenheim, "Substance and Procedure: The Civil Code as Affected by the Code of Civil Procedure in Matters of Succession," *Tulane Law Review*, vol. 35 (1961), p. 475.

6 In the chronicle of King Malac Sagad, in the 16th century, there is the story of a chief who upon his death nominated the King as his heir; see F. Ostini, *Trattato di diritto consuetudinario dell'Eritrea* (Asmara 1956), p. 85.

7 The "public will" (*testamentum apud acta conditum*), which probably found its way into post-classical Roman law under Greek influence, was entered in the records of a court or other government authority, or consigned to the emperor (*testamentum principii oblatum*). Note that the so-called "public will" of the Ethiopian Civil Code (Arts. 881-83) may be either a "notarial will", or a mere private will attested by a certain number of witnesses. As distinct from holograph and oral wills, a public will does not "lapse" after a certain period of limitation (Arts. 902-03), a distinction made by Professor René David in order to encourage the use of "public wills"; see Ethiopian Codification Commission, Minutes of Meeting Held on January 13, 1958 (Document C. Civ. 70), p. 4.

"private wills," which were valid *ipso facto* and without any stamp of official approval, provided certain formalities (particularly, the presence of a certain number of witnesses⁸) were observed by the testator.

Modern civil law has retained these alternative ways of authentication. While further developing the institution of the "public will" (i.e., the will declared in court or in a notary's office) and while offering official authentication by means of an optional "certificate of heir" (*certificat d'hérédité, Erbschein*), it still recognizes the full legal validity of private wills made without participation of state authorities. Private documents are thus recognized as "pre-appointed evidence," to use Bentham's term,⁹ provided they comply with certain rigid standards of form.

This system has obvious advantages and disadvantages. On the one hand, it greatly facilitates the execution of wills by private individuals, without professional assistance from lawyers and without official approval from courts. On the other hand, it offers no remedy for deficient wills: once a form requirement is not observed, the will is invalid *ab initio* — regardless of extraneous evidence as to the true intentions of the testator — and no court can "repair" it.

(b) Common Law

The Anglo-American law of wills is generally considered as less formal, leaving a greater degree of discretion to individual testators. What is usually overlooked, though, is the *probate* procedure, without which the beneficiaries under a will cannot establish their rights. This procedural method of authentication (which ordinarily requires special witness testimony in addition to the will itself) originated with the ecclesiastical courts in England, and originally was not required, nor even permitted, for wills concerning devises of land.¹⁰ Since 1857, however, the English law has required all wills to be probated in the newly created "court of probate"¹¹ (also called "courts of ordinary," "surrogate's," "orphans'" or "prerogative courts" in some American states¹²). Not the private will, but the court-stamped probate copy, constitutes the recognized legal evidence of the right of succession. The formalities thus required are no less rigid than in the civil law, but they are sanctioned by procedural — rather than substantive — rules of authentication.

This system, too, has its advantages and disadvantages. On the one hand, it offers a remedy for deficient drafting of private wills, which in many cases can be "repaired" on probate with the help of other evidence. On the other hand, the lack of absolute form requirements and the considerable discretion left to probate

8 The making of an ordinary will under Roman law (C 6.23.21) required seven witnesses, a number which is also found in ancient Ethiopian law according to Ostuni, work cited above at note 6. The post-classical holograph will (*testamentum per holographam scripturam*), which required no witnesses, was confined to the western part of the Roman Empire, from where it found its way into modern French law, and subsequently into the Ethiopian Civil Code (Art. 884).

9 *The Works of Jeremy Bentham* (J. Bowring ed., Edinburgh 1843), vol. 6, pp. 508-585. ("Rationale of Judicial Evidence," ch. IV).

10 T.A. Atkinson, *Handbook of the Law of Wills* (2d ed. St. Paul, Minn., 1953), p. 431.

11 20 & 21 Vict., c. 77, sec. 13.

12 L.M. Simes and P.E. Bayse, "The Organization of the Probate Court in America," *Michigan L. Rev.*, vol. 42 (1943-44), p. 965; vol. 43 (1944-45), p. 113.

courts combine to increase uncertainty, burden the courts with non-contentious business, and turn the simple act of will-making into an "art" for legal experts and professional estate-planners.

(c) Mixed Systems

In the Canadian province of Quebec, the English and French law of wills has been combined in the Civil Code of 1866. While notarial or "authentic" wills (i.e. wills made in a notary's office, under rigid formalities) are valid *ipso facto*, holograph wills and "those made in the form derived from the laws of England" (i.e., in writing and in the presence of witnesses) must be probated (Quebec Civil Code, Art. 857). The probate procedure (*vérification*) was imported from England in 1774.¹³ Since there are no special probate courts in Quebec, wills are probated by the ordinary civil courts.¹⁴ Although there are certain differences as to the evidentiary effects of probate in Quebec,¹⁵ it fulfills essentially the same purpose as in a common law country: on the one hand, it makes the right of succession dependent on formal court approval; on the other hand, the Code allows for subsequent "repair" of deficient private wills at a court's discretion.¹⁶

The Ethiopian Civil Code of 1960 follows the civil law system of authentication. An heir *may* obtain from the court a "certificate of heir" in order to have a will officially authenticated,¹⁷ but neither the Civil Code nor the Code of Civil Procedure requires him to do so. In practice, however, courts in Addis Ababa appear to treat the certificate of heir as a general prerequisite at least for testate succession, thus following a quasi-probate procedure which originated in the years before the Civil Code was enacted.¹⁸ Yet the right of testate succession under the Civil Code clearly does not depend on such subsequent judicial authentication, but on the will, and only on the will; consequently, lost or destroyed wills cannot be authenticated by other means of evidence, such as witnesses (Art. 897(2)). In this respect Ethiopian law differs sharply from Anglo-American and Quebec law.¹⁹ While there is no need for an heir to obtain court approval of a will which complies with the formal requirements of the Civil Code, there is also no discretion for a court to "repair" and salvage a will which is deficient in form.

13 E. Fabre-Surveyer, "Un cas d'ingérence des lois anglaises dans notre Code Civil," *Rev. du Barreau*, vol. 13 (1953), p. 245.

14 41 Geo. III, c. 452 (1801).

15 Mignault v. Malo, (Eng. 1872), *Law Reports (Privy Council)*, 4, A.C. 123, at 139; see L. Baudouin, *Le droit civil de la province de Québec* (Montreal 1953), p. 1151; J.G. Castel, *The Civil Law System of the Province of Québec* (Toronto 1962), p. 101.

16 See particularly Article 862 Quebec Civil Code (probate of lost or destroyed wills by witness testimony), and G.S. Challies, "Conditions de validité du testament au Québec et en France," *Rev. du Barreau*, vol. 20 (1960), pp. 373, 385 (citing cases).

17 Art. 996; compare Art. 2353 German Civil Code, Art. 557 Russian Civil Code and Art. 1956 Greek Civil Code. The "certificate of heir" (which is available both for testate and for intestate succession) offers a higher degree of *bona fides* protection to third parties than the French *acte de notoriété* or the Swiss *attestation de la qualité d'héritier* (Art. 559 Swiss Civil Code). See C.H. Beecher, *Wills and Estates Under German Law: A Comparative Treatise of Civil and Common Law* (Berlin 1958), pp. 33-34; and P. Drakidis, "Des problèmes nés de l'application du certificat d'héritier," *Revue Internationale de Droit Comparé*, vol. 18 (1966), p. 593.

18 Succession cases are still kept in "Probate and Administration Files," and the third schedule attached to the Civil Procedure Code (1965), p. 42, contains a Form No. 20 entitled "Petition for Probate of Will and Order of Partition."

19 See note 16 above.

II. Validation of Deficient Wills: A Survey of Judicial Attitudes

Any legal system which establishes rigid form requirements is bound to encounter "hardship cases." As Ihering says,

"It stands with formalism as with so many other arrangements — everyone feels its pinch, no one its benefits, because the latter are purely negative in nature, that is to say, consist in avoiding evil. A single case in which the disadvantages of form are presented in dramatic form to the public (as for example, when a testament is declared void for a defect in form or a suit is lost because of some formal neglect) causes more talk than the thousands of cases in which the course of events was a normal one, and form fulfilled its beneficial purpose."²⁰

The Ethiopian case of *Avakian v. Avakian* is a good illustration of this problem, which confronted the judges of many other countries before: A public will made in the presence of three witnesses was held invalid by the High Court of Addis Ababa, because Civil Code Article 881 clearly requires four witnesses. The Supreme Imperial Court reversed the decision on the ground that, in spite of the formal defect, the indubitable intention of the testator was clear, and "It is more the intention of the testator than the form of the will that is the real aim of the legislator"²¹.

As McDougal and Haber put it, the issue is one of "individual volition vs. community control."²² Should the law always honour the wishes of individual testators — however deficiently expressed — or are there legitimate interests of the community at large, demanding strict and general compliance with standards of form?

(a) *Benigna Interpretatio*

Quite early in the history of the law of wills we notice a tendency of judges towards liberal interpretation. Whereas in classical Roman law wills had to be interpreted strictly in conformity with the objective meaning of their wording,²³ the influence of Greek rhetoric theory led to a gradual recognition of "subjective" interpretation relying mainly on the presumed intentions of the testator. In the "Causa Curiana," a famous succession case decided during Cicero's times, the Roman Centumviral Court followed the subjective theory — against the opinion pleaded by one of the best-known jurists of the time, Q. Mucius Scaevola.

In post-classical Roman law the principle of *benigna interpretatio* or *favor testamenti* gained general recognition, establishing the true intention of the testator as the principal guideline for interpretation.²⁴ Medieval canon law had further reason to interpret wills liberally (in order to facilitate donations *mortis causa*

20 Ihering, work cited above at note 3.

21 *Chake Avakian v. Artim Avakian*, (Sup. Imp. Ct., 1963, Civil Appeal 1114/55), *J.Eth.L.*, vol. 1, (1964) p. 26; for the High Court decision see *Estate of Setrak Avakian* (1963, Probate and Administration Case 107/55), *J. Eth. L.*, vol. I, (1964), p. 32.

22 M.S. McDougal and D. Haber, *Property, Wealth, Land: Allocation, Planning and Development* (Charlottesville, Va., 1948), pp. 246-49.

23 "Cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quaestio" (D 32.25.1).

24 "In testamentis plenius voluntates testantium interpretamur" (D 50.17.12). "Cum in testamento ambiguitas aut etiam perperum scriptum est, benigne interpretari et secundum id quod credibile est cogitatum, credendum est" (D 34.5.24). See also D 50.17.192 and D 28.4.3.

made for the benefit of the church), resulting in the maxim "*veritas praevalet solemnitati*", i.e., truth is more important than solemnity of form. The subjective theory of interpretation thus found its way into civil law codifications, such as the civil codes of Germany (Art. 2084) and Ethiopia (Art. 910(1)).

Nor was this trend limited to civil codes. It found expression in cases decided by courts in both civil law and common law countries, as the following examples may show:

-- "There is one rule of construction ... viz., that when a testator has executed a will in solemn form you must assume that he did not intend to make it a solemn farce — that he did not intend to die intestate when he has gone through the form of making a will. You ought, if possible, to read the will so as to lead to a testacy, not an intestacy. This is a golden rule."

(*In re Harrison*, English Court of Appeal, 1885)²⁵

— "It is against sound public policy to permit a pure mistake to defeat the duly solemnized and completely competent testamentary act. [It is more important that the probate of the wills of dead people be effectively shielded from the attacks of a multitude of fictitious mistakes than that it be purged of wills containing a few real ones. The latter a testator may, by due care, avoid in his lifetime. Against the former he would be helpless.]"

(*In re Gluckman's Will*, New Jersey Court of Errors and Appeals, 1917)²⁶

-- "The form requirements [of a public will] have not been made for their own sake, but in order to secure the last will of the deceased. They must not, therefore, become traps; the intention of the testator, provided it is somehow compatible with the content of the form requirements, must be ascertained of recognition."

(Appellate Decision of the Berlin *Kammergericht*, October 1, 1936)²⁷

"Considérant qu'il incombe aux tribunaux d'interpréter libéralement les dispositions légales concernant la forme des testaments, en vue de respecter et de donner effet aux dernières volontés évidentes du testateur."

(*Larose v. Eidi*, Supreme Court of Canada, 1945)²⁸

These decisions characteristically reflect judicial attitudes: First, the judges' concern with the equitable decision of individual cases, even in spite of a general rule; second, their belief that a will always is a better way to settle a succession than the schematic rules of intestacy; third, the tendency to "validate" a legal transaction wherever possible.

Lord Atkin once made the revealing statement: "I anticipate with satisfaction that henceforth the group of ghosts of dissatisfied testators who, according to a late Chancery judge, wait on the other bank of the Styx to receive the judicial personages who have misconstrued their wills may be considerably diminished."²⁹ The traumatic judicial maxim never to frustrate a dead man's wishes has given the

25 *Chancery Div.*, vol. 30, p. 390, *L.J. Chancery*, vol. 55, p. 799, *L. Times*, vol. 53, p. 799 (per Lord Esher, M.R.)

26 *New Jersey Equity*, vol. 87, p. 638, 641, *Atlantic Rep.*, vol. 101, p. 295, 296.

27 *J.F.G.*, vol. 14, p. 165, 167.

28 *Sup. Ct. Repts.* (1945), p. 276 (per Duranceau, J.).

29 *In Perrin v. Morgan* (Eng. 1943), A.C. 399, 415.

law of wills its distinctly "individualistic character."³⁰ The question is whether such a "subjective" approach adequately takes into account the general interests of the community.

(b) *Limits of Judicial Discretion*

Excessive concern with "equitable" decisions inevitably leads to casuistic interpretation, with its concomitant "erosion effect" on general rules of law. By interpreting form provisions liberally, a judge undermines the certainty of the original standard without substituting a better one³¹ — thus neglecting the omnipresent "social interest" in the security of legal transactions, as formulated by Cardozo: "The finality of the rule is in itself a jurial end."³² If the judicial attitude toward compliance with form is too lenient, testators will be encouraged to take a chance with the hope that an indulgent judge will uphold their will in spite of its defects. As Chafee illustrated, "on the same principle, if trains habitually left late, more people would miss trains than under a system of rigid punctuality."³³ The predictable result of a general judicial discretion to repair would be an increase in the incidence of litigation.³⁴

The liberal principle of *benigna interpretatio* in Roman law did not extend to the execution of wills, i.e., their external formalism (as opposed to their internal content): The violation of external requirements of form invalidated the whole will, even though the testator's intention which was directed to a will having a specific content was certain.³⁵ Similarly, courts of common law countries have held that

"A will must be executed in accordance with the statutory requirements or it is entirely void. Courts cannot supply defects, nor can they hold statutory requirements to be mere formalities which may be waived. The rule that the intention must govern, which rule applies to the interpretation of wills, does not apply to their execution."³⁶

There appears to be general agreement at least with respect to one principle: Even the most "liberal" judicial interpretation cannot depart from clear legislative provisions. Cicero's classical statement to this effect — "*Cum scriptum est aperte tum iudicem legem parere, non interpretare legi oportet*"³⁷ — has been followed by both the civil law and the common law.³⁸ Even those continental jurists who advocated a maximum of judicial discretion within the framework of the codes,

30 A.W. Scott, "Control of Property by the Dead," *University of Pennsylvania L. Rev.*, vol. 65 (1917), p. 656.

31 See F. von Hippel, *Formalismus und Rechtsdogmatik* ("Formalism and Legal Dogmatics") (Berlin 1935), where the casuistic interpretation of wills by German courts is analyzed. Similar Swiss cases are cited in P. Tuor, *Le code civil suisse* (2d ed. of the French transl. by H. Deschenaux, Zürich 1950), pp. 335 (n. 23) and 337 (n. 25).

32 B. Cardozo, *The Paradoxes of Legal Science* (New York 1928), p. 67; see also Ihering, work cited above at note 3.

33 Z. Chafee, "Acceleration Provisions in Time Paper," *Harvard L. Rev.*, vol. 32 (1919), p. 750.

34 R.W. Power, "Wills: A Primer of Interpretation and Construction," *Iowa L. Rev.*, vol. 51 (1965), p. 104.

35 M. Kaser, *Roman Private Law* (3d ed., Hamburg 1964, English transl. by R. Dannenbring, Durban 1965), p. 294.

36 *In re Taylor's Estate* (Ross v. Taylor), (Sup. Ct., South Dakota, 1917), *South Dakota Repts.*, vol. 39, p. 608, *North Western Rep.* vol. 165, p. 1079.

37 Cicero, *De Inventione*, Book II, 12,13.

38 M. Radin, "A Short Way with Statutes," *Harvard L. Rev.*, vol. 56 (1942), p. 403, mentions one medieval English exception: Egerton's discourse on "Construction de Statute Conter les Parollz."

such as Gény in France and the "free law" movement in Germany, never supported interpretation *contra legem*.³⁹ Although the Ethiopian Civil Code, regrettably, does not contain rules on statutory interpretation,⁴⁰ we may legitimately draw an analogy from Article 910(2) (concerning the interpretation of wills) to the interpretation of the Code itself: Where the terms of the legislation are clear, they may not be departed from to seek by means of interpretation the true intention of the legislator. This brings us close to the famous maxim formulated in the French *Project of the Year VIII*: "*Quand une loi est claire, il ne faut point en éluder la lettre sous prétexte d'en respecter l'esprit.*"⁴¹

It is one thing for a judge to fill gaps in a code by progressive interpretation — it is another thing to disregard or discard clear code provisions. Article 881 of the Ethiopian Civil Code is clear: Where four witnesses are required for the making of a will, three just are not enough.⁴² And a judge is under a constitutional duty to follow the law.⁴³ By departing from a clear code provision he actually infringes on the prerogatives of the legislator.

Conclusion

It has been suggested by a learned commentator that the Supreme Court's decision in *Avakian v. Avakian* "should rank among those which would ease the contact between modern legislation and an unsophisticated society," and that the flexibility thus introduced "could be the best way of overcoming the difficulties in the introduction of modern codes into underdeveloped countries."⁴⁴ I respectfully take exception to this view. There is at least one warning foreign example where such a "flexible" judicial approach ultimately led to total failure: the Chinese Civil Code of 1929-1931, which was based on modern European models and rated as a most successful codification,⁴⁵ but was applied by the courts only so far as it did not hurt their traditional sense of equity.⁴⁶ The result was that in practice judges continued to follow Confucian equity concepts instead of the written code.

39 See F. Gény, *Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif* (2nd ed., Paris 1954), vol. 1, pp. 300 ff. (Eng. transl. by Louisiana State Law Institute, 1963, pp. 206 ff.); and H. Kantorowicz, *Rechtswissenschaft und Soziologie* (Karlsruhe 1962), pp. 3-4 ("Die *Contra Legem Fabel*").

40 Title XXI (The Application of Laws) proposed by Professor René David (Document C.Civ. 86, of February 15, 1958) was not adopted by the Ethiopian legislature.

41 In Fenet, *Recueil complet des travaux préparatoires du code civil* (Paris 1827); see M. Planiol & G. Ripert, *Treatise on the Civil Law* (12th ed. Paris 1939, English transl. by Louisiana State Law Institute, 1959), vol. 1, pt. 1, p. 159.

42 This rule is no more rigid than that of chapter 41, section 1, of the *Fetha Negast*: "If possible, [the witnesses] should be seven or five in number; if not, three or two witnesses will suffice." According to the Supreme Imperial Court's interpretation in *Estate of Beyenech Aba Nebro* (1964, Civil Appeal 227/56), *J.Eth.L.*, vol. 2 (1965), p. 247, this means that "no less than five witnesses were required by our customary law, unless the times were such that one could not gather that many witnesses" (emphasis supplied). There is no indication in the facts of the *Avakian* case (*supra*, note 21) that the will was made under such emergency conditions.

43 See Revised Constitution of Ethiopia (1955), articles 108 and 110.

44 J. Vanderlinden, "Civil Law and Common Law Influences on the Developing Law of Ethiopia," *Buffalo Law Review*, vol. 16 (1966), pp. 264, 265.

45 See R. Pound, "Comparative Law and History as Bases for Chinese Law," *Harvard Law Review*, vol. 61 (1948), p. 749; R. Pound, "The Chinese Civil Code in Action," *Tulane Law Review*, vol. 29 (1955), p. 277.

46 See R. David, *Les Grands Systèmes de Droit Contemporains* (Paris 1964), p. 527.

which therefore never took a real hold in the conscience of the people and was readily abandoned after the Communist take-over.⁴⁷

There may well be a temptation for Ethiopian judges to regard the Civil Code as an utopian "ideal law" to which, as to the *Fetha Negast*, one ought to aspire, but which cannot always be followed in practice.⁴⁸ However, "a modern Code is not destined to remain indefinitely in an ideal sphere."⁴⁹ If Ethiopian citizens are expected to conform with rules governing the authentication of wills, Ethiopian judges must be expected to enforce them, too — or else they will neglect what Professor Fuller has called "the most complex of all the desiderata that make up the internal morality of the law: congruence between official action and the law."⁵⁰

47 David, work cited above, p. 530; cf. Wang Tze-chien, "Die Aufnahme des europäischen Rechts in China" (The Reception of European Law in China), *Archiv für die Civilistische Praxis*, vol. 166 (1965), p. 351.

48 According to R. David, "Le code civil éthiopien de 1960," *Rebels Zeitschrift*, vol. 26 (1961), p. 658, the *Fetha Negast* represents "scarcely more than the ideal one ought to follow if one were perfectly virtuous — but then who is?" (translation supplied).

49 G. Krzeczunowicz, "The Ethiopian Civil Code: Its Usefulness. Relation to Custom and Applicability," *Journal of African Law*, vol. 7 (1963), p. 176.

50 L. Fuller, *The Morality of Law* (New Haven 1964), p. 81.

በኢትዮጵያ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፡

ከኖርማን ፡ ጀ ፡ ሲንገር *

በሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፤ ከሳሽ ፡ ንጋቱ ፡ ይመር ፡ ተከሳሽ¹ ፡ ጉዳይ ፡ ሳይ ፡ የተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ኢትዮጵያውያኖች ፡ በጣም ፡ ስለሚጠበቡበት ፡ ፕሮብሌም ፡ (ችግር) ፡ የተመለከተ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ በጠቅላላው ፡ ለሕግ ፡ ቅንጅቶች ፡ እድገት ፡ ጠቃሚነት ፡ ያለው ፡ ነው ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ እንደ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ በታወጀ ፡ ሕግ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ የሚያትታቸውን ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፡ ይዞ ፡ በነበረው ፡ በሃይማኖት ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ይመለከታል ። ግለሰብ ፡ አዲሱ ፡ ሕግ ፡ የሃይማኖቱን ፡ ሕግ ፡ የሚተካ ፡ ከሆነ ፡ ይህ ፡ የሚሆነው ፡ እንዴት ፡ ነው?

በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ሁኔታ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመታወጁ ፡ በፊት ፡ የክርስቲያን ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ² ፡ መሠረቱ ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ነበር³ ። ይህም ፡ ሕግ ፡ ሃይማኖታዊና ፡ ዓለማዊ ፡ ሲሆን ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ ሃይማኖታዊው ፡ ነክ ፡ ነበር ። ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መሠረት ፡ የተፈጸመውን ፡ ጋብቻዎች ፡ ቅዱስነት ፡ ለይቶ ፡ ይናገራል ። ግንኙነት ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ጋብቻን ፡ የፈጸመ ፡ ክርስቲያን ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ለምነት ፡ እንደ ፡ ታወቀውና ፡ በፍትሕ ፡ ነገሥትም ፡ ውስጥ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ጋብቻን ፡ ማፍረስ ፡ የሚቻለው⁴ ፡ በጣም ፡ በተወሰኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሲሆን ፡ ለነዚህም ፡ በቂ ፡ ምክንያቶች ፡ ሲኖሩ ፡ እንደነበር ፡ ያውቅ ፡ ነበር ። እንዲሁም ፡ በቂ ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ፡ የሉም ፡ የሚሉትና ፡ ጋብቻው ፡ ሊፈርስ ፡ መቻሉን ፡ ሊወስኑ ፡ የሚችሉት ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ብቻ ፡ መሆናቸውን ፡ ያውቅ ፡ ነበር ። የሕዝብ ፡ (የሲቢል) ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ሥልጣን ፡ አልነበራቸውም ።

* የተዳግደ ፡ ጋይሌ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩሲቲ ።

1. የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ (፲፱፻፶፬) ፡ ፲፮ ፡ ፫፻፸፱ ።
2. አዋጅ ፡ ተጥር ፡ ፻፳፮/፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በተለይ ፡ የወጣ ።
3. የሉውንስታይንን ፡ “የኢትዮጵያ ፡ የወንጀል ፡ እቅድ ፡ (ቅንጅት)” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ (፲፱፻፶፭) ፡ ፲፮ ፡ ፫፻፶፩ ፡ ይመለከታል ። ግራሽን ፡ “የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ (፲፱፻፶፮) ፡ ፲፮ ፡ ፫፻፶፮ ።
4. ምዕራፍ ፡ ፳፱ ፡ ክፍል ፡ ፮ ። ሲፈርስ ፡ ለሚችል ፡ ጋብቻ ፡ (የእንግሊዝኛው ፡ ትርጉም ፡ ከለባ ፡ ዳውሎስ ፡ ዳርቀ ፡ የተዘጋጀው ፡ በፕሮፌሰር ፡ ፒተር ፡ ስትራውስ ፡ በተዳግደ ፡ ጋይሌ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩሲቲ ፡ ተጠባባቂነት ፡ ፲፱፻፶፬) ፡ የተጠቀሱት ፡ ምክንያቶች ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ።
 - ፩) ባልና ፡ ሚስት ፡ መንፈሳዊ ፡ ኑር ፡ ለመኖር ፡ ከመረጡ ።
 - ፪) ከባልና ፡ ሚስት ፡ እንደኛው ፡ ግንኙነት ፡ አናደርግም ፡ ካሉ ።
 - ፫) እርስ ፡ በርስ ፡ መረዳዳትና ፡ መተጋገዝ ፡ የሌለበት ፡ ጋብቻ ፡ ግለሰብ ፡ ሀ) የዝመት ፡ ተግባር ፡ ሲፈጽሙ ።
 - ለ) ከባልና ፡ ሚስት ፡ በአንደኛው ፡ ሕይወት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ሲደርስ ።

ሆኖም፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ ይታወቅ ፡ የነበረው ፡ ጋብቻ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ብቻ ፡ አልነበረም ። እንደ ፡ ሰው ፡ የአገርን ፡ ልማድ ፡ በመቀበል ፡ (የልማድ ፡ ጋብቻ) ፡ የሌላ ፡ ሃይማኖት ፡ ሥርዓቶችን ፡ በመከተል ፡ ወይም ፡ ደንበኛ ፡ የቀበሌው ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ በመንግሥት ፡ ስም ፡ ጋብቻውን ፡ እንዲያጸድቅለት ፡ በማድረግ ፡ (ብሔራዊ ፡ ጋብቻ) ፡ ጋብቻ ፡ ሲፈጸም ፡ ይችላል ። እንዲሁም ፡ የእነዚህ ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፡ እንዲቋቋሙ ፡ በረዳት ፡ ልምዶች ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነበር ።

ጋብቻን ፡ ከሚመለከቱት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ ውስጥ ፡ የበለጠ ፡ ዘላቂነት ፡ ካላቸው ፡ የኢትዮጵያ ፡ “የልማድ”⁵ ፡ ሕጎች ፡ የተወሰዱ ፡ ይገኛሉ ። የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ አላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ሦስቱንም ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነቶች ፡ ተቀብሏቸዋል⁶ ፤ ለማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ ጋብቻዎች⁷ ፡ የሚሆኑ ፡ አጠቃላይ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ዘርዘሯቸዋል ፤ እንዲሁም ፡ የጋብቻዎችን ፡ መፍረስ⁸ ፡ የሚመለከቱ ፡ ደንቦች ፡ ይዟል ።

ስለ ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፡ የተመለከተው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ድርጅቶችና ፡ ደንቦች ፡ የወደፊት ፡ አቋም ፡ ተቃራኒ ፡ ሊመሰኩ ፡ የሚችሉ ፡ መሠረታዊ ፡ አሳቦችን ፡ ይዟል ። የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፸፩ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ።

5. ቅጥር ፡ ፳፻፳፮-፳፻፳፱ ፡ እና ፡ ፳፻፸፮-፳፻፹ ፡ ይመለከቷል ። እነዚህ ፡ ቅጥሮች ፡ ስለ ፡ ቤተ ፊት ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ የሚኖሩ ፡ ናቸው ። የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የጠነክረ ፡ አቋም ፡ ነበራቸው ፤ እነሱም ፡ “ሽምግልዎች” ፡ በሚል ፡ ስም ፡ የታወቁ ፡ ሲሆኑ ፡ በተለይ ፡ በእድሜ ፡ ገፋ ፡ ያሉና ፡ ስለ ፡ ግል ፡ አቋም ፡ የሚሰጡት ፡ ውሳኔዎች ፡ እንደት ፡ እንደሚፈረሙ ፡ የሚያውቁ ፡ ነበሩ ።

6. ጸ፪.ድ ፡ ለ ፡ ድርግ ፡ ደ ፡ ላ ፡ ፋሚል ፡ ገ ፡ ላ ፡ ኮይ ፡ ሲቪል ፡ ኢቶፒ ፡ (፲፱፻፳፮) ፡ ገጽ ፡ ፭ ።

ቅጥር ፡ ፳፻፸፯ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ጋብቻ ፤

ሐ) ጋብቻ ፡ ባንድ ፡ የሕዝብ ፡ የክብር ፡ መዝገብ ፡ ሹም ፡ ፊት ፡ ሊደረግ ፡ ይችላል ።

ይ) እንደዚሁም ፡ ሕጉ ፡ በሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ሃይማኖት ፡ ወይም ፡ ባገር ፡ ልማድ ፡ መሠረት ፡ የሚደረጉትን ፡ ጋብቻዎች ፡ ያውቃል ፡ (ይቀበላል) ።

ቅጥር ፡ ፳፻፸፰ ፡ ብሔራዊ ፡ ጋብቻ ፤

ጋብቻ ፡ ለማድረግ ፡ አንድ ፡ ወንድና ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ በክብር ፡ መዝገብ ፡ ሹም ፡ ፊት ፡ ሲቀርቡና ፡ የሕዝብ ፡ የክብር ፡ መዝገብ ፡ ሹምም ፡ ፈቃዳቸውን ፡ ሲቀበሉው ፡ ጋብቻ ፡ ተፈጸመ ፡ ይባላል ።

ቅጥር ፡ ፳፻፸፱ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፤

አንድ ፡ ወንድና ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ ውሳኔዎችን ፡ ወይም ፡ ሥርዓቶችን ፡ እንደ ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ወይም ፡ ከነርሱ ፡ ባንደኛው ፡ ሃይማኖት ፡ ሲፈጸሙ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ የሚጻፍ ፡ ጋብቻ ፡ እንዳቋቋሙ ፡ ይቆጠራል ።

ቅጥር ፡ ፳፻፹ ፡ የልማድ ፡ ጋብቻ ፤

አንድ ፡ ወንድና ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ በጉሣቸው ፡ ልማድ ፡ ወይም ፡ ከነርሱ ፡ በአንደኛው ፡ ጉሣ ፡ ልማድ ፡ ከሁለቱ ፡ መካከል ፡ ነዋሪ ፡ የሆነውን ፡ ግንኙነት ፡ የሚያስከትል ፡ ሥን ፡ ሥርዓትን ፡ ፈጽመዋል ፡ የሚያሰኘውን ፡ ካደረጉ ፡ በመካከላቸው ፡ ጋብቻ ፡ አለ ፡ ይባላል ።

7. የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ ፳፻፹፩-፳፻፹፮ ፡ እነዚህ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ስለ ፡ ዕድሜ ፡ ዝምድና ፡ (የሥጋ ፡ ዝምድና ፡ ወይም ፡ የጋብቻ ፡ ዝምድና) ፡ በጋብቻ ፡ ላይ ፡ ጋብቻ ፡ እና ፡ ስለ ፡ ሌሎችም ፡ ይናገራሉ ።

“እንዲሁም ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመ ፡ ጋብቻ ፡ በሃይማኖት ፡ ባለ ሥልጣኖች ፡ የማይጸና ፡ መሆኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ እንደሆነ ፡ የዚሁኑ ፡ ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ የሚያስከትል ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ አለ ፡ ለማለት ፡ ይቻላል” ።

ይህ ፡ ቍጥር ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ መወሰን ፡ ያለባቸው ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖቹ ፡ ናቸው ፤ እነሱም ፡ በሃይማኖት ፡ ደንቦች ፡ መሠረት ፡ ውሳኔያቸውን ፡ ሊሰጡ ፡ ይችላሉ ፡ የሚል ፡ ትርጉምን ፡ ይሰጣል ፡ ይባል ፡ ይሆናል ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ቍጥር ፡ ፻፲፰፻፲፰ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡

(፩) የጋብቻው ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመበት ፡ ሥርዓት ፡ ማንኛውም ፡ ዐይነት ፡ ቢሆን ፡ የጋብቻው ፡ መፍረስና ፡ ይህ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

(፪) ጋብቻው ፡ የተፈጸመው ፡ በአንድ ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣን ፡ ፊት ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዐት ፡ ወይም ፡ በአገር ፡ ልማድ ፡ መሠረት ፡ ቢሆን ፡ በጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ረገድ ፡ ማንኛውም ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ አይደረግም ።

ይህ ፡ ቍጥር ፡ ለብቻው ፡ ሲነበብ ፡ የጋብቻ ፡ ማፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ሲነሳ ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ምንም ፡ ሥልጣን ፡ የላቸውም ፡ የሚል ፡ ይመስላል ። በተጨማሪም ፡ አንድ ፡ ያገባ ፡ ሰው ፡ ጋብቻው ፡ ምንም ፡ አይነት ፡ ይሁን ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በተጠቀሱት ፡ ጋብቻ ፡ ማፍረሻ ፡ ምክንያቶችና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓቶች ፡ ሊጠቀም ፡ ይችላል ፤ የሚል ፡ ይመስላል ። እነዚህ ፡ ምክንያቶችና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓቶች ፡ ለምሳሌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን⁹ ፡ ከምትፈጸመው ፡ በላይ ፡ ጋብቻዎችን ፡ ወደ ፡ ማፍረስ ፡ ይመራሉ ።

የሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳወርቅ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ሲታይ ፡ በእነዚህ ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ያለ ፡ መሰሉ ፡ የሚታዩው ፡ ተቃራኒነት ፡ በጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፊት ፡ ተደቅኖ ፡ ነበር ። አቤት ፡ ባይዋ ፡ ጋብቻዋ ፡ እንዲፈርስ ፡ ስትል ፡ ከክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት¹⁰ ፡ አቤቱታዋን ፡ አቀረበች ። ከርከር ፡ ከቀረበባቸው ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከወረራው ፡ በፊት ፡ የተፈጸመው ፡ ጋብቻ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥርዓቶችን ፡ የተከተለ ፡ መሆኑን ፡ አረጋገጠ ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በአስተያየት ፡ የዚህን ፡ ዓይነት ፡ ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ለመመልከት ፡ ሥልጣን ፡ ወዳላቸው ፡ ወደ ፡ ሃይማኖት ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ ሲትዩዋ ፡ መሄድ ፡ አለባት ፡ ብሎ ፡ ወሰነ ። ለመፋታት ፡ የሚቻለው ፡ እነኝህ ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ በቂ ፡ መንፈሳዊ ፡ ምክንያ

8. ቍጥር ፡ ፻፲፰፻፲፰ ።

የጋብቻው ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመበት ፡ ሥርዓት ፡ ማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ ቢሆን ፡ የጋብቻው ፡ መፍረስና ፡ ይህ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

9. ሆኖም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ ትችላለች ፡ ስለዚህም ፡ አንዳንድ ፡ ምክንያቶችን ፡ ትሰጣለች ።

10. ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ በቍ፡ ፻፲፰፻፲፰፻፲፰ ፡ መሠረት ፡ ጉዳይዋን ፡ የሸምገልና ፡ ጻጾች ፡ ፊት ፡ ግቅረብ ፡ የነበረባት ፡ ይመስል ፡ ነበር ፡ ሆኖም ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ጥያቄዋን ፡ ወዲያው ፡ ለክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያቀረበችበት ፡ ምክንያት ፡ ለመፋታት ፡ የምታቀርበውን ፡ ጥያቄ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ የት ፡ ግቅረቧ ፡ እንዳለባት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ለመጠየቅ ፡ ይመስላል ።

ቶች ፡ ሲያገኙ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የከፍተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሲያጸድቅ ፡ አንድ ፡ ጻኛ ፡ ከፍርድ ፡ በሐሳብ ፡ ተለይተዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የቀረበለትን ፡ ጉዳይ ፡ በደንብ ፡ ከግብራራት ፡ አልፎ ፡ ተርፎ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የተዘረዘሩት ፡ ካሁን ፡ በፊት ፡ ግን ፡ በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሥልጣን ፡ ስር ፡ የነበሩት ፡ ጉዳዮች ፡ አሁን ፡ የሚተዳዩሩት ፡ በየትኛው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ጥያቄ ፡ ተመልክቷል ። የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ ለማፍረስ ፡ ክስ ፡ ሲቀርብ ፡ ጉዳዩ ፡ በቀጥታ ፡ ፻፲፬ ፡ ስር ፡ ይመጣል ፡ ሲል ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ወሰነ ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በመጀመሪያ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሲሆን ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ፡ አንድ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ የፈጸመ ፡ ሰው ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ ሲፈልግ ፡ በቀጥታ ፡ ፻፲፬ ፡ መሠረት ፡ ጉዳዩን ፡ ወደ ፡ ሃይማኖት ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ ወስዶ ፡ በሃይማኖት ፡ ደንቦች ፡ መሠረት ፡ ጋብቻውን ፡ ማፍረስ ፡ መቻል ፡ አለመቻሉን ፡ ማረጋገጥ ፡ አለበት ።

በዚህ ፡ አተረጓጎም ፡ በኢትዮጵያ ፡ እርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥርዓቶች ፡ መሠረት ፡ ያገባችው ፡ ወይዘሮ ፡ ሸዋን ፡ ግዛው ፡ ጋብቻዋ ፡ ይፈርስ ፡ ዘንድ ፡ ለሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ማመልከት ፡ አስፈላጊነት ፡ በቀጥታ ፡ ፻፲፬ ፡ መሠረት ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትና ፡ በምትመርጠው ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ ወይም ፡ ለመፋታት ፡ የምትችለው ፡ መጀመሪያ ፡ ይህንን ፡ ስታደርግ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ቀጥታ ፡ ፻፲፬ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ ይሠራባቸው ፡ የነበሩትን ፡ የሃይማኖት ፡ ደንቦች ፡ እንዳሉ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በማግባትና ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻዎችን ፡ ለማፍረስ ፡ የሚቻለው ፡ በእነርሱ ፡ መሠረት ፡ ብቻ ፡ እንዲሆን ፡ በማድረግ ፡ ተተርጉሟል ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ይህን ፡ ውሳኔ ፡ የሰጠው ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣንን ፡ በማስታከክ ፡ ሲሆን ፡ አንድ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ የማፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ መጀመሪያ ፡ መቅረብ ፡ ያለበት ፡ ከከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይልቅ ፡ ለሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ጉቤኤ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ወሰነ ።

የመሀሉ ፡ ጻኛ ፡ በሰጡት ፡ የተለየ ፡ የፍርድ ፡ አስተያየት ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ የቀድሞው ፡ ሕግ ፡ ምንም ፡ ይሁን ፡ በሳቸው ፡ አስተያየት ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ ወዳላቸው ፡ ቀጥታ ፡ ፻፲፫ና ፡ የሚከተሉት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቀጥቶች ፡ መሄድ ፡ አለብን ፡ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ። ። እሳቸውም ፡ አስተያየታቸውን ፡ የመሠረቱት ፡ “በዳኝነት ፡ ሥልጣን” ፡ ጽንሰ ፡ እሳብ ፡ ላይ ፡ ቢሆንም ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ በቀጥታ ፡ ፻፲፮ ፡ ላይ ፡ በይበልጥ ፡ የተመሠረተው ፡ ውሳኔያቸው ፡ ስለ ፡ ጋብቻን ፡ መፍረስ ፡ የሚነሱትን ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳዮች ፡ ለመወሰን ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ ነበር ። ስለ ፡ ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ የሚነሱት ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳዮች ፡ የሚወሰኑት ፡ በሃይማኖት ፡ ደንቦች ፡ ሳይሆን ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ውሳኔያቸው ፡ ብዙዎችን ፡ ቅር ፡ ያሰኝ ፡ ይሆናል ፡ ብሎ ፡ በማሰብ ፡ ውሳኔያቸውን ፡ እንዲሰጡ ፡ ያስገደዳቸው ፡ ሕጉ ፡ እንጂ ፡ የእርሳቸው ፡ የግል ፡ ፍላጎት ፡ አለመሆኑን ፡ ለማሰረዳት ፡ ደክመዋል ።

11. ቀጥታ ፡ ፻፲፫ ፡ እና ፡ የሚለጥቁት ፡ ቀጥቶች ፡ ስለ ፡ ሸምግልና ፡ ጻኞች ፡ ሥራ ፡ እና ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ጋብቻ ፡ ለማፍረስ ፡ መከተል ፡ ስለሚገባው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ይናገራሉ ።

በክርክር ፡ ውስጥ ፡ አብዛኛዎቹ ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳዮች ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣንን ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ። በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የተሰጠው ፡ የፍርድ ፡ አስተያየት ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ለሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ እንደሚሰጥ ፡ ያመለክታል ። ። ሆኖም ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ እና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሁለቱም ፡ የጋብቻን ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ስለሚመለከቱ ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ አሁንም ፡ ለዓለማዊ ፡ ጉዳዮች ፡ ጋብቻን ፡ ለማፍረስ ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ በአሳብ ፡ የተለዩት ፡ ዳኛ ፡ መሆን ፡ አለመሆኑ ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ። ውሳኔም ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥትን ፡ ይጠቅሳል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ የጠቀሰው ፡ በዳኛው ፡ አስተያየት ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በጋብቻ ፡ ማፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ያላቸው ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑን ፡ ለማስረዳት ፡ ነው ። በአሳብ ፡ በተለዩት ፡ ዳኛ ፡ አስተያየት ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሥልጣን ፡ ሲኖራቸው ፡ የሚችሉው ፡ አንድ ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳይ ፡ ሃይማኖት ፡ ነክ ፡ ሲሆን ፡ ለምሳሌ ፡ የሃይማኖት ፡ ደንብ ፡ የሚከለክለው ፡ ጋብቻ ፡ ሲፈጸም ፡ ብቻ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ቢሆን ፡ እንኳን ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻውን ፡ ሊያፈርሱ ፡ የሚችሉት ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ (ለመንፈሳዊ) ፡ ጉዳዮች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ጋብቻው ፡ ለሥጋዊ ፡ (ለሲቢል) ፡ ጉዳዮች ፡ እንዲፈርስ ፡ ከተፈለገ ፡ ጉዳይ ፡ በዓለማዊ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መታየት ፡ አለበት ። የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻውን ፡ ካፈረሱት ፡ ይህ ፡ አድራጎታቸው ፡ የባልና ፡ ሚስቶቹን ፡ መፋታት ፡ እንደሚያስከትል ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ተቆጥሮ ። በፍጥነት ፡ እርምጃ ፡ ይወሰድበታል ። ። ሆኖም ፡ አንድ ፡ አመልካች ፡ ጋብቻው ፡ እንዲፈርስ ፡ ሲል ፡ ሌላ ፡ አጥጋቢ ፡ ምክንያት ፡ ካቀረበ ፡ ጋብቻው ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ቢሆንም ፡ ከሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻው ፡ የፈረሰ ፡ መሆኑን ፡ የሚያሳይ ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲያመጣ ፡ አይገደድም ።

በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡት ፡ ዳኞች ፡ “ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምእመናንን ፡ በንስሐ ፡ የምትሠራበት ፡ የምትቀጣበት ፡ የግል ፡ ዳኝነት” ፡ ያላት ፡ መሆኑን ፡ ለማሳየት ፡ በቅጥር ፡ ፪—፲፱፻፴፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተሰጠውን ፡ ድንጋጌ ፡ ፲ኛ ፡ አንቀጽ ። ፡ ጠቅሰዋል ። እነሱም ፡ ይህን ፡ አንቀጽ ፡ አንድ ፡ ክርክር ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ የሚጠቅስ ፡ (የሚነካ) ፡ ከሆነ ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ማንም ፡ ሲጋራቸው ፡ የማይችል ፡ የግል ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ፤ ይላል ፡ ብለው ፡ ተርጉመውታል ። ነገር ፡ ግን ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ “በዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ የመንግሥቱ ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ያስተዳድራሉ” ፡ የሚለውን ፡ የዚህን ፡ አንቀጽ ፡ ክፍል ፡ ሳይተረጉሙ ፡ ቀርተዋል ። በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡት ፡ ዳኞች ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ለሌሎች ፡ በእርግጥ ፡ ዓለማዊ ፡ ሆነው ፡ መንፈሳዊ ፡ ነገሮችንም ፡ ለያዙ ፡

- 12. የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ (፲፱፻፶፬) ፡ ፲ጽ ፡ ፫፻፳፭ ።
- 13. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፻፻፸፩ ።
- 14. የጋብቻውን ፡ መፍረስ ፡ የሚያስከትል ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖር ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ የመፋታት ፡ ትእዛዝ ፡ ለመስጠት ፡ የሚችሉት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ አላቸው ፤ ነገር ፡ ግን ፡ መፋታት ፡ የሚወስንበት ፡ ምክንያት ፡ “ከባድ” ፡ ሳይሆን ፡ “ሌላ ፡ ምክንያት” ፡ ከሆነ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ እርምጃ ፡ ከመውሰዳቸው ፡ በፊት ፡ የአንድ ፡ ዓመት ፡ ጊዜ ፡ ሊወስዱ ፡ ይችላሉ ።
- 15. ስለ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ደንብ ፡ በቅጥር ፡ ፪ ፡ ፲፱፻፴፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተሰጠው ፡ ድንጋጌ ፡ ፲ኛ ፡ አንቀጽ ፡ ነጋራት ፡ ጋዜጣ ፡ ገዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፴፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ እርዕስቱ ፡ “ሰለ ፡ ዳኝነት” ፡ የሚል ፡ ቢሆን ፡ በምእመናን ፡ ላይ ፡ “የግል” ፡ ዳኝነት ፡ አለ ፡ ይላል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህንን ፡ ዳኝነት ፡ ከ“ዓለማዊ ፡ ዳኝነት” ፡ ለይቶታል ።

ክርክሮች፡ “ለዓለማዊ፡ ዳኝነት፡ የሚበቁ፡ ሰዎች፡ የመንፈሳዊ፡ ጉባኤ፡ ለማቅረብ፡ ይችላል ። የሚሾሙትም፡ በንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ነው” ቢባልም፡ የቀረበው፡ ክስ፡ እላይ፡ የተጠቀሰውን፡ ንባብ፡ የሚመለከት፡ አይደለም፡ ብለው፡ ንባቡን፡ ውድቅ፡ አድርገውታል ።

ይህ፡ በመጨረሻ፡ የተጠቀሰው፡ ንባብ፡ ብቻውን፡ በድምጽ፡ ብልጫ፡ ውሳኔ፡ የሰ ጉትን፡ ዳኞች፡ ክርክር፡ የሚያፈርስባቸው፡ ይመስላል ። ይህ፡ ንባብ፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ስር፡ ለሚነሱት፡ አንዳንድ፡ አከራካሪ፡ ጉዳዮች፡ በመንግሥት፡ የተቋቋመው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ዋናውን፡ የዳኝነት፡ ሥልጣን፡ የያዘ፡ ሆኖ፡ ግን፡ የሕጉን፡ መንፈሳዊ፡ ምንጮች፡ በተለይ፡ ማወቅ፡ በጣም፡ አግባብ፡ የሚሆንበት፡ ጊዜ፡ አለ። በዚህ፡ ጊዜ፡ የመንፈሳዊ፡ ጉባኤ፡ ይህንን፡ የተለየ፡ እውቀት፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንዲያውሉ፡ ለዳኝነት፡ የሚበቁ፡ ሰዎች፡ ማቅረብ፡ ይችላል ። ነገር፡ ግን፡ ጉዳዩ፡ የሚወሰነው፡ በዓለማዊ፡ ሕግና፡ በዓለማዊ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ነው ። የሚል፡ ይመስላል ። ፲ኛው፡ አንቀጽ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ የነበረትን፡ የዳኝነት፡ ሥልጣን፡ በማንሳት፡ ግርማዊነታቸው፡ በፋሺስት፡ ወረራ፡ ምክንያት፡ ወደ፡ እንግሊዝ፡ ሀገር፡ ሄደው፡ ከሰደት፡ ሲመለሱ፡ ከተጀመረው፡ ጠቅላላ፡ የዳኝነት፡ ሥልጣን፡ መሻሻል፡ አንዱ፡ ሆኗል ። ቤተ፡ ክርስቲያን፡ አብዛኛውን፡ የድሮ፡ ሥልጣኗን፡ ያጣቸው፡ ግርማዊነታቸው፡ ወዲያው፡ እንደ፡ ተመለሱ፡ ከተጀመረው፡ መሻሻል፡ አንስቶ፡ ባ፲፱፻፵፰፡ ተሻሻሎ፡ የወጣው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ ሲታወጅ፡ ከዚያም፡ ቀጥሎ፡ የቀሩት፡ ሕጎች፡ ከወጡ፡ በኋላና፡ እስካሁን፡ ድረስ ። ባለው፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ ነው ። ስለዚህ፡ የሥልጣን፡ ማንሳት፡ ጉዳይ፡ ነጠላውን፡ ዋናኛ፡ የሚመስለው፡ እላይ፡ የተጠቀሰው፡ ፲ኛው፡ አንቀጽ፡ ነው ። በድምጽ፡ ብልጫ፡ የተሰጠው፡ ውሳኔ፡ ይህ፡ አንቀጽ፡ ካሁን፡ በፊት፡ ለምን፡ ዓይነት፡ ጉዳይ፡ መዋሉን፡ (ማገልገሉን)፡ ብቻ፡ ቢመረምርም፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ይህ፡ የፍርድ፡ ጉዳይ፡ ከመወሰኑ፡ በፊት፡ ይህንን፡ አንቀጽ፡ በነጠላ፡ ፍቺው፡ ሲጠቀሙበት፡ እንደቆዩ፡ ግልጽ፡ ነው ። ቤተ፡ ክርስቲያን፡ መንፈሳዊ፡ የዳኝነት፡ ሥልጣን፡ ብቻ፡ አላት፡ ሲባል፡ እንደ፡ ጾም፡ ጸሎት፡ ሱባኤ፡ ባሉት ። መንፈሳዊ፡ ቅጣቶች፡ ልትቀጣቸው፡ ለምትችሉው፡ በተፈጥሮ፡ መንፈሳዊ፡ ለሆኑት፡ ነገሮች፡ ብቻ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ይመስላል ።

በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ አነስተኛው፡ ሃይማኖት፡ እስላም፡ በተለይ፡ በሕግ፡ ስለታወቀ፡ መሠረታዊው፡ አከራካሪ፡ ጉዳይ፡ የተወሰነበት፡ ሆኗል ። በእስላሞች፡ መካከል፡ ያሉት፡ የግል፡ ግንኙነቶች፡ የሚፈጥሯቸውን፡ ክርክሮች፡ የሚቀበሉ፡ የተለዩ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ተቋቋመዋል ። የንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ግዛት፡ ዜጎች፡

16. የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ (፲፱፻፵፱)፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ (፲፱፻፶፩)፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ (፲፱፻፶፫)፡ የንግድ፡ ሕግ፡ (፲፱፻፶፫)፡ የባሕር፡ ሕግ፡ (፲፱፻፶፫)፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ሕግ፡ (፲፱፻፶፭)፡ አሁን፡ በመዘጋጀት፡ ላይ፡ ያለው፡ የግብር፡ ሕግ ።
17. የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐፍት፡ ፫ኛ፡ ኮልደም፡ (፲፱፻፶፭)፡ ገጽ፡ ፫፻፳፮ ። ይህ፡ በአላብ፡ በተለዩት፡ ላኛ፡ እስተያየት፡ ነው ።
18. የቃዲማኛና፡ የናኤባዎች፡ ጉባኤ፡ ቤት፡ የተቋቋመበት፡ በቀጥተኛ፡ ጽጌ፡ ፲፱፻፵፰፡ ዓ፡ ም፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ ንጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ግንቦት፡ ፳፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፰፡ ዓ፡ ም፡ ቀ፡ ፪፡ የዳኝነት፡ ሥልጣን፡ ይሰጣል፡ (ያቋቁማል) ።

(ሀ) የጋብቻ፡ የመፋታት፡ የመኖሪያ፡ ገንዘብ፡ ስሕግ፡ ያልበቁ፡ ሕጻናት፡ ምግቢትነትና፡ የቤተ፡ ሰብ፡ ውስጥ፡ በተዘምደ፡ ጉዳይ፡ የተነሣ፡ ጋብቻ፡ እንደ፡ እስላም፡ ሕግ፡ የተፈጸመ፡ የሆነ፡ እንደያን፡ ወይም፡ ባለጉዳዮች፡ ሁሉም፡ እስላሞች፡ የሆኑ፡ እንደሆነ ።

በሆኑት ፡ እስላሞች ፡ ቍጥር ፡ ምክንያት ፡ የተለዩት ፡ የእስላም ፡ ደንቦች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ተጨምረዋል ። በሸዋን ፡ ግዛው ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡት ፡ ጻኞች ፡ ሲከራከሩ ፡ እስላሞች ፡ በተለዩ ፡ ሃይማኖት ፡ ነክ ፡ በሆኑ ፡ ደንቦች ፡ እንዲጠቀሙ ፡ ስለተፈቀደላቸው ፡ ክርስቲያኖችም ፡ እንደዚሁ ፡ ለእስላሞች ፡ በተፈቀደላቸው ፡ ልክ ፡ የሕግ ፡ ነክ ፡ ጉዳይ ፡ ሲገጥሟቸው ፡ በራሳቸው ፡ መንፈሳዊ ፡ ደንቦች ፡ እንዲጠቀሙ ፡ ሊፈቀድላቸው ፡ ይገባል ፡ ብለዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ በሁለቱ ፡ ሃይማኖቶች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይደረግ ፡ የሚለው ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ክርክር ፡ ልክ ፡ ሊሆን ፡ ሲችል ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ውሳኔ ፡ የማይደግፍ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። የተመለከትኛቸው ፡ ቍጥሮች ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ የሚናገሩት ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ባለመለየት ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ቍጥሮች ፡ የኢትዮጵያ ፡ የኦርቶዶክስ ፡ ሃይማኖትን ፡ የእስላም ፡ ሃይማኖትን ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሃይማኖትን ፡ ለይተው ፡ አይጠቅሱም ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ምናልባት ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በሁሉም ፡ ሃይማኖቶች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አያደርግም ። ይህም ፡ ሲባል ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ልማዶች ፡ የደነገገው ፡ ደንብ ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡት ፡ ጻኞች ፡ የመረጡት ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ የሚፈርሱት ፡ በሃይማኖታዊ ፡ ምክንያቶችና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓቶች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ነው ፡ ማለታችን ፡ አይደለም ። አነስተኛ ፡ ድምጽ ፡ የሰጡት ፡ ጻኞች ፡ እንደተከራከሩት ፡ ሁሉ ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ሃይማኖቱ ፡ ምንም ፡ ይሁን ፡ ጋብቻውን ፡ ሊያፈርስ ፡ የሚችለው ፡ ጋብቻው ፡ የማይጸና ፡ መሆኑ አግባብ ፡ ባለው ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣን ፡ ሊወሰን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በሌላም ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በታወቀ ፡ ምክንያትም ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ብንከራከር ፡ በሃይማኖቶች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይኑር ፡ የሚለውን ፡ አሳብ ፡ በምንም ፡ ረገድ ፡ የሚቃረን ፡ አይሆንም ። ቍጥር ፡ ፳፻፳፪ም ፡ በትክክል ፡ ይህንኑ ፡ የሚል ፡ ይመስላል ።

(፩) የጋብቻው ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመበት ፡ ሥርዓት ፡ ማንኛውም ፡ ዐይነት ፡ ቢሆን ፡ የጋብቻው ፡ መፍረስና ፡ ይህ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

(፪) ጋብቻው ፡ የተፈጸመው ፡ በአንድ ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣን ፡ ፊት ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ ወይም ፡ በአገር ፡ ልማድ ፡ መወረት ፡ ቢሆን ፡ በጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ረገድ ፡ ማንኛውም ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ አይደረግም ።

የዚህ ፡ ቍጥር ፡ አነጋገር ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻዎችን ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ለመመልከት ፡ የሚችሉት ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ውድቅ ፡ የሚያደርገው ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሥልጣናችን ፡ የመጣው ፡ አሁንም ፡ የበላይ ፡ ከሆነው ፡ ከሃይማኖት ፡ ሕግ ፡ (ክፍትሐ ፡ ነገሥት) ፡ ነው ፡ ይላሉ ። የሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ምእመናንን ፡ የሚመራበት ፡ ረቂቅ ፡ ባህሪ ፡ አለው ፡ በሚለው ፡ በሃይማኖት ፡ መሪዎች ፡ ክርክር ፡ መስማማት ፡ ይገባል ። ነገር ፡ ግን ፡ የጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ሕጋዊ ፡ ውጤት ፡ እንዳለው ፡ የሚገልጹት ፡ የመንግሥቱ ፡ ሕጎች ፡ ናቸው ፡ በተጨማሪም ፡ እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ የጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ በዓለማዊ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሥልጣን ፡ ስር ፡ እንደሆነ ፡ ይገልጻሉ 19 ።

19. በቍጥር ፡ ፪ ፡ ፲፱፻፵፭ ፡ የተሰጠው ፡ ደንጋጌ ፡ ፲ኛ ፡ አንቀጽ ፡ እና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፳፪ ።

ዳኝነትን ፡ የሚመለከተው ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳይ ፡ ቢወሰንም ፡ ጉዳዩ ፡ በዚህ ፡ የሚፈጸም ፡ የማይመስለው ፡ መሆኑን ፡ ደራሲው ፡ በአክብሮት ፡ ይገልጻል ። በሱ ፡ አስተያየት ፡ ለዓለማዊና ፡ ለሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ተገቢ ፡ ቦታቸውን ፡ በመስጠት ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፷፯ን ፡ እና ፡ ፳፻፸፩ን ፡ ማስማማት ፡ ይቻላል ። በዓለማዊ ፡ የሕግ ፡ ቅንጅት ፡ መሠረት ፡ ዓለማዊ ፡ የሕግ ፡ ዝምድና ፡ የሆነውን ፡ ጋብቻን ፡ ለማስተዳደር ፡ ዓለማዊ ፡ የሕግ ፡ ቅንጅትና ፡ ጉዳይ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ድርጅቶች—ፍርድ ፡ ቤቶች—የበላይ ፡ እንደሆኑ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፷፯ ፡ ይገልጻል ። ይህ ፡ ቍጥር ፡ ሁሉንም ፡ የሚመለከቱ ፡ ደንቦች ፡ ይፈጥራል ፤ በተጨማሪም ፡ ከፍተኛው ፡ ድምጽ ፡ የሚደግፈውን ፡ በሃይማኖቶች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይደረግ ፡ የሚለውን ፡ መሠረታዊ ፡ አሳብ ፡ ያቋቁማል ። በሌላ ፡ በኩል ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ የፈጸሙ ፡ ሰዎች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ጋብቻቸውን ፡ በመንፈሳዊ ፡ ምክንያቶች ፡ ሊያፈርሱ ፡ የሚፈልጉ ፡ መሆናቸው ፤ እነዚህም ፡ ምክንያቶች ፡ ጥልቅ ፡ ከሆነ ፡ ከሰው ፡ ስሜቶች ፡ ጋር ፡ የተያያዙ ፡ ስለሆኑ ፡ በዓለማዊና ፡ በመንፈሳዊ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መታወቅ ፡ እንደሚገባቸውና ፡ እነዚህ ፡ ምክንያቶች ፡ መኖር ፡ አለመኖራቸውንም ፡ በደንብ ፡ መወሰን ፡ የሚችሉት ፡ ከዓለማዊ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ይልቅ ፡ መንፈሳዊ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ መሆናቸው ፡ በቍጥር ፡ ፳፻፸፩ ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በዓለማዊ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ የነበራትን ፡ ሥልጣን ፡ ያስቀረው ፡ ድንጋጌ ፡ በመንፈሳዊ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላት ፡ በድጋሚ ፡ ማረጋገጠን ፡ ማስታወስ ፡ ይገባል ። ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምእመናንን ፡ በመንፈሳዊ ፡ ረገድ ፡ ተቀባይነት ፡ በሌላቸው ፡ ምክንያቶች ፡ በሕግ ፡ የጸኑ ፡ ፍቺዎች ፡ እንዳያገኙ ፡ ልታደርግ ፡ ካልቻለች ፡ እነዚህን ፡ ለዓለማዊ ፡ ጉዳዮች ፡ የጸኑትን ፡ ፍቺዎች ፡ ለመንፈሳዊ ፡ ጉዳዮችም ፡ የጸኑ ፡ አድርጋ ፡ እንድታውቅ ፡ አትገደድም ። ይህን ፡ ማለት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እነዚህን ፡ ፍቺዎች ፡ “የማይጸኑ” ፡ አድርጋ ፡ ልትቆጥርና ፡ በግል ፡ መንፈሳዊ ፡ ዳኝነቷም ፡ እንደ ፡ አጥፊ ፡ አድርጋ ፡ የምትቆጥራቸውን ፡ ሞእመናን ፡ “ልትቀጣ” ፡ ትችላለች ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ፍቺውን ፡ የሚያጸናው ፡ ለዓለማዊ ፡ ጉዳዮች ፡ ቢሆንም ፡ ዓለማዊው ፡ ሕግ ፡ ሌላ ፡ ተቃራኒ ፡ ውሳኔ ፡ አይፈልግም ።

በመጨረሻ ፡ ልንሰጥ ፡ የምንችለው ፡ ማጠቃለያ ፡ ካሁን ፡ በፊት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ (ወይም ፡ ሌላ ፡ የሃይማኖት ፡ ድርጅት) ፡ በምእመናን ፡ የጋብቻ ፡ አቋም ፡ ላይ ፡ በነበራት ፡ የበላይነት ፡ ሥልጣን ፡ ፈንታ ፡ የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ደንቦች ፡ የተተኩ ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ፡ የጋብቻን ፡ መፍረስ ፡ ጉዳይ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፷፯ ፡ እና ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡ ቍጥሮች ፡ ይመለከታሉ ። ተከራካሪዎቹ ፡ ጉዳዮቸውን ፡ እቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ፊት ፡ ለማቅረብ ፡ ከፈለጉ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ አሁንም ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ። ሆኖም ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻን ፡ እንዲያፈርሱ ፡ በሚጠየቁ በትም ፡ ጊዜ ፡ ተከራካሪዎቹ ፡ ጋብቻው ፡ ለዓለማዊ ፡ ጉዳዮች ፡ መፍረስ ፡ አለመፍ

ረሱን ፡ በማረጋገጥ ²⁰ ፡ የበላይ ፡ ሥልጣን ፡ ወዳላቸው ፡ ወደ ፡ ዓለማዊ ፡ ፍርድ ፡
 ቤቶች ፡ መሄድ ፡ አለባቸው ። ዛሬ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ በሃይማኖት ፡ ሥር
 ዓቶች ፡ መሠረት ፡ ጋብቻ ፡ የፈጸመ ፡ ሰው ፡ (በተመለከትነው ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡
 በኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥርዓቶች ፡ መሠረት) ፡ ለመፋ
 ታት ፡ ቢፈለግ ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ ዓለማዊ ፡ ባለሥል
 ጣኖች ፡ ናቸው ፤ ሊፈርስም ፡ የሚችሉው ፡ በዓለማዊ ፡ ደንብ ፡ መሠረት ፡ ነው ።
 ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በሕግ ፡ ዓይን ፡ ጋብቻ ፡ ከመንፈሳዊነቱ ፡ ይልቅ ፡ ዓለማዊነቱ ፡
 የላቀ ፡ ነው ።

20. አንድ ፡ ሰው ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጥያቄ ፡ አቅርቦ ፡ እነርሱም ፡ ውሳኔ ፡ ከሰ
 ጡት ፡ ይህ ፡ ውሳኔ ፡ በሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ተቀባይነትን ፡ ካገኘ ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ የጸና ፡ ሆኖ ፡ ይሠራበ
 ታል ፡ ብሎ ፡ ለመከራክር ፡ ይቻላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የተያያዙ ፡ ጥያቄዎች ፡ ሕጋዊ ፡ ውሳኔዎችን ፡
 ለመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ ወዳላቸው ፡ (ወደ ፡ ተሰጣቸው) ፡ ወደ ፡ ዓለማዊ ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ ፈት ፡
 መቅረባቸው ፡ የማይቀር ፡ ነው ፤ ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ አሁን ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባለሥል
 ጣኖች ፡ ኦርዎጃ ፡ ለመውሰድ ፡ ሕጋዊ ፡ ሥልጣን ፡ አለን ፡ ቢሉም ፡ ወደፊት ፡ ሥልጣናቸው ፡ እየ
 መንመን ፡ መሄዱ ፡ የማይቀር ፡ ነው ።

THE DISSOLUTION OF RELIGIOUS MARRIAGES IN ETHIOPIA

by Norman J. Singer*

Faculty of Law, Haile Sellassie I University

The judgment in the case of *Shewan Ghizaw Ingida Work v. Nigatu Yimer*¹ deals with a problem of great concern to Ethiopians, and of importance for the development of legal systems generally. It concerns the relationship between a newly promulgated code and the religious law that previously governed some of the matters dealt with by the code: how, if at all, is the religious law displaced by the new code?

The situation as it arises in the Ethiopian context is as follows: Prior to the promulgation of the Civil Code,² a body of laws known as the *Fetha Negast* was the basis of Christian Ethiopian law.³ It contained both religious and temporal laws, but with religious overtones throughout. The *Fetha Negast* makes specific references to the holiness of any marriage contracted under the authority of the Ethiopian Orthodox Church. Any Christian Ethiopian who entered into such a marriage understood that, according to the precepts embraced by the faith and embodied in the *Fetha Negast*, dissolution of his marriage would be possible in only a few limited cases, where grounds existed to justify annulment of the marriage bond.⁴ And, he understood, determination that such grounds existed could be made, and his marriage could be dissolved, only by Church authorities. Civil authorities would play no role.

This religious form of marriage was not the only one recognized in the Empire prior to the Code, however. One could also enter into a marriage by complying with the custom of a given community (a customary marriage), by following the prescribed rites of another religion, or by having the proper local governmental authority sanctify the marriage on behalf of the State (a civil marriage). Dissolution of these marriages, likewise, was governed by the institutions which had contributed to their formation.

In its articles relating to marriage, the Civil Code has drawn from the more stable rules of Ethiopian "customary"⁵ laws. In doing this the Code has recognized

* Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1 Journal of Ethiopian Law, Vol. III (1966) 390.

2 Proclamation No. 165 of 1960 *Negarit Gazeta* extraordinary issue.

3 See, Lowenstein, *The Penal System of Ethiopia*, Vol. II (1963) 383.

Graven J., *The Penal Code of the Empire of Ethiopia*, *Journal of Ethiopian Law*, Vol. I, (1964) 207.

4 Chapter XXIV Section 6, *The marriage which may be dissolved* (English translation Abba Paulos Tsadua, edited by Mr. Peter L. Strauss, under the auspices of Faculty of Law, Haile Sellassie I University, 1967) the grounds cited are

- 1) If the husband and wife choose a religious life;
- 2) If one of the spouses refused to perform the marital union;
- 3) A marriage in which mutual help is not attained, that is:
 - a) performance of adultery;
 - b) damage to the life of one of the spouse.

5 See Arts. 666, 668 and 676-680. These are the Articles that introduce the family arbitrators. The arbitrators were a strong institution under the customary law of Ethiopia, known as the "shimagiwoch" literally, "old men," but implying older men of the community who knew how decisions involving personal status should be made.

all three of the above-mentioned forms of marriage,⁶ set down specific conditions common to all forms of marriage,⁷ and dealt with the problem of dissolution of a marriage.

In dealing with the problem of dissolution, the Code has incorporated what may appear to be contradictory principles regarding the continued function of religious bodies and rules. Art. 662 states.

- (1) The causes and effects of dissolution of marriage shall be the same whichever the form of celebration of the marriage.
- (2) In this respect, no distinction shall be made as to whether the marriage was celebrated before an officer of civil status or according to the formalities prescribed by religion or custom.

This provision, read alone, seems to state that religious authorities have no role whatsoever when issues regarding dissolution of marriage arise. It also seems to state that any married person, whatever the origin of his marriage bond, can avail himself of the grounds and procedures for dissolution set out in the Code. These grounds and procedures would lead to dissolution of marriage in a far greater number of cases than those of, for example, the Ethiopian Orthodox Church.

On the other hand, in Art 671, it has provided that

“There is also a serious cause for divorce when a marriage contracted according to the formalities of a religion has been declared null by the religious authority.”

This might be taken to suggest that the relevant religious authorities are the ones who must decide any issue of dissolution regarding a religious marriage, and that they may do so in accordance with the relevant religious rules.

The apparent conflict between these provisions was before the Supreme Imperial Court in the *Shewan Ghizaw Ingida Work* case. The petitioner filed her

6 David, *Le Droit de la Famille dans le Code civil éthiopien* (1967) p. 5.

Art. 577. Various kinds of marriage.

1) Marriages may be contracted before an officer of civil status.

2) Marriages contracted according to the religion of the parties or to local custom shall also be valid under this Code.

Art. 578 Civil marriage.

A civil marriage shall take place when a man and a woman have appeared before the officer of civil status for the purpose of contracting marriage and the officer of civil status has received their respective consent.

Art. 579. Religious marriage.

A religious marriage shall take place when a man and a woman have performed such acts or rites as are deemed to constitute a valid marriage by their religion or the religion of one of them.

Art. 580. Marriage according to custom.

A customary marriage shall take place when a man and a woman perform such rites as constitute a permanent union between such man and woman under the rules of the community to which they belong or to which one of them belongs.

7 Arts. 581-596 Civil Code. These provisions include references to age, relationship (consanguinity or affinity), bigamy etc.

DISSOLUTION OF RELIGIOUS MARRIAGES

petition for the termination of her marriage with the High Court.⁸ On disputed facts, the court found that her marriage, celebrated before the Invasion, had been in accordance with the rites of the Ethiopian Orthodox Church. From this, the Court held, it followed that she must go to the religious authorities, who, in its view, had the power to deal with dissolution issues. Only if these authorities found religious grounds for action would a divorce be possible. On appeal the Supreme Imperial Court affirmed the High Court's decision, with one judge dissenting.

The court dealt eloquently with the problem at hand, and in fact went beyond the petition for divorce to consider the general problem of what law now controls a matter previously considered as coming under the jurisdiction of the religious authorities, but presently treated in detail in the Civil Code. The majority took the position that where a petition for divorce involves a religious marriage, Art. 671 controls. Its interpretation was thus the second mentioned above, that one who enters a religious marriage is required by Art. 671 to take his case for dissolution to the religious authorities and establish his right to dissolution in terms of the governing religious dogma. In the case of Woizero Shewan Ghizaw, married under the rites of the Ethiopian Orthodox Church, this meant that she must go to the Ecclesiastical Council and seek to obtain an annulment. Then and only then could she seek through the High Court, and the family arbitrators she would appoint, to obtain a civil dissolution, or divorce, under Art. 671. Art. 671 was thus interpreted as bringing pre-Code religious practice bodily into the Code, and constituting it as the only source of dissolution for one who had contracted his marriage in religious rites. The Court phrased this conclusion in terms of jurisdiction, stating that, at least in the first instance, it is to the religious authorities — here the Ecclesiastical Council — rather than the High Court that the petitioner for dissolution of a religious marriage must go.

The presiding Justice in his dissent, on the other hand, argued that no matter what the previous law had been, one now must go directly to the most relevant articles of the Civil Code, which in his view were Art. 673 and those following it.⁹ He, too, based his opinion on a concept of "jurisdiction," but his conclusion, based in large part on Art. 662, quoted above, was that only the courts have jurisdiction over issues of dissolution. Knowing that this conclusion, that Civil Law predominates over religious dogma on issues of dissolution, might offend many, he was at pains to note that it was the law — and not his own personal prejudices — which required the conclusion he reached.

The jurisdictional aspects of the dispute permeate the arguments. The majority opinion refers¹⁰ to that part of the *Fetha Negast* which gives priests the authority to make judicial decisions. However, as the *Fetha Negast* and the Civil Code both refer to the dissolution of marriages, it is not clear on its face whether the religious authorities still have the authority to dissolve a marriage for civil purposes. The minority also makes reference to the *Fetha Negast*, but only to illustrate the

⁸ It would have seemed that the petitioner should have filed with the family arbitrators in accordance with Arts. 674-676, but it also seems that the reason the petitioner filed with the High Court immediately was to ask the court as a matter of law where she should institute the petition for divorce.

⁹ Art. 673 ff. refer to the functions of the family arbitrators and the procedures through which one must go in order to dissolve a marriage.

¹⁰ Journal of Ethiopian Law, Vol. III (1966) p. 393.

limited type of jurisdiction that, in the view of the dissenting Justice, the religious authorities may assume over a case involving the dissolution of a marriage. The minority opinion states that only where a religious issue — such as, for example, marriage within a religiously prohibited degree — is involved may the religious authorities assume jurisdiction. But even then the religious authorities may annul the marriage only for the purposes of the Church; it must still be considered by the temporal authority if it is to be dissolved for civil purposes. Once the religious authorities do annul, their action is to be considered a serious cause for divorce¹¹ and dealt with immediately.¹² However if a petitioner can satisfy some other conditions for divorce, he is not required to obtain an order of annulment, even though his marriage is a religious one.

The majority also refer to Art. 10 of Decree 2 of 1942¹³ to show that “the Church has a private jurisdiction over the congregation under which it can deal with the members by way of confession and inflict penalties.” They interpret this to mean that in any dispute involving the Church, the religious authority has exclusive jurisdiction. However, the majority refused to interpret a later part of the same article, which refers matters of civil (temporal) jurisdiction to the government courts. The majority dismisses that passage by saying that the petition at hand is not the type of conflict that is meant by that passage, even though in other types of conflicts that are truly temporal but have religious overtones, “the Ecclesiastical Council may propose men who are capable of civil (temporal) jurisdiction but they shall be appointed by the Emperor.”

This last-quoted language would seem by itself to destroy the argument of the majority. It seems to mean that there are problems that arise in the Ethiopian law for which the basic jurisdiction is the government-appointed court, but in which a special knowledge of the religious sources of the law is most relevant; in such cases the Ecclesiastical Council may exercise their power to recommend persons for judicial positions where they might exercise this special knowledge, but it is the temporal law and the temporal courts which govern. In thus relieving the Church of its former judicial power, Art. 10 formed part of the complete judicial reform that started when Emperor Haile Sellassie I returned from his Fascist-imposed exile in the United Kingdom. It was soon after his return — early in a period of reform which has extended through the promulgation of the Revised Constitution of 1955 and following Codes to the present¹⁴ — that the Church lost

11 Art. 671. Civ. C.

12 Under a serious cause for divorce the family arbitrators have only one month within which to make an order for divorce; whereas if it is an “other cause” for divorce, which would be anything that is not “serious,” the arbitrators can take up to a year before acting.

13 Regulations for the administration of the Church, Dec. No. 2 of 1943 Art. 10, *Negarit Gazeta* of November 30, 1942. This Article is entitled “Legal Jurisdiction”; it then goes on to say that “private” jurisdiction exists over the congregation, but differentiates this from jurisdiction in matters that they call “civil (temporal) jurisdiction.”

14 Penal Code of 1957.
Civil Code of 1960,
Commercial Code of 1961,
Maritime Code of 1961,
Criminal Procedure Code of 1961,
Civil Procedure Code of 1963 and
Code of Evidence now in preparation.

a great deal of its former power. The above mentioned Art. 10 seems to be the single most important factor in this withdrawal of power. The fact that the majority opinion merely questions what that Article did cannot obscure that the courts were abiding by its language long before this case was decided. It seems clear that the purely religious jurisdiction left to the Church would only be over those matters that could be classified as religious in nature, where the Church imposes only spiritual penalties, such as prayer, fasts, meditation and the like.¹⁵

The basic issue is complicated by the special legal recognition which had been given in Ethiopia to a religious minority, Islam. Special courts were set up to deal with disputes involving the personal relations of a Muslim.¹⁶ The special rules of Islam were incorporated into the law of Ethiopia because of the number of Muslims who are nationals of the Empire. The majority in *Shewan Ghizaw* argued that, because special religious oriented rules were allowed for Muslims, Christians should equally be allowed to fall back upon *their* religious dogma in legal matters. It may be noted, however, that the Court's equal treatment logic may be correct, and yet not support its result. The articles we have been referring to refer even-handedly to "religious marriages." They do not specify the Ethiopian Orthodox Religion, the Islamic Religion or any other. Thus, the Code probably does have equal respect for all religions. This is not to say, however, that the rule the Code adopts regarding religious practice is the one the majority chooses — that religious grounds and procedures are the only bases for dissolution of religious marriages. It is perfectly consistent with the equality notion to argue, as did the dissent, that all persons, whatever their religion, may obtain a dissolution not only when an annulment has been proclaimed by the relevant religious authority, *but also* on any other basis recognized by the Civil Code. This, indeed, is exactly what Art. 662 appears to mean when it states

- (1) The causes and effects of dissolution of marriage shall be the same whichever the form of celebration of the marriage.
- (2) In this respect, no distinction shall be made to whether the marriage was celebrated before an officer of civil status or according to the formalities prescribed by religion or custom.

One would think that this language would put an end to the assertion that only the Church authorities can exercise authority over dissolution of religious marriages. However, the religious authorities feel that the basis of their authority comes from a set of religious law (*Fetha Negast*) that remains supreme. One must agree with their contention that the religious dogma does have a certain "mystical" quality which controls the actions of its adherents; but it is the government's body of laws that declares the legal effect of dissolution of marriage and this same body of laws declares through the whole of these provisions, that dissolution is in the competence of the civil authority.¹⁷

15 Journal of Ethiopian Law, Vol. III (1966) p. 396. This is as the minority considers it.
 16 Naibas and Kadis Councils Proclamation No. 62 of 1944, *Negarit Gazeta* of May 29, 1944, Art. 2 determined jurisdiction:

a) any question regarding marriage, including divorce and maintenance, guardianship of minors, and family relationship, provided that the marriage to which the question related was concluded in accordance with Mohammedan law or the parties are all Mohammedans.

17 Art. 10 of Decree No. 2 of 1942 and Art. 662 Civ. C.

With all respect, the author feels that "jurisdiction" as such is not the dispositive issue. In his view, Art. 662 and 671 can be reconciled in a way that gives appropriate scope to both civil and religious authority. Art. 662, establishes the primacy of the temporal legal system and its agencies, in governing what is, at least insofar as that system is concerned, a temporal legal relationship — marriage. It creates rules of general applicability to all, and establishes the important principle, recognized by the majority, of equal treatment under the law. In Art. 671, on the other hand, there is embodied a recognition that parties to religious marriages may on occasion wish to seek dissolution on religious grounds—that these grounds, reflecting the deepest of human feelings, are deserving of recognition by temporal as well as religious authorities *and* that the presence or absence of such grounds is most appropriately to be determined by a religious tribunal rather than a temporal court.

It is to be remembered that the Decree which withdrew power over temporal affairs from the Ethiopian Orthodox Church reaffirmed its powers in spiritual affairs. If the Church is unable to prevent its members from obtaining legally effective divorces on grounds that are not spiritually recognized, it is in no way required to recognize these temporally valid dissolutions as effective for spiritual purposes. That is, it is free to condemn such dissolutions as "invalid" and to inflict "penalties" within its private spiritual jurisdiction over what it considers to be erring members of the Church. The temporal law, even if it validates the dissolution for temporal purposes, requires no contrary conclusion.

What one comes to ultimately, is the conclusion that the previous hegemony of the Ethiopian Orthodox Church (or any other religious body) over the marital status of its members has been replaced by the provisions of the Civil Code — in case of dissolution, by Arts. 662 ff. This does not affect the Church authorities' power to annul marriage where the parties deem it proper to bring their case to these church authorities. However, it must also be understood that, according to the Civil Code, even when the Church authorities are called on to annul a religiously celebrated marriage, the parties must still go to the judiciary exercising temporal jurisdiction, who have the final say on whether the marriage is dissolved for civil purposes.¹⁸ In Ethiopia today if a person who has been married according to his religion (in the case discussed the Ethiopian Orthodox Church) wants to dissolve his marriage, the ultimate power for the dissolution rests with the temporal authorities and the ultimate basis for the dissolution will be a temporal rule. In the eyes of the law, marriage under Ethiopian law today is primarily a temporal rather than a spiritual relationship.

18 One could argue that if a person consults the Church authorities, who give him a decision, that decision if abided by in society has a binding effect that would be legal. However, it is inevitable that corollary questions that arise would in some way come before the temporal authorities who have actually been vested with the power to make legal decisions. Thus, it would only be a matter of time until the authority of the church would be diluted by the activity of the Civil Courts.

ለማድረግ፡ በቂ፡ ነው። ይላል ። የቀሩት፡ ከቀ፡ ሺጌጃጃጃ፡ እስከ፡ ሺጌጃጃ፡ ያሉት፡ አንቀጾች፡ ሕጉ፡ ልዩ፡ ፎርም፡ የሚያዝበትን፡ 4 ወይም፡ ተዋዋሮቹ፡ ልዩ፡ ፎርም፡ እንዲኖር፡ በቅድሚያ፡ ተስማምተው፡ እንደሆነ፡ ይህንኑ፡ መነሻ፡ ስምምነት፡ ሕጉ፡ የሚያስፈጽምበትን፡ ሁኔታዎች፡ የሚመለከቱ፡ ናቸው ።

አሁን፡ እነዚህን፡ አንቀጾች፡ ምሳሌነት፡ ባላቸው፡ አራት፡ ዓይነት፡ የውል፡ ሁኔታዎች፡ አማካይነት፡ እንመልከት ።

(፩) ሀና፡ ለ፡ የኢንቩራንስ፡ ውል፡ ይዋዋላሉ ። በዚህም፡ ረገድ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፫)፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (ለ)፡ እና፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፪)፡ በተዋዋይነት፡ የተፈረመ፡ በሁለት፡ ምስክሮች፡ የተረጋገጠ፡ የጽሑፍ፡ ሰነድ፡ እንዲኖር፡ ያስገድዳሉ ። 6

(፪) የሆን፡ ፈረስ፡ ለለ፡ ለመሸጥ፡ ሀና፡ ለ፡ በቃል፡ ተዋዋሉ ። ተዋዋይነት፡ በማናቸውም፡ (ሁኔታ)፡ ፎርም፡ ሊዋዋሉ፡ ይችላሉ፡ በሚለው፡ በፍትሕ፡ ብሔር፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፩)፡ መሠረተ፡ አሳብ፡ መሠረት፡ ይህ፡ ብቁ፡ የሆነ፡ የቃል፡ ውል፡ ነው ። ሕጉ፡ ግን፡ እዚህ፡ ላይ፡ የውሉ፡ ፎርም፡ በቃል፡ እንዲሆን፡ በምንም፡ ዓይነት፡ አያስገድድም ።

(፫) የሆን፡ ፈረስ፡ ለለ፡ ለመሸጥ፡ ሀና፡ ለ፡ በጽሑፍ፡ ተዋዋሉ ። ይህ፡ ብቁ፡ የሆነ፡ የጽሑፍ፡ ውል፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው ። ለፈረስ፡ አሻሻጥ፡ ሕጉ፡ የተለየ፡ ፎርም፡ ስለማይጠይቅ፡ ተዋዋሮቹ፡ እንደፈለጉት፡ በቃል፡ ወይም፡ በጽሑፍ፡ ለመዋዋል፡ ነጻነት፡ አላቸው ። ሕጉ፡ በ፪ኛው፡ ዓይነት፡ ውል፡ ላይ፡ የውሉ፡ ፎርም፡ በቃል፡ እንዲሆን፡ እንዳላስገደደ፡ ሁሉ፡ በዚህም፡ ውል፡ ላይ፡ በጽሑፍ፡ ፎርም፡ እንዲሆን፡ አያስገድድም ።

(፬) አንድ፡ የንግድ፡ ድርጅት፡ ለማቋቋም፡ ሀና፡ ለ፡ የተወሰነበ፡ ንግግር፡ በማድረግ፡ ላይ፡ ናቸው ። ወደፊት፡ የሚያደርጉት፡ ስምምነት፡ ሁሉ፡ በጽሑፍ፡ በውል፡ ሰነድ፡ ካልሆነ፡ የተሟላ፡ አይሆንም፡ ብለው፡ በቅድሚያ፡ ተዋዋሉ ። ይህ፡ መነሻ፡ ውላቸው፡ ብቁ፡ የቃል፡ ውል፡ ሊኖር፡ እንዳይችል፡ ያደርጋል፡

4. የፍ፡ ብ፡ ሕ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፪)፡ ሺጌጃ፡ (፪)፡ ሺጌጃጃ—ሺጃጃ፡ እና፡ ሺጌጃጃ ።
5. የፍ፡ ብ፡ ሕ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፫)፡ እና፡ ሺጌጃጃ ።
6. በሕግ፡ ፊት፡ የሚጻፍ፡ ውል፡ ለመዋዋል፡ ልዩ፡ ፎርም፡ የሚያስፈልጉበት፡ ሌሎች፡ ሁናቱዎች፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ ላይ፡ አንዳንድ፡ መብቶችን፡ የሚፈጥሩ፡ የሚቀንሱ፡ ወይም፡ የሚያዛውሩ፡ ውሎች፡ (ቀ፡ ሺጌጃጃ፡) የመንግሥት፡ ወይም፡ የሕዝብ፡ አገልግሎት፡ መሥሪያ፡ ቤቶች፡ የግዴታ፡ ውሎች፡ (ቀ፡ ሺጌጃጃ፡)፡ እና፡ የዋሳትና፡ ውሎች፡ (ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (ሀ))፡ ናቸው ። ባንዳንድ፡ ሁኔታዎች፡ ላይ፡ በአንድ፡ የተወሰነ፡ ድርጅት፡ ዘንድ፡ ውሉ፡ እንዲመዘገብ፡ ስለሚያስፈልግና፡ በሌሎች፡ ሁኔታዎች፡ ላይ፡ እንዲህ፡ ያለ፡ ግዴታ፡ በሌሌ፡ ተፈላጊው፡ ፎርም፡ ሁልጊዜ፡ አንድ፡ ዓይነት፡ አይደለም ። የምዝገባው፡ ግዴታ፡ “ለማስታወቂያ፡ ያህል፡ ነው” (የፍ፡ ብ፡ ሕ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃን፡ ተመልከት)፡ ካልተባለ፡ የውሉን፡ የጻፍ፡ መሆን፡ ያስጋል ።

አንድ፡ ውል፡ በጽሑፍ፡ እንዲሆን፡ ሕጉ፡ በሚያስገድድበት፡ ሁናቱዎች፡ ሁሉ፡ ላይ ፤ ውሉ፡ በሁለት፡ ምስክሮች፡ እንዲረጋገጥ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፪)፡ በተጨማሪ፡ የሚያዝ፡ መሆኑንም፡ ግስተዋል፡ ይጠቅማል ። ሕጉን፡ ላይ፡ ላዩን፡ የሚያነሱ፡ ስምች፡ እንዳይሰጡ፡ ውል፡ በጽሑፍ፡ እንዲሆን፡ አስገዳጅ፡ በሆነው፡ በየአንዳንዱ፡ ቀጥር፡ ላይ፡ ቀ፡ ሺጌጃጃ፡ (፪)፡ የሚያዝነው፡ ተጨማሪ፡ ግዴታ፡ እንዲገለጽ፡ ሆኖ፡ እርግት፡ በደረግ፡ መልካም፡ ነገር፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው ።

ተብሎ ፡ በቀ፡ ሺ፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ሺ፯፻፳፯ ፡ የተደነገገው ፡ ሁኔታ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የመጨረሻ ፡ ውላቸው ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

(ለ) ውሎችን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ።

በባይሳ ፡ ጃም ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ ወልደ ፡ ጉጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመ ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ያስፈልጋል ፡ ወይስ ፡ እያስፈልግም ፡ በሚለው ፡ ጥያቄ ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቶብታል ። በመጀመሪያ ፡ የቅጥር ፡ ሺ፯፻፳፻፺ ፡ ቋንቋ ፡ ተመልክተን ፡ ቀጥሎም ፡ ከፍ ፡ ብለው ፡ በተሰጡት ፡ የውል ፡ ዓይነቶች ፡ አማካይነት ፡ ትርጉሙን ፡ በመመርመር ፡ ይህን ፡ ጥያቄ ፡ እንተነትናለን ።

በፈረንሳይኛ ፡ “Les modifications au contrat originaire doivent être faites dans la forme prescrite pour ce contrat.”

በአማርኛ ፡ “ዋናውን ፡ ውል ፡ የመለወጥ ፡ ጉዳይ ፡ ለዚህ ፡ ውል ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መሠራት ፡ አለበት ።”

በእንግሊዝኛ ፡ “A contract made in a special form shall be varied in the same form.”

በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ ፎርም ፡ ፕሬስክሪት ፡ (forme prescrite) በሚለው ፡ ሐረግና ፡ በአማርኛውና ፡ በእንግሊዝኛው ፡ እትሞች ፡ የዚህ ፡ ሐረግ ፡ ፍች ፡ በሆኑት ፡ ማለት ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ እና ፡ ስፔሻል ፡ ፎርም ፡ (special form) በሚሉት ፡ ሐረጎች ፡ ላይ ፡ ሐሳባችን ፡ ሰፍሮ ፡ ማተኮር ፡ አለበት ። ጥያቄው ፡ ውሎችን ፡ ለመለዋወጥ ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲፈጸም ፡ ሕጉ ፡ የሚያስገድደው ፡ በእንዴት ፡ ያለ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ሲሆን ፡ መልሱም ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ ለመለዋወጥ ፡ ፎርም ፡ ፕሬስክሪት ፡ (forme prescrite) ወይም ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ ባለበት ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የነዚህን ፡ ሐረጎች ፡ ፍች ፡ መወሰን ፡ አለብን ።

የእንግሊዝኛው ፡ እትም ፡ ይህን ፡ ሐረግ ፡ “ልዩ ፡ ፎርም” (special form) ይለዋል ። ይህ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ መጥፎ ፡ አተረጎጦም ፡ ነው ። በፈረንሳይኛውና ፡ በአማርኛው ፡ እትሞች ፡ ከተሠራባቸው ፡ ሐረጎች ፡ የሚመሳሰል ፡ ትርጉም ፡ አላዘለም ። በፈረንሳይኛው ፡ ሊፈለግ ፡ ይገባው ፡ የነበረው ፡ የተሻለ ፡ ትርጉም ፡ “አስፈላጊ ፡ በሆነ ፡ ወይም ፡ (በሕግ) ፡ በታዘዘ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የተፈጸመ ፡ ውል ፡ በዚያው ፡ ዓይነት ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መለወጥ ፡ አለበት” ፡ በሆነ ፡ ነበር ። እንዲያውም ፡ በእንግሊዝኛውና ፡ በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ መካከል ፡ ካለው ፡ ልዩነት ፡ በእንግሊዝኛውና ፡ በአማርኛው ፡ እትም ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ይበልጥ ፡ የጎሳ ፡ ይሆናል ።

በተደነገገው ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ድንጋጌ ፡ ከሚለው ፡ ስም ፡ የፈለቀ ፡ ግሥ ፡ ነው ። ድንጋጌም ፡ በእንግሊዝኛ ፡ “ዲክሪ” (decree) ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የአማርኛው ፡ እትም ፡ ወደ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ሲተረጎም ፡ “Contracts made in a legally required (or decreed) form shall be modified in the same form” ቢል ፡ ምና

7. የተሻሻለውን ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፩ ፡ ይመለከታል ።

ልባት፡ የተሻለ ፡ በሆነ ፡ ነበር ። በቀሪው ፡ ውይይታችን ፡ ላይ ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ ። በሚለው ፡ በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ ሐረግ ፡ እንገለገላለን ።

አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተነደፉት ፡ አራት ፡ የውል ፡ ሁናቴዎች ፡ ወዲያውም ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ባጋጠመው ፡ በባይሳ ፡ ጃም ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቀ ፡ ሺጂጂጃጂን ፡ አሠራር ፡ ወደሚመለከተው ፡ ጥያቄ ፡ እንመለስ ። ከአራቱ ፡ የውል ፡ ሁናቴዎች ፡ አንድ ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የሚገኘው ፡ በየትኛው ፡ ነው ፡ ሕጉ ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነ ፡ ፎርም ፡ ስለሚያዝ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፡ በኢንቩራንሱ ፡ ውል ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዳለ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ በሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፡ ፈረስ ፡ ለመሸጥ ፡ በቃል ፡ በተፈጸመው ፡ ውል ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ አለመኖሩ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህ ፡ ውል ፡ በቃል ፡ ፎርም ፡ መሆን ፡ ነበረበት ፡ ለማለት ፡ የሚቻልበት ፡ መንገድ ፡ የለም ።

ሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፡ ፈረስ ፡ ለመሸጥ ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ ከሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ ውል ፡ ይበልጥ ፡ ማስቸገር ፡ አልነበረበትም ፤ ይሁን ፡ እንጂ ፡ የተማታ ፡ ነገር ፡ የፈጠረ ፡ ይመስላል ። ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ለመፈጸም ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነ ፡ የውል ፡ ፎርም ፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ አያስገድድም ። የፈረስ ፡ (ተንቀሳቃሽ ፡ የሆነ ፡ ነገር) ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ የሚል ፡ ሕግ ፡ የለም ። ውላቸው ፡ ባንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲሆን ፡ ተዋዋዮቹ ፡ አስቀድመው ፡ ያልተዋዋሉ ፡ ስለ ፡ ሆነም ፡ ቍጥር ፡ ሺጂጂጂጂ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ሺጂጂጂጂ ፡ በዚህ ፡ ውል ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ አይሆኑም ። ተዋዋዮቹ ፡ እንዲሁ ፡ ውላቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ አድርገውታል ። የቀ፡ ሺጂጂጂጂ ፡ ፍች ፡ ሲሰጥም ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመ ፡ ውል ፡ መለዋወጥ ፡ የሚገባው ፡ በጽሑፍ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ በቃል ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ መለዋወጥ ፡ የሚገባው ፡ በቃል ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ያስችላል ። ስለውሉ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ በቅድሚያ ፡ የተደረገ ፡ ስምምነት ፡ ከሌለ ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ ያስገድዳል ፤ ለማለት ፡ በምንም ፡ መንገድ ፡ አይቻልም ። ስለዚህም ፡ ቍጥር ፡ ሺጂጂጂጂ ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ ውል ፡ ለመለዋወጥ ፡ ባንድ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መገልገልን ፡ አይጠይቅም ።

ይህ ፡ ሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በባይሳ ፡ ጃም ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የተመለከተው ፡ ሁናቴ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። የዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ስለ ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ንብረት ፡ በጽሑፍ ፡ በተፈጸመ ፡ የሥራ ፡ ውል ፡ ላይ ፡ በሕግ ፡ የሚጻፍ ፡ የቃል ፡ ለውጥ ፡ ለማድረግ ፡ ስለ ፡ መቻሉ ፡ አለመቻሉ ፡ ነበረ ። ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዲኖር ፡ በሕጉ ፡ አልተጠየቀም ። ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ውሉ ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ተዋዋዮቹ ፡ የተስማሙበት ፡ በመሆኑ ፡ ውሉ ፡

8. አግርኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መደበኛ ፡ ቋንቋ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ (ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፭) ፡ የአግርኛው ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ የበላይ ፡ ማንጻጻሪያ ፡ መሆን ፡ ይገባዋል ። በፍርድ ፡ ቤቶቹም ፡ የሚወራበት ፡ ይኸው ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ። ሕጉ ፡ የተረቀቀበት ፡ ቋንቋ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የፈረንሳይኛው ፡ መጽሐፍ ፡ በእንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ያገለግል ፡ ይሆናል ። ከሁለቱም ፡ ማለት ፡ ከአግርኛው ፡ ከፈረንሳይኛው ፡ መጽሐፍ ፡ በሚጋዋቡት ፡ ጊዜ ፡ የእንግሊዝኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ሥልጣን ፡ እንደማይኖረው ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

9. የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቀ ፡ ሺጂጂጂጂ ፡ (፩) ፡ ቀ ፡ ፫፫፩ ፡ (፩)ን ፡ ይመለከቷል ።

በጽሑፍ ፡ ተፈጽሟል ፡ አላለም ፡ ውሉ ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነው ፡ እንዲሁ ፡ (በአጋ ማሚ) ፡ ነው ፡ ይህ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከሰጠው ፡ የፍሬ ፡ ነገር ፡ ሐተታ ፡ ውስጥ ፡ ተዘንግተው ፡ የተተዉ ፡ ግድፈቶች ፡ ካልኖሩ ፡ በቀር ፡ የውሉ ፡ መለዋወጥ ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ ሕጉ ፡ ያስገድዳል ፡ ለማለት ፡ የሚያ ፡ ስችል ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ግን ፡ “ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ ከሆነ ፡ የሚደረገውም ፡ ለውጥ ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት” ፡ በማለት ፡ በቃል ፡ የተደረገ ፡ ለውጥ ፡ ለመኖሩ ፡ ማስረጃ ፡ ለማቅረብ ፡ አይፈቀድም ፡ ሲል ፡ በይደል ፡

አሁን ፡ የቅጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ፍች ፡ አጠራጣሪ ፡ ሲሆን ፡ ወደሚችልበት ፡ ብቸኛ ፡ ሁኔታ ፡ ወደ ፡ ሆነው ፡ ወደ ፡ አራተኛው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ እንዛወር ፡ ይህም ፡ ቢሆን ፡ ለዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ጸሐፊ ፡ በጣም ፡ አጠራጣሪ ፡ መስሎ ፡ አይታይም ፡

አንድ ፡ የንግድ ፡ ድርጅት ፡ ለማቋቋም ፡ በመወያየት ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ሀ ፡ ና ፡ ለ ፡ በጽሑፍ ፡ ሆኖ ፡ ባንድ ፡ የተፈረመ ፡ ሰነድ ፡ ላይ ፡ ከመስፈሩ ፡ በፊት ፡ ስምምነታችን ፡ ሁሉ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ውል ፡ አይሆንም ፡ ብለው ፡ በቅድሚያ ፡ ተዋዋሉ ፡ ይህን ፡ መሳይ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ሳይኖር ፡ ለእንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ ውል ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ አያስገድድም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በኋላ ፡ የተደረገ ፡ የቃል ፡ ስምምነትን ፡ ዋጋ ፡ እንደሌለው ፡ በመቆጠር ፡ መነሻው ፡ ስምምነት ፡ እንዲፈጸም ፡ ቀ ፡ ሺ፯፻፳፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ሺ፯፻፳፯ ፡ በግልጽ ፡ ያወሳሉ ፡ ስለዚህ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ሕጉ ፡ የማይሻ ፡ ሲሆን ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ግን ፡ ተዋዋሮቹ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ በተስማሙበት ፡ ፎርም ፡ እንዲዋዋሉ ፡ በማስገደድ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ይጠይቃል ፡ ማለት ፡ ነው ፡ አንቀጽ ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ተዋዋሮቹ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ የተስማሙበትንና ፡ በሕግ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለውን ፡ አጻጻፍም ፡ (ፎርም) ፡ ይጨምራል ፡ ተብሎ ፡ መተርጉም ፡ አለበት ፡ ወይስ ፡ ሕጉ ፡ ራሱ ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ የውል ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የሚያዘባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚያጠቃልለው ፡ ተብሎ ፡ መተርጉም ፡ አለበት ?

የቅጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ አነጋገር ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ ያልያዘ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ በባይሳ ፡ ጃም ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ቀርቦለት ፡ እንደሆነ ፡ አከራካሪ ፡ ቢሆንም ፡ በትክክል ፡ በይደል ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ጸሐፊ ፡ ጠበብ ፡ ያለውን ፡ አተረጓጎም ፡ (ቀ ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ተዋዋሮች ፡ የተስማሙበትን ፡ አጻጻፍ ፡ አይጨምርም ፡ የሚለውን) ፡ ይመርጣል ፡

ከዚህ ፡ በሚከተለው ፡ ምክንያት ፡ ቅጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ከተጠቀሱት ፡ የውል ፡ ሁኔታዎች ፡ የመጀመሪያውን ፡ ብቻ ፡ ያጠቃልላል ፡ ብሎ ፡ በጠባቡ ፡ መተርጎም ፡ የተሻለ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ በመጀመሪያው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ (በእንቅስቃሴው ውል) ፡ አጋጧው ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ እንዲል ፡ ያሰኙት ፡ መሠረታዊ ፡ ምክንያቶች ፡ (ማለት ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ መጫን ፡ እንዳይኖር ፡ የየአንዳንዱ ፡ ተዋዋይ ፡ ግዴታ ፡ ይበልጥ የተረጋገጠ ፡ እንዲሆን ፡) በዚያው ፡ በዋና ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ለውጦችንም ፡ ያንኑ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዲከተሉ ፡ እንዲያደርግ ፡ ያስገድዱታል ፡ ባራተኛው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ ግን ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ ወይም ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ለውጦችን ፡ በአንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ ተዋዋሮቹ ፡ እንዲፈጸሙ ፡ የሚያስገድድበት ፡ የራሱ ፡ የሆነ ፡ መሠረታዊ ፡ ምክንያት ፡ ሕጉ ፡ የለውም ፡ የቀ ፡ ሺ፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ የቀ ፡ ሺ፯፻፳፮ ፡ ተግባርም ፡ የተዋዋሮቹን ፡ ፍላጎት ፡ ማስ

ፈጸም ፡ ብቻ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ውሉን ፡ ለመለዋወጥ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ያስፈልጋል ፤ ብሎ ፡ ማስገደድ ፡ ተገቢ ፡ የሚሆነው ፡ ስለ ፡ ውላቸው ፡ ፎርም ፡ በቅድሚያ ፡ በተስማሙት ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ ተዋዋሮቹ ፡ ፈሳቸው ፡ የውላቸውን ፡ ፎርም ፡ ለመምረጥ ፡ ያላቸውን ፡ ነጻነት ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ፎርም ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በማናቸውም ፡ የውሉ ፡ መለዋወጥ ፡ ፎርም ፡ ረገድም ፡ እንዲወሰን ፡ ፈልገዋል ፤ ለማለት ፡ የሚያስችል ፡ ምልክት ፡ ያለ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

አንድ ፡ ውል ፡ ባንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲፈጸም ፡ በቅድሚያ ፡ ከተደረገ ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ የተዋዋሮቹን ፡ ፍላጎት ፡ አዝማሚያ ፡ ለማወቅ ፡ ተዋዋሮቹ ፡ ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ባደረጉበት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ በሐሳብ ፡ መድረስ ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የተወሳሰበ ፡ ንግግር ፡ ያለበት ፡ ወይም ፡ በተዋዋሮቹ ፡ መካከል ፡ የውል ፡ ግንኙነት ፡ መኖሩን ፡ ለማመልከት ፡ ብቁ ፡ ሆነው ፡ ሊገኙ ፡ የሚችሉ ፡ የሰነድ ፡ መቀባበልን ፡ የያዙ ፡ ውይይቶች ፡ የሚፈጸሙበት ፡ ሁኔታ ፡ ነው ። ተዋዋሮቹ ፡ የተጻጻፉባቸው ፡ ደብዳቤዎችና ፡ እነዚህ ፡ ቀደምት ፡ ውይይቶቻቸው ፡ ውል ፡ በመካከላቸው ፡ ተፈጥሯል ፤ ወደሚያስኝ ፡ ስህተት ፡ እንዳያደርሱ ፡ ተዋዋሮቹ ፡ እርግጠኞች ፡ ለመሆን ፡ ይፈልጋሉ ። ይህንንም ፡ በጽሑፍ ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ ውል ፡ በመካከላቸው ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ፤ በሚል ፡ በአንድ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ያረጋግጣሉ ።

ይህን ፡ ዓይነት ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ውሉን ፡ በቃል ፡ ከመለዋወጥ ፡ እንደሚከሰቱ ፡ መቆጠር ፡ ይገባልን ? ሁልጊዜ ፡ እንዲህ ፡ ሆኖ ፡ ሊቆጠር ፡ የሚገባበትን ፡ ምክንያት ፡ ማግኘት ፡ አዳጋች ፡ ነው ። እርግጥ ፡ ተዋዋሮቹ ፡ የውላቸው ፡ መለዋወጥ ፡ በአንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲሆን ፡ በውላቸው ፡ ውስጥ ፡ ምንጊዜም ፡ መግለጥ ፡ ይችላሉ ። ወይም ፡ ባንድ ፡ የተወሰነ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ይህን ፡ ዓይነትን ፡ ፍላጎት ፡ የጉዳዩ ፡ አካባቢ ፡ ነገሮች ፡ ከሆኑ ፡ ልዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ይፈልቃል ፤ ሲል ፡ በሚገባ ፡ ሊበይን ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የሚያስኝ ፡ ልዩ ፡ ሁኔታ ፡ በሌለበት ፡ ጊዜ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ውሉን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የተደረገ ፡ የቃል ፡ ስምምነት ፡ ለመኖሩ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረብ ፡ ከተቻለ ፡ ስለ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ፎርም ፡ በቅድሚያ ፡ የተደረገው ፡ ስምምነት ፡ ውሉንም ፡ ለመለዋወጥ ፡ ያንኑ ፡ ፎርም ፡ እንዲጠይቅ ፡ የታቀደ ፡ ነው ፤ የሚያስኝ ፡ ምክንያት ፡ የለም ። የመነሻው ፡ ስምምነት ፡ ተግባር ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ የተፈጸመበትን ፡ ጊዜና ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ ጉዳዮች ፡ ፍጹም ፡ ግልጽ ፡ የሆኑ ፡ እንዲሆኑ ፡ ማድረግ ፡ ነው ። በተለይም ፡ ተዋዋሮቹ ፡ ረዥም ፡ ጊዜ ፡ የፈጀ ፡ ውይይት ፡ ሊያስነሳው ፡ የሚችለውን ፡ የሐሳብ ፡ ዝብርቅርቅ ፡ ለማስወገድ ፡ ይሻሉ ፡ ውይይቱ ፡ አልቆ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ከተፈረመ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የመነሻው ፡ ስምምነት ፡ አገልግሎት ፡ ይፈጸምና ፡ ተፈላጊነቱ ፡ ይበቃል ።

በጽሑፍ ፡ ፎርም ፡ ያለ ፡ ውል ፡ በቃል ፡ የተለወጠ ፡ ስለ ፡ መሆኑ ፡ የሚቀርብ ፡ ማስረጃ ፡ እርግጥ ፡ በጥንቃቄ ፡ ሊታይ ፡ ይገባል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ማስረጃውን ፡ ፈጽሞ ፡ ላለመቀበልና ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ የተለወጠበት ፡ የማያጠራጥር ፡ የቃል ፡ ውል ፡ ቢኖርም ፡ በቅጥር ፡ ሺጂጅጅጅ ፡ አሳብቦ ፡ ዋጋ ፡ አይኖረውም ፤ ለማለት ፡ የሚያስችል ፡ ተገቢ ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

መደምደማዬ ።

እነዚህ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥሮች ፡ ረቂቅ ፡ መሆናቸውን ፡ በድ
ጋሚ ፡ መግለጽ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ የባይሳ ፡ ጃጥ ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡
ወልደጊዮርጊስ ፡ ተከሳሽ ፡ ጉዳይ ፡ ከሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ይልቅ ፡
አራተኛውን ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ የተመለከተ ፡ ሊሆን ፡ እንደሚችልና ፡ ይ
ህም ፡ ከሆነ ፡ ፍርድ ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ ልብ ፡ ማለት ፡ ይጠቅማል ። ይሁን ፡
እንጂ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ውሳኔ ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ከሦስተኛው ፡
ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ መመሳሰሉን ፡ ያመለክታል ፤ ይህም ፡ ከሆነ ፡ በጸሐ
ፊው ፡ አስተያየት ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ብይን ፡ የተሳሳተ ፡ መሆኑ ፡ አይካድም ።

**FORMAL REQUIREMENTS FOR THE CONCLUSION AND
MODIFICATION OF CONTRACTS UNDER THE ETHIOPIAN
CIVIL CODE OF 1960¹**

by Michael J. Kindred*

Introduction

The Civil Code of 1960 in general recognizes the validity of contracts regardless of whether they are concluded orally or in writing.² Similarly, modifications of a contract ordinarily need not be in writing to be valid. Nevertheless, in some cases the Civil Code requires that a contract be made or modified in writing in order for the contract or the modification to be valid. The general rule and the exceptions to it are given in Articles 1719-27 of the Code.

In *Bayessa Jammo v. Assefa Wolde Giorgis*, published in the preceding issue of the *Journal of Ethiopian Law*,³ the Supreme Imperial Court has construed Article 1722, which deals with the formal requirements for the modification of contracts. The import of this decision is not completely clear, but we wish to discuss briefly Articles 1719-27, and incidentally the Court's decision in *Bayessa Jammo*.

We shall first set forth the law's formal requirements for the conclusion of contracts in terms of four types of contractual situations. Then we will discuss the formal requirements for the modification of contracts in terms of these same four type-cases. We shall consider *Bayessa Jammo* in light of this general discussion.

A. Formal Requirements for the Conclusion of Contracts.

Article 1719(1) provides that "Unless otherwise provided, no special form shall be required and a contract shall be valid where the parties agree." The remainder of Articles 1719-27 are concerned with the exceptional cases in which the law requires a special form⁴ or enforces a preliminary "stipulation" by the parties establishing a special form.⁵

Let us now consider those provisions in terms of four illustrative type-cases.

* Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1 The author is indebted to Ato Hailu Makonnen, senior student in the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, for his help with the problems of Amharic terminology discussed below.

2 Civ. C., Art. 1719(1).

3 (Sup. Imp. Ct. 1965), *J. Eth. L.*, vol. 3, p. 401.

4 Civ. C., Arts. 1719(2), 1720(1), 1723-25, and 1727.

5 Civ. C., Arts. 1719(3) and 1726.

CONCLUSION AND MODIFICATION OF CONTRACTS

1. A and B conclude a contract of insurance. For the validity of this contract, Articles 1719(3), 1725(b) and 1727(2) require a written instrument signed by the parties and attested by two witnesses.⁶

2. A and B enter into an oral contract for the sale of A's horse to B. This is clearly a valid oral contract under the principle expressed in Article 1719(1) that generally parties are free to contract in any form whatsoever. The law does not "require" the oral form here in any sense.

3. A and B enter into a written contract for the sale of A's horse to B. This is clearly a valid written contract. The law does not require a special form for the sale of a horse, so the parties are free to conclude the contract orally or in writing. The law does not require the use of the written form for this contract any more than it requires the use of the oral form in the second type-case.

4. A and B are involved in complicated negotiations concerning the establishment of a business enterprise. They enter into a preliminary agreement that their contract will not be complete until it is incorporated in a written contract. This is clearly a situation in which Articles 1719(3) and 1726 provide that their preliminary agreement shall preclude a valid final oral contract. Their final contract must be in writing.

B. Formal Requirements for the Modification of Contracts.

The Supreme Court in *Bayessa Jammo v. Assefa Wolde Giorgis* dealt with the question of whether a special form is required for the modification of a written contract. We shall consider this problem by examining first the language of Article 1722 and then the meaning of this article in terms of the type-cases set forth above.

French: "Les modifications au contrat originaire doivent être faites dans la forme prescrite pour ce contrat."

English: "A contract made in a special form shall be varied in the same form."

Amharic: ዋናውን፣ ውል፣ የመሰወጥ፣ ጉዳይ፣ ለዚህ፣ ውል፣ በተደነገገው፣ አጻጻፍ፣ (ፎርም)፣ መሠረት፣ አለበት =

Our attention must center on the phrase *forme prescrite* in the French version and its Amharic and English counterparts, በተደነገገው፣ አጻጻፍ፣ (*betedenegegaw atsatsaf*) and "special form." The question to be answered is: In what cases does the law require a particular form the modification of a contract? The answer is: In the cases where there is a *forme prescrite* or በተደነገገው፣ አጻጻፍ፣ (*betedenegegaw atsatsaf*) for the conclusion of the main contract. We must therefore determine the import of these phrases.

⁶ Other cases in which a special form is required for the conclusion of a valid contract are: contracts creating, extinguishing, or transferring certain rights in immovables (Art. 1723), contracts binding the Government or a public administration (Art. 1724), and contracts of guarantee (Art. 1725(a)). The form required is not always the same, since registration of the contract with a particular body is required in some cases and not others. This requirement of registration will affect the validity of the contract unless it is interpreted to be a "measure of publication." (See Civ. C., Art. 1720(3)).

It is important to note that in all cases where the law requires that a contract be in writing, Article 1727(2) requires, in addition, that the contract be attested by two witnesses. It is clearly desirable that individual articles requiring the written form be technically amended to reflect this additional requirement of Article 1727(2) and thus avoid confusion on the part of the casual code reader.

The English version of the Code renders this phrase "special form," but this is clearly a bad translation and does not carry the same meaning as the French and Amharic phrases used. A better English translation from the French would be "A contract may be varied only in the form required (or prescribed) for the original contract." The divergence of the English from the Amharic version is probably even greater than from the French. The word ብተደነገገው : (*betedenegegaw*) is the verbal form of the noun ድንጋጌ : (*denegagi*), which means "decree."⁷ Thus, a reasonable English translation of the Amharic version might be: Contracts made in a *legally required* (or *decreed*) form shall be modified in the same form. In the rest of our discussion we shall use the French phrase *forme prescrite*.⁸

Let us now turn to the question of the applicability of Article 1722 to the four types of situations outlined above and thus to the situation that confronted the Court in *Bayessa Jammo*. In which of the four type-cases is there a *forme prescrite*? Clearly there is a *forme prescrite* in the first type-case, that of the insurance contract, since the law imperatively requires the written form. Equally clearly in the second case, that of the oral contract to sell a horse, there is no prescribed form. In no sense can one say that the oral form is required.

The third type-case, that of the written contract to sell a horse, should be no more difficult than the second, but it seems to give rise to confusion. The law in no sense requires the use of a written form for the conclusion of such a contract. There is no legal provision saying that sales of horses, movables, must be writing. Neither do Articles 1719(3) and 1726 apply to this case, since the parties did not stipulate or agree that their contract must be in a special form. They simply put it in writing. In interpreting Article 1722, it would make as much sense to say that a contract made orally may only be modified orally as to say that a contract made in writing may only be modified in writing. In the absence of a preliminary agreement concerning the form of the agreement, one cannot say that the law requires, *in any sense*, the use of a particular form for the conclusion of such a contract. Thus, Article 1722 does not require the use of a particular form for the modification of such a contract.

This third type-case seems to represent the type of the situation the Court was dealing with in *Bayessa Jammo*. The apparent issue in the case was whether it is possible to have a valid oral modification of a written contract of work and labour relating to immovables. No particular form is required by the law for the conclusion of such a contract.⁹ The Court does not state that the contract was put in writing because of a preliminary agreement to do so. It was merely put in writing. Therefore, unless there are crucial omissions in the Court's statement of facts, there seems to be no basis for saying that the law required the modification of the contract to be in writing. The Court stated, however, that "if the principal contract is in writing, it must be modified in writing" and decided that evidence of oral modification was not admissible.

Let us now go on to the fourth type-case, the only situation in which there can be any doubt as to the meaning of Article 1722; and even this case does not seem very doubtful to this writer.

7 See Rev. Con., Art. 64 (Amharic version).

8 The Amharic version of the Code should ordinarily be the controlling one, since Amharic is the official language of Ethiopia (Rev. Con., Art. 125) and is the version used in the courts. The French version may be of use in some cases, since it is the language of the *avant projet*. The English version is clearly without authority when in conflict with both the Amharic and French versions.

9 See Civ. C., Arts 1719(1) and 3020(1).

CONCLUSION AND MODIFICATION OF CONTRACTS

A and B, negotiating the establishment of a business, agree that their contract will not be validly concluded until it is embodied in a signed written document. In the absence of such a preliminary agreement, the law does not require any special form for this kind of a contract, but Articles 1719(3) and 1726 state explicitly that the preliminary agreement of the parties shall be enforced by treating any later oral contract as invalid. Thus, in one sense the law requires no special form, but in another sense it does by requiring the form agreed to by the parties. Should Article 1722 when it refers to "*forme prescrite*" be interpreted to include a form agreed upon by the parties in preliminary negotiations and enforced by the law, or to include only those cases where *the law itself* prescribes a particular form?

Clearly, the language of Article 1722 does not contain the answer to this question, and if the Court in *Bayessa Janno* was dealing with this kind of a situation it has taken an arguably correct position. This writer prefers the narrower interpretation, however.

A narrow interpretation of Article 1722, to include only the first type-case above, seems preferable for the following reason. In the first type-case, that of the contract of insurance, the same policies that lead the legislature to insist that the original contract be in writing (fear of undue influence, desire for great certainty concerning the parties' respective obligations) require that any modifications to the original contract comply with the same form. In the fourth type-case, on the other hand, the law has no policy reason of its own for forcing the parties to conclude the original contract or any modifications to it in a particular form; the function of Articles 1719(3) and 1726 is simply to enforce the will of the parties. Thus, the imposition in this kind of case of a special form for *modifications* is only justified if one can reasonably infer that the parties themselves intended by their preliminary agreement to restrict their own freedom not only with respect to the form for their original contract but also with respect to the form for any modification.

In order to decide what inferences regarding the parties' intention one can reasonably draw from a preliminary agreement that a contract must be concluded in a particular form, we must envision the situation in which the parties make such a preliminary agreement. It will ordinarily be a situation where there are complicated negotiations or planning discussions involving the exchange of documents that might be taken to indicate the existence of a contractual relationship. The parties want to be sure that their correspondence and these preliminary negotiations will not be misinterpreted as evidence of an already existing contract; they guarantee this by a preliminary agreement that no contract will be concluded except in writing.

Should such a preliminary agreement be held to preclude oral modifications of the contract? It is hard to see why it ordinarily should. The parties may, of course, always provide in their contract that modifications must be made in a particular form, or a court might legitimately decide in a particular case that such an intention is to be inferred from particular surrounding facts. However, in the absence of peculiar circumstances justifying such an interpretation, ordinarily there is no reason to think that a preliminary agreement on the form for conclusion of the principal contract would be intended also to require the same form for modifications. The function of the preliminary agreement is to make perfectly clear the time at which the principal contract was concluded and the contents of the principal contract. The parties wish to avoid confusion that is particularly likely

to result from protracted precontractual negotiations. Once the negotiations are finished and the principal contract concluded, the function of the preliminary agreement is fulfilled and the need for it is over.

Naturally, testimony concerning oral modifications of written contracts may be viewed with circumspection, but there is no valid reason to exclude the evidence completely and to say that even if there was a clearly-proved oral agreement of modification it is ineffective because of Article 1722.

Conclusion

It is important to note that these Code articles are complex. It is also important to repeat that it is possible that *Bayessa Jammo v. Assefa Wolde Giorigs* dealt with a situation like the fourth type-case rather than the third, in which case the decision would be arguably correct in this writer's view. It remains true, however, that the judgment of the Court indicates that this is a case similar to the third type-case above, in which case, in this writer's opinion, the Court's decision is clearly incorrect.

የመጽሐፍ፡ ክለሳ፡ (ትችት) ።

ስቲቨን፡ ሎውንቨቲን፡ ማቴሪያልስ፡ ፎር፡ ዘ፡ ስተዲ፡ አፍ፡ ዘ፡ ፔሳል፡ ሎው፡ አፍ፡ ኢትዮጵያ ።

የኢትዮጵያን፡ ሕግ፡ የሚከታተሉ፡ ሰዎች፡ ዛሬ፡ ሊደሰቱ፡ የገባዎታል ።
ባገደደደ፡ ተጀምሮ፡ አሁንም፡ በመቀጠል፡ ላይ፡ ያለው፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡
መሰናዳት፡ (ኮዲፊኬሽን)፡ ከጀመረ፡ ወዲህ፡ የአዳዲስ፡ ሕግ፡ ነክ፡ ጽሑፎች፡
መታተም፡ በመስፋፋት፡ ላይ፡ ነው ። ከዚህ፡ ቀደም፡ (የቀዳማዊ፡ ኃ፡ ሥ፡ ሄ፡
በርሲቲ፡ ቅርንጫፍ፡ በሆነው)፡ በኢትዮጵያ፡ ጥናት፡ አንስቲትዩት፡ በሚታተ
መው፡ የኢትዮጵያ፡ ጥናት፡ መጽሔት፡ ውስጥ፡ አንዳንድ፡ አማላዊ፡ ሕግ፡
ነክ፡ ጥናቶች፡ ወጥተዋል ። አሁን፡ ደግሞ፡ በዓመት፡ ሁለት፡ ጊዜ፡ የሚታተ
መው፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ሕግ፡ ነክ፡ የሆኑ፡ ጉዳዮችንና፡ ሌሎችንም፡
ዋጋ፡ ያሳቸውን፡ በኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የተሰጡ፡ ውሳኔዎችን፡ እያተሙ
ያወጣልናል ። ይልቁንም፡ ውሳኔዎቹ፡ ካሁን፡ በፊት፡ ታትመው፡ ባለሙውጣታ
ቸው፡ የተፈጠረው፡ ጉድለት፡ ለሕግ፡ ሊቃውንት፡ በጣም፡ ተሰምታቸው፡
ነበር ። ሕግ፡ መኖሩ፡ የሚታወቀው፡ በየቀኑ፡ በፍርድ፡ ቤቶች፡ ሲሠራበት፡ እያ
ታየ፡ ስለሆነ፡ የውሳኔዎቹ፡ መታተም፡ እንዲቀጥል፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ ያለገልጥ
እንዲስፋፋም፡ ምኞታችን፡ ነው ። ይህ፡ እላይ፡ የተጠቀሰው፡ ፕሮግራም፡ የሚነካ
ሄደው፡ በቀዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ ዩኒቨርሲቲ፡ የሕግ፡ ፋኩልቲ፡ ሲሆን፡ ፋኩ
ልቲውን፡ በጣም፡ የሚያስመሰግነው፡ ነው ።

ነገር፡ ግን፡ የነዚህ፡ ውሳኔዎችና፡ ጽሑፎች፡ በየጊዜው፡ ሳያቋርጥ፡ መታተ
ምና፡ የማተሙም፡ ሥራ፡ እየተፋጠነ፡ መሄድ፡ ለብዙ፡ ሰዎች፡ የደስታ፡ ምንጭ
ሆኖ፡ ቢገኝም፡ በተለይ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግን፡ የሚከታተሉ፡ ሰዎች፡
ከሁሉ፡ በበለጠ፡ የሚደሰቱበት፡ ምክንያት፡ አለ ። የሕግ፡ ፋኩልቲ፡ ባገደደደ፡
ዓ፡ ም፡ በማከታተል፡ ሁለት፡ ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡
የተጻፉ፡ መጽሐፎች፡ አሳትሟል ። ለዚህ፡ የመጽሐፍ፡ ክለሳ፡ መነሻ፡ የሆነውን፡
የመጀመሪያውን፡ መጽሐፍ፡ የጻፉት፡ በዚሁ፡ ፋኩልቲ፡ ውስጥ፡ አስተማሪ
የነበሩት፡ ስቲቨን፡ ሎንቨቲን፡ ናቸው ። ሁለተኛውን፡ የጻፉት፡ ደግሞ፡ አዲስ፡ አበባ፡
ውስጥ፡ በፍርድ፡ ሚኒስቴር፡ የሕግ፡ አማካሪ፡ የነበሩት፡ ፊሊፕ፡ ግራቫን
ናቸው ። አን፡ ኢንትሮዳክሽን፡ ቱ፡ ኢትዮጵያን፡ ፔናል፡ ሎው፡ የተባለው፡
የግራቫን፡ መጽሐፍ፡ ስለ፡ መጀመሪያዎቹ፡ የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡
ሕግ፡ ፳፬፡ ቀጥሮች፡ የተጻፈ፡ ዝርዝር፡ ማብራሪያ፡ ነው ። የግራቫንን፡ ማብራ

፩. ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡ ከታወጀው፡ የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ ወዲህ፡ (ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡
የጻፈው)፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ (ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡ የጻፈው)፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡
(ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡ የጻፈው)፡ የንግድ፡ ሕግ፡ (ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡ የጻፈው)፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡
ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓትና፡ (ባገደደደ፡ ዓ፡ ም፡ የጻፈው)፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡
ታወጀዋል ። የግሰረጃው፡ ሕግ፡ ገና፡ ወደፊት፡ ይታወጃል ።

ጵያ፡ የሕግ፡ መሰናዶ፡ በተለይም፡ የወንጀለኛው፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ከተመሠረተ ባቸው፡ የሕግ፡ ጽንሰ፡ ሐሳቦች፡ በመሠረቱ፡ የተራራቀ፡ ነው ። እነዚህ፡ በብዛት፡ የተዘረዘሩት፡ ዓይነታቸው፡ የተለያዩ፡ ጽሑፎች፡ ሊወዳደሩ፡ መቻላቸው፡ አከራካሪ፡ ነው ። ያም፡ ሆነ፡ ይህ፡ እነዚህን፡ ጽሑፎች፡ ማወዳደር፡ በጣም፡ አስቸጋሪ፡ ጉዳይ፡ ስለሆነ፡ በእኔ፡ አስተያየት፡ ያለአንዳች፡ መግለጫ፡ ለኢትዮጵያውያን፡ ጀማሪ፡ ተማሪዎች፡ ከማቅረብ፡ ይልቅ፡ በተለይ፡ በዚህ፡ መስመር፡ ለተራቀቁ፡ ሰዎች፡ ቢተውላቸው፡ በተሻለ፡ ነበር ።

ከሕግ፡ ሊቃውንት፡ ጽሑፎች፡ የተወሰዱት፡ ብዙ፡ ጥቅሶችም፡ ተመሳሳይ፡ ጥርጣሬ፡ ይፈጥራሉ ። ምንም፡ እንኳ፡ እስከ፡ ዛሬ፡ ድረስ፡ ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ጽሑፍ፡ ባያዘጋጁም፡ በልዩ፡ ልዩ፡ አነስተኛ፡ ጽሑፎች፡ ራሳቸው፡ ያረቀቁት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ እስኪወጣ፡ ድረስ፡ ስለ፡ ነበረው፡ ስለኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ታሪካዊ፡ አቋም፡ ከጻፉት፡ የሕጉ፡ “አባት” ከሆኑት፡ ከጥሮፈሰር፡ ገሩን፡ ግራቫን፡ ጽሑፎች፡ የታወቀውን፡ የስዊስ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ማብራሪያ፡ ካዘጋጁት፡ ደራሲ፡ ከሎጎብ፡ ጽሑፎች፡ እና፡ እንዲሁም፡ ከ“ፊሽ፡ ገዢዲክ፡ ስዊስ”፡ ጥቅሶች፡ መወሰዳቸው፡ ተገቢ፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ የኢትዮጵያን፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ መሠረታውያን፡ ሐሳቦች፡ ለማብራራት፡ ሲባል፡ የአንግሎ፡ ሳክሰን፡ ሊቃውንት፡ (እነ፡ ሆል፡ ሃርትና፡ ሃርሮ፡ የተባሉት፡ ታላላቅ፡ ሊቃውንት፡ ቢገኙበትም)፡ ስለ፡ አገራቸው፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የጻፉትን፡ መጨመር፡ ብዙውን፡ ጊዜ፡ የሚያደኑ ጋግር፡ ነው ። በተለይም፡ መጽሐፉ፡ የተዘጋጀው፡ ያለምንም፡ ጥርጥር፡ በአንግሎ፡ ሳክሰን፡ ሕግ፡ ላይ፡ ያልተመሠረተውን፡ የኢትዮጵያን፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ መሠረታውያን፡ ሐሳቦች፡ ለጀማሪዎች፡ ለመግለጽ፡ መሆኑን፡ የተመለከተ፡ የአንግሎ፡ ሳክሰን፡ ሊቃውንት፡ ጽሑፍ፡ መጨመር፡ የበለጠ፡ የሚያደናግር፡ ሆኖ፡ ያገኘዋል ።

እዚህ፡ ላይ፡ ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የሚደረገው፡ ጥናት፡ ገና፡ መጀመሩ፡ ስለሆነና፡ በተለይ፡ ስለዚህ፡ ሕግ፡ የተጻፈ፡ ነገር፡ ስለሌለ፡ በውጭ፡ አገር፡ የሕግ፡ ግብራሪዎች፡ መረዳት፡ ግድ፡ ይሆንብናል፡ የሚል፡ ክርክር፡ ይቀርብ፡ ይሆናል ። ሆኖም፡ ይህ፡ ክርክር፡ ትክክለኛነቱ፡ በኪሬል፡ ብቻ፡ ነው ። መጀመሪያ፡ ነገር፡ በውጭ፡ አገር፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ መረዳት፡ ማለት፡ ያለ፡ የሌለውን፡ ጽሑፍ፡ በታላላቅ፡ ሊቃውንት፡ የተጻፈ፡ ቢሆንም፡ በቀጥታ፡ መገልበጥና፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ማምጣት፡ ማለት፡ አይደለም ። ዋና፡ ዋና፡ የሆኑትን፡ ጽንሰ፡ ሐሳቦች፡ ለኢትዮጵያውያን፡ ተማሪዎች፡ ግልጽና፡ እጥር፡ ምጥን፡ ባለ፡ መልክ፡ ለማስረዳት፡ ሲባል፡ ጠቃሚ፡ ተብለው፡ የተገመቱት፡ ጽሑፎች፡ በጥንቃቄ፡ ከተመረጡ፡ በኋላ፡ መብራራት፡ ያስፈልጋቸዋል ። ሆኖም፡ ይህ፡ ብቻ፡ አይበቃም ። ይህን፡ አስቸጋሪና፡ አድካሚ፡ ሥራ፡ ለመሥራት፡ የተነሣ፡ ሰው፡ የወደፊቱን፡ የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ጽሑፍ፡ ለመፍጠር፡ ይረዳል፡ ብሎ፡ የሚገመተውን፡ ስለ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ የተጻፈ፡ የውጭ፡ አገር፡ ሥነ፡ ጽሑፍ፡ በጥንቃቄ፡ አስቀድሞ፡ መምረጥ፡ ያሻዋል ። ይህንንም፡ ለማድረግ፡ የኢትዮጵያን፡ ሕግ፡ ዋና፡ ዋና፡ ሐሳቦች፡ ለመግለጽ፡ በየትኛው፡ ሞዴል፡ እንደሚጠቀም፡ መወሰን፡ ይኖርበታል ። የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ “ከንቲኔንታል”፡ እየተባለ፡ የሚጠራውን፡ የኤውሮፓን፡ የሕግ፡ አቋም፡ እንደሚመስል፡ አያጠራጥርም ። አንድ፡ ኤሮፓዊ፡ ሕግ፡ አዋቂ፡ የኢትዮጵያን፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ አንዳፍታ፡ ቢመለከት፡ ባገኘኛው፡ ክፍለ፡ ዘመን፡ መጀመሪያ፡ ላይ፡ ከወጣው፡ ከፈረንሣይ፡ ሕግ፡ ከመ

ነጩት፣ ብዙ፣ ሕጉች፣ አንዱ፣ መሆኑን፣ ወዲያውኑ፣ በተላሉ፣ ሊገነዘብ፣ ይችላል ። ሆኖም፣ ይህን፣ ማለት፣ ብቻ፣ አይበቃም ። እውነት፣ ነው፣ ባገኛለን፣ ግን፣ (እ፣ ኤ፣ አ) የወጣው፣ የፈረንሳይ፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ (ብዙ፣ ለውጥ፣ ቢደረግበትም)፣ አሁንም፣ ይሠራበታል፣ ግን፣ አሁን፣ ካሉት፣ ከኤውሮፓ፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕጉች፣ ጋር፣ ምንም፣ ያህል፣ ተመሳሳይነት፣ የለውም ። ከዚህም፣ የተነሳ፣ ሁለቱን፣ ሕጉች፣ ማወዳደር፣ ዋጋ፣ አይኖረውም ።

እንግዲያውስ፣ የኢትዮጵያን፣ ሕግ፣ የሚመስሉት፣ የትኞቹ፣ ሕጉች፣ ናቸው? የኢትዮጵያን፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ ሲያዘጋጅ፣ ሕግ፣ አውጪው፣ የተመለከታቸው፣ የውጭ፣ አገር፣ ሕጉች፣ ቁጥር፣ ስፍር፣ የላቸውም ፣ ፣ ዋና፣ መምሪያ፣ የሆኑት፣ ግን፣ የታወቁ፣ ናቸው ። ፕሮፌሰር፣ ጃን፣ ግራቫን፣ በጻፉት፣ አንቀጽ፣ ውስጥ፣ (ሎውንቨርን፣ ገጽ፣ ፳፫፣ ላይ፣ ጠቅሰውታል)፣ እንዲህ፣ የሚል ይገኛል፣ “የኮንቴንታልን፣ የሕግ፣ አቋም፣ በተለይም፣ የዚህን፣ አቋም፣ ሞዴል፣ ታላቁን፣ የፈረንሳይ፣ ሕግ፣ ዋና፣ ዋና፣ ሕጋውያን፣ ሐሳቦች፣ ተወስኗል፣ ዘመናዊውያን፣ ከሆኑትና፣ ከሁሉም፣ ይበልጣሉ፣ ተብለው፣ ከሚገመቱት፣ ሕጉችና፣ የሕግ፣ ንድፎች፣ ከነዚህም፣ መካከል፣ የበዋሰነ፣ የጀርመንና፣ የጣሊያን፣ ሕጉች፣ ብዙ፣ ጠቃሚ፣ ሐሳቦችና፣ መፍትሔዎች፣ አግኝተናል ።” ይህ፣ ብዙ፣ ነገር፣ ያዘለ፣ ዓረፍተ፣ ነገር፣ ነው ። እነዚህ፣ እሳይ፣ የተጠቀሱት፣ ሦስት፣ ሕጉች፣ (እነሱንም፣ በጣም፣ የሚቀርቡዋቸው፣ ሌሎች)፣ ምንም፣ በጥቃቅን፣ ነገሮች፣ ቢለያዩም፣ አንድ፣ የተለየ፣ የሕግ፣ አዝማኔ፣ እንደሆኑና፣ ለብዙ፣ ዘመናት፣ በመሠረቱ፣ ተመሳሳይ፣ የሆኑ፣ ፕሮብሌሞችንና፣ መሠረታዊያን፣ ሐሳቦችን፣ በመመርመርና፣ በመግለጽ፣ አብረው፣ የሠሩ፣ መሆናቸው፣ በሕግ፣ ሊቃውንት፣ ዘንድ፣ የታወቀ፣ ነገር፣ ነው ። ከነዚህ፣ ሦስት፣ አገሮች፣ የሚገኘው፣ ሕጋዊ፣ ጽሑፍ፣ በጣም፣ ሰፊ፣ ስለሆነ፣ ወሰን፣ የለውም፣ ለማለት፣ ይቻላል፣ ስዊትዘርላንድ፣ ውስጥ፣ ከስቱስ፣ እስከ፣ ሃፍተር፣ ጀርመን፣ ውስጥ፣ ከፎን፣ ሊስት፣ እስከ፣ ቪልስል፣ ኢጣልያ፣ ውስጥ፣ ከካራራ፣ እስከ፣ ቤትዩል፣ ድረስ፣ ባሉት፣ ጸሐፊዎች የተደረሱት፣ ሞኖግራፎች፣ (አነስተኛ፣ ጽሑፎች)፣ ማኑዋሎች፣ እና፣ ሌሎች፣ ታላቅ፣ ድርሰቶቹ፣ ተቆጥረው፣ አያልቁም ። እንግዲህ፣ አንድ፣ ሰው፣ የኢትዮጵያን፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ ለመግለጽና፣ ለማስረዳት፣ በሚሞክርበት፣ ጊዜ፣ በመሠረቱ፣ መጠቀም፣ ያለበት፣ በነዚህ፣ ጽሑፎች፣ ነው ። ይህንንም፣ ስል፣ የኢትዮጵያ፣ ሕግ፣ ሲጻፍ፣ የአንግሎ፣ ሳክሰንን፣ ሕግ፣ ከኮንቴንታል፣ ሕግ፣ ጋር፣ በማነጻጸር፣ አልነበረም፣ አለማሉቲን፣ ማሳሰብ፣ አስፈላጊ፣ ሆኖ፣ አይታየኝም ። ከዚህም፣ በቀር፣ አንዱ፣ ካንዱ፣ ይበልጣል፣ የሚል፣ አስተያየት፣ መሰንዘሬ፣ አይደለም ። እንደዚህ፣ ያለው፣ የማነጻጸር፣ ሥራ፣ ፍሬ፣ ቢሰና፣ ዋጋ፣ የሌለው፣ ነው ። አስፈላጊው፣ ነገር፣ የትኞቹ፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕጉች፣ ከኢትዮጵያ፣ ሕግ፣ በቅርብ፣ እንደሚዛመዱ፣ መወሰንና፣ ከዚያም፣ በኋላ፣ ስለነዚህ፣ ሕጉች፣ በተጻፉት፣ ሥነ፣ ጽሑፎች፣ በመጠቀም፣ ተጨማሪ፣ ሐተታ፣ በማክል፣ የኢትዮጵያን፣ ሕግ፣ መግለጽና፣ ማስረዳት፣ ነው ።

እሳይ፣ የተባለው፣ ሁሉ፣ የሎውንቨርንን፣ ልፋት፣ ለማንኳስስ፣ የታሰበ፣ አይደለም ። እንዲያውም፣ አዳጋችና፣ እስከ፣ ዛሬ፣ ድረስ፣ ስላልተነካ፣ ነገር፣ መጽ

ጿ. የኢትዮጵያ፣ ወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ ረቂቅ፣ ሲወጣ፣ ረቂቅ፣ አውጪው፣ የተጠቀመባቸውን፣ የውጪ፣ አገር፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ ድንጋጌዎች፣ ዝርዝር፣ በፔ፣ ግራቫን፣ አን፣ ኢጋት ርዳካሽን፣ ቱ፣ ኢትዮጵያን፣ ፕሮፌሰር፣ ሎው፣ (አዲስ፣ አበባ፣ ፲፱፻፶፯፣ ግን፣ ም) ባለው፣ መምሪያ፣ ውስጥ፣ ከገጽ፣ ፪፻፸፩፣ እስከ፣ ፪፻፸፮፣ ይመለከታል ።

ሐፍ፡ በግዚጋጀት፡ ሙጀራይ፡ በሙህናቸው፡ ሎውንሽቲን፡ መመስገን፡ ይገባ
ቸዋል = ዓላግጽ፡ ወደረት፡ ስለኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የሚደ
ረገው፡ ጥናት፡ መከተል፡ ግደራታ፡ የሚሆንበትን፡ ዋናውን፡ አቅጣጫ፡ ግላዩት፡
ብቻ፡ ነው ።

ያቀረብሁት፡ እስተያየት፡ በቱራሽ፡ በሐሳብ፡ ላይ፡ የሚዋልል፡ (ቴአሪ
ቲካል)፡ አይደለም፡ እንዲያውም፡ ጥቅም፡ ላይ፡ ለግዋል፡ የሚችል፡ ነው ።
የሎውንሽቲን፡ በላይ፡ በተከበቀሱት፡ የኮንቲኒንታል፡ የሕግ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡
(ግለት፡ የጀርመን፡ የጣልያንና፡ እንዲሁም የሰዊዘርላንድን)፡ አለመጠቀም፡
መሠረታዊ፡ ስለሆኑ፡ አንድ፡ አንድ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ጥያቄዎች፡
ሳይናገሩ፡ እንዲያልፉ፡ አድርገዋል = ደረሲው፡ መጽሐፋቸውን፡ ሲያዘጋጁ፡
ስለ፡ ተከለከሉት፡ ማንድ፡ ዋና፡ ዓላግ፡ እንዲሁ፡ ይላሉ፡ ተግሪዎችን፡ በጥን
ቃቂ፡ ከራሳቸው፡ እንቅተው፡ እንዲያስቡ ለግበረታታት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡
ሕግ፡ የሚግረውን፡ ተግሪ፡ የሕግ፡ ሰውን፡ ዋና፡ ዋና፡ የእስተሳሰብ፡ ዘዴዎች፡
ለግስጫዘገ፡ ግለት፡ የአንድን፡ ጉሪያ ፍሬ ነገር፡ ከገለጻው፡ መርጦ፡ ሕጉን፡
ከፍሪ፡ ነገሩ፡ ላይ፡ ለግዋል፡ እንዲችል፡ ለግድረገ፡ ተግሪው፡ ጠንካራ፡ ሠራ
ተኛ፡ እንዲሆንና፡ ራሱን፡ ችሎ እንዲሠራ፡ ለግበረታታት፡ ነው ። አንድ፡
ሰው፡ ጥሩ፡ እስተግሪ፡ ሆኖ፡ የሚታወቀው፡ ይህን፡ የመሰለ፡ ዓላግ፡ ሲኖ
ረው፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ እነዚህን ዓላግዎች፡ እገብ፡ ለግድረሰ፡ ተግሪው፡
በተለይም፡ ጀግራው፡ ተግሪ፡ የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ መሠረ
ታዊ፡ ሐሳቦች፡ አንድ፡ ላይ፡ በትደም ተከተል፡ የሚገኙበት፡ መመሪያ፡ መጽ
ሐፍ፡ አያስፈልግም፡ ወይ? በሎውንሽቲን፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ብዙ፡ ከውጭ፡
አገር፡ የሕግ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ የተወሰዱ ጥቅሶችና፡ የፍርድ፡ ቤት፡ ውሳኔዎች፡
ቢገኙበትም፡ ትሉ፡ መጽሐፉ፡ ያልተግባሩ ነው፡ በዚህ፡ ሁኔታ፡ እርግጥ፡ የወን
ጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ መሠረታዊ፡ ሐሳቦች፡ አጠናቆ፡ ለሚያውቅ፡ ሰው፡
ጠቃሚ፡ ምርምር፡ እንዲያደርግ፡ ይረዳው፡ ይላያል ። ነገር፡ ግን፡ ኢትዮጵያ
ዊው፡ ተግሪ፡ በገዛ፡ ራሱ፡ መጽሐፉ፡ የሳተውን፡ ለግግላትና፡ ለጀግሪ፡ ተግሪ፡
ገር፡ የሚሉትን፡ ነገሮች፡ እንደት፡ ሊያስወግዳቸው፡ ይችላል ።

የሚከተሉት፡ በመጽሐፉ ውስጥ፡ ያለአንዳች፡ ማለጫ፡ የተዘለሉትን፡
ዋና፡ ዋና፡ ነገሮች፡ ለማመልከት፡ እንዳንድ፡ ምሳሌዎች፡ ናቸው ።

(፩) ባዘገገገገ፡ በወጣው፡ ሕግ፡ ማግሥት፡ ውስጥ፡ የኢትዮጵያ፡ የወንጀ
ለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ አንድ፡ አንድ፡ መሠረታዊ፡ ሐሳቦች፡ ይገኛሉ ። ባለገበት፡
ዘመን፡ ወንጀለኛ፡ ሕግ፡ ጠቀስ፡ የሕግ፡ ማግሥት፡ አንቀጾች፡ ያላቸውን፡ ከፍ፡
ያለ፡ ግምት፡ ግበረዳት፡ አያሻም ። በሎውንሽቲን፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ግን፡
ስለነዚህ፡ ሐሳቦችም፡ ሆነ፡ በሕግ፡ ማግሥቱም፡ ውስጥ፡ መናፈቸው፡ ምን፡
ያህል፡ ዋጋ፡ እንዳለው፡ አንዳችም፡ ነገር፡ አልተጻፈም ።

(፪) የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ተግሪ፡ ጀ፡ ስለ፡ “ሕግነቱ፡ መሠረት”
ይናገራል ። ይህ፡ በኮንቲኒንታል፡ ሕግ፡ (የረረንግዶ፡ ሕግ፡ ከወጣበት፡ ቀን፡
ጀምሮ)፡ ውስጥ፡ እንደ፡ ታላቅ፡ መሠረታዊ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሐሳብ፡
የሚቆጠር፡ ነው ። ሎውንሽቲን፡ ግን፡ ስለዚህ፡ ሐሳብ፡ አንድም፡ የጻፉት፡
ነገር፡ የለም ።

(፫) በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ ይህ፡ አንቀጽ፡ ጀ፡ እጅግ፡ አሳሳቢ፡ ስለሆነው፡
ስለ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ አተረጓጎም፡ ዘዴ፡ ይናገራል ። ሆኖም፡ ሎው

ንሽቲን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከኮመን ፡ ሎውና ፡ ከኮንቲንታል ፡ ጽሑፎች ፡ በጣም ፡ አጭጭር ፡ ጥቅሶች ፡ ብቻ ፡ ሰጥተው ፡ አልፈውታል ። ይህ ፡ ሕግ ፡ ከሚቀጣቸው ፡ አድራጎቶች ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላሉ ፡ በሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ቅጣት ፡ እንዳይፈጸም ፡ በግልጽ ፡ ይከለክላል ። በሎውንሽቲን ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ የአንዲት ፡ መስመር ፡ መግለጫ ፡ እንኳን ፡ አልተጠበሰም ።

(፩) የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍ ፡ ኛ ፡ እስከ ፡ ፲ ፡ ስለታወቁ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሶ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ የተፈጸሙ ፡ አድራጎቶችን ፡ አይቀጣም ፡ ስለሚለው ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳብ ፡ እና ፡ ይህ ፡ ስለሚቻልበት ፡ ጊዜ ፡ ይናገራል ። ተማሪው ፡ በኮንቲ ፡ ይደክም ፡ እንደሆነ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በሎውንሽቲን ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለዚህ ፡ የተጻፈ ፡ ነገር ፡ አያገኝም ።

(፪) ቍጥር ፡ ፳፮(፪) ፡ “ሕግ ፡ መጣሱ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ የማይፈጸም ፡ ሲሆን ፡” ቍጥር ፡ ፴፫ ፡ “የተለዩ ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ ሊሠሩት ፡ የሚችል ፡ ወንጀል ፡” ቍጥር ፡ ፴፬ ፡ ደግሞ ፡ “የጎብረት ፡ ወንጀል” ፡ ስለሚባሉት ፡ ወንጀሎች ፡ ይናገራሉ ፡ በመጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ ስለነዚህ ፡ ቃላት ፡ አንድም ፡ መግለጫ ፡ አይገኝም ። ወንጀሎች ፡ አጠር ፡ ባለ ፡ አቀራረብ ፡ እንኳ ፡ በየዓይነታቸው ፡ ለጊዜው ፡ ተከፋፍለው ፡ አልቀረቡም ። እንግዲህ ፡ እከፋፈላቸውንና ፡ ልዩነታቸውን ፡ ተማሪው ፡ ራሱ ፡ ይደርስባቸዋል ፡ ብለን ፡ በተስፋ ፡ እንተወውን?

(፫) በመጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ በአንድ ፡ በኩል ፡ በዋና ፡ ወንጀል ፡ አድራጊውና ፡ በግብረ ፡ አበሮቹ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የወንጀል ፡ ሥራ ፡ እንዲፈጸም ፡ በሚያነሳሳው ፡ ሰውና ፡ በአባሪ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ እጅግ ፡ ባጠረ ፡ አኳኋን ፡ ተገልጧል ፡ (ቍጥር ፡ ፴፪ና ፡ ተከታዮቹ) ።

(፬) ከብዙዎቹ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍጥሮች ፡ ውስጥ ፡ (ለምሳሌ ፡ ቍ ፡ ፵፩(፪) ፡ ፳(፩) ፡ ፳(፪) ፡ ፸፩ ፡ እና ፡ ፸፬) ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ በወንጀሎቹ ፡ መፈጸም ፡ ስለ ፡ ተጉዳው ፡ መብት ፡ ወይም ፡ ጥቅም ፡ በግልጽ ፡ ይናገራል ። በተለይም ፡ በኮንቲንታል ፡ ሕግ ፡ ጽሑፎች ፡ ውስጥ ፡ በሰፊው ፡ የተተካቸውን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ትልቅነት ፡ ማስገንዘብ ፡ አያስፈልጋልም ። ሎውንሺቲን ፡ ግን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ለጀማሪዎች ፡ ማብራሪያ ፡ የሚሆን ፡ የጻፉት ፡ አንዳችም ፡ ነገር ፡ የለም ። በተለይም ፡ እፈሲዬል ፡ በሆነው ፡ በእንግሊዝኛው ፡ እትም ፡ ውስጥ ፡ ቍጥሮቹ ፡ አጠራጣሪ ፡ ትርጉም ፡ ስላላቸው ፡ ማብራሪያ ፡ መስጠት ፡ ያሻ ፡ ነበር ።

(፭) የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ከ፳፯ ፡ እስከ ፡ ፸፰ ፡ ድረስ ፡ ያሉት ፡ ቍጥሮች) ፡ “የማያስቀጡና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጡ ፡ ሁኔታዎች” ፡ የሚል ፡ አርእስት ፡ አለው ። የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ይህ ፡ ብዙ ፡ ጥንቃቄ ፡ የሚያሻው ፡ ክፍል ፡ እንደሆነ ፡ ያውቃሉ ። አንድን ፡ ተከላኸ ፡ ከቅጣት ፡ ሊያድኑ ፡ የሚችሉ ፡ ምክንያቶች ፡ ከዚህ ፡ ክፍል ፡ ይገኛሉ ። ግን ፡ “የማያስቀጡት” ፡ የትኞቹ ፡ “ይቅርታ” የሚያሰጡት ፡ ደግሞ ፡ የትኞቹ ፡ እንደሆኑ ፡ ለተማሪው ፡ የሚገልጽለት ፡ ማነው? ሕጉን ፡ ያዘጋጀው ፡ ሊቅ ፡ በአርእስቱ ፡ ውስጥ ፡ በሁለቱ ፡ ቃላት ፡ ለምን ፡ እንደተጠቀመ ፡ የሚገልጽለት ፡ ወይም ፡ ሊገልጽለት ፡ የሚሞክረው ፡ ማነው?

(፮) የቍጥር ፡ ፵ ፡ ሁለተኛው ፡ አዲስ ፡ መስመር ፡ ከቅጣት ፡ ለማዳን ፡ ምክንያት ፡ የሚሆኑት ፡ የነገሩ ፡ አካባቢ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ምክንያቶች) ፡ የግል ፡ ጠባይ ፡ ወይም ፡ ግንኙነት ፡ ቢሆኑ ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ አይተላለፉም ፡ ይላል ። ይህ ፡ እንግዲህ ፡ የግል ፡ በሆኑትና ፡ የግል ፡ ባልሆኑት ፡ ምክንያቶች ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነትና ፡ ልዩነቱም ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ውጤት ፡ እንደሚያስከትል ፡ ለተማሪው ፡

መግለጽ ፣ የሰፈረጋል ፣ ግለት ፣ ነው ። እርግጥ ፣ አዳጋች ፣ ሥራ፣ ነው ፣ ግን ፣ መደረግ ፣ አለበት ። መጽሐፍ ፣ ውስጥ ፣ ከመጀመሪያው ፣ ላይ ፣ ከሚገኝ ፣ ካንዲት ፣ ገጽ ፣ መግለጫ ፣ በስተቀር ፣ ስለሁለቱ ፣ ልዩነት ፣ ምንም ፣ ነገር ፣ አይገኝም ።

(I) የኢትዮጵያ ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ የወንጀል ፣ አፈጻጸም ፣ እካባቢ ፣ ሁኔታዎችን ፣ ሰፊ ፣ ባለ ፣ ክፍል ፣ ለያይቶ ፣ ቅጣትን ፣ የሚያከብዱ ፣ ወይም ፣ የሚያቃልሉ ፣ ጠቅላላ ፣ ወይም ፣ ልዩ ፣ የግል ፣ ወይም ፣ የግል ፣ ያልሆኑ ፣ በሚል ፣ ስያሜ ፣ ከፋፍላቸዋል ። እከፋፈሉ ፣ ጥንቃቄ ፣ የሚያሻውና ፣ አዳጋች ፣ እንደሆነ ፣ ለመገንዘብ ፣ ረጃጅሞቹን ፣ ከቀጥር ፣ ፸፱ ፣ እስከ ፣ ፻፬ ፣ ድረስ ፣ ያሉትን ፣ (ከዚያም ፣ የተጠቀሱትን ፣ ቀጥሮች) ፣ ግንባብ ፣ ይበቃል ። አሁንም ፣ ሎውንሽቲን ፣ ተግራው ፣ ያለ ፣ አንዳች ፣ እርዳታ ፣ በራሱ ፣ ጥረት ፣ በቀ፣ ፸፱—፻፬ ፣ የተጠቀሰው ፣ እንዴት ፣ እንደሚሠራ ፣ ሊደርስበት ፣ ይችላል ፣ በሚል ፣ እምነት ፣ ሳያብራሩ ፣ አልፈውታል ።

ብዙ ፣ ሌሎች ፣ ምሳሌዎችን ፣ መስጠት ፣ ይቻል ፣ ነበር ። ነገር ፣ ግን ፣ ይህን ፣ አዋር ፣ ጽሑፍ ፣ እዚህ ፣ ላይ ፣ መደምደም ፣ እና ፣ ፍራ ፣ ነገሩን ፣ ግጠቃለል ፣ ይሻል ፣ ይመስለኛል ። የዚህ ፣ ጽሑፍ ፣ ዋና ፣ ዓላማ ፣ የተዘለለውን ፣ ነገርና ፣ ጉድለቶችን ፣ ለማውጣት ፣ እይደለም ፣ ምክንያቱም ፣ ሎውንሽቲን ፣ እንዳደረጉ ፣ ስለአንድ ፣ ያልተነካ ፣ ነገር ፣ የተጻፈ ፣ መጽሐፍ ፣ ይህንን ፣ የመሳሰሉ ፣ ጉድለቶች ፣ ስለማይታጠቡት ፣ ነው ። የጽሑፍ ፣ ዓላማ ፣ (ምንም ፣ እንኳ ፣ አሁን ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ ውሎ ፣ የሚገኘውን ፣ የኢትዮጵያን ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ በሙሉ ፣ ለመግለጽ ፣ በቂ ፣ ባይሆኑም) ፣ ከልዩ ፣ ልዩ ፣ ስፍራ ፣ የተውጣጡ ፣ ጽሑፎች ፣ በመጽሐፍ ፣ መልክ ፣ ተጠራቅመው ፣ እንዲቀርቡ ፣ በደስታ ፣ ለማብሰር ፣ ነው ። ሕጉ ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ ከዋለ ፣ በግምት ፣ ስምንት ፣ ዓመታት ፣ አልፎታል ፣ ስለዚህ ፣ የሕግ ፣ አዋቂዎች ፣ ሕጉን ፣ ማብራራትና ፣ እንዴት ፣ እንደሚሠራ ፣ (አጭን) ፣ መግለጽ ፣ መጀመር ፣ ያለባቸው ፣ ይመስለናል ። ይህም ፣ ግለት ፣ ሕግ ፣ እውጫው ፣ የተከተለውን ፣ መስመር ፣ በጠቅላላው ፣ አቀራረቡንና ፣ እንዳንደቻንም ፣ ልዩ ፣ ክፍሎች ፣ ማጥናት ፣ አለባቸው ፣ ግለት ፣ ነው ።

የሕግ ፣ አዋቂዎች ፣ ለቀረቡላቸው ፣ ከፍተኛ ፣ ግምት ፣ ለሚሰጣቸው ፣ የተውጣጡ ፣ ጽሑፎች ፣ ሎውንሽቲንን ፣ ማመስገን ፣ ይገባቸዋል ። ከዚህም ፣ ተጥሎ ፣ የሎውንሽቲንን ፣ መጽሐፍ ፣ ምርኩዝ ፣ በማድረግ ፣ በመሻሻል ፣ የተዘጋጀ ፣ ጽሑፍ ፣ የምናይበት ፣ ጊዜ ፣ ይመጣል ፣ ብለን ፣ ተስፋ ፣ እናደርጋለን ።

BOOK REVIEW

Steven Lowenstein, *Materials for the Study of the Penal Law of Ethiopia*, Addis Ababa, 1965. 425 pp., 510

Students of Ethiopian law can now start to cheer. After the intense codification of Ethiopian law, which was initiated in 1954 and is still going on, publication of new juridical materials is developing in Ethiopia. Some brief juridical studies have already been published in the *Journal of Ethiopian Studies* of the Institute of Ethiopian Studies (the Institute is part of the Haile Sellassie I University). Now we have the bi-annual publication of a *Journal of Ethiopian Law* in which not only juridical studies, but also interesting judgments of Ethiopian courts are published. Above all, the fact that the judgment of the courts had never before been published was a gap sorely felt by jurists. Since law lives in the way it is daily practiced in courts, it is to be hoped that the publication of judgment will be not only continued, but further expanded. The program far mentioned due to the activities of the Faculty of Law of the Haile Sellassie I University, which is to be praised from all points of view.

Although the regularity and accelerated rhythm of these publications is a source of satisfaction to all those who are interested in Ethiopian law, there is particular cause for satisfaction on the part of those who are primarily interested in penal law. In the summer of 1965 the Faculty of Law published, one after another, two works on the penal law of Ethiopia. One is the work of a former professor at the same faculty, Steven Lowenstein (which is the book under review). The other is by the former legal advisor of the Ministry of Justice in Addis Ababa Philippe Graven. The latter's book, *An Introduction to Ethiopian Penal Law*, is a detailed commentary on the first 84 articles of the Penal Code of Ethiopia. Since others have undertaken the task of reviewing Graven's commentary, the scope of this review is limited to the work of Lowenstein.

The general character of Lowenstein's work is well summarized by the word "materials," which he modestly inserted in its title. The work in fact consists of materials which the author thought useful to compile for the purposes of teaching the main elements of penal law to the students of the University (as he points out in the introduction). These materials are of a quite diversified nature: Ethiopian and foreign judgments (the recourse to foreign judgments is justified by the unavailability of Ethiopian judgments); selected passages from the Penal Code of Ethiopia, both from the official English version and the French version (*avant-projet*) from which the English was translated; and in addition passages from the preliminary draft compiled by Professor Jean Graven of Geneva. It also contains texts of foreign legislation by which the Ethiopian legislator may have been

1 Since the Revised Constitution of 1955, the following codes have been promulgated: the Penal Code (which came into force in 1958), the Civil Code (in force as of 1960), the Commercial Code (in force as of 1960), the Criminal Procedure Code (in force as of 1961), the Civil Procedure Code (in force as of 1965). The Code of Evidence is yet to be promulgated.

inspired; doctrinal excerpts (almost entirely of Anglo-Saxon origin); practical examples of crimes; series of questions which students are invited to answer, etc.

The mass of material is undoubtedly abundant. In fact, one is justified to ask whether all of it was entirely necessary, and particularly whether a student will not be at a loss. In order to provide an answer to this question, it is necessary to examine the volume very closely.

The extensive reports of the main judgments of Ethiopian courts relating to penal law undoubtedly constitute a precious contribution, for which we must be grateful to Lowenstein. However, none of the judgments is followed by critical commentary. Such commentary would have been very useful because, with due respect to the judiciary, it has never been claimed that courts are necessarily infallible, or that their decisions should be always and unconditionally approved. Credit must also be given to Lowenstein for the collection of documents relating to the successive phases of the creation of the Code (extracts from the preliminary draft, the *avant-projet* in French, the official English version and excerpts from the minutes of the Codification Commission).

The choice of the remainder of the materials, however, gives rise to perplexity.

In a book primarily meant for beginners, was it at all necessary to resort to a large number of judgments from Australia, Canada, England, Ghana, India, Israel, Kenya, New Zealand, Nigeria, Sudan, Tanzania, United States and Zambia? It seems that one is justified in having doubts on this question. In fact, the majority of the countries mentioned have legal systems based on concepts which are basically different from those on which the Ethiopian codification, and in particular the Ethiopian Penal Code, was founded. The question whether such vast and elaborate materials are comparable is debatable. In any event, the comparisons are so difficult that the reviewer feels that it would have been advisable to reserve them for specialists rather than presenting them *ex abrupto* and with almost no explanation to Ethiopian beginners.

The abundant extracts of doctrine cited in the text raise similar doubts. We must definitely approve the citation of the writings of the "father" of the Code, Professor Jean Graven (who, though to date he has not published any doctrinal study on Ethiopian penal law, has in various writings traced the historical background up to the coming of the Penal Code, which he drafted), and of Logoz (author of a well-known commentary on the Swiss Penal Code) in addition to the recourse to the "Fiches juridiques suisses." But the recourse to large extracts of Anglo-Saxon doctrines of penal law (notwithstanding the use of such great names as Hart, Hall, and Harro) for defining basic concepts of the penal law of Ethiopia often leaves one puzzled. This is the more so when one recalls that the purpose of the materials is to explain to beginners the basic principles of Ethiopian penal law, a law which certainly is not based on Anglo-Saxon principles.

At this juncture it can be argued that Ethiopian penal science is in its infancy, and that in the absence of works devoted specifically to the penal law of Ethiopia, recourse to elaborations of foreign doctrine was inevitable. This argument is only partly correct, however. To start with, to have recourse to foreign doctrine cannot mean that a series of excerpts, even if written by famous authors, should be wholly transported. After a careful choice of the doctrine which can be used, it should be elaborated, so that the fundamental concepts to be provided to the Ethiopian students may be extracted in a clear and concise form. But there is more to it: Whoever decides to undertake this delicate and tiresome doctrinal

elaboration must beforehand have carefully selected the foreign penal law doctrine which he proposes to utilize in order to contribute towards the formation of the Ethiopian one. This imposes the preliminary requirement of deciding upon the models which are to be mostly referred to in portraying the essential lines of the physiognomy of the Ethiopian penal system. The Ethiopian Penal Code undoubtedly has adopted a system similar to that which is referred to as the "Continental" type. A quick glance at the Ethiopian Penal Code will suffice for a European jurist to recognise in it a propagation of the vast family of codes that originate from the great French codification of the early 19th century. However, such an observation will not in itself be enough. To be sure, the French Penal Code of 1810 (even if it has undergone profound modifications) is still in force; but for the penal codes of a majority of the western nations, that Code is no more than a distant ancestor. So much so that it hardly resembles any of the continental penal codes, and comparing it to any of them would be of little use.

Which are the codes, then, that are the nearest to the Ethiopian Code? The models which the Ethiopian legislator has referred to in the codification of Ethiopian penal law are innumerable;² but those from which the legislator derived a major inspiration are well-known. In an article written by Professor Jean Graven (and cited by Lowenstein on page 63) it is stated that "certainly the continental system, and its great French model in particular, has been retained with respect to general juridical method. . . . The most modern codes and projects which are generally considered the best — the Swiss, German, and Italian among others — were precious sources providing numerous suggestions and solutions." This is a significant statement. Jurists know that the three above-mentioned codes (and others closely related to them) constitute a well-defined family, despite differences in detail, and for many decades they have worked together in identifying and defining with scientific rigour, concepts and problems which are substantially identical. The scientific literature of the three countries mentioned above is so vast that it can be said to be almost endless: from Stooze to Hafter in Switzerland, from von Liszt to Welzel in Germany, from Carrara to Bettiol in Italy, the spectrum is quite vast; monographs, manuals and treatises are innumerable. And when one undertakes to write a book in which the fundamental lines of the Ethiopian Penal Code are to be identified and exposed, one must resort primarily to this doctrinal stream. It is unnecessary to state that this observation is not intended to imply that the Ethiopian Code was not inspired by any comparison of Anglo-Saxon and continental doctrines of penal law. Nor is it a matter of passing judgment on whether one is superior to the other or vice versa; such comparisons of scientific materials are both useless and insignificant. It is primarily only a matter of establishing which penal laws are closest to the Ethiopian one, and later of making use of the doctrines deriving from these laws, in order to explain and expose — with an appropriate elaboration — the outlines of the penal law of Ethiopia.

I do not want the preceding observations to sound critical of the efforts of Lowenstein, which are to be esteemed for being the first laborious study published in a difficult and unexplored area. The observations are meant only to be a modest contribution by way of pointing out an important track, or rather the main track, which Ethiopian penal science will in the future be unable to avoid.

² See the list of main foreign penal law provisions consulted in the drafting of the Ethiopian Penal Code in the appendix to P. Graven, *An Introduction to Ethiopian Penal Law* (Addis Ababa, 1965), pp. 271-274.

My observations are not at all "theoretical;" in fact they are very practical. Thus, his having set aside the above-mentioned continental doctrines (the German, Italian and largely also the Swiss one) has led Lowenstein to omit treatment of even some fundamental questions of penal law. The author says that the main purpose of the method followed by him is "to encourage students to think for themselves carefully and creatively" — "to help to train the penal law student in the essential thought patterns of the lawyer: the ability to isolate material facts, to apply abstract legal principles to these facts, to be relevant and to work hard and independently." Such are observations which distinguish a really good educator. But, in order for the student, especially a beginner, to fulfill these auspicated activities, is it not primarily necessary to provide him with a book (a "textbook" as the Anglo-Saxons call it) in which he may find the fundamental principles of the penal law of Ethiopia unified and set in an orderly manner in one homogeneous treatment? Lowenstein's book, rich in (foreign) doctrinal citations and judgments, presents itself as a fragmentary work which may definitely give rise to useful thoughts to someone who has solid notions of penal law. But how will the Ethiopian student, on his own, fill the gaps and solve the doubts that are bound to spring to a beginner's mind?

The following are examples of some of the gaps which may be pointed out in the book under review:

(1) Some fundamental principles of Ethiopian penal law are contained in the Ethiopian Constitution of 1955. It would be superfluous to note how important constitutional penal dispositions are in modern states. In the volume under review no trace will be found of these principles — nor is there a hint of the importance of their "constitutionality."

(2) Article 2 of the Ethiopian Penal Code concerns the fundamental "principle of legality", which in the continental system is considered (from the time of the French codification) a cardinal point of the penal law. Not one comment on this principle is provided by Lowenstein.

(3) The same Article 2 is concerned with the interpretation of penal law, a vital problem for every penalist. Yet, description of the procedure of interpretation is limited to a very few excerpts from continental and common law treatises. It should be added that the Ethiopian Penal Code contains a provision expressly prohibiting reasoning by analogy in penal law; yet, not one line of comment is given on such a prohibition and its delicate limitations.

(4) Articles 5-10 of the Penal Code are dedicated to the well-known principle of non-retroactivity of penal law and to exceptions to such a principle. The student would search in vain for a statement and explanation of this principle.

(5) Article 25(2) speaks of "non-instantaneous offence," Article 33 of "proper" (or special) offences, and Article 34 of "collective offences" but in the volume under review there is no explanation of these terms. There is no tentative classification of offences, not even in a summary form. Should we then hope that the student will deduce the classification and distributions on his own?

(6) There is only a brief mention in the volume of the difference between main participation (offender and co-offender) and secondary participation (instigator and accomplice) in an offence, dealt with by Article 32 *et seq.*

(7) In many of the provisions of the Penal Code (Articles 41(2), 60(1), 60(2), 71, and 74) the legislator speaks explicitly of the interests injured by the offences. It is not necessary to indicate the importance of this concept, which is expressly developed mainly in the continental doctrines. In the volume under review there is not a single explanation of this concept, which would have been useful to clarify to the beginners; the more so because of the uncertainty and imprecision of the articles in the official English version.

(8) The Ethiopian Penal Code (Articles 66-78) contains a paragraph entitled "Justifiable Acts and Excuses." Jurists well know that this is a delicate field; they are the causes which exclude the punishability of an accused. Now — who will explain to the student which ones are the "justifiable" and which the "excusable" ones? Who will explain, or attempt to explain, why the author of the Ethiopian Code has used both terms in the title of the paragraph?

(9) The second paragraph of Article 40 speaks of the non-transmissibility to others of personal (or subjective) circumstances (or causes) which have the effect of excluding punishment. This suggests that the student should be given an idea of the distinction between subjective and objective causes of exclusion of the punishability and the implications of such distinction. It is a difficult topic, but it is inevitable. Yet except for a one-page note at the beginning of the volume, no mention is made of this distinction.

(10) The Ethiopian Penal Code has adapted a broad system of distinctions as to the circumstances of offences: generic or specific, aggravating or extenuating, general or special, subjective or objective. It is enough to read the long Articles 79-84 (and those to which these articles refer) to realize that it is a delicate and complex system. Lowenstein does not dedicate a single comment — on the ground that there is a belief that the student can truly, on his own, understand and delineate the way this system works.

The examples could be multiplied. But it is time to end this brief note and to pull together the threads of the speech. In fact, the purpose of this note is not to point out and enumerate gaps and defects, which in reality are inevitable in a work which, like that of Lowenstein, represent a laudable "pioneer" endeavour. The purpose, rather, is to record with satisfaction the collection of materials, although it is to be pointed out that the work is not yet sufficient to delineate a panorama of Ethiopian penal law presently in force. Nearly eight years have elapsed since the Penal Code first came into force, and it is time that the jurists began to elaborate and set forth the fundamental lines of the system. This means that they must study the system adapted by the Ethiopian legislator in its broadest zones and in some of its particular dispositions.

In conclusion, jurists ought to be grateful to Professor Lowenstein for the "Materials", many of which are precious, which he has put at their disposal. But it is to be hoped that, after the materials, the moment will come when it will be possible to see also some portions of the "edifice."